

V I I J

S

I efus ke' ¶ felmene oliuet-  
 nac hëgerè, ¶ vilamoduan èf-  
 meg iouo a' tèmplōba, ¶ mēd a'  
 nèp iot o hozia, ¶ vluē taneifaua-  
 la azokat, hozanac ke' az íraftu-  
 doc ¶ a' lèuالتac eg nèmberiet tōr-  
 uētōrètben fogattat, ¶ allaptatac  
 azt kōzèpbè ¶ mōdanac o nèki Mè-  
 fter è nèmberí ma tōruen tōrètben  
 fogattatott, a' tōruēben ke' moy-  
 fes paranlolt i'llèten nèmouèt mū-  
 nèkōnc megkōuèznōnc, te aze't  
 mit mōdaž, èzekèt ke' mōgacuala  
 otèt kèfertuē hog meguadolhatnac  
 otèt Ihē ke' ala ————— haítuan  
 ōmagat vyaual ír uala a' földōn,  
 mīkor ke' megallapnanac otèt ker-  
 dezuē fèligazeituā o magat ¶ mōda  
 onèkic, Kí tú kōzzollètec búnnèl-  
 kúl vagon, az èrèziè èlōzèr a' kō-  
 uèt o reiaia, ¶ èsm̄g lèhaituā ōma-  
 gat iruala a' földōn, Haluā ke' èzt  
 a' vènectol kèzduē, eg mas vtan  
 kí menen<sup>c</sup>, ¶ maradaing i<sup>c</sup> —————

———— ōmagá ¶ a' nēberí kōzèpet  
 aluan, Felígazeituā ke' i<sup>c</sup> ōmagat  
 monda o nèkí nemberí hol vadnac  
 kíc tegedèt vadolnac, fènki tege-  
 dèt megnē karhoztatot é Kí mōda  
 Sènki vram Monda ke' i<sup>c</sup> En fem  
 karhoztatlac tegedèt, meñ èl ¶ to-  
 abba ne akarih búnhōnnōd Efmeğ  
 azert bèzellè o nèkic i<sup>c</sup> mōduan  
 En vagoc è vilagnac vilaga, Ki kō-  
 uèt èngemèt, nē iar fètètechē dè  
 valla èlètn<sup>c</sup> vilagat Mondanac azert  
 a' lèuالتac Te tēmagadrol vallaž  
 tanofagot ¶ te tanofagod nē igaz,  
 Fèlèlè i<sup>c</sup> ¶ mōda o nèkic, Es ha  
 èn tanofagot valloc èn rollā èn ta-  
 nofagom igaz, me't tudom honnā  
 iottèm ¶ houa megec, Tú ke' nē  
 tuggatoc, honnan iouoc ağ houa  
 megèc Tú ke' tèft zèrent itéltèc èn  
 nē itèlèc valakit, ¶ ha itelèc èn  
 itèlètem igaz mert ènen magam nē  
 vagoc, dè èn ¶ kí èrèztet èngemèt  
 afa, ¶ tú tōruètechèn íruan vagon,  
 mert ket èmbern<sup>c</sup> tanofaga igaz,  
 En vagoc kí tanofagot valloc èn

rollam, ɛ afa kí tanofágot val èn rollam ki èrèztet èngemèt, Mondnacuala azert a: fidoc ɔnèki, Hol vagon te atad Fèlèle i<sup>c</sup> Sem èngemèt nē tuttoc, fem tuggatoc èn afaamat Ha èngemèt tudnatoc talant èn afaamat es tudnatoc, èz ígèkèt bèzèlle i<sup>c</sup> a: gazofilanciumon taneituan a: templombā, ɛ fènki 94. levél. megnē fogá ɔtèt, mert meg nē iɔtualaèl ɔ idèiè Monda azert èfmeǵ ɔnèki<sup>c</sup> i<sup>c</sup>, yme èlmegec, ɛ kèrèstec èngemèt, ɛ tú búntɔcbèn meghaltoc, houa èn megèc tú nē iɔhèttec Mondnacuala a: fidoc mi nē megoli ɔ magát, mert ug mōd, houa èn megec tú nē iɔhèttec, ɛ monduala ɔ nèki<sup>c</sup>, tú alol valoc vattoc, èn fèllɔl valo vagog, tú è világbol vattoc èn nē vagog è uilágbol Mōdam azert túnèctec, mert meǵhaltoc tú búntɔcbèn, mert ha nem hiènditèc hog èn vagog meǵhaltoc tú búntɔcbē Mondnacuala azert ɔ nèki, tè ki vag Mōda ɔ nèki<sup>c</sup> Ihc kèzdèt kí es bèzèllèc tú-

nèctec, fokat valloc túrollatoc bèzèllènem ɛ itèlnē dè ki èrèztet èngemèt az ígaz ɛ èn mèllèket hallottā ɔ tollɔ, azokat bèzèllē è uilágban, ɛ nē èsmèrecmeg mert iftènt mōgauala ɔ atfanac Monda azert ɔ nèki<sup>c</sup> i<sup>c</sup> Mikor felmagáztatangatoc èmbern<sup>c</sup> fiat, taht megèsmèritèc me't || èn vagog ɛ ènen tollèm fèmit nē tezèc, dè mikeppèn taneitot èngemèt afa azokat bèzèllèm, ɛ ki èrèztet èngemèt èn vèlem vagon, ɛ nē hagot mǵ èngemèt magānac, mert mēd ha tezem mèllèc kèllèmètèfc ɔ nèki, èzekèt ɔ bèzèllèttè fokac hún<sup>c</sup> ɔbèle Mōduala azert i<sup>c</sup> azocnac kí<sup>c</sup> a: fidoc kɔzɔl híttèn<sup>c</sup> vala ɔnèki, ha tú maradandotoc èn bèzedimbèn, bizō èn taneituanim léztèc ɛ tú meǵèsmèritèc az ígaffagot ɛ az ígaffáǵ mǵ zábadèit tulɔkèt, Fèlèlènèc azert a: fidoc Abraham magzáti vagonc ɛ fonha fènkinèc nem zolǵaltoc, mikeppèn mondod tè mert zábadoc léztèc Fèlèlè ɔnèki<sup>c</sup> i<sup>c</sup> Bizon bi-

zoñ mōdom tūnēctec, mert mēd ki bunt tēzēn būnn<sup>c</sup> zolgaia, zolga ke' nē lakozic a' hazban ɔrɔcke, a' fīu ke' lakozic ɔrɔcke, ha aze't a' fīu meǵzabadeit tūtɔket bizon̄ za-badoc leztēc, tudom mert abraham fiaí vattoc, dè kerēstec èngemèt meǵolnɔtɔc, mert èn bēzedem nē foǵ túbennētec, En meŕlèt lattā èn atamnal azt bēzellēm, ɔ tú tézitéc meŕlèt lattatoc tú atatocnal, Fèlèlen<sup>c</sup> ɔ mōdanac ɔnèkí, Mú atāc abraham, mōda ɔnèkíc i<sup>c</sup> ha abraham fiaí vattoc, abraham mú-uèlkédètít tēgetec, ma kèreftec èngemèt meǵolnɔtɔc èmbert kí íǵaffagot bēzellèttēm tūnēctec meŕlèt hallottā íftèntɔl, èzt abraham nē tɔttɔ, tú tézitéc tú atatocnac mú-uèlkédètít Mondnacuala es ug ɔnèkí Mú paraznafagtol nē zúlèttɔnc, eg atat vallonc íftènt, Monda azert ɔnèkíc i<sup>c</sup>, Ha íftèn tú atatoc volna valobizon̄ zèrètnētec èngemèt, mert èn íftèntɔl zarmaztam ɔ íɔttem, ɔ mert ènen tɔllèm nem íɔt-

tēm, dè ɔ èrèztet èngemèt mirè nē èfmèritec meg èn bēzedemèt, mert nem halgathaftatoc meg èn bēzedimèt Tū ɔrdɔǵ atadol vattoc, ɔ tú atatocnac akariatoc aieitatit tennētec Az èmber ɔldɔkɔ volt kèz-dèttɔlfoǵuā, ɔ íǵaffagban nē allot, mert íǵaffag nīl ɔ bēne, mikor bēzel hazuǵfagot ɔn tulaidonibol bēzél, mert hazug es ɔ atfa En ke' ha íǵaffagot mōdoc nē hiztēc ènnèkem Kí fèǵ meǵ èngemèt tükɔz-zollètec búnɔl, ha íǵaffagot mōdoc tūnēctec mirè nē hiztēc ènnèkem, Kí íftèntɔl vagō íftèn íǵéiet halgatfa, azert tú nē hallatoc mert íftèntɔl nē vattoc Fèlèlen<sup>c</sup> azert a. fīdoc ɔ mondanac Nemdè iol mon-guc é mú, mert samaritanos vag te ɔ ɔrdɔǵot vallaž Fèlèle i<sup>c</sup> ɔ mōda Er ɔrdɔǵot nem valloc, dè tíztèfeitèm èn atamat, tú ke' meǵtíz-tètlèneitètec èngemèt, èn ke' nem kèrèfem èn dilɔfegemèt, vagon kí kèrèffè ɔ itèlle Bizon̄ bizon̄ mōdom tūnēctec, Ha ki èn bēzedimèt tar-

tanga halalt nē lat ɔrɔcke Mōdanac azert a' fidoc m̄gēsmertūc mert ɔrdɔgɔt vallaž Abracham meġ holt ɔ pphetac meġ holtanac, ɔ te mōdaz, ha kí èn bèzedimèt tartanga halalt nē koftol ɔrɔcke, Mínem nagob vag te mú atānctol abrachātol kí meġholt ɔ pphāc meġholtac, kie težed temaġadat Fèlèle i<sup>c</sup> Ha èn dilɔueitem ènmagamat èn dilɔfegèm fēmi, vagon atām ki dilɔueit èngemèt kit tú mōdotoc mert tú iftèntec, ɔ nē èsmertetec ɔtèt En ke' èsmertē ɔtèt, ɔ ha mōdandom mert nē tudō ——— ɔtèt lezec egèlɔ hazuġ tú uelètec, dè tudom ɔtèt, ɔ ɔ bèzedèt tartom

95. levél.

Abrachā tú atātoc viġadot hog latna èn napomat latta ɔ ɔrɔlt, Mondanac azert a' fidoc ɔnèki, ɔtuē èžtèndɔt meg nē vallaž ɔ abrachamot lattad Monda azert ɔnèkic ihē Bizon bizon mōdom túnèctec, mí elɔt abrachā lenne èn vagoc, Vɔn<sup>c</sup> azert a' fidoc kɔuèkèt hog hageitanac ɔ reia Ihe ke'

èlreite ɔmaġat ɔ kí menè a' tēmplōbol

9

I X

**E**s èleb mēnuen ihē lata eg vak èmbert ɔ zúlètetɔl foguan, ɔ kèrdec ɔtèt ɔ taneituani Rabi ki bñhɔt èz é auag ɔ zúlèi hog vakon zúlèttèt nec Fèlèle i<sup>c</sup> Sem èz nē bunhɔt sem ɔ zúlèi, dè hog meg-ièlètèffèn<sup>c</sup> iftènn<sup>c</sup> muuèlkedètí ɔ bènne Ennèkem kèl ɔ muuèlkedètít muuèlkednem ki èrèžtet èngemèt míglen nap vagon, Jɔ az eú micor fènki nē muuèlkedhètíc, menè idèiglèn è || viláġban vagok, è viláġnac vagok viláġa Ezekèt micor mōdotta volna hagapa a' földrè ɔ alkota fart a' hagapafbol, ɔ kène a' fart ɔ zemèirè, ɔ mōda ɔ nèki Men ɔ mosgalmeġ a' filoenac tauan kí magarižtatic èrèžtèt<sup>c</sup> Elmene azert ɔ megmosdec, ɔ lata Latuan es ug ɔtèt ɔ žomžedi ɔ kie lattacuala èlɔzèr ɔtèt mert koldos

volna mōdnacuala Nemdè èz è kí  
 vluala ꝛ koldol uala, egèbèc mōd-  
 nacuala me't èz, egèbèc fēmi okon  
 de egènlø auual, ø ke' mōd vala  
 mert èn vagoc, Mondnacuala azert  
 ø nèki Mikeppèn niltanac meg te  
 zemèid Q fèlèle Az èmber kí mon-  
 datic i<sup>c</sup> nac fart alkota, ꝛ me'gkè-  
 ne èn zemèimèt, ꝛ monda ènnè-  
 kem Meñ èl a' filoenac tauara ꝛ  
 me'gmofgal, ꝛ èlmenec ꝛ me'gmof-  
 dā ꝛ latec Es mōdanac nèki Hol  
 vagon az Monda nē tudom El ví-  
 uec øtèt kí vac voltuala a' leual-  
 tachoz, Vala ke' zombat micor a'  
 fart alkotta ꝛ zemèit me'gnitta, ꝛ  
 mē'g kèrdec øtèt a' leualtac mikep-  
 pèn latotuolna ꝛ mōda ø nèkic  
 Sart vètè ènnèkem èn zemèimrè ꝛ  
 mē'gmofam ꝛ latoc Mondnacuala a-  
 zert a leualtac køzzøl nemèllèc Ez  
 èmber nē iftèntøl vagon kí zom-  
 batot nē øriz Egèbèc mōdnacuala  
 Búnøø èmber nē tèhèti è ièlenfege-  
 kèt, ꝛ o'zlatuala ø køzøttøc Mon-  
 danac aze't efme'g a' vaknac Tè mit

mondaz ø rolla kí me'g nita te ze-  
 mèidèt ø ke' mōda, Mert ꝑphā,  
 Nem hùn<sup>c</sup> azert a' fidoc ø rolla  
 hog vakon zúlètèt uolna, ꝛ latot-  
 uolna, mignē hiuac ø zúlèit kic  
 lattacuala ꝛ meg kèrdec azokat  
 mōduā Ez è tú fiatoc kit mondo-  
 toc hog vakon zúlètèt azert ma mi-  
 keppèn lat Fèlèlen<sup>c</sup> ønèkic ø zúlei  
 ꝛ mōdanac Tugguc hog mú fionc,  
 ꝛ hog vakon zúlètèt mikeppèn ke'  
 ma laffon nē tugguc, auag kí nít-  
 ta legen me'g zemèit mú nem tug-  
 guc øtèt kèrgetec idéie vagø ømaga  
 ønøtøllø bèzèllèn, Ezekèt mōdac  
 ø zúlei mert fèln<sup>c</sup> vala a' fidoctol,  
 mert ìmar a' fidoc egbè tanakottac  
 vala, hog valakí øtèt x<sup>c</sup> nac valla-  
 na a' fína'gøga kúúøl lènne, aze't  
 mondac ø zúlèi, øtèt kergetèc mert  
 idéiè vagon, Hiuac azert efmg az  
 èmbert kí vac volt vala ꝛ mōdanac  
 nèki, Ag dilèrètèt iftènn<sup>c</sup> mú tug-  
 guc mert búnøø az èmber, Monda  
 azert ø, ha búnøø nē tudom eggèt  
 tudoc mert iollèhèt vac voltam

volna ma latoc Mondanac azert 9  
 nèki, Mit t9t tenèked, mîkeppèn  
 nîttamġ tenèked te zèmeîdèt, Fè-  
 lele 9, Mondam tûnèctec 9 ĩmar  
 hallottatoc, mit akartoc efġg hal-  
 lanotoc, mínē tú es 9 taneituani  
 akartoc lènnctec é Magatkozac azert  
 9tèt 9 mondanac nèki Tè leg 9 ta-  
 neituana, mú ke' moyfes taneit-  
 uani vagonc, mú tugguc hog moy-  
 fèfn<sup>c</sup> bèzèllèt iftèn, èzt ke' nē  
 tugguc honnan legèn Fèlele az èm-  
 ber 9 mōda 9nèkic Mert è ludala-  
 tos hog tú nē tuggatoc bonnan le-  
 gen, 9 meġnitta èn zèmeîmèt —

---



---



---



---



---

—— Tugguc ke' mert iftē bû-  
 nofokèt meġnē halġat, dè ha kí  
 iftènt zolgalla 9 9 akaraġtat tèzi  
 èzt halgattá ġg Viláġ kèzdètî9l  
 foguan nē hallatot hog valakí ġg-  
 nittauolna vakon lo9n<sup>c</sup> 9 zèmeît  
 ha èz iftènt9l volna fēmit fem tè-

hetne Fèlèlenèc 9 mōdanac 9 nèki  
 Mèdènéft9l bûnbèn zûlèttèl 9 te  
 taneittaġ mûkèt, 9 ki vètec 9tèt,  
 Halla i<sup>c</sup> hog kí vèttecuolna 9tèt,  
 Es micor meġlèlte volna 9tèt mō-  
 da 9 nèki Tè hiġ è iftènn<sup>c</sup> fiaba  
 Fèlele 9 9 mōda Kí az vram hog  
 higgèc 9 bèle Es monda 9 nèki i<sup>c</sup>,  
 Es lattad 9tèt 9 ki bèzèl te uèled,  
 9 az Es 9 mōda Hiġèm vram Es  
 le èfuē imada 9tèt Monda 9 nèki  
 i<sup>c</sup> Itèlètbè i9ttèm èn è uiláġba hog  
 kic nē latnac laffanac 9 kic latnac  
 vagoc légèn<sup>c</sup> Es hallac a' leualtac  
 kozz9l kic 9 uèlè valanac 9 mōda-  
 nac 9nèki Mi nē mú es vakoc va-  
 gonc Mōda 9nèkic i<sup>c</sup> Ha vakoc vol-  
 natoc bûnt9c nē volna, dè ma mō-  
 dotoc mert latonc tú bûnt9c ġg-  
 marad

x

**B** Izoñ bizoñ mōdom tûnèctec  
 ki nem meġen bè az aiton a  
 iuhocnac aklaba dè egeboñnèn haġ

az or ɕ toluáj, Ki ke bémégèn az  
aiton az a' iuhocnac paźtora, Enn<sup>c</sup>  
az aito tarto megnitta, Es a' iuhoc  
hallac ɔ ʒauat, ɕ a' tulaidon iuhoc  
cat hya nèuec ʒèrent ɕ kí vízí azo ||  
cat Es micor a' tulaidon iuhocat 96. lèvel.  
ki èrèztèndi azoc èlɔt kí megèn ɕ  
a' iuhoc kouètic ɔtèt mert ɔ ʒauat  
tuggac, az idègènt ke' nem kouè-  
tic dè èlfutnac ɔ tɔllɔ, mert nē  
èfmèrtèc az idègèncn<sup>c</sup> ʒauocat Ez  
pèlda bèzedèt mōda ɔ nèkie i<sup>c</sup>,  
Ok ke' nē èfmèrtéc̄m̄g mít bèzel-  
lène ɔ nèkie ɕ fèlémén<sup>c</sup> Mōda azert  
èsmeg ɔ nèkie i<sup>c</sup> ——— Bizon  
bizon mōdom tunèctec, mert èn  
vagog a' iuhocnac aítaia Mendenèc  
valameninèn iɔttèn<sup>c</sup> egèbɔnèn or-  
roc ɕ toluaioc dè nē hallottac azo-  
cat a' iuhoc En vagoc az aito En  
altallam ha ki bè menènd vduɔɔɔ,  
ɕ kí megèn ɕ bè megèn ɕ èledèle-  
kèt lél, az or ke' nē íɔ hanēlac  
hog orozion ɕ vagion ɕ èluèzèffen  
Jɔttem hog èlètet vallanac, ɕ bɔ-  
uɔbèn vallanac En vagoc a' io paź-

tor, ío paźtor agga ɔ lèlkét ɔ io-  
hyert A' bérés ke' ɕ kí nē paťtor,  
kínèc a' iuhoc nē tulaídon ɔnne  
latta a' farkaft iɔni ɕ èl hagga a'  
iuhocat ɕ èl fut, ɕ a' farkas èlra-  
gagga ɕ èl hímtí a' iuhocat A' bérés  
ke' èlfut mert berès ɕ nē tartoznac  
ɔ hozía a' iuhoc kɔzzɔl En vagoc  
a' io paźtor, ɕ megèsmèrem èn íu-  
hímat ɕ megèsmèrnèc èngemèt èn  
íohím, míkeppèn megèsmert èngèt  
ata, ɕ èn megèsmèrem én atamat,  
ɕ èn lellemèt vètem èn íohímert,  
ɕ égèb íuhokat valloc kíe nimlènèc  
èz akolbol, ɕ azokat kél ènnèkem  
idè hoznom, ɕ èn ʒomat hallac,  
ɕ lézèn eg akol ɕ eg paźtor Azert  
ʒèrèt èngemèt ata mert èn vètem  
èn lèllemèt ɕ esmeg hozíā vèzèm  
ázt, fènkí nē vezi azt èl èn tɔl-  
lèm, dè èn vètem ázt ènen tɔllèm,  
ɕ hatalmat valloc esmeg hozíam  
vennem ázt, è paranlolatot vɔt-  
tèm èn atamtol Es ug oźlatuala a'  
fidoc kɔɔɔt è bèzedekert Mōdnac  
uala ke' fokac ɔ kɔzzɔllɔc, ɔrdɔ-

got val ɛ balgataǵoflic mıt halgafatoc ɔtèt Egèbec kè mōdnacuala Ez íge nem ɔrdogot valloe, mí nē nıthattam̄g az ɔrdog vakocnac zémekèt Lottèc ke enéniac ihrlm̄bèn, ɛ tel uala, ɛ iaruala i<sup>c</sup> a tem plōban salamonnac portıcofaban Megkɔrnekèzèc azert ɔtèt a fidoc ɛ mōdnac uala nèkí, míglèn vezèd èl mú lèlkɔnkèt ha te vag x<sup>c</sup> mongadmeg mú nekɔnc ièlènnèn Fèlèle ɔ nekic i<sup>c</sup>, bèzellèc tün<sup>c</sup> tec ɛ nē híztèc ènnèkem a múuèlkedètekèt mellèkèt èn tézèc èn afamnac nèuebè èzèc valnac tanofagot èn rollam, dè tú nem híztèc mert nē vattoc èn iohim kɔzzol èn iohim èn zomat halgafac ɛ èn megèsmèrèm azocat ɛ kɔuèt-nèc èngemèt, ɛ èn az ɔɔc èlètet adom ɔ nekic, ɛ nē vèzn<sup>c</sup> èl ɔɔcke, ɛ nē ——— raǵagga kí azocat valaki èn kèzèmbol, èn afam mellèkèt adot ènnèkem mendènèctol nagob, azert fènkí nē raǵadhaıfaki èn afānac kèzèmbol, èn es

afa eggèc vagonc, raǵadanac a fidoc kɔuèkèt hog megkɔuèzèc ɔtèt Fèlèle nèkiè i<sup>c</sup>, Soc io múuèlkedètekèt mutattam tünèctecèn afamtol azoc kɔzzol mèl múuèlkedètert kɔuèzèctecmeg èngemèt Fèlèlen<sup>c</sup> ɔnèkí a fidoc, A io múuèlkedètert nē kɔuèzɔncm̄g tegedèt dè a karomlatert, ɛ mert te íollèhèt èmber leg tezèd te magadat iftènne Fèlèlè ɔnèkic i<sup>c</sup> Nemdè iruā vaggō è a tú tɔruentebèn mert èn mondottā iftènec vattoc, ha azocat iftènec<sup>c</sup> mōga kichèz iftèn<sup>c</sup> bèzède lot ɛ nē fèflèthèticm̄g az íras kit afa megzèntélt ɛ èrèztèt è uılagba ɛ tú mondotoc ènnèkem meıt karomlo meıt mondottam iftèn<sup>c</sup> fia vagonc ha nē tézèm èn afamnac múuèlkédètıt ne akariatoc hínnètec ènnèkem Ha ke tézèm, ɛ ha nem akartoc hínnètec ènnèkè híggètec a múuèlkedètec<sup>c</sup> hog megèsmèrietèc, ɛ híggetèc, mert afa èn bènnem ɛ èn afaban, Kèrèfıcuala azert ɔtèt megfognıoc



Ʒ ki ment Ʒ kōzzollōc Ʒ èl mēt  
 èfīng' iordan èlue, azon hēlrè hol  
 èlōžer volt Janos kéréztelō Ʒ ot  
 lakozot Ʒ fokac iōttèn<sup>c</sup> Ʒ hozia Ʒ  
 mōdnac vala, mert Janos bizon'   
 fem eg ièlenfeğeket nem tōt mē-  
 denekèt ke' valamellèkèt mōdot  
 Jano, Ʒ rolla igazac valanac Ʒ fo-  
 kac hūnèc Ʒ bèle

x j

y

**U** ala ke' némèl lélètezo Lazar  
 nèuƷ betaniaban marianac Ʒ  
 martanac Ʒ hugīnac || castelochol 97. level.  
 Maria ke' vala kí vrat kènèttèl kè-  
 nette vala, Ʒ Ʒ labait haý fonati-  
 ual megtōrlōttō vala, Kin<sup>c</sup> atfafia  
 lazar bètegl vala Erèžten<sup>c</sup> azert Ʒ  
 hugí Ʒ hozía mōduan Vram yme  
 kit žèrèc bètegl, Haluan ke' i<sup>c</sup>  
 mōda onèkic, E bèteğfeg' nīnl ha-  
 lalra dè iftènèc dilōfègerè hog di-  
 louoltèffec, iftènn<sup>c</sup> fia Ʒ miatta  
 žèrètí vala ke' i<sup>c</sup> martat Ʒ Ʒ hugat  
 mariat Ʒ lazart, azert hog hallotta

MÜNCHENI CODEX.

mert bètegluala bizon' lakozec azon  
 hēlbē kèt napon Ezece utan mōda  
 Ʒ taneituanīnac Meīnōnc èl esmeg  
 Judeaba Rabi īmar kèrèfnèc vala  
 tegedet a' fīdoc mēgkōuèzní Ʒ esfīng'  
 oda még Fèlèlè i<sup>c</sup> Nemdè tizenkèt  
 ýdō vagon é napiaban Ha kí nap-  
 pal iar nē fèržicmēg' mert laffa è  
 vilāgnac vilāgat Ha ke' eyèl iarand  
 meğferžic me't nīnl vilāg Ʒ bènne  
 Ezeket monda, Es èzec utā mōdot  
 Ʒ nèkic, Lazar mú baratonc alo-  
 zón dè es èlmeğèc hog az alombol  
 felkōhlèm otèt, Mondanac azert Ʒ  
 taneituaní Vram ha alozón vduƷ-  
 zol Mondotta uala ke' i<sup>c</sup> Ʒ halala-  
 rol, dè Ʒk alaitottac hog az alom-  
 nac alafarol mondana, tahat azert  
 mondotta i<sup>c</sup> Ʒ nèkic ièlènèn Lazar  
 meğholt, Ʒ Ʒrōlōc tú értètec hog  
 higgètèc mert nē valec ot, dè meī-  
 nōnc Ʒ hozía Monda azert tamas  
 kí mondatīc dīdīmofnac Ʒ fèle ta-  
 neítuanōcnac Meīnōnc mú es èl  
 hog hallonc meğ' Ʒ uèlè Jōt es ug  
 i<sup>c</sup>, Ʒ lélte otèt īmar neg napō a'

koporfoban valuā Vala ke' betania rokon ihrlīmhez, mōnal tizen ɔt lab földön Sokac ke' a' fidoc kɔzzɔl iɔttèc vala mariahoz ɔ martahoz hog meguígažtálnac azocat ɔ atóc fiarol Marta aze't hog hallotta hog i<sup>c</sup> èliɔt èièibè futa ɔ nèki María ke' hon v̄luala Monda azert marta i<sup>c</sup> nac Vrā ha it voltal volna èn atamfia nē holtuolna még', dè ma ès tudom mert valameŕlèkèt kérendèž iftèntɔl agga tenèked iftèn Monda ɔ nèki i<sup>c</sup> Felkèl te atad fia Mōda nèki martha Tudom mert felkèl a' felkèletbèn az vtolfo napon Monda ɔ nèki i<sup>c</sup> En vagoc felkèlèt ɔ èlèt Ki hížèn èn bèlem èl ha még' haland es, ɔ mēden ki èl ɔ hížèn èn bèlem nē hal meg ɔɔc-ke, Hized è èžt Monda uèki Valobizon vram En hittem, mert te vag x<sup>c</sup> „iftènn<sup>c</sup> fia,, elɔ kí iɔttel è uilágba Es mícor èžt mondotta uolna èlmenè ɔ hua lendèžbè ɔ hugat mariat mōduā Mēster ièlen vagon ɔ híu tegedèt A' ke' hog hallotta

felkɔlt hamar ɔ iɔt ɔ hozia, mert meg nē iɔtuala èl i<sup>c</sup> a' castelba dè még' azon hèlbèn vala hol èlèibè kɔlt uala ɔ nèki marta A' fidoc azert kíc valanac ɔ uèlè a' hazban ɔ vígažtallac vala ɔtèt mícor lattacuolna mariat mert hamar felkɔlt ɔ kí ment kɔuètee ɔtèt monduan mert a' koporfohoz mégè hog ot firíon, azert maría mícor íutot oda hol i<sup>c</sup> vala Latuā ɔtèt éfec ɔ labaihoz, ɔ mōda ɔ nèki Vram ha it voltauolna èn atamfia nē holtuolna még' Ihē azert hog lata ɔtèt firatta ɔ a' fidokat kíc iɔttècuala ɔ uèlec firattoc még' forradozot zèletèbèn ɔ meghaboreita ɔ magat ɔ monda Hol vèttètèc ɔtèt Mondanac nèki Vram iɔy ɔ lassad Es még' kɔnuèze i<sup>c</sup> Mōdanac azert a' fidoc Ime míképpèn zèrètíuala ɔtèt Ne mèllèc ke' ɔ kɔzzɔllɔc mondacuola Nem tèhète èz kí megnitta a' vakon iɔtn<sup>c</sup> zèmèit hog ez megnehalna, Ihē aze't eŕm̄g forradozuan ɔnɔ bènne iɔt a' koporfohoz Vala

ke' a' barlang, ɛ kɔ vèttètet uala ɔ reia Mōda i<sup>c</sup> Vègetèc èl a' kɔnèt Mōda ɔ nèki marta ɔ huga ki meġholt uala Vram īmar būdɔs mert harmadnapí Monda ɔ nèki i<sup>c</sup> Nemdè mōdam é tenèked, mert ha hiènded latod iftènn<sup>c</sup> dilɔfegèt Elueuc azert a' kɔnèt Ihc ke' felè-mèluen ɔ zemèit mōda Afa halat adoc tenèked me't meghalgattal èngemèt En ke' tudom vala mert mēdenkor mēghalgaé èngeɛt dè ènnèpèrt ki kɔrɔɔl al mondottā hog higgec mert te èrèztéttel èngeɛt Ezekèt micor mōdottauolna iuɔltɔ nag zóual Lazar iɔyki Es legottanki iɔuɔ ki meġholtuala kèzèi ɛ labai meġkɔtɔzuèn mazzagockal, ɛ ɔ orcaia zem fedèllèl vala meġkɔtɔzuē Monda ɔ nèki i<sup>c</sup>, Oggatocmġ ɔtèt ɛ haggatoc èlmenni Sokac azert a' fidoc kɔzzɔl kic iɔttèn<sup>c</sup> vala mariahoz ɛ martahoz || ɛ latic mellèkèt tɔt hittèn<sup>c</sup> ɔ bèle, Nemèllèc ke' ɔ kɔzzɔllɔc èlmentèn<sup>c</sup> a' leualtachoz

megmōdottac ɔ nèki mellèkèt tɔt i<sup>c</sup> Gɔitottèc azert a' púfɔkɔc ɛ a' leualtac tanalot i<sup>c</sup> èllèn ɛ mōdnacuala mít tēzɔnc mert èz èmber foc ièlenfegekèt tēzèn, Ha igèn èlhagangue ɔtèt mēd ɔ bèle hižnèc, ɛ iɔnèc a' romaiac èluezièc mù hòlɔnkèt ɛ népɔnkèt Eg ke' ɔ kɔzzɔllɔc Caifas nèuɔ mert az

---

èztèndèi pufɔc „volna,, volt mōdot ɔ nèki Tú fēmit nē tuttoc ɛ nē gondoɔlatoc mert kellèmètes túnèctec, hog eg èmber meġhallon è népèrt ɛ mēd è nemzèt èlne vèzièn Ežt ke' ɔnɔ tɔllɔ nē mōda dè mert uoltuolna az èztèndèi pufɔc pphetalt, mert i<sup>c</sup> vala meġhalando è nemzètèrt ɛ nē lac a' nemzètèrt, dè hog az iftènn<sup>c</sup> fiait kic èlhímlèttècuala egbè gɔitène A' napfaġtol fogua azert gondoltac hog meġɔlnec ɔtèt Ihc ke' nem iaruala ièlennè a' fidocnal, dè èlment a' vidècbè rokon a' kiètlè hez v' varofba kí mōdatic Effrènnèc, ɛ

ot lakozic vala 9 taneituaníual,  
 rokon vala a' fidocnac hufuetèc,  
 fokac menèn<sup>c</sup> fel a' videkecból a'  
 hufuet elöt ihrl̄mbèn hog megfcèn-  
 telnec 9 magokat Kèrèfícuala azert  
 i<sup>c</sup>t, 7 egèmbè bèzelnèc vala eg-  
 mafnac a' tèmplombā aluan Mit  
 alaitotoc, mert nem i9t az ynnèp  
 napra, mert a' púsp9k9c 7 a' le-  
 ualtac paranlolatot attacuala, hog  
 ha kí megèfmèrèndí hol legen m̄g-  
 mutaffa hog meg' fogíac 9tèt

## X I J

**J** Efus azert hat nappal a' huf-  
 uet elöt i999 betaniaba hol  
 lazar m̄g holtuala, kit i<sup>c</sup> fel k9l-  
 t9tuala, Alkotanac ke' 9 nèkí va-  
 lorat 7 marta z9lgaluala Lazar ke'  
 vala eg' az 9 uèle egèmbè éu9c k9z-  
 z9l Maríá azert veue a' dragalatos  
 nardípífticos kènèten<sup>c</sup> fontat 7  
 meg'kènète i<sup>c</sup>nac labait 7 meg't9rle  
 9 fúrtiùèl 9 labait, 7 9 haza bè te-  
 lec a' kènètnèc illactauaal Monda

aze't 9 taneituaní k9zz9l eg scario-  
 thi Judas ki vala 9tèt èl arolo Mi-  
 rè nē adatot èl è kènèt harf zaz  
 pénzèn 7 adatotuolna a' nauafoc-  
 nac nē monda ke' azt hog a' naua-  
 fafocrol z9rgalmaznec, dè mert or  
 vala 7 èrzení valanac 7 azocat mèl-  
 lèc adatnacuala vifeli vala Monda  
 azert i<sup>c</sup> Haggatoc èl 9tèt hog tarla  
 azt èn èltèmètètènèc napiara mert  
 zègènekèt mēdha vallotoc tú vèle-  
 tec èngemèt ke' nē mēdha vallo-  
 toc Meg' èfmère azert foc g9lèke-  
 zèt a' fidoc k9zz9l mert ot volna,  
 7 i9uen<sup>c</sup> nē lac iefufert, dè hog  
 latnac lazart, kit felk9lt9t vala  
 halottaiból, Gondolac ke' a' papoc  
 feiedèlmí hog lazart es meg' 9lneè,  
 mert a' fidoc k9zz9l fokac menn<sup>c</sup>  
 vala èl 9 erte 7 hízn<sup>c</sup> vala i<sup>c</sup>ba  
 Holda keluè ke' foc g9lèkezèt, Kí  
 g9lèkezèt vala az ynnèp napra, mí-  
 cor hallottauolna mert i<sup>c</sup> i9t ihrl̄m-  
 bè veuec a' palmacnac ágait, 7  
 ménèn<sup>c</sup> nèki 9 èlèibè, 7 íu9ltn<sup>c</sup>  
 vala ofanna ald9t ifrl̄n<sup>c</sup> kíraša,

aldot kí iot vrnac nèuebè Es lele  
 i<sup>c</sup> zamarokat & v̄l̄o ɔ reía, mikent  
 íruā vagō Ne akarih felnèd fion-  
 nac laña Ime te királod iot tenè-  
 ked v̄luén a' zamarnac vèhmén &  
 èl̄ozer nē èsmèrec̄mg ɔ taneituaní,  
 dè mícór m̄gdil̄oql̄tètet i<sup>c</sup> tahat  
 megèmlèkezen<sup>c</sup>, mert èz íras ɔ  
 rolla valo vala & èzekèt t̄ottec ɔ  
 nèkí, Tanofagot valla azert a' ḡo-  
 lekèzèt ki volt vala ɔ vèlè, mícór  
 lazart kí hittauala a' koporfobol  
 & felk̄olt̄ott̄o ɔtèt halottaibol, &  
 èrrè iot ɔnèki a' ḡolèkezèt ɔ èlèi-  
 bè mert hallottac ɔnèki è ièlènseg  
 tètét A' lèualtac ke' mōdanac ɔn  
 k̄oz̄ott̄oc eg mafnac Lat̄tatoc é mert  
 fēmit nē haźnalonc íme mēd è úi-  
 laġ vtanna èrèdet Valanac ke' ne-  
 mellèc poġanoc èzec k̄oz̄z̄ol kic fel-  
 mentèc vala hog imatkoznanac az  
 ynnèp napra Ezece azert vèpen<sup>c</sup>  
 Phúl̄ophoz kí vala ġalileabèli bet-  
 faidabol, & kēricuala ɔtèt mōduan  
 Vram akariúe i<sup>c</sup>t latni J̄oūo Phú-  
 l̄op & monda Andoriafnac Andori-

as & efmeg Phúl̄op mondac i<sup>c</sup>nac  
 Ih̄c ke' fèlèle ɔnèkík mōduā J̄ot  
 az úd̄o hog megfénèfeggec ember-  
 n<sup>c</sup> || fía bizon̄ mōdom t̄un<sup>c</sup>tec, 99. levél.  
 Hanemha a' buzanac maġua a' föld-  
 bè èfuén meḡ haland ɔn̄o maġa ma-  
 rad, ha ke' meghalād foc ġim̄ol-  
 lot tèremt, Kí zèrètí ɔ lèlket èl-  
 uèztí azt, & ki ġúl̄olí ɔ lèlket è  
 uiláġban, az ɔr̄oc viláġbā ɔrizi  
 ɔtèt ————— Ha kí ènnèkem  
 zolġal èngemet k̄ouèssen, & hol èn  
 vagoce ot lèzèn èn zolġam, & ha kí  
 ènnèkē zolġal, tíztèfèití ɔtèt èn  
 atā Ma èn lèlkem meġhaborodot &  
 mít mōgac Atā v̄duozeh èngemèt  
 èz v̄d̄ob̄ol, dè arra iottèm az v̄d̄o-  
 bè atā fenefehèd te neuedet J̄oūo  
 azert zozat mēb̄ol mōduan Megfe-  
 nèfèitettē & meglen megfenèfèitèm  
 A' ḡolèkezèt azert kí aluala & hal-  
 la vala mongauala ġord̄olèt letét  
 Egèbèc mongac vala az angal nè-  
 kí zoltat Fèlèle ɔnèkík i<sup>c</sup> & mōda  
 Nem èn értèm iot è zo dè tú ertè-  
 tec ma vagō è uiláġnac ítélètè Ma

è uilágnac fèiedèlme kí vettétic,  
 ꞥ ha èn fèlmağaztatandom földtöl  
 mendenekèt vonzóç èn hozíam,  
 Ezt ke' monga vala iègezuē mel  
 halallal uolna meğhalādo Fèlèle a'  
 gòlèkézèt Mú hallottuc a' törüēből  
 mert x<sup>c</sup> oröcke marad, ꞥ mikep-  
 pèn mōdaž te kèl èmber fianac fel  
 mağaztatni ki èz èmbern<sup>c</sup> fia Mon-  
 da azert o nèkic i<sup>c</sup> Meg kèuēfēne  
 viláğ vagon tú bènnètec Jariatoc  
 míglèn világot vallotoc hogy a' fe-  
 tetfegec megne fogláñnac tutokèt  
 ꞥ ki iar fètéthèn nem tugga houa  
 megen, míglèn világot vallotochíg-  
 gètec a' viláğba hog legètec vila-  
 gòffágnac fíai Ezekèt bèzelle i<sup>c</sup> ꞥ  
 èlménè ꞥ èltreite o mağat o tölloc  
 Mikor ke' ezenne ièlenfegekèt töt  
 uolna o èlöttoc nē hūn<sup>c</sup> o bèle hog  
 bètèllèfednec ífaías ꝥphānac o bè-  
 zedè kit mōdot Vrā kí hizèn mù  
 hallatoncnac ꞥ vrnac karia kí n<sup>c</sup> iè-  
 lentètet meg, azert nē híhèttec  
 mert efīng ífaías mōdot Gonoffáğ  
 megvakeította o zemekèt ꞥ m̄gke-

meñeitette o zúuokèt, hog ne laf-  
 fanac zemeckèl ꞥ ne èrlèn<sup>c</sup> zúuoc-  
 kèl, ꞥ meğfordoññanac ꞥ meğvíga-  
 ziam azokat Ezekèt mōdotta újfaías  
 micor latta o di.öfeğèt ꞥ bèzellet  
 orolla, Valobízoñ a' fedèlmeç kòz-  
 zol es fokac híttèn<sup>c</sup> o bèle, dè a'  
 leuالتakert nē vallacuala hog a' fi-  
 nağogabol kí ne vètètñenèç, mert  
 ínkab zèrèttec èmberecn<sup>c</sup> di.öfe-  
 gekèt hog nē íftènn<sup>c</sup> di.öfeğèt Ihç  
 ke' íuoltö ꞥ mōda Kí hízen èn bè-  
 lē, nem èn bèlem hízèn, dè o bè-  
 le kí èrèztetèngemèt En fenèfféğ  
 íottèm è uiláğba, hog mēden kí  
 hízèn èn bèlem ne maraggon fe-  
 tetfegecbèn, Es ha kí hallanga èn  
 ígéímèt ꞥ nē orízèndí èn nē itè-  
 lem ötèt, mert nē íottē hog íté-  
 lèm è uilagot dè hog vduözèhem è  
 uilagot Kí vtal èngemèt ꞥ nē vèn-  
 dí èn ígéímèt, vagon kí ítéllè  
 ötèt a' bèzed kit èn bèzellettèm  
 tūn<sup>c</sup>tec az ítéli ötèt az vtolfo na-  
 pon, mert èn ènen töllem nē bè-  
 zellettèm, dè afa kí èrèztet ènge-

mèt ρ adot ènnèkem paranlolatot,  
Mít mōgac ρ mít bèzellèc ρ tudom  
mert ρ paranlolatfa ρrōc èlèt, mel-  
lèkèt aze't èn bèzellèc míkeppèn  
mōdot ènnèkem afa igē bèzellèc

## X I I J

**A** hus ¶ uetn<sup>c</sup> ke' ŷnèpè napia  
èlōt tuduā i<sup>c</sup> mert iōt ρ  
idèiè hog èlmènè è uilagbol atfa-  
hoz mícor zèrètè volna ouèit kic  
valanac è uilagban vegíglèn zèrèt-  
tè azokat Es a' valora megléuē,  
mícor ρrdōg̃ īmar èrèztette volna  
ρ magat Judafnac zúnèbè hog èla-  
rolna ρtèt scariuthí símon Judafa  
tuduan mert mēdenekèt adot ρ nè-  
kí afa kèzebè ρ mert íftèntōl iōt ρ  
ρ hozía megen felkèl a' valoratol ρ  
vétí ρ ruhaíat Es mícor vōttouolna  
a' lellahot ρ megzōreitotta uolna ρ  
magat annac utanna èrèztet vízèt  
a' mēdenécebè ρ kèzde megmosni ρ  
taneituaninac labait ρ meg̃ tōrlèní  
a' lellahhal kíuèl megzōreitatot ua-

la Juta azert símon pèterhéz ρ  
mōda ρ nèkí Pèter Vram te mosod  
è ènnèkē èn labaimat Fèlèle i<sup>c</sup> ρ  
mōda ρ nèkí Mellèt èn tezèc te ma  
nē tudod megtudod ke' annac utā-  
na Monda ρ nèkí Pèter Nē mosod  
èn labaimat ρrōcke Fèlèle ρ nèkí  
i<sup>c</sup> ha nē mosandlac tegedèt nē val-  
laž rēzt èn vèlem Monda símon pe-  
ter Vrā nē lac labaimat, de es ke-  
zeimèt || ρ fèièmèt Monda ρnèkí i<sup>c</sup> 100.<sup>c</sup> levél.  
Kí megmosatot nē zúkpōlic hanē-  
lac hog labait mōffa ρ mēdenèstōl  
tižta, ρ tú tižtac vattoc dè nē mēd  
me't tugga vala hog kí èl arolna ρ-  
tèt, azert mōda Nē vattoc tižtac  
mēd Mí utan azert mēgmofta uolna  
ρ labocat veue ρ ruhaíat ρ mico' lè  
últuolna mōda efm̃g̃ ρnèkic Tug-  
gatoc è mit tōttèm tūnèctec Tú  
hiutoc èngemèt mēstern<sup>c</sup> ρ vrnac,  
ρ íol mongatoc ρ mert vagoc, Ha  
azert èn megmoftam tú labaitocat  
vr ρ mēster, ρ tú tartoztoc egmas  
labat megmosnotoc mert peldat at-  
tam tūn<sup>c</sup>tec hog mikent èn tōttē

tú nècte<sup>c</sup> tú es vgan tegètec Bizon̄  
 bizon̄ mondom túnèctec Nem na-  
 gob zol̄ga ρ vratol, ρ az apastal  
 nē nagob attol kí èrèztette ρtèt,  
 ha èzeket tuggatoc bodogoc léztèc  
 ha tézitéc èzekèt Nē mōdom mēd  
 tu rollatoc En tudom kikèt valaz-  
 tottam, de hog bètèllèfeggec az  
 iras Kí ezic keñèrèt èn uèlem,  
 emèlí ρ farkat èn èllènem Matol  
 foguan mōdom túnèctec hog mi èl̄ot  
 legen, hog micor lènd higgetèc mert  
 èn vagoc Bizon̄ bizon̄ mōdom tú-  
 nèctec Ki vèndi ha kit èn èrèztèn-  
 dec èngemèt vézèn Ki ke' èngemèt  
 vézèn vézi ρtèt kí èrèztet èngemèt  
 Mikor èzekèt mondottauolna í<sup>c</sup> m̄g  
 haborocec zèllètebèn ρ valla ρ  
 monda Bizō bizon̄ mōdom túnèc-  
 tec mert eg tú kōzzollètec èl arol  
 èngèt, Nèznèc vala ke' a' taneit-  
 uanoc egmafra kètelkeduē kir̄ol  
 mōdana Vala ke' eg a' taneituanoc  
 kōzzol̄ fèkuen i<sup>c</sup> nac olébē kit zè-  
 rètuala í<sup>c</sup>, ímtè azert ènn<sup>c</sup> s̄imon  
 Peter ρ mōda ρ nèkí Kí èz kir̄ol

monga, Es micor èz fèk̄ot uolua  
 i<sup>c</sup> nac ρ mèllèrè mōda ρ nèkí, Vrā  
 kí az Fèlèle ρ nèkí í<sup>c</sup> Ez az kinèc  
 a' martot kèñèrèt ñoitom Es mico'  
 bè martotta uolna a' kèñèrèt ada  
 scariuthbèli Judafnac ρ a' falat v-  
 tan tahat bèmene ρ bèle fathanas  
 ρ mōda ρ nèkí í<sup>c</sup> Mit téz ted ha-  
 mar, Èzt ke' az euoc kōzzol̄ fènkí  
 nē tuda mírè mondottauolna ρ nè-  
 kí Nemèllèc ke' alaífacuala mert  
 èržení valanac Judafnac hog mon-  
 dottauolna nèkí í<sup>c</sup>, vegèd azocat  
 mèllèc kellèmètefec múnèk̄onc az  
 ŷnèp napra, auag hog naualafoc-  
 nac valamit adna Mico' azert ρ v̄ot-  
 t̄uolna a' falatot legottan kí mé-  
 ne, Vala ke' eý micor azert ki  
 mentuolna monda í<sup>c</sup> Ma m̄g fenè-  
 feítètet èmbernèc fía ρ íftē megfè-  
 nèfeítètet ρ bènne, Ha íftèn megfè-  
 nèfeítètet ρ bēne ρ íftèn megfè-  
 nèfeítí ρtèt ρ bènne ρ legottan m̄g  
 fenèfeítí ρtèt Fíalím meglèn kèuè-  
 fennéíglē tú uèlètec vagoc kèrèftec  
 èngemèt ρ mikeppèn mondottā a'



fidocnac houa èn megèc tú nem iq-  
hèttec Es túnèctec mōdom ma vǵ  
paranlolatot adoc túnèctec hog zè-  
rèffètèc egmaft míkèppèn èn zèrèt-  
tèlec tütöketèc hog tú es zèrèffètèc  
egmaft me't èbbèn èsmèrn<sup>c</sup> mē-  
den<sup>c</sup> mert èn taneituaním vattoc,  
ha zèrètètet vallotoc egmafhoz Mō-  
da ǵ nèkí simon Peter Vrá houa  
még Fèlele i<sup>c</sup> Houa èn mégec tè  
nē kouèthèc èngemèt, Kouéc ke  
annac utanna Monda pèter ǵnèki,  
mírè nē kouèthètlec tegedèt ma èn  
Ielkemèt te èrtèd uètem Fèlele i<sup>c</sup>  
Te Ielkedèt èn ertèm vèted Bizon  
bizō mondom tenèked nem ènèkel  
kakas mignem haromzer tagacm̄g  
èngèt

XIIIJ

**E**s mōda ǵ taneituanínac Ne  
haboroggec tú zúuètèc fe fe-  
lèn, hiztèc é iftènbèn èn bennem  
es higgètèc, èn afamnac hazaban  
foc lakodalmac vadnac, ha rokom-

MÜNCHENI CODEX.

ban mōdottā uolna tú nèctec mert  
èl megèc hèlt alkotnom, ǵ ha èl  
menèndec ǵ m̄galkotandom túnèc-  
tec a' hèlt efm̄g megíouoc ǵ vèz-  
lec tütöketèc èn hoziam hol èn va-  
goc tú es legètèc Monda ǵnèki ta-  
mas Vram nē tugguc houa még, ǵ  
azert az vtat mikeppèn tudhattuc  
Monda ǵnèki i<sup>c</sup> En vagoc vt ígaf-  
fag ǵ èlèt Sènki nē iq atához ha  
nē èn míattam, Ha m̄g èsmèrtètèc  
uolna èngemèt, valobizon m̄g ès-  
mèrtètèc uolna èn afamat es, ǵ  
matol foguā megèsmèritèc ǵtèt ǵ  
meglatfatoc ǵtèt Monda ǵnèki phü-  
lop, Mutaffad múnèkōc || afadat ǵ 101. levél.  
èleg múnèkōc Monda ǵ nèki i<sup>c</sup> En-  
ne idèiglèn vèlètèc vagoc ǵ nem ès-  
mèrtètècmeğ èngemèt Phülop kí lat  
èngemèt latta èn afamat es, Es mi-  
keppèn mōdod te mutaffad múnè-  
kōnc afat Nem hízèd é mert èn va-  
goc atabā ǵ afa èn bennem Az ígé-  
kèt mellèkèt èn bèzellettèm túnèc-  
tec ènem tǵllèm nem bèzellettē  
afa ke' èn bennē lakozuā ǵ tèzi a'

múuèlkedètekèt Nem hizítèc é mert èn ataban, ɛ afa èn bènne egèb-kent a' múuèlkedètekert híggètèc Bízō bizon̄ mondom túnèctec Kí hizèn èn bèlem a' múuèlkedètekèt mellèkèt èn tézèc, ɔ es tézi ɛ azoxtol nagobbakat tézen mert èn megèc atához, ɛ valamellèkèt kerèndetec atamtol èn nèuēbè agga túnèctec hog dilouoltèffec afa fiubā, ha mit kerèndetec atától èn nèuembè azt tézèm, ha zèrètèc èngemèt èn parāolatímat tarlatoc, ɛ èn kerèm èn atamat, ɛ egèb vígáztalando scènt zèllètet ad túnèctec hog lakoziec túuèlètèc ɔɔcke ígaffagnac zèllètet kit è vilag nē vèhèt mèrt nē latía ɔtèt me't fem tugga ɔtèt, Tú ke' megèsmèritèc ɔtèt me't tú nalatoc lakozic ɛ tú bènnetec lezèn nem haglac èl tuptkèt aruac Jɔuɔc tú hoziatoc megkèuèfennèíglèn, ɛ è uilag èngemèt nem lat Tú ke' meglattoc èngèt mert èn elèc ɛ tú èltèc a' napon, tú megèsmèritèc mert èn vagoc atā-

ban, ɛ tú èn bènmem, ɛ èn tú bènnetec, Ki vaŷla èn paranolatímat ɛ taría azokat az az kí zèrèt èngemèt, Kí ke' zèrèt èngemèt zèrètèctic èn atamtol ɛ èn zèrètē ɔtèt, ɛ megìelentem ènmagamat ɔ nèki, Mōda ɔ nèki Judas nē a' scariuthbèli, Vram mí lot mert megìelentèndɔ vag te magadat múnèkɔnc ɛ nē è uilagnac Fèlèle i<sup>c</sup> ɛ mōda ɔnèkic Ha kí zèrèt èngemèt èn bèzedímèt tarla ɛ èn atam zèrèti ɔtèt, ɛ ɔ hozia iɔuɔc ɛ lakodalmat ɔ nala tézɔnc Kí nē zèrèt èngemèt èn bèzedímèt nē taría, ɛ a' bèzed kit hallottatoc nē ènem dè ɔue kí èrèzèt èngemèt atae, Ezekèt bèzèlletèm túnèctec tú nalatoc lakozuan, a' vígáztalando scènt zèllèt ke' kit èrèzt atā èn nèuembè az tancit tútɔkèt mēdenecrè ɛ vègèhet túnèctec mēdenekèt valamellèkèt mōdoc En bèkèfegemèt adom túnèctec èn bèkèfegemèt hagom túnèctec nem mikèppèn è uilag agga èn adom túnèctec Ne zomoroggec tú zúuètèc ɛ

ne fellèn, hallottatoc mert èn mon-  
dottam túnèctec Elmegèc ꞑ iouoc  
tú hoziatoc Ha zèrètnètèc èngemèt  
valobizon̄ ɔrɔlnètèc mert megèc  
atahoz mert ata nagob tollètɔl ꞑ  
ma mondottam túnèctec mí èlɔt le-  
gē hogy mícɔr lènd higgètèc īmar  
nē fokat bèzellèc tú uèlètèc mert  
iɔt è uilágnac fèiedèlmè ꞑ nē val  
valamít èn bēnem, dè hog megēf-  
mèriè è uilág mert èn zèrètem afat  
ꞑ míkèppē paranlolatot adot ènnè-  
kem afá igèn tézèc kellètèc èreg-  
ɔnc īnèt

x v

17

**E**N vagoc a' bizon̄ zɔlɔ tɔ, ꞑ  
èn afam a' zɔlɔ múuès Mèn-  
den zɔlɔ vèzzɔt nē gímɔlɔzɔt èn  
bènnèm èluèzi ɔtèt, ꞑ mēdent kí  
gímɔlɔz megítizteita azt, hog tɔb-  
bèt gímɔlɔziɔn Immar tíztac vat-  
toc az èn bèzedímert mellèkèt bè-  
zellettèm túnèctec, lakoziatoc èn  
bènnèm ꞑ èn tú bènnètèc, mikent

a' zɔlɔ vèzzɔ nē gímɔlɔzɔhèt ɔnɔn  
tɔllɔ, hanemha maradand a' zɔlɔ  
tɔn, igèn es tú hanēha maradan-  
dotoc èn bènnèm, En vagoc a' bí-  
zon̄ zɔlɔ tɔ tú a' zɔlɔ vèzzɔc, kí  
èn bènnē lakozic ꞑ èn ɔ bènne Ez  
hog foc gímɔlɔt, mert èn nalam-  
nalkúl fēmit fem tēhètèc Ha kí  
nē lakozandic én bènnèm kí vèttè-  
tic, mikent a' zɔlɔ vèzzɔ, ꞑ meg  
áz, ꞑ fel ɔɔitic ɔtèt, ꞑ a' túzbè  
èrèztètèc ꞑ meg ég Ha lakozando-  
toc èn bènnèm, ꞑ èn ígèim lako-  
zandnac tú bènnètèc valameŕlèkèt  
akarandotoc kèriètèc ꞑ lezèn tú-  
nèctèc, Ebbèn fenèfeitètet èn afam  
hog tɔb gímɔlɔt hoziatoc ꞑ legè-  
tec èn taneituaním, mikèppèn zè-  
rètet èngemèt afá ꞑ èn zèrétlèc tú-  
tɔkèt, lakoziatoc èn zèrètètèmbèn,  
Ha èn paranlolatimat tartangatoc,  
lakoztoc èn zèrètètèmbèn, mikèp-  
pèn es èn tartottam èn || afamnac 102. levél.  
parālolatit ꞑ lakozom ɔ zèrèlmè-  
bèn èzekèt bèzellettèm túnèctec,  
hog èn ɔrɔmèm légē tú bènnètèc,

ꝛ tú ɔrɔmtɔc tɛllɛs legɛn Ez ɛn  
 par̄alolatom hog zɛrɛffɛtɛc egmaft,  
 mikeppɛn zɛrɛttɛlɛc tutɔkɛt, ɛt-  
 tɔl nagob zɛrɛtɛtɛ fɛnkin<sup>c</sup> n̄lɛn,  
 hanɛ hog valakí vɛffe ɔ lɛlkɛt ɔ  
 baratt̄aert Tũ ɛn baratím vattoc,  
 ha tɛiɛnditɛc mɛllɛkɛt par̄aloloc  
 tũnɛctɛc, ĩmar nɛ mondlac tutɔkɛt  
 zolgaĩnac, mert zolga nɛ tugga  
 mit ɔ vra tegen Tutɔkɛt ke·mond-  
 lac baratĩnac, mert mɛdenekɛt va-  
 lamellɛkɛt hallottam ɛn aťamtol  
 m̄giɛlentettɛm tũnɛctɛc Nem tú va-  
 laztottatoc ɛngemɛt, dɛ ɛn vala-  
 ztottalac tutɔkɛt, ꝛ vɛttɛlɛc tutɔ-  
 kɛt hog mɛnnɛtɛc ꝛ gĩmɔlɔziɛ-  
 tɛc, ꝛ tú gĩmɔlɔtɔc meġmarag-  
 gon, hog valamɛllɛkɛt kɛrɛn-  
 detɛc aťatol ɛn nɛuɛmbɛ agga  
 tũnɛctɛc, ɛzekɛt par̄alolɔ tũ-  
 nɛctɛc hog zɛrɛffɛtɛc egmaft, ha ɛ  
 uilág tutɔkɛt gũlɔl, tuggatoc mert  
 ɛngemɛt ————— gũlɔlt ɛleb tú  
 tɔllɛtcnɛl, Ha ɛ uilágbol voltafoc  
 volna ɛ uilág mɛl ɔue vala zɛrɛtne  
 dɛ mert ɛ vılágbol nɛ vattoc, dɛ

ɛn valasztottalac tutɔkɛt ɛ vılágbol,  
 azert gũlɔl tutɔkɛt ɛ uilág Emlɛ-  
 keziɛtɛc az ɛn bɛzɛdimrɔl, kit ɛn  
 mɔdoc vala tũnɛctɛc, Zolga nɛ na-  
 gob ɔ vranal, Ha ɛngemɛt vldɔz-  
 tɛc, tutɔkɛt es vldɔzn<sup>c</sup>, Ha ɛn  
 bɛzɛdemɛt tartottac, tıetɛkɛt es  
 tartac, Dɛ mɛd ɛzekɛt tɛzɛc tũ-  
 nɛctɛc ɛn uɛuɛmert, mert nɛ tug-  
 gac ɔtɛt kı ɛrɛztɛt ɛngɛt, ha nɛ  
 iɔttɛ volna ꝛ nɛkic nɛ bɛzɛllettɛm  
 volna bũɔc nɛ volna, ma ke· ɔ  
 bũɔcrɔl mɛnɛkedɛtɛt nɛ valnac  
 Ki gũlɔl ɛngemɛt ꝛ ɛn aťamat gũ-  
 lɔlı, Ha a· mũuɛlɛkedɛtɛkɛt nɛ tɔt-  
 tɛm volna ɔ bɛnn<sup>c</sup> mɛllɛkɛt egɛb  
 fɛnki nɛ tɔt bũuɔc nem volna ma  
 ke· lattac ꝛ gũlɔltɛc ɛngemɛt, ꝛ  
 ɛn aťamat, dɛ hog bɛ tɛllɛfeggec  
 a· bɛzɛd kı ɔ tɔruɛnɛcbɛn irattatoc  
 mert ĩngɛn gũlɔltɛn<sup>c</sup> ɛngemɛt Mi-  
 kor ke· iɔuɛnd a· vıgáztalādo scɛnt  
 zɛllɛt kit ɛn ɛrɛzɛtɛc tũnɛctɛc ɛn  
 aťamtol ĩgaffāgnac zɛllɛtɛt kı aťa-  
 tol zarmazıc, a· tanofāgot val  
 ɛn rollam ꝛ tú tanofāgot vallotoc

me't kèzdettol foguā èn velē  
vattoc

## X V J

**E** Zekèt bèzellettèm tünèctec  
hog megne haboronggatoç fi-  
nağogacnalkul tèzn<sup>c</sup> tútokèt, dè  
iqt az vđo hog mendèn kí meğol  
tútokèt, valla o zolğalat tètet iftèn-  
n<sup>c</sup>, ç ezekèt tézec tünèctec, mert  
nē èsmèrtec èn atamat sem ènge-  
mèt, dè ezekèt bèzellettèm tünèc-  
tec hog micor iquènd o idèiec, meg-  
èmlèkeziètec mert èn mōdottā tū-  
nèctec, Ezekèt kèzdettol foguan  
nē mōdottā tünèctec mert tú uelē-  
tec voltā ç ma èlmeğec o hozia kí  
èrèztet èngemèt ç fèuki tú kōzzol-  
lètec nē kèrdèz èngemèt houa meg,  
dè mert ezekèt bèzellettèm tünèc-  
tec zomorofag bètoltu tú zuuète-  
kèt, dè èn igaffagot mōdoc tünèc-  
tec, Kèllèmètes hog es èn èl men-  
nèc, mert ha èn èl nē menèndec,  
a vığáztalando fcent zèllèt nem iq

tū hoziatoc, ha ke' èl menendec,  
èrèztè otèt tū hoziatoc, ç micor a'  
iquènd meğfeddí è uilagot bünrol  
ç igaffagrol ç itélètrol, Valobizon  
bünrol, mert nē hittèn<sup>c</sup> èn bèlem  
dè igaffagrol mert meğec atahoz,  
ç ìmar nē lattoc èngemèt itélètrol  
ke', mert è uilagnac fèiedèlme  
ìmar meğitèltètet, meg foc mon-  
dom vagō tünèctec, dè ma nē vi-  
fèlhètitec Mikor ke' iquènd az igaf-  
fagnac zèllète, taneit tútokèt mēđ  
igaffagra, mert nē bèzel onō tollu,  
de vala mellèkèt hallād bèzél, ç  
mèllèc iquèndoc meğhirdeti tünèc-  
tec, o èngemèt meğfènfèit mert  
ènembol vèzèn ç hirdèti tünèctec,  
mēdenekèt valamèllèkèt val atam  
èneím, azert mōdom tünèctec mert  
ènèbol vèzèn ç hirdèti tünèctec,  
Kèuèfenneiglē ç nē lattoc èngemèt  
ç esmeğ kèuèfenneiglèn ç meğlat-  
toc èngemèt mert meğec atāhoz,  
mōdanac azert o taneituaní kōzzol  
egmafnaç, mi èz hog mond múnè-  
kõnc kèuèfenneiglèn ç nē lattoc

èngemèt & ef̄mg kèuèfenneíglèn & lattoc ènge<sup>t</sup> mert megèc a<sup>f</sup>ához Mōdnac vala azert mi èz hog mōd múnèkõnc kèuèfenneíglèn nē tug-guc mit bèzel Megèfmere ke' i<sup>c</sup> mert megakaríac vala õtèt kèrdèni & mōda õ nèkíc Errõl kèrdèzkettec

103. levél. tûnõn kõzõttètec || mert mondot-tam Kèuèfenneíglèn & nē lattoc èngemèt & ef̄meg kèuèfenneíglèn & meg lattoc èngemèt Bizonì bízõ mō-dom tûnèctec mert kõnuèztec tú & firtoc E világb ke' õrõl tú ke' m̄g zomorottoc, dè tú zomorofágtoc fordol õrõmrè Nemberí ke' mícõr zúl zomorofagot val me't iõ õ idè-íe, mícõr ke' zúltõ a' gèrmekèt ìmar nē èmlèkezic m̄g a' getrèlm-õrõl az õrèmert mert zúlètet èmber è világb, & tú azert ma zomoro-fágot vallotoc ef̄meg ke' meglatlac túõkèt & megõrõl tú zúuètec, & tu õrõmõkèt fènki nē vèzímeg tú tõllètec Bizonì bízõ mōdom tûnèc-tec ha mit kerèndetec èn a<sup>f</sup>amtol èn nèuembè, agga tûnèctec, maíg-

lan nē kèrtètec valamít èn nèuèbè, keríetec & vèzítec hog tú õrõmõc tëlles legè Ezekèt pelda bèzedec-bè bèzellettèm tûnèctec iõ az idõ, micõr ìmar nē bèzellèc tûnèctec pelda bèzedecbèn, dè níluan hírdètec tûnèctec èn a<sup>f</sup>amrol, A' na-pon kèrtèc èn a<sup>f</sup>amtol èn nèuèm-bè, & ma mōdom tûnèctec hog èn kerèm èn a<sup>f</sup>amat tú ertètec mert a<sup>f</sup>a õ zèrèt túõkèt, mert zèrèttè-tec èngemèt & hittètec mert èn iftèntõl iõttèm kí, kí iõttèm èn a<sup>f</sup>amtol & iõttèm è világb ef̄meg meghagom è uilágot & megèc a<sup>f</sup>am-hoz, Mondanac õ nèkí õ taneítua-ní íme ma níluan bèzellèz, & pel-da bèzedèt fem eggèt nē mōdaž ma tugguc mert tuó mēdenekèt, & níl-kellèmètèffeg te nèked hog valakí kèrdezién tegedèt, èbbèn híziúc mert iftèntõl iõttèlkí Fèlèle i<sup>c</sup> õ-nèkíc, Ma hízítèc íme iõ az idõ & ìmar iõ, hog eg mēdètèc èlhím-lèffetec tûn tulaídonítocba, & m̄g hattoc èngemèt ènen mağamnac &

nē vagoç ènenmagam me't afa èn  
 uèlem vagon èzekèt bèzèllettèm  
 tünèctec hog èn bènnē bekèfègèt  
 vaſſatoc è uilagban getrèlmèt vaſ-  
 ſatoc, de bízodalmaziatoc mert èn  
 meg' goztèm è uilagot

## X V I J

**E** Zekèt bèzèllettè i<sup>c</sup> ç o' zè-  
 mèit menbè èmèluē mōda  
 Afa iot az idø fenèfehèd te fiadat,  
 hog te fiad fenèfehèn tegedèt, mi-  
 keppèn attad o' nèki agga azocnac  
 az o'roc èlètet Ez ke' az o'roc èlèt  
 hog ————— tenmagadat èsmèriè-  
 n<sup>c</sup> az igaz iſtènn<sup>c</sup>, ç kit èrèztet-  
 tèt i<sup>c</sup> x<sup>c</sup> nac En tegedèt megfenè-  
 feitettèlèc földøn, a' mùuèlkedè-  
 tet megtokellettèm kit attal ènnè-  
 bem hog tegèc ç te afa fenèfeh  
 m̄g èngemèt tenēnalad, mí èlöt è  
 uilag lenne m̄gièlentettèm te nè-  
 uèdet èmberec<sup>c</sup> kikèt attal ènnè-  
 kem, è uilagon' tieid valanac, ç  
 ènnèkē attad azocat ç èn bèzèdì-

mèt tartottac ç ma megèsmèrtèc,  
 mert mēdenekèt mēllèkèt attal èn-  
 nèkem te tollèd vadnac, mert az  
 ígèkèt mēllèkèt attal ènnèkē at-  
 tam o' nèkic ç ok vottèc ç bizon  
 megèsmèrtèc mert tè tollèd iottèm  
 kí, ç hittec mert te èrèztettèl en-  
 gemèt, ç èn o' ertèc kerèc ç nē è ui-  
 lagert, de azokert kikèt attal èn-  
 nèkem, mert tieid ç mēden<sup>c</sup> èneim  
 ç m̄gfenèſoltèttèm o' bènnèc, ç  
 īmar nē vagoç è uilagban, ç èzèc  
 è uilagban vadnac, ç èn te hoziad  
 iouoc Scēt afa tarlad azokat te nè-  
 uèdbè kikèt attal ènnèkem, hog  
 legènc<sup>c</sup> eggèc mikèppèn es mú, mí-  
 cor o' vèlèc volnec èn tartom valec  
 azocat te nèuèdbè kikèt attal èn-  
 nèkem èn o'ríztèm ç fē eg o' kòz-  
 zoloc èl nem vèzèc hanēlac a' vè-  
 zèdèlmn<sup>c</sup> fia hog y iras bètèlleſeg-  
 gec, ma ke' tè hoziad iouoc ç èze-  
 kèt bèzèllèm è uilagban hog vaſ-  
 ſac èn o'romèmèt bètèluén, èn at-  
 tā o'nekic te bèzèdidèt, ç è vilag'  
 gúloltø okèt me't nīlèn<sup>c</sup> è vilag-

bol, nē kérélc hog éluegèd èzekèt è uilágbol, dè hog m̄ng tarlad økèt gonoztol mert n̄l.èn<sup>c</sup> è uilágbol mikeppèn es èn nē vagoc è uilágbol, megfcèntellèd økèt igáffágban, te bèzedet igáffág, míkèppèn te èrèztettèl èngèt è uilágba, ç èn èrèztettèm økèt è uilágba, ç èn ørtèc m̄ngfcèntelē ènmagamat, ç legèn<sup>c</sup> øk es megfcènteltèc igáffágban, nēlac ø értèc kerèc ke' dè azokert es kic hièndøc ø ígèièc mi-  
 104. levél. at || èn bèlem ç èn te bènnèd, hog øk es eggèc legèn<sup>c</sup> mú bènnønc, hog è uilág híggè mert te èrèztettèl èngemèt ç èn a' fènéffègèt kit te attal èn nèkem attam ønèkic hog eggèc legèn<sup>c</sup> mikeppèn es mú eggèc vagonc èn ø bènnec ç te èn bēnē hog legèn<sup>c</sup> megtøkèllèttèc egèmbè ç megèsmèriè è uilág mert te èrèztettèl èngemèt, ç zèrèttèm azocat, ç mikeppē es èngemèt zèrèttèl, afa kikèt attal ènnèkem akarom, hog hol èn vagoc øk es èn vèlem legèn<sup>c</sup> hog lassac èn fènéffègemèt

kit attal ènnèkem, ç mert zèrèttèl enge<sup>t</sup> è uilagnac zèrzefe èløt, ígaz afa è uilág me<sup>g</sup> nem èsmèrt tege-  
 dèt, èn ke' megèsmèrtèlec ç èzec megèsmèrtèc, mert tè èrèztettèl èngemèt ç megìelèntettèm ønèkic te nèuèdèt ç megìelètem, hog a' zèrètet kíuèl zèrèttèl èngemèt ø bēn<sup>c</sup> legē ç èn ø bènn<sup>c</sup>

18

X V I I J

**M** Ikor èzekèt mōdottaolna kí menè ø tancituañíual Cedronnac arradaffa èlue, hol uala a' kèrt kíbè bèmene ø ç ø tancituañí Tuggauala ke' Judas es kí øtèt èlaroñauala a' hèlt, mert i<sup>c</sup> gacorta golèkezicuala oda ø tancituañíual Judas azert mícor vøttøuolna a' fèrèget a' pũspokøctøl ç a' lèualtactøl a' zølgacat, iøuø oda lampafockal ç faclackal ç fèguèreckèl, Es ug i<sup>c</sup> tuduā mèdenekèt mèllèc iøuèndøc volnac ø reía èlèuè mène ç monda azocnac Kit kèrèftèc



Fèlèlen<sup>c</sup> onèkí Nazarèti i<sup>c</sup>t Monda onèkíc i<sup>c</sup> En vagoc Alualala ke Judas es ouèlec ki èlarolta otèt, Hog azert mōdotta onèkic èn vagoc èlmènen<sup>c</sup> hatmège ꝛ èfen<sup>c</sup> a' földrè, Es esmeg aze't kèrde azocat Kit Keresztec Qk ke' mōdanac Nazarèti i<sup>c</sup>t Fèlèle ꝛ Mondam túnèctec mert èn vagoc Ha azert èngemèt kèrèstec haggatoc èl mēnièc azocat, hog bètèllèseggec a' bèzed kit mōdot, mert kikèt attal ènnèkem fē eggèt nē vèztettèm èl ꝛ kōzzolꝛc Símón pètern<sup>c</sup> azert kèfi valuan kí véue azt ꝛ lapuan a' púspokn<sup>c</sup> zolgaíat ꝛ èlmètue ꝛ iog fúlèt, Vala ke' a' zolganac nèuè Malchus Monda ke' i<sup>c</sup> pètern<sup>c</sup> Erèzièd te kèfedèt hūuèlebè a' kèlhet kit adot ènnèkē ata, nem akarod é hog igam azt A fèrèg' azert ꝛ a' bíro a' fidoenac zolgaíual megfogac i<sup>c</sup>t ꝛ megkötèlèzec otèt Es viuec otèt èlőzer Annafhoz, mert vala Caifafnac ýpa, kí tanalot adot vala a' fidoenac hog kellèmè-

tesb eg èmbern<sup>c</sup> meghalni è népert Kouétíuala ke' i<sup>c</sup>t Símón pèter ꝛ a' mas taneítuan, A' taneituā ke' èsmèrètes vala a' púspockèl, ꝛ bèmenè i<sup>c</sup>fal a' púspokn<sup>c</sup> pítuaraba Pèter ke' kúuol alvala az aito èlot Kí méne azert a' mas taneítuan kí vala èsmèrètes a' púspoknèl, ꝛ megmōda az aito tarto leannac ꝛ bè uiue pètert Mōda azert pètern<sup>c</sup> az aito tarto lean Nēdè te es èz èmber teneituāni kōzzol valo vag é Monda ꝛ nèki pèter Alnacuala ke' a' berèfèc ꝛ a' zolgac a' zènnèl mert hidég' vala ꝛ fúític vala magocat Vala ke' pèter aluan ꝛ fúítuē onmagat A' púspoc azert kèrde i<sup>c</sup>t ꝛ taneituānírol ꝛ ꝛ tanofágarol Fèlèle ꝛ onèkí i<sup>c</sup> En niluā bèzèllettèm è uilágnac èn mēdha a' fínaogábā ꝛ a' templomban tanéitottam houa mēdèn fidoc egbè golèkézn<sup>c</sup> ꝛ reitecbèn fēmit fem bèzèllettèm, mit kèrdéz' ènge<sup>t</sup> kèrgèd azocat kic hallottac mít bèzèllettèm legèc ꝛ onèkíc, yme èzèc tuggac mit mōdot-

tam legèc èn, Ezekèt ke· micor  
mōdottaolna az ot allo zolgac kōz-  
zōl ada aróllapast i<sup>c</sup> nac mōduan,  
Ig fèlèlè è pūspōkn<sup>c</sup> Monda ōnèki  
i<sup>c</sup> Ha gōnozóol bèzèllettèm val ta-  
nofagot gōnozóol, ha ke· íol mirè  
lapz èngemèt, Es èrèzte ōtèt An-  
nas Caiphas pūspōchoz kōtōzuē Va-  
la ke· Simon pèter aluan, ꝛ fiút-  
uē ōmagat Mōdanac azert ō nèki  
Nemdè te es ō tancituaní kōzzōl  
valo vag è, Megtagada azert ō ꝛ  
mōda Nē vagoc Mōda eg a· pūspōc  
zolgái kōzzōl, annac rokona kínc  
Pèter fület èlmètōttō Nemdè lata-  
lac è èn tegedèt a· kèrtbèn ō vèle,  
Esmég azert m̄g tagada Pèter, ꝛ  
legottā kakas zola Vízec azert ||

105. levél. i<sup>c</sup>t Caíphastol az ítélō hazba, Va-  
la ke· holual Es ōk bemenénèc az  
ítélō hazba hog megne fèrtèztèt-  
nen<sup>c</sup> dè hog meg ènnec a· pōgalat  
Kí ménè azert pilatos ō hoziaíoc  
ꝛ monda ō nèkíc Mí vύ vadolatot  
mōdotoc èz èmber èllèn Fèlèlèn<sup>c</sup>  
ꝛ mōdanac ō nèkí Ha èz gōnozóol

teuŋ nē volna te nèked ōtèt nē at-  
tuc uolna Monda azert ōnèkíc pí-  
latos, Vegetec tú ōtèt ꝛ tú tōruētèc  
zèrèt itèlletèc ōtèt Mondanac azert  
ōnèki a· fidoc, Múnèkōnc nē illíc  
valakit megōlnōc hog bè tèllèfed-  
nec i<sup>c</sup> nac bèzedè kit mondot, iè-  
gèzuen mèl halallal uolna megħa-  
lando Bèmene azert èsm̄g Pilatos  
a· pituarba ꝛ híua i<sup>c</sup>t ꝛ mōda nè-  
kí Te vag è a· fidocnac kírala Fè-  
lèlè i<sup>c</sup> Téntōllèd mōdod è èzt,  
auag egèbèc mōdottac tenèked èn  
rollam Fèlèle pilat, Minē fido va-  
goc èn, Te nēzètíd ꝛ tè pūspōkíd  
attanac ènnèkem, mit tōttèl Fèlè-  
lè i<sup>c</sup> En orzágom nī. è uilágbol,  
valobizō ha èn orzágom è uilágbol  
volna, èn zolgaim meg vīnanac èn  
ertèm, hog ne adatnā a· fidocnac  
ma ke· èn orzágom ninlē īnèn  
Monda es ōnèkí pilat, Kíral vag  
è azert tè Fèlèle i<sup>c</sup> Te mondot  
mēt kíral vagoc èn, En ebbèn zú-  
lèttèm ꝛ iŋttèm è vīlágba hog ta-  
nofagot vallac ígaffágról, mert mēd

ki igáffagbol vagō halgaíta èn zomat Mōda ρ nèki Pilat, Mi az igáffag Es micor èzt mondottaolna esmeg ki mène a' fidochoz ρ mōda ρ nèkic En fēmi v̄gèt nē lelec ρ bènne, Vagō ke' túnèctec zokafoc hog eggèt èlèrèzièc túnèctec a' hufuetbè, Akariatoc é èrèziem èl túnèctec a' fidochnac kíralat Jultén<sup>c</sup> azert esm̄g mēd ρ mōdanac Nem èzt de barrabaft, Vala ke' barrabas toluay

Cap<sup>m</sup> x i x

**T**ahat azert meg' foga i<sup>c</sup>t ρ megostoroza, ρ a' vítèzec túuífbèn font koronat vèten<sup>c</sup> ρ fèierè, ρ barson ruhaua megkõrnekezec ρtèt, ρ ígn<sup>c</sup> vala ρ hozía ρ mondnacuala nèki Vduoz leg fidochnac kírala, ρ adnacuala nèki arcol lapafocat Ki mene esm̄g pilat, ρ mōda ρnèkic Ime kí hozō ρtèt túnèctec hog megèfmèrietèc mert fem eg úgèt nèm lelec ρ bènne Kí

menè azert i<sup>c</sup> vífélue a' coronat ρ a' barson ruhat ρ mōda ρ uèkic yme az èmber Mikor azert lattacuolna ρtèt a' púspokoc ρ a' zolgac iuoltn<sup>c</sup> vala monduan Fèzeid meg' fèzeidm̄g ρtèt Monda ρ nèkic pilatos Végetèc tú ρtèt ρ fezehetecmeg' ρtèt, mert èn fem eg úgèt nèm lelec ρ bènne Fèlèlen<sup>c</sup> ρnèkí a' fidoç Múnèkõnc tõruenõnc vagon ρ a' tõruen zèrent kèl meg'hální, mert ístèn fíaía tõtõ ρmagat Mikor azert hallottaolna Pilat, è bèzedèt ínkab felèmec ρ esm̄g bèmenè az ítelõ hazba Mōda i<sup>c</sup>nac Honnan valo vag te Ihē ke' fèlèlètet nē ada nèkí Monda aze't pilat, Te ènnèkem nē zolaž, nē tud mert hatalmam vagō tegèd m̄g fèzeitènē ρ hatalmam vagon tegèd èlèrèztènem Fèlèle i<sup>c</sup> Sem eg hatalmat nē vallanal èn èllènem, ha feſſõl adatuā nē volna tenèked, Azert nagob búť val kí èngemèt tenèked adot Enn<sup>c</sup> utāna kèrèfí vala Pilat, èlèrèztèni ρtèt A' fidoç

ke· iuoltn<sup>c</sup> vala mōduan Ha èzt  
 èlèréztéd nē vag lazarnac baráfta,  
 mert, mēden ki kírálta tezi magát  
 èllènè mōd lazarnac Pilat<sup>9</sup>, azert  
 mícor hallotta uolua è bèzedekèt  
 ki hoza i<sup>ct</sup> ⁊ úl<sup>9</sup> az ítél<sup>9</sup> zécbè  
 a· hēlen kí mōdatíc lícufratufnac,  
 Heber<sup>9</sup> ke· galgatanac Vala ke· a·  
 hufuet kéz<sup>9</sup> napianac hatod idé-  
 iè, Es mōda a· fidocnac Ime tú ki-  
 raltoc Azoc ke· iuoltn<sup>c</sup> vala mōd-  
 uan, Véd èl ved èl fèzeidm̄g<sup>9</sup> otèt  
 Monda <sup>9</sup> nēkí pilat<sup>9</sup>, Tú kiraltokat  
 megfèzehèm è Fèlèlen<sup>c</sup> a· púsp<sup>9</sup>-  
 koc Ninl kiralonc hanemlac laza-  
 rōc Tahat azert ada onèkic otèt  
 hog megfèzeitènec Fogac ke· i<sup>ct</sup> ⁊  
 ki uiuec, Es veuē ōmagānac kè-  
 rèztét, kí menè a· hēlrè kí mōda-  
 tic kopázlatnac hēle, heber<sup>9</sup> ke·  
 galgatanac oth megfèzeitec i<sup>ct</sup>, ⁊  
<sup>9</sup> uèlè mas kètt<sup>9</sup> inèn ⁊ onnan,  
 közep<sup>9</sup> ke· i<sup>ct</sup>, Ira ke· es éymert  
 pilat<sup>9</sup>, ⁊ vète a· kèrèztrè vala ke·  
 iruā Nazareti i<sup>c</sup> fidocnac kírála E  
 cymert azert a· fidoc köz<sup>9</sup> fokac

oluaffacuala mert közèl vala a· va-  
 106. levél. rofhoz || a· hēl hol megfèzeitètet va-  
 la i<sup>c</sup> Es írattatot héber<sup>9</sup>, görög<sup>9</sup>,  
 ⁊ deiakol Mondnacuala azert a· fi-  
 doc púsp<sup>9</sup>ki pilatofnac Ne akard  
 írnod fidocnac kírála, dè mert <sup>9</sup>  
 mōdotta fidocnac vagoc kírála Fè-  
 lèlè pilat<sup>9</sup>, Mellèt írtam írtam A·  
 vitèzec aze<sup>t</sup> mícor megfèzeitèttec-  
 uolna otèt, veuec <sup>9</sup> ruhaíat ⁊ al-  
 kotanac nég rézékèt eg mēd vitèz-  
 nèc rézt ⁊ a· zocnat, vala ke· a·  
 zocna varratlan mēdenest<sup>9</sup>l zotè-  
 tét Mondanac azert egmafnac, ne  
 mēggúc meg<sup>9</sup> azt, dè nílazionc <sup>9</sup>  
 rolla kie legèn hog íras bè t<sup>9</sup>ltèf-  
 fec mōduan Meg<sup>9</sup> oztottac èn ruhaí-  
 mat ⁊ èn ruhamon èrèztettèc ní-  
 lat, ⁊ bízon a· vitèzec t<sup>9</sup>ttec èze-  
 kèt Alnacuala ke· rokon i<sup>c</sup>nac kè-  
 rèztehèz ⁊ <sup>9</sup> anña ⁊ <sup>9</sup> anñanac hu-  
 ga cleofafnac mariaia, ⁊ magdal-  
 naí maria Micor lattauolna azert i<sup>c</sup>  
<sup>9</sup> anñat ⁊ a· taneituāt allatta kit  
 zèrètuala mōda <sup>9</sup> anñanac Nembe-  
 ri yme te fiad Annac utanna mon-

da a' taneítuannac íme te a'nad, ɔ az idɔtɔlfoguan véue a' taneitnañ azt ɔueie Es èzec utan tuduā i<sup>c</sup> hog mēdenèc meǵtɔkèllètèc az utā mōda Zomiuhozom Vala ke' ot èden ècettèl tèllès hēlhetuē Azoc ke' zouaruant ècettèl tèllèst ífoppal kɔrñɔl hímtuē víuec ɔ zaiához, mikor azert vɔttɔ uolna i<sup>c</sup> èzekèt mōda Megtɔkèllètet, ɔ fèie lehaituā èlèrèzte ɔ lèlkèt A' fídoc azert mert kèzɔlèt uala hog ne maradnanac zombaton a' tètèc a' kèrèz-tén, mert èz vala a' zombatnac nag napía kerec pilatoft hog meǵ-zèǵdèlètènc ɔ zarc, ɔ èluetènen<sup>c</sup> a' kèrèztrɔl Jɔuén<sup>c</sup> azert a' vitèzec, ɔ valobizon az èlɔn<sup>c</sup> meǵ-zèǵdèlec zaraít ɔ a' maficnac kí meǵfèzeítet ɔ vèlè Ihē hoz ke' micor íuttacuolna hog latac ɔtèt īmar meǵhaluā nē zèǵdèlecmeǵ ɔ zaraít, dè a' vitèzec eggíc lanlual ɔ oldalat meǵnítuā, ɔ legottan vér ɔ víz kífoła kí, ɔ kí latta tanofagót vallot ɔ ígaz ɔ tanofága ɔ ɔ

tugga mert ígazacat mond, hog tú es híggètèc mert lɔttèc èzec hog íras bètèllèfednec Tètèmèt ɔ bèlɔlɔ meǵnē tɔrtèc, Es efmeg mas mōd Laítac kí altal gakdoftac Ezec utan ke' kere Arōmatiabèli ioseph Pilatoft azert hog ɔ es volna i<sup>c</sup>nac taneituaña, titkoltatot ke' a' fidocnac felèlmekert hog èluenne i<sup>c</sup>nac tètèt ɔ èngède pilat, Jɔuɔ azert ɔ èluene i<sup>c</sup>nac tètèt Jɔuɔ ke' Nicodem, es kí èlɔzer eyèl iɔtuala i<sup>c</sup>hoz hozuā mirranac ɔ aloèf-nèc èlègɔlètet, mōnal záz fontal, Veuec azert i<sup>c</sup>nac tètèt ɔ kɔtèc azt lèllahocba aromatackal míkép-pèn a' fidocnac zokafoc èltèmètni-èc Vala ke' a' hēlen hol meǵfèzei-tètèt kèrt ɔ a' kèrtbē vɔ kɔporfo kibè meǵ fōha fenki nē hēlhetètèt vala A' fidocnac azert kèzɔlètèkert mert rokon vala a' kɔporfo ot hēlhetec i<sup>c</sup>t

**A** zom ¶ batnac ke' èlõ napían  
 Jõuõ mag'dalnai maria a' koporfohoz holual mícõr meg' fètet-  
 uolna, ƣ lata a' kpuèt èlhèngereit-  
 uē a' koporforol, Elfuta azert ƣ  
 iuta fimon pèterhez ƣ a' mas taneit-  
 uanhoz kít zèrètuala i<sup>c</sup>, ƣ monda  
 õnèkic En vramat èluõttec a' ko-  
 porfobol, ƣ nē tudom hol vèttec  
 õtèt Ki mene azert pèter ƣ a' mas  
 taneituan, ƣ iutanac a' koporfo-  
 hoz, Futnacuala ke' kèttèn egèm-  
 bè, ƣ a' mas taneituā hamarab èl-  
 èuè futa Pèternèl ƣ èleb iuta a' ko-  
 porfohoz, ƣ mícõr lèhaitottauolna  
 õ mag'at lata a' lellahocat vètuén,  
 dè maga nē menebè a' koporfoba  
 Jõuõ azert Símon pète' kpuètuen  
 õtèt, ƣ bèmene a' koporfoba, ƣ la-  
 ta a' lellahocat vètuén, ƣ a' zem-  
 fedèlekèt kí uoltuala õ fèièn, nē  
 a' lellahockal vètuē dè õmag'anic  
 gongõreituén eg hèlèn Tahat azert  
 bèménè es a' taneituā kí èlõzer iu-

107. levél.

totuala a' koporfohoz lata ƣ híue,  
 mert meg nē tuggauala az íraft hog  
 kellènè õnèkí halottaibol fèlkèlni,  
 Elmenen<sup>c</sup> azert efm̄g' a' taneítuanoc  
 õn egmas'hoz Maria ke. aluala kú-  
 uõl a' koporfonal firuā Micor azert  
 fírna lehaita õ mag'at ƣ tèkentuē a'  
 koporfoba, lata kèt angalt albac-  
 ban vluē eggic fèiènèl ƣ mafic la-  
 banal hol vèttètet vala i<sup>c</sup> nac tète  
 Mondanac õnèkí Nemberi mit || firz  
 kít kèrefz Mõda õ nèkic Mert èl-  
 uõttec èn vramat ƣ nē tudom hol  
 vèttec õtèt Ezt mícõ mõdottauol-  
 na èlfordola hatmege ƣ lata i<sup>c</sup>t al-  
 latta ƣ nem tuggauala hog i<sup>c</sup> uolna  
 Monda õ nèkí i<sup>c</sup> Nemberi mít firz  
 kít kèrefz, Az alaítuā hog a' kèr-  
 tez volna mõda õnèkí Vrā ha te  
 võttèdèl õtèt mõgadm̄g' ènnèkem  
 hol vèttèd õtèt ƣ èn èluézem õtèt  
 Monda õnèkí i<sup>c</sup> Maria Meg'fordol-  
 uā az mõda nèkí Rabí kí mõdatíc  
 mèstern<sup>c</sup> Monda õ nèkí i<sup>c</sup> Ne aka-  
 rih èngemèt illètned, mert meg  
 nē méntem fel èn atamhoz Men èl

ke' èn atamfaihoz ɛ mōgad ɔnè-  
kíc Felmegèc èn atamhoz ɛ tú atá-  
tochoz èn iftènèhèz ɛ tu iftentec-  
hez Jɔuɔ maǵdalnaí ma'ia meǵhír-  
dètuén a' taneituañocnac, mert la-  
tam vrat ɛ èzekèt mōda ènnèkem  
Micor ke' èstue lɔtuolna a' napon  
a' zombatnac èlɔ napiā ɛ az aitoc  
bè teue volnanac hol valanac a' ta-  
neituañoc egbè gòlèkezuen a' fí-  
docnac felèlmekert Jɔuɔ i<sup>c</sup> ɛ alla-  
pec a' taneituañocnac kɔzɔttɔc ɛ  
mōda ɔnèkíc Bekèféǵ túnèctec, ɛ  
mícor èzt mōdottauolna mutata ɔ  
nèkíc ɔ kèzèit ɛ oldalat Qròlènèc  
azert a' taneituañoc vr latuā Mon-  
da azert efmeg ɔnèkíc bekefeg tú-  
nèctec, míkènt èrèztet èngemèt aía  
ɛ èn èrèztlec tútɔkèt Ezekèt mi-  
co' mōdottauolna fualla ɔ reíaíoc,  
ɛ mōda ɔ nèkíc Vegètec scènt zél-  
lètét, Kien<sup>c</sup> meǵbolatāgatoc bünɔ-  
kèt meǵbolattatnac ɔnèkíc, ɛ kí-  
n<sup>c</sup> meǵtartangatoc meǵ tartattac  
lézn<sup>c</sup> Tamas ke' ɛ a' tizenkèttɔ  
kɔzzɔl eg kí mōdatic dídímosnac,

nè vala ɔuèlec mícor íɔt i<sup>c</sup> Mōda-  
nac azert ɔnèkí az egèb taneitua-  
ñoc Latoc vrat Q ke' mōda ɔnèkíc,  
Hanè ha latandom ɔ kèzèibèn a'  
zègècn<sup>c</sup> gakafit, ɛ èrèztèndem èn  
vyaímat a' zègècn<sup>c</sup> hèlerè, ɛ èrèz-  
tèndem èn kèzèimèt ɔ oldalaba nè  
hízem Es nòlèad nap utan valanac  
egbè ɔ tizenkèt taneituaí ɛ tamas  
ɔ uèlec Jɔuɔ i<sup>c</sup> aitoc bètèuè ɛ ab-  
lakoc bèrèkèztuén ɛ allapec ɔ kɔ-  
zɔttɔc ɛ mōda Bekèféǵ túnèctec,  
ānac vtanna mōda tamafnac hozíad  
idè tè vyaídat ɛ lassad èn kèzèimèt,  
ɛ te kèzèidèt èrèzièd èn oldalam-  
ba, ɛ ne akaríh hütɔtlèn lenned  
dè hú Fèlèle Thamas ɛ mōda nè-  
kí En vrā ɛ èn iftènem Mōda ɔnè-  
kí i<sup>c</sup> Mert lattal èngemèt tamas ɛ  
hittèl, Bodogoc kíc nè lattac ɛ hit-  
tèc Egèb foc ièlenfegekèt tɔt i<sup>c</sup> ɔ  
taneituaínac zèmec èlɔt, mellèc  
nínlènèc iruā è kɔñɔbèn, Ezec ke'  
iruā vadnac hog higgètec mert i<sup>c</sup>  
x<sup>c</sup> iftènn<sup>c</sup> fía, ɛ hog híuén elètet  
vallatec ɔ nèuebè

X X J

**E** Zec utan efmeġ megìelente  
 onmagat Thiberiadifnac tèn-  
 gerenèl, Megìelente ke' onmagat  
 ig, Valanac egèmbè fimon peter &  
 tamas kí mōdatic Dídímofnac &  
 Natanael kí vala Cana ġalileabol  
 & Zebedeufnac fíai & egèbec o ta-  
 neituaní kōzzol kèttoc Mōda nèkíc  
 Simō pèter Elmegèc haláznom Mon-  
 danac onékí Mú es èlmeġonc te vè-  
 led, Kí menen<sup>c</sup> & felmenen<sup>c</sup> a' ha-  
 iolkaba, & az eyèl fēmít nē fogá-  
 nac Immar ke' holual léuē allapec  
 i<sup>c</sup> a' marton Dèмага nē èsmèrecm̄g  
 a' taneítuanoc mert i<sup>c</sup> Monda azert  
 nekic i<sup>c</sup> Gèrmekec, midènē vagon  
 é valamí ènnètec valo Fèlèlen<sup>c</sup> o-  
 nèkí nīl Mōda o nèkíc, Erèzietec  
 a' halot a' haionac íog felérè & lel-  
 tec Erèztec azert a' halot, & ĩmar  
 nē vonhaítacuála ázt a' hálnac foc-  
 fagaért Mōda azert a' taneítuā kí-  
 zérètuala i<sup>c</sup> Pètern<sup>c</sup>, Ez vr Simō  
 pèter azert micor hal lottauolna

mert vr zocnaiaual zoreíta o magat  
 mert mèzeitèlè uala & èrèzte o ma-  
 gat a' tènġerbè Egèb taneituanoc  
 ke' èuèzèttèl íutanac èl, mert nē  
 mèzzè valanac a' földtöl, dè mō-  
 nal kèt záz kōñoclètne vonuan a  
 halacnac haloiat, hog azert lezal-  
 lottanac a' földrè, latanac zènèkèt  
 vètuē, & halat fèllol reia teuē &  
 kenèrèt Mōda onékíc i<sup>c</sup> Hoziatoc  
 idè a' halacban kikèt mostā fogta-  
 toc Fèlmene fímō peter, & kí uo-  
 na a' halot a' földrè tèllèft zaz ot-  
 uē harf nag halackal, Míkor èz èn-  
 nen volnanac nē zækadozotm̄g a'  
 halo Monda o nèkíc i<sup>c</sup> Jquètec ||  
 108. levél. èbèllètec Es az euoc kōzzol fènkí  
 nē mère otèt kèrdèní tè kí vag-  
 tuduā mert vr Es íouo i<sup>c</sup> & vèue  
 a' kenèrèt, & agġauála o nèkíc, &  
 a' halat azonkeppèn Ez ĩmar har-  
 madzer ièlentètetm̄g i<sup>c</sup> o taneítua-  
 nínac, micor felkoltuolna halottai-  
 bol Micor ebellettécuolna Mōda i<sup>c</sup>  
 Simō pètern<sup>c</sup> Janofnac fímona zè-  
 réc é èngemèt èzectöl ínkab Mon-





/ Vadnar te co  
 somf egeker mellett  
 tyt i. mellék qa med  
 kent megvattatnanc  
 ne valom bog med  
 e vilag foftalua azoat  
 ke a koutet trade vol.  
 nac

F kony megle  
 gyztetet / Nemek gny  
 n' konyel emre kanc  
 kee mat / azoldouaba  
 Takros varosaban Dr

Zuleteten' Szer negyaz hatua hatod vztendieck'

Eredetiről másolta Jászaj Pál Bécsben 1836.

R. m. nyelvemlékek III. d. kötetében lévő „Tátrósi masolat” 241<sup>ed</sup> lapja végéhez.

Tátrósi masolat v. müncheni magyar kézirat arab számai.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.		
21	22	23	24	25	26	27	28		

eredetiről másolta Jászaj Pál Bécsben 1836.

Szolgál a R. m. nyelvemlékek III. d. kötetében lévő „Tátrósi masolat” minden lapjához, melynek karaján a számok utánzott metzszéssel elejének.

da 9 nèkí, Bizon vram, te tudod  
 mert zèrètlèc tegedèt Monda 9 nè-  
 ki Qrizièd èn baranimat Monda ef-  
 meğ 9 nèkí Janofnac fímona zèrèc  
 è engemèt Mōda 9 nèkí Bizon vram  
 tè tud mert zèrètlèc tegedèt Mōda  
 9 nèkí 9rizièd èn baranimat Monda  
 9 nèkí harmadzer Janofnac fímona  
 zèrèc è engemèt Megzomorodec pè-  
 ter, mert harmadzer mōda 9 nèkí  
 zèrèc è enge<sup>t</sup> 9 mōda Vrā tè tué  
 mēdenekèt, tè tud me<sup>t</sup> zèrètlèc  
 tegedèt Mōda Qrizièd èn íuhimat  
 Bizon bizō mōdom tenèked Micor  
 ífiab valal, megzoreitod vala tema-  
 gadat 9 iarz vala hol te akarod va-  
 la Mikor ke<sup>·</sup> m̄gvenhezèl, kí tèr-  
 ièzted te kezèdèt 9 mas zoreitm̄g  
 tegedèt, 9 vízèn houa te nē akarod  
 Ežt ke<sup>·</sup> mōda iègezuē mēl halallal  
 volna meğ fenèfeitènd9 íftènt, Es  
 micor èžt mōdottauolna mōda 9  
 nèkí Kouès enge<sup>t</sup> Meg<sup>·</sup> fordoluan  
 pèter, lata a<sup>·</sup> taneituāt kouètuē kit

zèrètuala i<sup>c</sup> 9 ki feko<sup>t</sup>uala a<sup>·</sup> valo-  
 ran 9 mēllerè, 9 mōda 9 nèkí V-  
 ram kí az kí tegedèt èlarol Ežt  
 aze<sup>t</sup> micor lattauolna pèter mōda  
 i<sup>c</sup> nac Ežt ke<sup>·</sup> mit Mōda 9 nèkí i<sup>c</sup>  
 Igèn akarom 9 nèkí marattat miğ-  
 len iou9c mi tenèked te kouès èn-  
 gemèt Kí kèlè azert è bèžed az  
 a<sup>t</sup>afiac ko<sup>z</sup>9t, me<sup>t</sup> a<sup>·</sup> taneituā nē  
 halna m̄g Es nē mōdotta 9 nèkí i<sup>c</sup>,  
 dè igèn akarō 9 nèkí marattat mí  
 tenèked Ez a<sup>·</sup> taneituā ki tanofa-  
 g9t val èzèc9l 9 írta èzèkèt 9 tug-  
 gué mert igaz 9 tanofa<sup>g</sup>a, Vadnac  
 ke<sup>·</sup> es focak egebèc mēllèkèt t9t i<sup>c</sup>,  
 mēllèc ha mēd kent m̄gíratatnanac  
 nē vallom hog mēd è vilag<sup>·</sup> foglal-  
 na azocat kí a<sup>·</sup> k9uèkèt irādoc  
 volnac *E ko<sup>n</sup>9 meğuegèžtètet, Ne-  
 meti g9rgn<sup>c</sup> hèn<sup>·</sup>fel emrè fianac kè-  
 ze miat, Moldouabā Tathros varo-  
 faban Vr zùlètèten<sup>c</sup> Ezer neg<sup>·</sup>az,  
 hatuā hatod èžtèndèiebē.* —

## EZEN TATROSI MÁSOLATTAL

### PESTI GÁBOR ÉS ERDŐSI JÁNOS FORDÍTÁSÁNAK ÖSSZEHASONLÍ- TÁSA.

MEGCSELEKVVÉ DÖBRENTÉI GÁBOR' BARÁTI KÉRÉSÉRE JÁSZAY PÁL LEVELEZŐ TAG,  
BÉCSBEN 1839.

Vulgata.	Tatrosi másolat. 1466.	Pesti Gábor 1536.	Erdősi 1541.
		MÁTÉ EVANGÉLIO- MA.	
		1. Fejezet.	
Liber generatio- nis Jesu Christi, fi- lii David, filii Ab- raham.	Jefus criftus da- uid fia abraham fia zülètètenec kònuò. 17. lap.	Jefus Christuf- nak, Daidnak Ab- rahamnak fyanak nèzetfegerewl wa- lo kenýw. 1. lev.	Jefus chriftusnak Daidnak fianak Abrahamnak fiā- nak, nemzetfighi- rül valo kònú. 2. lev.
Christi autem ge- neratio sic erat : Cum esset despon- sata mater ejus Ma- ria Joseph, ante- quam convenirent, inventa est in ute- ro habens de Spi- ritu sancto.	Cristufnak ke- (kedeg) zülètète ig vala Mikor ò anna maria volna menèz- tètet Josefhnèc mi- elòt egbè iqnenèc, lèlètèc ò meheben valuan fcent lelcè- tòl. 17. l.	Jefus Cristufnak kegyg ew zýletetý imýgyen wagyon. Mýkora az ew an- nya Maria ieczýe- tetet volna Josef- nek, mýnek elewt- te egýwt laktanak wolna, talaltatek terhefýltnek zent lelektwl. 2. l.	Az Jefus Chri- stufnak fzületife kedigleñ ekkippeñ lún. Mikorañ az ű anna az Maria ie- gefül adatott vol- na Josefnek annak előtte minek előtte òfzue iutnānak le- lettetek terhefnek lenni az fzent lilek iftentül. 3. lev.
quod est inter- pretatum : Nobis- cum Deus.	Mel magarazta- tic mü velonc iftèn. 18. l.	Mely ige igý ma- gyaraztatik mýwe- lenk Iften. 2. l.	Mell ighit ha ki meg akar Magaraz- ni anúit tifzen mint ha azt mondanād Mü velünk az iften. 3. l.
sciscitabatur ab eis.	Tudakozicuala ò tòllòc. 18. l.	Kezde tewlewk tudakozny. 2. l.]	Meg tudakozék ütülök. 3. l.

Vulgata.	Tatrosi másolat.	Pesti Gábor.	Erdösi.
diligenter didicit ab eis tempus stellae, quae apparuit eis :	Žerèlmest tano-la vala o tolloc a lillagnak ideiet mèl tètetuala nèkic. 18. l.	Žorgalmatofon tudakožyk wala tewlewk, mý idewbe ielent wolna meg a3 chýllag. 3. l.	Nag' fžorgalmatoflagual meg kerdež u' tülök az czil-lagnak meg ieleni-finek ideit. 4. l.
Vox in Rama (in excelsa urbe) audita est, ploratus, et ululatus multus: Rachel plorans filios suos, et noluit consolari, quia non sunt.	Žo magaffagocban hallatot firalm c nag ordeitat Rachel firatuan o fiait c nem akara megviğaztaltatni mert nem vadnac. 19. l.	Jaýwezek hallat-tek az egbe fýras ees ordýtas Rakel fýratwan fýaýt, nem akara wýgažtalaft, mert nem walanak. 3. l.	Ramaban fžo hal-lottatott, iaygatas, firalom, es nag kónú hullatás Rakel fi-ratuán az u' fiait, es nem akara vi-gažtalaft venni, annakokairt hoğne legenek. 4. l.
Vox clamantis in deserto :	Iuolton <sup>e</sup> zawa ki-ètlenben. 20. l.	Kýaltonak zawa kietlembe. 4. l.	Az pufžtaban ki-altonak fžaua ez. 5. l.
Ipse autem Joannes habebat vestimentum de pilis camelorum et zonam pelliceam circa lumbos suos :	Ez Jan <sup>o</sup> ke. val uala ruhat teuecnec zoreból, c kodmen ruhat o forloka kor-nól. 20. l.	Janofnak kegýg ewltežetý wala te-ue zewrbewl, ewe-ýs bewr, az ew a-gýeka kewryl. 4. l.	Az Janofnak ke-digleñ óltóžeti va-la teuiknek fžóri-ból es úneki óuec-žzóie búr vala az u' derekán kórul. 5. l.
Videns autem multos Pharisaeorum, et Sadduceo- rum, venientes ad baptismum suum, dixit eis: Progenies viperarum! quis demonstravit vobis fugere a ventura ira?	Latuan ke. a le-ualtaenac, c a fadu-ceofocnac fokit, i- uokèt o kèrèztfege-re monda nèkic, Kelke kigocnac nemžeti ki mutatot nektec elfutnotoc iftènnec iouend <sup>o</sup> haragiatol. 20. l.	Mikoron kegýg lattot wolna, A3 Farifeuffok, ees Sa-duceoffok kežžyl iewný fokakat az ew kerežtelefere, monda nekýk. Ký-gýoknak, nemžet-fege, ký ielentette meg nektek hoğý el futnatok a3 ie-wendew harag e-lewt? 4. l.	Mikoron kedig-leñ látta volna hoğ fokañ menninek u' hozza az kerežtel-kedifre az Farifeo-foknak, es Saddu-ceofoknak kóžžólle monda u' nekiek. Vipera kíğoknak fiai kiczoda ielen-tette meg nektek hoğ el futnatok az iouend <sup>o</sup> haragnak elótte? 5. l.
Hic est filius me-	It, vagon èn zè-	Ež az een žerel-	Ez az en fžerel-

## 3. Fejezet.

Vulgata.	Tatrosi másolat.	Pesti Gábor.	Erdósi.
us dilectus, in quo mihi complacui!	rètø fiam kiben magānac iol kellèt-tēm. 21. l.	mes fyām kÿben mynden akaratom kellemeteffen lewt. 5. l.	mes fiam, kiben iokippeñ keduem betelçk. 5. l.
ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.	Ne talantal megferlèd te labaidat a' kòhòz. 21. l.	Hogÿ az kewbe labadat meg ne feerched. 5. l.	Hog' valamikorõn meg ne ùffed az kÿbe az te tãbaidat. 6. l.
trans Jordanem.	Jordan èluøl 21. l.	Jordan wÿzen twl. 6. l.	Jordan eluc. 6. l.
et sanans omnem languorem, et omnem infirmitatem in populo. Et abiit opinio ejus in totam Syriam,	ç meg uigaztuamenden leletezètekèt ç menden bètegfeget a' nepbèn, ç ki hirheuc ø hire. 22. l.	Meg gÿogÿtwan mynden betegfeget ees faydalமாகat, az nep kewzet. De maga kÿ hÿrhedek az ew neue. 6. l.	Ès meg g'ogÿtuān minden betegfighet çs minden korfagot az nipeknek k'özötte. Ès ki teriede az ù hire. 6. l.
Vos estis sal terrae. Quod si sal evanuerit, in quo salietur? ad nihilum valet ultra, nisi: ut mittatur foras, et conculcetur ab hominibus.	Tÿ vattoc ke' földn <sup>c</sup> fauí hog' a' fo èlènezèndic mi-bè fozatic, fèmire kello touabba, hanè hog' ki vèttèffèc, ç èmbèrectøl meg-ñomottaffec. 23. l.	Tÿ wattok ez feldnek foo, hogÿ ha az foo izetlen lezen mywel foznak? towabba femmÿre nem ÿo, hanem hogÿ kÿ wetteffek ees emberektwl el-tapottaffek. 6. l.	Tÿ wattok faua az földnek, hog' ha az fo e'zteleenç titetik miuel fognak fozni? Semmire nem io touabba, ha nem hog' ki vettek, çs az emberektül el ñomottaffik. 7. l.
Et tunc veniens offeres munus tuum.	ç tahat igued a-iandokozíad te a-iandokodat. 24. l.	Oztan iewel, ees wÿdffel aÿandekodat. 8. l.	Ès annak vtanna oda menuiñ vidd fel az aiandikot. 7. l.
Donec reddas novissimum quadrantem.	Mignè megadod az vtolfo aklat es. 24. l.	Mÿgnem megfizecz mynd egÿ kÿs fÿllÿerig. 8. l.	Mig nem fizetift tiffz az vtolfo pinziglen mell pinz quadransnak mondatík. 7. l.

Vulgata.	Tatrosi másolat.	Pesti Gábor.	Erdősi.
<p>Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam,</p>	<p>Ki latand nemberiet ɔtet keuan-tara. 24. l.</p>	<p>Walaký chak lat-ýaýs mafnak fele-seget meg kewanafra. 8. l.</p>	<p>Valaki az mäs embernek felefighit gonofz kuan-faghirt nizendi. 7.l.</p>
<p>Nonne et publicani hoc faciunt?</p>	<p>Nēde a' ieles bünos müüelkedètbèlic es tezec azt é. 25. l.</p>	<p>Nemde nē mýe-lyke azt meeg az nýlwan walo bý-nessek ýs? 9. l.</p>	<p>Nem de az N. es vgan azont tifzike? 8. l.</p>
<p>Pater noster, qui es in coelis: sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum. Fiat voluntas tua, sicut in coelo et in terra. Panem nostrum supersubstantialem da nobis hodie. Et dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos a malo. Amen.</p>	<p>Mi atiāc ki vag menneebèn, Scen-teltèflec tenèuèd Jõgõn te orzagod Legen te akaratod, mikent mennèn &amp; azonkent földõn, Mi tēfti keñerõnc felet valo keñerèt aggad múnèkõnc ma, Es bolaffad múnèkõnc mü vè-tètonkèt mikent es mü bolatõnc nè-kõnc vètèttecn?, Es ne vig müket kèfertètbe, de zabadoch mükèt gonoztol Amen. 26. l.</p>	<p>6. Fejezet.</p> <p>Mý attýank ký wagý mēnyekbe, zenteltessek te newed, ýewýen te orzagod, legýen te akaratod, mýkent mēnybe azonkep-pen feldenýs, mý kenýerewnket mýndē napýat agýad nekewnk ma. Ees bochaffad nekewnk mý wet-kewnk mýkent mýs bochatõnk nekewnk vetetteknek, ees ne wýg mýnket kefertetbe, de zabadých Gonoztol Mert týed az orzag, týed az hatal-maffag ees az dý-chefeg ewrekken Ewrekke Amen. 10. l.</p>	<p>Mü atānk ki az menúekben vag szenteltesfik az te newed, Jõiõnel az te orzagod, legen az te akaratod, mi-kippeñ meñben, azonkippeñ az földõn es. Az mü ke-úerünkõt az mindennapiat aggad nekünk ma. Es enghedd meg mü nekünk az mü adoffaghinkat, mikip-peñ mü es meg engheggük azoknak az kik múnèkünk adoffok. Es ne hagt múnkõt kifirtetbe iutnunk, de szabadýcz meg múnkõs az gonofztul. Mert tiéd az orszāg, eg az hatalmassāg, es az dúczõfig, örök-keñ örökke. Amen. 9. l.</p>
<p>Quis autem vestrum cogitans po-</p>	<p>Tú kítèc ke' gon-doluā toldhat ɔ al-</p>	<p>Ký wagýon ke-gýglen kewzýletek,</p>	<p>Kiezoda kedig-leñ tú kőzzóletek</p>

1466.

1536

1541.

Vulgata.	Tatrosi másolat.	Pesti Gábor.	Erdösi.
test adjicere ad staturam suam cubitum unum.	lattához eg fengnét. 27. l.	kÿ akarmelyÿ nagyÿ zorgalmatofon gondolkodwan, ewregbÿthetÿ allapattÿat egÿ iznyÿre. 11. lap.	az ki f3orgalmatof-f3agual gondolkoduañ rula, az ù tef-tinek emberkorban valo ãllapattához hozza teheffen egg fingne rifzt? 10. l.
Numquid colligunt de spinis uuas, aut de tribulis ficus?	Minē zedn <sup>c</sup> tũuiffecröl zölökèt, ãg korokrol figèket. 28. l.	7. Fejezet. Nemde zedneke a tywÿffekrel zewlewtt? Awagÿ az boÿtorÿanrol fyget? 12. l.	Nemde f3edneki az tũuiffekrül f3õlõt? auagÿ az tũuiffeflapukrul fighet? 11. l.
Domine! puer meus jacet in domo paralyticus, et male torquetur.	Vram èn geremekem kòzúenes fekzen hazamban, c gonozóol getrétic. 29. l.	8. Fejezet. Vram az een gyermekē othon kewzwenÿbe fekzÿk nagyÿ gÿvetrelmet wal. 14. l. <i>tehát a val habet ige, még Pestinél is fen van.</i>	Vram eggÿ gyermekem házamnalfekfzik kinek inai helekrül el indultanak, c s meg f3alattanak, c s ighen nehezeñ kinlodik. 11. l.
Nam et ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites.	Mert es èn hatalm alatt zérzètet ember vagoc, valuan vitezekèt èn alattã. 30. l.	Mert enÿs maas ember hatalma alatt wagÿok, ees wannak een wtannamÿs wÿtezlew zolgak. 14. l.	Mert en c s mas ember hatalmalfãga alatt valo ember wagok, c s vetezek vadnak az en birtokom alatt c s. 11. l.
Vidit socrum eius jacentem et febricitantem.	Lata o napat fèkette, c hideg lettè. 30. l.	Lata az ew napat hogÿ fekennek ees hÿdeg lelne. 14. l.	Lãtã az ù napãt hogÿ az ãgban fekennek, c s hideg lelne. 11. l.
Non est opus valentibus medicus, sed male habentibus.	Nem kellõ az ègézécn <sup>c</sup> vruos, de a gonozóol vallocnac. 32. l.	9. Fejezet. Nem fykfege az egeffegefnek az orwos, hanem annak az kÿ beteg. 16. l.	Nem f3ükõlkõdnek oruofnelkül azok az kik eghiffigben vadnak, ha



Vulgata.	Tatrosi másolat.	Pesti Gábor.	Erdősi.
Filia mea modo defuncta est.	Èn leanom ma mġ holt. 32. l.	Az een leanyom ma holt meg. 17. l.	nem azok az kik nehezen vadnak. 13. l. Az en leanom meghala ez mai napon. 13. l.
Mulier, quae sanguinis fluxum patiebatur	Nemberi ki vérrel hafaluala. 32. l.	Azsony allat kyn weer wala. 17. l.	Affzoniállat ki fekűtt vala virkorfagban. (igy.) 13. l.
Et exiit fama haec in vniuersam terram illam.	È hir meghirhè nec mēd a' földön. 33. l.	Mely dolognak mynd ot az fewlden nagy hÿre lewn. 17. l.	Ès ki teriede ez hir mind az eghiffz földön. 14. l.

Ezen 9-dik fejezet végéből három sor, ettől: „*Latvan ke.*“ eddig: „*Es egbe huan*“ mind Pestiben és Erdősiben, mind a' Vulgatában is, már a' 10-dik fejezethez van kapcsolva.

10. Fejezet.			
Ite ad oves quae perierunt domus Israel.	Kic èltéuèhèttec ifrlnèc hazat. 34. l.	Kyk el weztenek Ifrael hazatul. 18. l.	Az Ifrāēlnak hāzānak eluefzett iuhāihoz. 14. l.
Estote ergo prudentes sicut serpentes, et simplices, sicut columbae.	Legètéc azert il-domofoc mikent kecoc & egúgonèc mikent galambac. 34. l.	Azert legyetek bewlchek mynt az kygyok, ees egyigywek mynt az galambok. 19. l.	Annakokairt okofok legetek mikeppeñ az kigok, es eggügük mikippeñ az nõfteñ galambok. 15. l.
Nonne: duo passeresset asse vaeneunt: et unus ex illis non cadet super terram sine patre vestro.	Nemde két verèbec adatnac egfelpenzen é, & azoc kozzól eg nem èfic földre tú atātocnakül. 35. l.	Nemde keet we-rebet hoznake hogý elagýak egy kyfpenzen, ees annak eggýk le nem efýk az fewldre. Az tý attýatoknak akarrattýa nekýl. 19. l.	Nemde két verèbeczket egg küf-ded pinzèñ adnaki el, mell pinz asfnak mondatik? azok kozzól es egg az földre le nem efik az tú atātocnakül. 15. l.
11. Fejezet.			
Cui autem similem aestimabo generationem istam?	Kihez hafonlam ke' ènnèzètet, hafonlatnac a' vafart	De kýhez hafonlým ez fydo nemzetfeget? Hafonla-	De kihez hafonlam ez nemzetfighet? hafonlatos az

Vulgata.	Tatrosi másolat.	Pesti Gábor.	Erdősi.
<p>Similis est pueris sedentibus in foro: qui clamantes coequalibus dicunt: Cecimimus vobis et non faltastis:</p>	<p>vlo gèrmekechez kic vuoltuē mondanac o felecn? Mú vi-gafagos enèket enèclèc tú nèctec, c nē zoketec. 37. l.</p>	<p>tos az olyan gyermekhez, kÿk kÿn ÿlnek, ees ÿweltnek az ew tar-foknak, mondwan: Sÿppal eneklenektek s nem tan-czolatok. 21. l.</p>	<p>germekekhez kik az vāfart űlnek, es űnũltnek az ű tār-fainak, ef ezt mon-gāk. Sipolānd (igy) tũnektek, es nem tančzolātok. 17. l.</p>
<p>Verum tamen dico vobis.</p>	<p>De maga valobizon mondok tũnèctec. 37. l.</p>	<p>De maga mondom neked. 22. l.</p>	<p>De maga mondom en tũnektek. 17. l.</p>
<p>Ita Pater: quoniam sic fuit placitum ante te.</p>	<p>Vg afa mert ig volt kellettũ te èlpttèd. 38. l.</p>	<p>Vgÿ attÿam, mert wgÿan wolt kellemetes, te elewtted. 22. l.</p>	<p>Bizonāual atām ig volt az te io akarated te nālad. 17. l.</p>
		<p>12. Fejezet.</p>	
<p>Quomodo intravit in domum Dei, et panes propositionis comedit, quod non licebat ei edere.</p>	<p>Miként bē menè iftènn<sup>c</sup> hazaba, c az èlõ vèto kenèrènkèt meg ottõ, kiket nē illic uala nèki megènni. 38. l.</p>	<p>Mÿkeppen be ment az iften hazaba, ees az oltarra walo kenÿereket megewtte, kÿket nem zabad wala meg ennÿ. 23. l.</p>	<p>Mikippeñ ment legen be az vr iftennek hāzāba, es meg űtte legen ott az elõ rakott kenèreket, mell kenèreket nem fzabad vala ű neki meg enni. 18. l.</p>
<p>Omne regnum divisum contra se, desolabitur.</p>	<p>Mèndèn orzag onõ bènne meg ozlatot megpuztoltatic. 39. l.</p>	<p>Mÿnden orzag kÿ ew maga ellen meg hafonlÿk elromol. 24. l.</p>	<p>Minden orzāg el-puſztul, mell ű maganak ellene meghafonlott. 18. l.</p>
<p>Qui non est mecum, contra me est: et qui non congregat mecum spargit.</p>	<p>Ki ninl èn vèlem èn èllènem vagon, c ki nem goit èn vèlem a hìmt. 39. l.</p>	<p>Valakÿ een wèlem nÿnchen een ellenem wagÿon, ees walakÿ een wèlem nem gÿwt te-kozlo. 24. l.</p>	<p>Az ki en mel-letem ninczen, en ellenem vagon az, ef az ki en velem nem gÿyt tikozlāft ti-fzen az. 18. l.</p>
<p>Progenies viperarum quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali? ex</p>	<p>Kèlke kegonac nèzèti, mikent bè-zèlhèttec iokat gonozoc valuatoc,</p>	<p>Kÿgÿoknak nemzetfege mÿkeppen zolhattok ÿot, mÿkorongonozok wat-</p>	<p>Vipera kigoknak fiaì mikippeñ fzolhattok iot mikoroñ tũ magatok gono-</p>

Vulgata.	Tatrosi másolat.	Pesti Gábor.	Erdősi.
abundantia enim cordis os loquitur.	mert zúnec bõfége- bõl bèzel za. 40. l.	tok. Mert ember- nek zaÿa az zÿwnek beufegebewl 3ool. 24. l.	szok legetek. Mert abbol szol az ember- nek szaiia, az miuel az ú szüe búólkodik. 19. l.
Regina austri sur- get in iudicio cum generatione ista.	Sababèli kiralne aázon felkèl itelet napian è nemzètèl. 40. l.	Ezak felewl wa- la kÿralne a33on fel keel itelet napÿan ez nemzetfeggel. 25. l.	Az dilfzèlrül va- lo kiralne aff3on feltamad az itelet- nek napiàn ez nem- zetfiguel. 19. l.
Et fiunt noviffi- ma hominis illius pejora prioribus.	ç lezn <sup>c</sup> az èmber- nèc vtoli gonozbac èleinèl. 41. l.	Ès ez embernek wtolfo dolga nehe- zebben lezen az e- lebbÿnel. 25. l.	Ès ez embernek az ú vtolfo dolgai ûnekigonofzabbiañ lif3nek az ú elfõ dol- gaināl. 19. l.
Incrassatum est enim cor populi hu- jus.	Mert megkouère- det è nepnèc o zü- uoc. 42. l.	Mert meg tom- pwlt ez nepnek zÿ- we. 26. l.	Mert naçoñ meg teluiñ meg neheze- dett ez nipnek az ú szüe. 20. l.
Non habet autem in se radicem sed est temporalis.	Nè val o bènne gokèrèt, de idèst. 42. l.	Mÿert hogÿ gÿe- kere nÿnchen, chak ÿdeÿg marad nala. 27. l.	De ninczen ú ma- gāban gÿkere, ha nem csak eggideig- leñ valo. 20. l.
Herodes tetrar- cha.	Negèdlõ herodes. 44. l.	Herodes tetrar- cha. 29. l.	Herodes, ki az nig feiedelemnek eggik vala. 22. l.
Die autem nata- lis Herodis saltavit filia Herodiadis in medio, et placuit Herodi.	Herodesn <sup>c</sup> ke le- tèle napian zokdõ- fõ herodiadisnac̄la- na az èbèllõ haz- közèpet, ç kèllètèc herodèsnèc. 45. l.	Mÿkoron kegÿg eczer herodesnek zÿletese napÿa zol- goltatnek, herodia- desnek leanyā, tan- czol wala ot kew3- tek, mely Herod- desnek kellemetes lewn. 29. l.	Mikoron kedig- leñ az Herodesnek születifinek napiāt üdlenek, az Hero- diának leāna tan- czoluala, ç ez do- log kellemetes lūn az Herodesnek. 22. lap.
Navicula autem	A haiolka ke a	A3 haÿo kegÿg a3	Az haio ç kedig-

Vulgata.	Tatrosi másolat.	Pesti Gábor.	Erdősi.
in medio mari jactabatur fluctibus: erat enim contrarius ventus.	haboetol hagigaltatic uala a' tenger közèpet, mert a' zél èllèn vala. 46. l.	tenger kezepet wala es az wýz hanýa wala mert pokol zeel fw wala. 30. l.	leñ immārān az tenghernek közepiben vala, es ide s toua verettetik vala az tenghernek habitul, mert az fzel arczul fuy vala. 33. lap.
Traditiones hominum.	A' vénècn <sup>c</sup> zèr-zèfekèt. 47. l.	15. <i>Fejezet.</i> Az regyèknek zèr-zèfeket. 31. l.	U eleieknek fzer-zèfit. 23. l.
Coecus autem si coeco ducatum praestet, ambo in foveam cadunt.	Ha ke' a' vac a' vakot vèzètendi, mōnaic a' vèrembè èfic. 47. l.	Ha kegýg wak, wakot fog wezerlený, mýnd ketten a werembe efnek. 32. l.	Ha kedigleñ az vak az mās vaknak vezere lènd, mind ketteñ az vèrembe fognak efni. 24. l.
Nam et catelli edunt de micis.	De maga lam a' kòlkec es ezn <sup>c</sup> a' morfalekocbol. 48. lap.	De nam az kelýkekýs eznek az morfakbol. 32. l.	Mert az kòlkòk es csak az hulladikokbol ifnek. 24. l.
Facto vespere dicitis: Serenum erit, rubicundum est enim caelum, Et mane: Hodie tempestas, rutilat enim triste caelum.	Estuè leuē ug mondotoc, dèrhenò lezèn mert vèrhenò a' mèn, ç holual ma fergèteg, mert zómoro mèn fenlic. 49. l.	16. <i>Fejezet.</i> Mýkoron eftwe wagýon, azt mongyatoc, týzta idew lezen, mert weres az eeg. Ees reggel ma meg haboródyk az ýdew, mert werflýk az eeg homalýba. 33. l.	Mikoronn eftue kézd lenni ig mondotoc. Tifzta údò lifzen, mert veresfèllik az èg, es riguel, ma gonofz údò lifzen, mert az èg fómorukippeñ veres fzing mutat. 25. l.
Obliti sunt panes accipere.	Èlfèlètkeztec kenèrèkèt vélec vèni. 49. l.	Felettekben nem wýnek kenýeret welek. 34. l.	Feledikenfignek miatta nem vütte nek vala kenèreket ù uelek. 25. l.
Magister vester non solvit didrachma? Ait etiam.	Tù mèstèrtec nē fizeti mg a' didragmat? ç 9 mōda, tat vg. 52. l.	17. <i>Fejezet.</i> Az tý mestertek nem ada meg a penzt, Monda, wgý wagýon. 37. l.	Az tú mestertek meg aggae az ado pinzt? Monda ùnekiek, meg. 27. l.

Vulgata.	Tatrosi másolat.	Pesti Gábor.	Erdösi.
Et advocans Jesus parvulum, statuit eum in medio eorum.	Es hiuan i <sup>c</sup> eg aprodot allaptata otèt 9 közèpettec.	18. <i>Fejezet.</i>	Es eg <sup>g</sup> germeket ũ hozzá hiuān Jesus ũ kōzikbe āl-latā. 27. l.
Corripi eum inter te, et ipsum solum.	Fed m̄g otèt te közöttèd, 7 lac 9-non közöttö. 53. l.	Ees Jesus elew hÿwan egy kÿs gyermeket, megal-lata kewztek. 37. l.	Fedd meg ũtet te közötted, 7 ũ kō-zöttö. 28. l.
Quod ergo Deus conjunxit homo non separet.	Azezt kikèt iftèn egbè zèrketet èm-ber meg ne valazia. 55. l.	19. <i>Fejezet.</i>	Annakokāirt az mit az iften eg <sup>g</sup> be foglalt, azt ember el ne vālassza. 29. l.
Honora patrem tuum et matrem tuam, et deliges proximum tuum sicut te ipsum.	Tiztelle <sup>d</sup> te a <sup>n</sup> -dat 7 te a <sup>n</sup> adat, zè-reffed te fèlèdet mèt tē magadat. 56. l.	Annakokaert a mÿt iften egybe zerzet ne wala <sup>3</sup> za azt el ember. 40. l.	Tisztelled a <sup>n</sup> adot 7 a <sup>n</sup> adot, 7 sze-reffed az te közel valo emberedet mint te magadot. 30. l.
Venientes autem et primi, arbitrati sunt quod plus essent accepturi.	Az èlòfoc ke' i <sup>c</sup> uen azt alaitac uala hog többet vol-nanac vèndöc. 57. l.	20. <i>Fejezet.</i>	Mikoro <sup>n</sup> eliütte-nek volna azok 7 az kik elfök valā-nak azt alÿtāk hog többet adnānak ũ-nekiek. 31. l.
Interrogabo vos et ego vnum sermonem.	Kèrdlèc èn es tū-tökèt eg bèzedèn. 60. l.	21. <i>Fejezet.</i>	En 7 eg <sup>g</sup> nimi dolgot kerdek tūtü-letek. 33. l.
Vos autem videntes nec poenitentiam habuistis postea, ut crederitis ei.	Dè tū latuatoc in-gen p <sup>n</sup> iat sem fog-tatoc hog o <sup>z</sup> tan hin-nètèc neki. 61. l.	En ÿs kerdek wa-lamÿt tewletek. 45. lap.	Tū kedigle <sup>n</sup> mi-koro <sup>n</sup> lāttatok vol-na ezt, annak vtān-na nem akarātok eluāltoztatni aka-rattokot hog ũneki hinnitek. 33. l.
		Ees mÿkoro <sup>n</sup> ew-tet lattatok volna nem tartatok az wtan penitenciat hogÿ nekÿ hÿnne-tek. 46. l.	

Vulgata.	Tatrosi másolat.	Pesti Gábor.	Erdősi.
Vae vobis Scribae et Pharisei hypocritae: quia comeditis domos viduarum, orationes longas orantes.	Jay tünèctec iraf-tudoc ꝛ leualtac kepmutaloc, kiehoziu imadfac imatkozuatoc meg-ézitec oꝛuegècn <sup>c</sup> hazokat. 65. l.	23. <i>Fejezet.</i> Jaÿ tÿnektek I-raftudok ees Fari-seufok keeppwta-lok, mert az ho33w imadfacnak zÿnyèalat meg ezytecew3wegyèeknek ha-zaÿt. 50. l.	Jay tÿnektek i-rāftudok, ęs fari-seufok tettetes ſzentfighűek, mert beñelitek az őzue-geknek házait, ęs ezt tiſzitek hoffzu imādſāgnak tette-tifiuel. 36. l.
Intus vero plena sunt ossibus mortuorum.	Dè bëlöl tēllefec halottacnac tēte-meckèl. 66. l.	Belewl kegÿgrak-wak halottaknak tetemÿwel. 51. l.	De maga belöl tēllefek halottak-nak tetemiuel. 37. lap.
Qui aedificatis sepulchre prophetarum, et ornatis monumenta iustorum.	Kik megrakiatoc a ꝓphetacnac fereket, ꝛ meg èkèſe-itèc az igazacnac koporfoiocat. 66. l.	Kÿk a Profetak-nak koporfot epi-tetek, ees az iga-zaknak koporfoÿt felekefÿtÿtek. 51. l.	Mert az profetāk-nak koporfoit na-ğoñ ippÿtitek, ęs az ſzenteknek em-lekezetire valo te-metiſnek alkotua-ñit ikefÿtitek. 37. l.
Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas.	Hanžer akartam te ſiaidat egbè goi-tènem, mikent a ꝛtic goiti egbè o ꝓif-lènit o žarnai ala. 66. l.	Menÿzer akar-tam az te fÿaÿdat egÿbe gÿhteny, mÿ-keppen gÿhtÿ a fÿ-as tÿwk az ew fÿ-aÿt žarnaÿ ala. 51. lap.	Meniſzer akar-tam en az te ſiaidat egğbe gÿhtenem mikippen az eme-tuk gÿtyi az ũ ſiait ſžarnai alā. 37. l.
Beatus ille servus, quem cum venerit dominus ejus, invenerit sic facientem.	Bodog a zolga, kit micor iouèd o vra ug lél tettè. 69. lap.	Bodog az a zolga kÿt az ew wra ta-lal ollÿan mondon chelekedewt mÿ-koron meg iew. 54. lap.	Bodog ſzolga az, az kit mikoron az ũ vra megioüend azonkippen talā-land hoğ czeleke-dik. 39. l.
Domine quando	Vr micor lattone	25. <i>Fejezet.</i> Vram, mÿkoron	Vram mikoroñ

Vulgata.	Tatrosi másolat.	Pesti Gábor.	Erdősi.
te vidimus esurientem et pauimus te: sitientem, et dedimus tibi potum? quando autem te vidimus hospitem et collegimus te: aut nudum et cooperimus te?	tegedet èhezetted c èlettõnc tegedet, zomiazad c venèrekèt attonc tenèked, Auag lattuc te vendeg voltodat c bèfogadtonc tegedèt, Auag mèzeitèlèn voltodat, c bèfedeztonc tegedèt. 71. l.	lattwnk tegedet ehezewt f enned at-twnk, awagÿ zom-ÿwhozot f ÿnnod attwnk? Awagÿ mÿkron lattwk hogÿ wendeg woltal f be fogattwnk, ees mezitelem (igy) f meg rwhaztonk? 56. l.	lãttunk tighedet eheñ, es iteluel tartottunk tighedet, auag' szomiañ es innod attunk teneked? Mikoroñ lãttunk kedigleñ tighedet hog' vtoñ iãro voltãl, es hãzunkba fogattunk tighedet auag' mikoroñ lãttunk hog' ruhãtlan voltãl, es megruhãztunk tighedet. 40. l.
Diviserunt vestimenta eius, sortem mittentes.	Meg oztac 9 ruhait nilat èrèztuè. 78. l.	<i>27. Fejezetet.</i>	Meg ofztozãnak az ù ruhãial, es nilat vetinek azok-ra. 45. l.
Si rex israel est, descendat nunc de cruce et credimus ei: confidit in Deo: liberet nunc si vult eum: dixit enim: Quia filius Dei sum.	Ha ifrlñ <sup>c</sup> kirala zãllonzele a kèrèztrõl c hižõnc nèki Remenkedet itènbe zabadeha m̄g õtèt ma ha akaria, mert ug mōdot vaj iftènn <sup>c</sup> fia vagoc èn.	Ha Israelnek kÿrallÿa zãllÿon le a kereztfarol fhi-zewnk nekÿ, Iftembe bÿzot, ha akarÿa zabadÿcha meg ewtet mert azt mondotta hogÿ iftennek fÿa. 64. l.	Ha ù az Israelnek kirala szãllonle mostãn az kereszt farul es hiszünk ùneki. Az iftenben bizott, zabadÿcza meg monstañ (igy) ùtet ha kedweli ùtet. Mert azt monda, hog' fia ù az iftennek. 45. l.
Velum templi scissum est in duas partes.	Es im a templomnac foporlaha kèten kette zãkãda.	Ees ime az templomnak superlaÿa kette zãkãda. 64. l.	Ès imę az templumnak vitorlãia kęt rifzre szãkãda. 45. l.
Quia seductor ille dixit adhuc vivens.	Mert è hitètõ meg èleuente vg mōdot.	Hogÿ meeg mÿkron amaz hÿtetew elne, azt monda. 65. l.	Hog' amaz czarlard meę iltiben ezt monda. 45. l.

## MÁRK EVANGYÉLIOMA.

Erdősi egészen elhagyja a' Márk evangyelioma előtti előbeszédet, Pesti Gábor fordítja azt melly a' vulgata párisi 1465-ki kiadásában találtatik; — a' tatrosi codexben ettől egészen különböző találtatik, mellynek szavakra nézve nevezetes helye ez:

ⲉ ig iftènn<sup>c</sup> ⲕⲟⲩⲉⲧⲉⲙⲉⲥ akaraṭa žerēt ⲟ mafod ira e' x<sup>c</sup>nac ewāgelio-  
mat, E .f. Marc ke' peldažtatot orozlan žabaſban, mert egēbectⲟl iēleſben  
irt x<sup>c</sup>nac felkelēterⲟl. 81. l.

Decumbemat autem socrus Simonis febricitans.	Simōnac ke' napa fekžēn vala hidēg lélētben. 83. l.	1. Fejezet. Simonnak kegög napa fekžyk wala, mert hýdeg lely wala. 69. l.	Az Simonnak kedigleñ felefighe fekfzik uala, kit hidēg lel uala. 50. l.
Vltro enim terra fructificat, primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica.	Mert a' föld ǝnǝ keyen gimǝlǝz, elǝzēr fuuēt annacutanna gabona fǝt, annac utanna tēlyes gimǝlǝt a' gabona fǝbē. 89. l.	Mert a fewld ew keyen gymelchežyk elewžer fywet, az wtan korot, ožtan tellyes bwžat a bwžafewbe. 76. l.	Mert az föld ünkiyñ előffžör füet teremt, annak utánna buza feiet, annak utánna az buza fűben telled buzāt. 54. l.
Et erat ipse in puppi super cervical dormiens.	ⲉ ⲟ alozon vala a' haionac vtollaba eg fǝ alon.	Es ew wala az hažonak wtolfo rezeben alwžyk wala egy wankofon. 76. l.	Es az Jefus az haionak vtolfo riziben vala, es egg fű aloñ alofzik vala. 55. l.
Neminem voluit scire et non potuit latere.	Sēnkinēc fem akaria vala megtuttat, ⲉ nē titkoltathatec.	7. Fejezet. Ažt akara hogy fenky ne tugya, de el nem enezhetek. 85. l.	Akarā hog fenki ne tugga de maga titkoñ nem lehete. 60. l.
Qui cum domi essent.	Kic micor hon volnanac. 102. l.	9. Fejezet. Mýkorō hažba iewt wolna. 90. l.	Mikoroñ hāžba ment uolna. 64. l.



Vulgata.	Tatrosi másolat.	Pesti Gábor.	Erdősi.
Qui deorant domos viduarum sub obtentu prolixae orationis.	Kic bè nèlic 9zuegecnèc hazocat hoziu imadfagnac okaua. 111. l.	12. <i>Fejezet.</i> Kyk meg emeztük az ew3wegyeknek hazaýt, ces 3yný alat hoz3w imatfagokat te3nek. 99. lap.	Es f3in alatt hof3u imadf3gokat tif3nek. 70. l.
Quid illi molesti estis.	Mit nèhèzèltec 9 hozia. 114. l.	14. <i>Fejezet.</i> Mýre wattok neký bantafara? 102. lap.	
Bonum erat ei si non esset natus.	Job vala nèki ha nē zúletet volna. 115. l.	Job wolt wolna annak hogý ha nem 3ýletet wolna. 103. lap.	Jobb vala annak ha nem f3úletett volna. 73.
Multi conati sunt ordinare narrationem rerum.	Sokac akaranc (hiba <i>akarák</i> helyett) zèr3enìec èz allatocnac mōdekít. 122. l.	LUKÁCS EVANGYÉLIOMA. Sokan akartak az dolgoknak megíellentefet írafba 3er3ený. 111. l.	Sokañ erókōdinek rayta, hog renduel írafba beszerzenék az lútt dolgokat. 79. l.
de vice Abia.	Zacharias nèu9 pap Abiafnac zèrebèli. 122. l.	Abia rendýbawl. 122. l.	Abiafnak napf3ām f3erint valo rendiból vala. 79. l.
Et ambo processissent in diebus suis.	z monnoc 9 napocbā meg élèmettèc volna. 122. l.	Ees mýnd kettē idefek walanak. 112. l.	Es mind ketten el mulattāk vala ideieket. 79. l.
Ad virginem desponsatam viro.	A ferfiunac menèzet zúzh9z. 123. lap.	A 3ý3hez mellýet ferfýwnak íeczettek wala. 113. l.	Az f3úzh9z, mell íegben vala eggfirfiunāl. 80. l.
Ave gratia plena: Dominus tecum: Benedicta tu in mulieribus.	Vdu9zleg maria vag mala3tal tēlles vr vagō tè vèled. (eddig csak). 123.	Idwezlegý mala3tal tellýes, wr wagyon te weled, aldot wagý te a3o-	Vdu9zlig kedwes f3úz. Az Vr te ueled vagon. Aldott ua3te aff3oníallatok-

Vulgata.	Tatrosi másolat.	Pesti Gábor.	Erdősi.
<p>Et virtus Altissimi obumbrabit tibi.</p>	<p>Es fellegefn<sup>c</sup> iozaga meg hiédelméz tenèked. 123. l.</p>	<p>nőknek kewzewtete. 113. l. Ees az magaffagofnak iozaga arneköz meg teged. 113. lap.</p>	<p>nak kőzötte. 80. l. Es az felfighes iftennek hatalmafaga arükauual be fog tighedet. 80. l.</p>
<p>Praeibis ad dandum scientiam salutis plebi eius.</p>	<p>Mert élène kélz vduoffeg tanofagnac adatára o nepèin<sup>c</sup>. 125. l.</p>	<p>Mert elewl megý — adny idweflegnek twdomanyat ew nepenek. 115. l.</p>	<p>Elól mig, hog — az ű nipinek űduoffignek tanufagat aggad. 81. l.</p>
<p>Per viscera misericordiae Dei nostri.</p>	<p>Mű iftènōcbèli irgalmaffagnac miatta. 125. l.</p>	<p>Amý iftenewnknek belfew irgalmaffagy által. 115. l.</p>	<p>Az mű iftenünknek kőnőrületes fzuinek es iohának altala. 81. l.</p>
<p>2. Fejezet.</p>			
<p>Et tuam ipsius animam pertranabit gladius, ut revelentur ex multis cordibus cogitationes.</p>	<p>Es te lelkedet tor által folya hog megientèffenec foc zuuecbol gondolatok. 127. l.</p>	<p>Sewt meeg az tenen zýuedetýs által hattya tewr, hogý fok zýueknek gondolatý megnýlatkozattanak. 117. l.</p>	<p>Sóg az te lelkedet es tor iaria által, hog fok fzuékbol az gondolatok meg nilatkozannak. 83. l.</p>
<p>Existimantes autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei, et requirebant eum inter cognatos et notos.</p>	<p>Alaituan ke o neki a tarfag kőzot voltat iouen<sup>c</sup> eg napi meno földet, t megkerèsec otèt a rokonfag kőzot t az èsmèroc kőzot. 128. l.</p>	<p>Hanè azt alýtak hogý az tarfaggal wolna. Jewenek egý napý iaro fewldet, ees kerèfýk wala ewtet, azew rokoný ees ewfmerewý kewzewt. 118. l.</p>	<p>De alýtāk vala hog az vti tarfafag kőzött wolna, es egý napi minó földet meninek el, es kerèfik vala útet az rakonfaghok, es esmerók kőzött. 83. lap.</p>
<p>3. Fejezet.</p>			
<p>Procurante Pontio Pilato Judaeam.</p>	<p>Poncius pilat, Judeaban birolkottanac ideiebèn. 129. l.</p>	<p>Mýkoron Poncius Pilatus Sýdofagba few wolna. 118 l.</p>	<p>Mikoroñ Pontusbeli Pilatus Sidorofzagban tifztarto feiedelem wolna. 84. l.</p>

Vulgata.	Tatrosi másolat.	Pesti Gábor.	Erdősi.
Contenti estote, stipendiis vestris.	Megélegették tû iargalastokon. 130. l.	Meg elegették a tÿ Soldotokkal. 119. l.	Meg eléggették az tû földaitokual. 84. l.
praedicare an- num Domini ac- ceptum, et diem re- tributionis.	Érèztet èngemèt — predicalni vrnac foganatos èztèndèit & m̄gforbatlatnac napiat. 132. l.	Hogÿ vrnak kel- lemetes èztendewt predÿkallanak. (a' <i>retributio</i> szót nem magyarázza). 122. l.	Hog' predikállam az vr iftennek fo- gánatos èztendeit. 86. l.
Quia sciebant i- psium esse Chri- stum.	Mert tuggac uala o nèki x <sup>c</sup> voltat. 133. l.	Mÿwel hogÿ tw- gÿak wala hogÿ ew wolna a' Cristus. 123. l.	Hog' tudnāk, hog' ũ uolna az Chri- stus. 86. l.
Sed quid existis videre? Prophe- tam? Vtique dico vobis, et plusquam Prophetam.	Dè mit mètètec- ki latnotoc pphetat é, valobizō mon- dom tūnètec na- gob hog nē pphā. 141. l.	De mÿ latnÿ men- tetekkÿ? Profe- tat-e? Bÿzonÿawal mondom nektek nagÿob Profetanal. 131. l.	De milātni men- tetek ki, hog' pro- fetāt lāffatoki? Bi- zoiū mondom tū- nektek nag'ubb lāt- ni mentetek, hog' nem profetāt lāt- ni? 91. l.
habeo aliquid ti- bi dicere.	Valami mōdom vagō tenèked. 142. lap.	Wagÿon valamÿ kÿt neked mon- gÿak. 132. l.	Valami befzidem vagon te veled. 92. lap.
Qui non est ad- versum vos ( <i>így</i> ) pro vobis est.	Kÿ ninl mi el- lenonc mi ertōc va- gō. 149. l. 2-k kéz.	Walakÿ mÿ el- lenewnk nÿnchen mÿ uelewnk wa- gÿon. 139. l.	Az ki mÿ elle- nünk ninczen mÿ mellettünk vagon. 97. l.
Vulpes foueas ha- bent.	Rauazocnac li- coc vagon. 150. l. 2-k kéz.	A rokaknak lÿ- kok wagÿon. 140. lap.	Az rokāknak lu- kok vagon. 97. l.
Nemo mittens manum suam ad a- ratrum, et respici-	Senki nēkez if- teē <sup>c</sup> orzagaba mē- ni kÿ erezty' o ke-	Senkÿ, walakÿ kezet az ekere te- nÿ ees hatra tekÿnt,	Senki nem alkol- mas az iftennek orfzāgāra, ki az ũ

Vulgata.	Tatrosi másolat.	Pesti Gábor.	Erdósi.
ens retro, aptus est regno Dei.	zet az ekere ꝛ hatmege nez. 150. lap. 2. k.	nem alkalmas iftennek orzagahoz. 140. l.	kezit az ekire tiuñ hátra nizend. 98. l.
Magister quid faciendo vitam aeternam possidebo.	Mèster mi teuén hatom az oroc eletet. 152. l. ismét 1-ső kéz.	10. <i>Fejezet.</i> Mester mýt te-gyék ha az ewrek eletet akarom býr-nyá. 141. l.	Mester, mi czelekedetuel úerhetem az órók illetnek órókfighit. 99. lap.
Pater sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Et dimitte nobis peccata nostra, siquidem et ipsi dimittimus omni debentibus nobis. Et ne nos inducas in tentationem.	Mű atanc ki vag mennècbèn, Scèn-tèltèssèc te nèuèd Joyon te orzagod Légèn te akaratos mikent meubèn ꝛ azōkent földön Mű mēd napi keűerōn-kèt aggad mūnè-kōnc ma Es bolafad mū nekōnc bű-nōnkèt, mert bizōn es mū mēd mūnè-kōc vétēndōcn <sup>c</sup> Es nè vig mūket kefertètbe. 153. l.	11. <i>Fejezet.</i> Mű attyank kű wagű mēnyekbe, zenteltessek te neued, iewyēn te orzagod, legyēn te akaratod, mŷkent mēnyēbe azonkep-pen fewldewnŷs. Mű kenyerewnket mŷnden napiyat agyad nekewnk ma, Ees bochaffad nekewnk mŷ bý-newnket mŷkent mŷs bochatonk mŷndeneknek kŷk nekewnk weetnek Ees ne wŷgŷ mŷn-kefertetbe de zabadŷch mŷnket gonoztol. 143. l.	Mű atānk ki az menűekben vag ŷzenteltesfik az te newed. Jūiōnel az te orfzāgod, legēn az te akaratod, mi-kippenn menűben azonkippen az földōn es. Az mű keűerūnkōt az minden napiat aggad nekŷnk ma. Es bo-czāfd meg mūne-kŷnk az mŷ bűnè-inket, mert mŷ es megboczātunk mindennek ki mŷ nekŷnk tartozik. Es ne iutaff mŷn-kōt kisirtetbe, de ŷzabadŷcz megmŷn-kōt az gonoztul. 100. l.
Beatus venter, qui te portavit, et ubera quae suxisti.	Bodog has ki te-gedet vífelt, ꝛ az èmlōc kikèt èmtél. 154. l.	Bodog meeh, az kű teged wŷfelt ees az emleek mellŷe-kezt 3optal. 144. l.	Bodog az mih az mell tighedet vífelt, es bodogok az emlők az melleket ŷ3optal. 100. l.

Vulgata.	Tatrosi másolat.	Pésti Gábor.	Erdősi.
Homo, quis me constituit iudicem, aut divisorem super vos.	Ember ki zérzét engemét biroua auag oztoua tú raitatoc. 157. l.	Ember, kÿ tewt engem oztowa awagy býrowa kewztetek? 147. l.	Ember, kiczoda tün enghemet igaz látoā, auag örökfig ofztoā tú kőzöttek. 102. l.
Destruam horrea mea et majora faciam.	Meg torom en lürömét 7 nagobban alkotom. 157. l.	El bontom az een chÿwrewmet ees nagyobban chÿnalō. 147. l.	El hānom az en gabonās hāzaimot, 7s nagubbakat rakok. 102. l.
Quae habebat spiritum infirmitatis.	Ki vala vala bétégfegn <sup>c</sup> zelletét. 161. l.	Kÿbe wala betegfegnek lelke. 151. l.	Kibeñ betegfig hozo gonofz szellet vala. 104. l.
Et fiat tibi retributio.	Es legen tenèked megforbatlat. 163. lap.	Ees meg aggyak neked az kewlchewnt. 153. l.	7s hog' vizhontag meg ne fizellik teneked az te io titeledet. 106. l.
Vivendo luxuriose.	Éluen belèndesöl. 165. l.	Elwen mÿndenbewl kedwe zerÿnt. 156. l.	Mirtikletlen 7s faytalan iletet vifeluñ. 108. l.
Audivitsymphoniam et chorum.	Halla a hangoflatot 7 a kart. 166. lap.	Halla az wÿgasag tetement ees a tanczot. 156. l.	Sipolāft 7s tanczolāft halla. 108. l.
Nunquam dediisti mihi haedum ut cum amicis meis epularer.	Sonha nē attal ènnèkem kelke olot hog' en baratimal génerkedném. 166. l.	Meeg seem attal soha ennekem chak egÿ baran fajaty's hogÿ baratÿmmal lakoznam. 156. l.	Es ennekem csak egÿ keczke ollot sem adāl soha, hog' az en baratimual vigañ lakoznām. 108. l.
Homo quidam erat diues, qui habebat villicum: et hic diffamatus est apud illum quasi	Vala eg neminèmo kazdag ember kin <sup>c</sup> vala folnaga, 7 èz meg olarlatot o nala monnal èl-	Egÿ kazdag ember wala, kÿnek egÿ Safara wala, ezt be mōdak ew nala mÿnt hogÿ ha-	Egÿ kazdag ember vala, kinek egÿ hāzi dolgofa vala, 7s ez be vādoltatek ű nāla, mint ki el-

Vulgata.	Tatrosi másolat.	Pesti Gábor.	Erdősi.
dissipasset bona ipsius. Et vocavit illum et ait illi: Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuae: jam enim non poteris villicare.	tekozlotta uolna oiauit. Es hiua otet c mōda onēki. E mit halloc te felōl- lēd aggad zamat te folnagkodatodnac mert īmar nē folnagkodhatol toab- ba. 166. l.	el tekozlotta wolna az ew iozagat Ho- za hýwa ees monda neký. Mýchoda ez kýt felewled hal- lok? Aagý zamot Safarfagodrol mert immar towab nem Safarkodhatol. 157. lap.	tíkozlanā az ū io- fzāghit, es elō hi- uā ūtet, es monda ū neki. Miczoda ez, az mit te felōled hallok? Agg fzāmot az te hāzi dolgf- fāgodrul, mert en- nek vtāna hāzi dolgos nem lehecéz. 108. l.
Accipe cautionem tuam: et sede cito scribe quinquaginta.	Végēd te okodat vl c irih hamar ot- uent. 167. l.	Wed elew regi- stromodat, ýlle ees ýrý hamar ewt- went. 157. l.	Vedd elō az te menedik leueledet es ūll le hamar, es iry otuent. 109. l.
Pluit ignem et sulphur de coelo.	Ēfē tūzēt c bū- dos kénéfot mén- bōl. 170. l.	Eseek týwz ees kýnkew mennýor- zagbol. 160. l.	Tūz es kinkū efō efek az ēgbōl. 111. lap.
Vindica me de adversario meo.	Gozōdēlmēzih meg ēngemēt en ēl- lēnfegemtōl. 171. l.	Tegý igazat ne- kem az een pere- sem felewl. 161. l.	Tig igazat enne- kem az en ellenfi- ghem felōl. 111. l.
Pharisaeus stans haec apud se ora- bat.	A leualt ke al- uan ezeket imag- guala on bēne. 171. l.	Az Farifeus meg- alwan illýen mo- don imatkozyk wa- la magaba. 161. l.	Az farifeus āl- uān, ū magāban il- len imādfāgot ti- fzen vala. 111. l.
Jejuno bis in sabbato.	Keccer boitoloc hētebēn. 171. l.	Egy heeten ket- tewt bewýtewlek. 161. l.	Egg hetēn kēt- fzer büytōlók. 111. lap.
Illudetur et fla- gellabitur, et post- quam flagellaverint occident eum.	Meg karomlatta- tic c megofstortatta- tic, c mi utan meg ofstoro- zangac meg- olic otet. 172. l.	Meg chwfollyak ewtet, ees bozsu- wal illetyk, ees mýnek wtanna meg wftoro- zzak meg ewlyk. 163. l.	Meg czufoltatik, es bofzufāgual il- lettetik, es minek vtāna meg ofstoro- zāngāk meg ōlik ūtet. 112. l.

Vulgata.	Tatrosi másolat.	Pesti Gábor.	Erdósi.
Domine! ecce mna tua, quam ha- bui repositam in sudario.	Vram ime tē pen- zēd kit tartottam katrincaba takar- uā. 174. l.	19. <i>Fejezet.</i> Wram jhō wa- gyōn a te font pen- zed mell̄yet a kez- kewnebe tatarwan tartottam. 164. l.	Vram ihon va- gōn az te mina de- rik pinzed, mell̄et kēzi kēzkenōben kōtue tartottam. 113. l.
Omnis enim po- pulus suspensus e- rat, audiens illum.	Mert mēd nép v- gehōt uala halgat- uan ōtēt. 176. l.	Mert m̄ynd a tel- l̄yes kewffeg f̄y- ḡyelmez̄yk wala az ew bezedere m̄yko- ron ewtet hallana. 166. lap.	Mert mind az eg- hiff̄z nip fiḡelmetes vala az ū bezidire, mikoroñ ūtet hal- gatnā. 114. l.
Si frater alicujus mortuus fuerit ha- bens uxorem.	Ha valakin <sup>c</sup> at- fafia meghaland, q̄ ēz f̄elēfegēt vallot lēnd. 177. l.	20. <i>Fejezet.</i> Hogyha wala- mell̄ykewnknek att̄yaf̄ya meg hal- k̄ynek f̄elēfege wa- gyōn. 168. l.	Ha valakinek at- fafia meg halānd kinék felefighe va- gōn. 115. l.
Arescentibus ho- minibus prae timo- re, et expectatione.	Ēmberec meḡ az- uan a: felelmtol, q̄ a: varodalmtol. 180. lap.	21. <i>Fejezet.</i> Emberek wḡyan el azwan a felelem- nek m̄yatta, ees azoknak waraafa m̄yat, mell̄yek s. a. t. 170. l.	Az emberek el hálnak filelemnek miatta, q̄s azoknak feiekre varāfanak miatta, mell̄ek s. a. t. 117. l.
Hoc est corpus meum quod pro vo- bis datur.	Ez ēn tēstem ki tū értētec ēlarolta- tic. 181. l.	22. <i>Fejezet.</i> Ez az een testem, melȳ t̄y erettetek adat̄yk. 172. l.	Ez az en testem mell̄ tū irettetek a- dattatik. 119. l.
Et ipse auulsus est ab eis quantum jactus est lapidis.	Es q̄ el tauozec q̄ tolloc eg k̄q ha- geitafne. 182. l.	Ees ew el zakaz- kodek tewlew̄k ol̄y m̄ynt eḡy kew hagȳtafn̄yra. 173. lap.	Es ū el szakada ū tūlōk kōzel an̄ie fōldōn meñire eḡg k̄nel hagȳthatnak. 121. l.

Vulgata.	Tatrosi másolat.	Pesti Gábor.	Erdősi.
Emendatum ergo illum dimittam.	Elèrèztē azert megfèguen 185. l.	23. <i>Fejezet.</i> Azert meg bÿntetem ewtet ees el bochatō. 176. l.	Annakokairt meg feddem űtet, ęs el erefztem. 119. l. (itt a' lap számok hibásak).
Erat autem et superscriptio scripta super eum literis Graecis et Latinis et Hebraicis.	Vala ke' a' fellol irt irat iratnā 9 felettè eber botockèl, ęorogockèl ę deiakockal. 186. l.	Vala kegÿg a fe-lyl walo irafÿs ew feÿe felet meg ir-wa. Gewrewg, de-ÿak, ees Sÿdo bew-tÿkkel. 177. l.	Vala kedigleñ i-rās ęs ű felette meg iruāñ Gōrōk betük-uel, ęs Romai be-tükuel, ęs Sido be-tükuel.
Et visa sunt ante illos, sicut deliramentum verba ista.	Es tètètèc 9 è-łottocmikeppèn te-uelgenen <sup>c</sup> ęz igec. 188. l.	24. <i>Fejezet.</i> De ez bezedek lattatanak ew ne-kÿk walamÿ ęzte-lenfegeknek. 179. l.	Ęs ez affzōñi āl-latoknak befzidi ű nekik oll mint eřz-telenfignek lāttat-nak vala. 123. l.

### JÁNOS EVANGYÉLIOMA.

A' Vulgataban találtató előbeszédet a' tatrosi másolat elhagyja, — Pesti's Erdősi fordítja.

In propria venit et sui eum non receperunt.	Tulaidon 9nnebè iot ę 9nnèi nē fo-gattac. 190. l.	1. <i>Fejezet.</i> Jewe az ew tu-laydonÿ kewzÿbe, ees az eweÿ ewtet nem weuek. 183. l.	Az ű tulaydonā-ba iōue, ęs az ű tulaydon nipi űtet nem fogadāk. 126. lap.
Zelus domus tuae comedit me.	Tè hazadnac zè-rèlmè megot ènge-mèt. 193. l.	2. <i>Fejezet.</i> Az te hazadnak bwzgofagos zerete-tÿ ewn meg enge-met. 186. l.	Az te hazadhoz valo fzerelem meg emifzte enghemet. 128. l.



Vulgata.	Tatrosi másolat.	Pesti Gábor.	Erdösi.
Spiritus ubi vult spirat.	Žèllet hol akar ot. lèhèl. 194. l.	3. <i>Fejezet.</i> Až lelek a hol akarÿa lehel. 187. l.	Az fžèl az holott akaria ott fu. 129. l.
Quomodo tu Judaeus cum sis, habere a me poscis.	Mikèppèn tè fido valuad kèrž èn tollèm ìnod. 196. l.	4. <i>Fejezet.</i> Mÿkeppè keerž een tewlem innod ha te Sÿdo wagÿ. 189. l.	Te Sido liniñ mi- kippèñ kirfž en tülèm italt. 130. l.
Aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquae salientis in vitam aeternam.	A' viz kit èn adoc lèžèn o benne viznèc forrafa boito az oꝛoc èlètè. 197. l.	Až a wÿž mellÿet een adok nekÿ, ležen ew benne fo- lÿo wÿžnek kwt feÿe, fel forro až ewrewk eletre. 189 lap.	Az viz mellett en adok ùneki òròk i- letre fel forro viz- nek kut feie lifžen ù benne. 130. l.
Neque vocem ejus unquam audistis, neque speciem ejus vidistis, et verbum ejus non habetis in vobis manens.	Mert nè hog valaha o zauat hallottatoc, dè fè lattatoc o žèmelet, o igèiet nè vallatoc tū bènnetec lakozoual. 201. l.	5. <i>Fejezet.</i> De ew bezedet fem hallottatok, fem žÿnÿet nem lattatok. Ees až ew bezede nalatok meg nem maradando. 194. l.	Soha az ù fžauāt fem hallottātok, fem az ù fžemilit nem lattātok. Ès az ù bežide ninczen tū bennetek vğ, hoğ meg maraggon. 133. lap.
Mare autem vento magno flante exurgebat.	A' tenger ke' tamadoz uala nag žèl- lèl futatuan. 203. l.	6. <i>Fejezet.</i> A tenger kegÿg (nagÿ zeel fuwan) fel fwalkodÿk wala. 196. l.	Az tengher ke- diglèn az nag fžèl- nek fuāfanak mi- atta nagoñ fel in- dul vala. 134. l.
Spiritus est qui vivificat: caro non prodest quidquam.	Žèllet ki èlènè- neit, tèst nem haž- nal valamit. 205. l.	A lelek až, kÿ e- letet aad, test fem- mÿt nè hažnal. 198. lap.	Az lélek az, az ki meg eleuenÿt, az test femmit nem hažnal. 136. l.

Vulgata.	Tatrosi másolat.	Pesti Gábor.	Erdősi.
Nolite iudicare secundum faciem.	Ne akariatoc itélnètec oróara. 207. lap.	Ne itellyetek zýny 3erýnt. 200. l.	Ne akariatoc fze-milnek tekintetire itélni. 137. l.
In dispersionem gentium iturus est.	Poganochnac himletibè menèndõ. 208. lap.	A nepeknek wezedelmere menendewe. 201. l.	Az el ofzlott nepeknek kôzibe menègene. 137. l.
Dissensio facta est in turba propter eum.	Q ertè oázlat lot a' golèkezèt kôzõt. 208. l.	Kýlembezès tamada a fereg kewzewt ew myatta. 201. l.	Kýlômbet kýlômbet fogānak èrtèni ũ felôle. 137. l.
Quis ex vobis arguet me de peccatõ.	Ki fèg meg' èngemèt tû kôzzõlletèc a' bûnrõl. 211. l.	Kýchoda kezzyletèk ký engemet meg fed býnemrewl 204. l.	Kiczoda irhet bûnben enghemet tû kôzzõlletèk? 139. lap.
Expuit in terram, et fecit lutum ex sputo.	Hagapa a' földrè c' alkota fart a' hagapasbol. 212. l.	Az fewldre pewkeek, ees faart chýnala a nyālbol. 205. lap.	Az földre pòkèk, ès az ũ fzāianak taytikābol fart czi-nāla. 140. l.
Martha ergo ut audiuit, quia Jesus venit, occurrit illi: Maria autem domi sedebat.	Marta aze't hog hallotta hog i <sup>c</sup> èl-iot èlèibè futa õ nèki Marìa ke' hon vluala. 218. l.	Martha azert my-koron halla hogý Jesus el iewt volna, eleýbe mene. Marìa kegýg ot hon ýl wala. 211. l.	Martha annakokairt minek vtān-na meg hallā hog az Jesus el iútt volna, elèibe mine ũ neki. Maria kedig-leñ hoñ veszteg ũl vala. 144. l.
Jesus ergo ut vidit eam plorantem, et Judaeos, qui venerunt cum ea, plorantes, infre-	Jhè azert hog lata õtèt firatta c' a' fidokat kic iottèc-uala õ uèle (ec hibás) firattoc meg'	Jesus azert my-koron latna ewtet hogý fyrna, ees a fydokatýs kýk we-le iewttenek wala,	Az Jesus annakokairt mihelèñ lā-tā útet hog' firna, ès ũ vele egetembe az Sidokat ès kik

Vulgata.	Tatrosi másolat.	Pesti Gábor.	Erdősi.
muit spiritu et turbavit se ipsum. 218. lap.	fórradozot zéllétébén é meg haboreita o magat. 218. l.	hogý fýrnanak, meg bwfula lelkebe, es meg haboryta magat. 211. l.	vele mentenek vala oda, nag' zendúlist tün lelkiuel és induláft vün magában. 144. l.
<i>12. Fejezet.</i>			
Dixit autem hoc, non, quia de egenis pertinebat ad eum, sed quia fur erat, et oculos habens.	Nē monda ke' azt hog a nauafocrol zorgalmaznac, de mert or vala é érzeni valanac. 220. lap.	Ézt kegýg monda nē azért hogý ew neký a zegevények gongýara wolnanak, de hogý lopo wala, ees erzenýe wala. 213. l.	Mondā kedigleñ ezt nem azért, hog' az fzeghiékrül gonýa volna ű neki, hanem hog' orw vala, és ű nála vala az erfziú. 155. l.
<i>14. Fejezet.</i>			
Paracletus spiritus sanctus — suggeret vobis omnia quaecunque dixeró vobis.	A' vígáztalando fcént zéllét — vgehet tünéktec mēdenekét valamellékét mōdoc. 226. l.	A wýgáztalo, ký az zent lelek, — myndeneket eze-tekbe iwtat, walamýt montā nektek. 220. l.	Az vígáztalo fzent lilek — előtökbe ad tünektek mindeneket, melletek en tünektek mondik. 149. l.
<i>15. Fejezet.</i>			
Nunc autem excusationem non habent de peccato suo.	Ma ke' o búncról menèkedétet nē valnac. 228. l.	Maftan kegýg nýnchen mýwel býneket elfedezsek. 222. l.	Moftāñ kedigleñ ninczen miuel búnököt fedezzik. 151. l.
<i>16. Fejezet.</i>			
Adhuc multa habeo vobis dicere.	Meg foc mondó vagó tū nēctec. 229. lap.	Ezeknek felette meg fok wagýon kýket nektek mongyák. 223. l.	Ezeknek felette fok dolog' vagón mellekrül tünektek fzolnom kellene. 151. l.
<i>18. Fejezet.</i>			
Simon ergo Petrus	Simon pètern <sup>c</sup>	Azert mýkoron	Annakokairt mi-

Vulgata.	Tatrosi másolat.	Pesti Gábor.	Erdősi.
<p>trus habens gladium eduxit eum: et percussit pontificis servum: et abscidit auriculam ejus dextram.</p>	<p>azert kèfi valuan ki véue azt ɾ lapuan a' pūspōkn<sup>c</sup> zolgaiat ɾ elmétue ɔ iog fülét. 233. l.</p>	<p>Sýmon peternek tewre wolna, kÿ wona azt, ees a papÿ fejedelem zolgajához ite, ees elwaga az ew iob fÿlet. 227. l.</p>	<p>koroñ Simon Peternél tór volna, ki vonā azt, ɛs az pūspōknek fzolgāiāhoz czapa, ɛs elvāgā az ű iobb filit. 154. l.</p>
<p>Stabant autem servi et ministri ad prunas quia frigus erat.</p>	<p>Alnac uala ke' a' bereléc ɾ a' zolgac a' zennél mert hidég vala. 233. l.</p>	<p>Alnak wala kegyg a zolgak ees zolgalok kÿk tÿwzset tewttenek wala, mert hÿdeg wala. 227. l.</p>	<p>Ott állanak vala kedigleñ az fzolgak ɛs az fzolgālo nipek, kik miuel hog hidég űdō vala, rakāfra eleuen fzenet hordottanak vala. 154. l.</p>
<p>Non scindamus eam, sed sortiamur de illa, cujus sit.</p>	<p>Ne mēggúe meg azt, de ñilazionc ɔ rolla kie legēn. 236.</p>	<p>Ne metellÿwk est el, de wessewnk forfot reya kÿe legÿen. 230. l.</p>	<p>Ne metellük el ez ruhāt, hanem vongunk űilat rayta mellikünke ligen. 156. l.</p>
<p>Rogauerunt Pilatum, ut frangerentur crura.</p>	<p>Kerec pilatost hog meg zēgdeltēnen<sup>c</sup> ɔ zarc. 237. lap.</p>	<p>Keerek Pilatust hogÿ meg hadna tewrnÿ az ew zarokat. 231. l.</p>	<p>Kirék az Pilatust hog az ű fzarokat megfzegnék. 157. l.</p>
<p>Sunt autem et alia multa, quae fecit Jesus; quae si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt, libros.</p>	<p>Vadnac ke' es focak egebēc mellekēt tōt i<sup>c</sup>, mellec ha mēd kent m̄girattatnanac nē vallom hog mēd ē vilag foglalna azocat kie a' kōuēkēt irādoc volnanac. 241. l.</p>	<p>Vannak kegyg egÿebekÿs fokak mellÿeket Jesus mÿelt, kÿk ha meg iratnanak mÿndenestÿl fogwa, alÿtom hogÿ meeg ez wÿlag sem foghatna meg az kewnyeket kÿket kelle ne ÿrnÿ. 235. l.</p>	<p>Sok egéb dolgok ɛs vadnak kedigleñ, melleket az Jesus czelekedett, mellek ha meg irattatnānak eggenkid, alÿtom hog ez vilāgra sem firninek be az kōuēk, az mellek irattathatnānak. 161. l.</p>

JÁSZAY PÁL,  
m. akadémiai levelező tag.

## TATROSI MÁSOLATBAN LÉVŐ ELAVULT SZAVAK, SZÓKÖTÉSEK, SAJÁTISÁGOK.

Szerkeszté 's világitá Vulgata szerinti deakozattal, és a „Bécsi codexből“ szedett hason-  
származtatásokkal, 's hivatkozott ezen felül arra, miképen teve ki holmit 1536-ban  
Pesti Gábor (P.) 's 1541ben Erdősi János (E.)

JÁSZAY PÁL.

### A.

- ag (agy) fn. *caput*.  $\zeta$   $\rho$  reia hagapua  
veuec a' nadat  $\zeta$  vericuala  $\rho$  agahoz.  
(és ó rejá hagyapván vevék a' ná-  
dat és verik vala ó agyához). 78.  
egyebütt: *fő* szinte *caput*.
- \* aiandoc (ajándok) fn. *munus*. 24. 29.  
47. többször előjő, innen aiandokoz  
(ajándokoz) cs. i. *donat*; „aiandokoz-  
iad te aiandokodat.“ (ajándokozjad  
té ajándokodat) 24. ma: *aiándékoz*.
- aianl (ajánl) cs. *donat*; neki aianla,  
(neki ajánlá) *donavit*. 120.
- aianlat (ajánlat) fn. *victima*. 104. P.  
aldozat. E szinte.
- \* aieit (ájéit, ájéjt) cs. i. *desiderat*. „Mit  
aieitonc meges tanocat.“ (mit ájéj-  
tonk mégés tanókat) 117. ma: *áhit*.  
„Mert vr aieita  $\rho$  zólgalatfat, (mert  
úr ájéjtja ó szólgalatját). *Quia Do-  
minus operam eius desiderat* 175. P.  
E. Mert wrnak dolga wagyon wele.
- \* aieitat (ájéjtat) fn. *desiderium*. „Tü  
afatocnac akariatoc aieitatit tennè-  
tec“ (tü atyátoknak akarjátok ájéjta-  
tit tennetek). *Desideria patris vestri  
vultis facere*. 211. P. E. kewanfag.
- aito (ajtó) fn. *janua*, *ostium*. Szemé-  
lyes névmás harmad személye ragasztatván  
hozza, ó vég betüje a-vá változik: *ai-  
taia* (ajtaja) 215. ha pedig ehhez még  
újabb rag jő, azon végbetüjét elveti, *ai-  
tara* (ajtára) *ad ostium* 120.  $\rho$  *aita-  
ra* (ó ajtára) *ad januam ejus*. 168.
- \* aito tarto (ajtó tartó) fn. *janitor* 114.  
*ostiarius* 215. P. E.
- aito tarto leañ, *ostiaria*. 238.
- akla (akcsa) fn. *quadrans*. 24. *minu-  
ta* 111. P. füllýer, kýchýn penz ne-  
me. E. kúfded pinz, ket fel akla (két  
fél akcsa) *era minuta duo*. 178.  
Hammer Gesch. des Osman. Reichs, Pesth  
1840. I. Buch 96. I. emliti 1328. évre:  
Urchan errichtete zuerst eine Truppe zu  
Fufz, und zwar eine stehende besoldete,  
welche Jaja oder Piade, d. i. Fufzgänger,  
geheifzen, täglich mit einem Akdsche (akd-  
zse) — damals ein Viertel Dirhem Silbers —  
besoldet wurden.
- al (al) fn. csak összetételben jő elő: *fo  
al* (fő-al) cervical, mint *derek-al*. „a-  
lozon vala eg fo alon“ (alozson vala  
egy fő alon) *erat super cervical dor-  
miens* 90. P. wankofon, E. fű aloñ.
- ala (alá) ih. ala èrèztec (alá ereszték)  
*submiserunt*. 135. ala haituan õma-  
gat (alá hajtván ön magát) *inclinans  
se deorsum*. 209. P. lehayolwan. A'  
tatrosi codex különbözteti az *alá* és *le*  
igehatározókat, így amaz után csak mind-  
járt következik:  $\zeta$  *esmg* *lehaitua õma-  
gat* (és esmég lehajtván ön magát)  
*et iterum se inclinans*. 209. itt a' *de-  
orsum* elmarad.
- alat (alatt) ih. micor volna Peter alat  
(mikor volna Péter alatt) *cum esset  
Petrus deorsum*. 117.
- alol (alól, alólról, mint: megól, felól, haz-  
ól) i. h. tü alol valoc vattoc (tü alól va-  
lók vagytok) *vos de deorsum estis* 210.
- \* aláztatot (alásztatott, aláztatott) fn.  
*subditus*,  $\zeta$  vala aláztatot  $\rho$  nekic,  
(és vala aláztatott ó nekik). 128.

\*alait (állajt, állít) cs. *putat* 144. alaitaž (állajtasz) *putas.* 52. alotod (ál-lotod, birtok raggal) *putas.* 74. alaitom (állajtom) *existimo.* 142. alaitac (állajták) *putant.* 26. ne alaitoc (ne állahátok, ne álljátok, parancsoló mód) *nolite arbitrari.* 35. alaituā (állajtván, részesülő) *existimantes.* 189. alaitani (állajtani, hat. m.) *putare.* 23. *existimare.* 128.

al (ál) csak származékaiban fordul elő.

alnokoc (álnokok) mn. *nequam.* 186. P. E. gonoz teuew. tollétol alnocbakat (töllétől alnokbakat) *nequiores se.* 154.

alnocfag (álnokság) fn. *dolus.* 192.

alnokol (álnokól, alnokúl) ih. alnokol tartiac uala ötét (álnokól tartják vala ötét) *observabant eum.* 162. P. re-ya ewrýznek wala. E oralkodnak vala ó vtāna.

\*alnolkodic (álnolkodik) k. alnolkodic vala o neki (álnolkodik vala ó neki) *insidiabatur ei.* 93. P. re-ya tewr. E. halālāra iār; alnolkoduan o neki (álnolkodván ó neki) r. *insidentes ei* 156.

\*alnolkodat (álnolkodat) fn. o alnolkodatfokat (ó alnolkodatjokat) *dolum illorum.* 177.

alnolkodo (álnolkodó) fn. Es alnolkoduan èrèztén<sup>c</sup> alnolkodokat (És alnolkodván eresztének alnolkodókat, *alnolkodatokat*, mint az eredetiben van hiba), *Et observantes miserunt insidiatores.* 177. P. hýtetewket.

\*alfag (álság) fn. alfagot ne teg (álságot ne tégy) *ne fraudem feceris.* 105.

\*aldomas (áldomás) fn. *sacrificium.* Irgalmaffagot akaroc  $\tau$  nē aldomaft (irgalmaffagot akarok és nem áldomást) *Misericordiam volo et non sacrificium.* 32. 38. E' szerint Béla király

névtelen jegyzője 22 fejezetében is, az: „et more paganismo fecerunt Aldomas“ alatt, nem egyebet mint „sacrificiumot“ kell értenünk.

alkolmas mn. *opportunus* 94. alkohol-foc, *convenientia* (testimonia) 117.

\*alkot cs. *facit*, *parat*, *aedificat*. alkota *fecit* 135. alkotta *aedificavit* 139. megalkotta tē vtadat (megalkotja te útadat) *praeparabit* 141. alkoffonc *faciamus* 51. 212. alkoffatoc tū magatocnac baratocat (alkoffatok tū magatoknak barátokat) *Facite vobis amicos* 167. alkotni: *parare* 58. P. E. zerezni. chýnalni; alkottatot (alkottatott) *aedificatum est* 193. *Csinál* szó sehol sem fordul elő e' codexben.

\*al (áll) k. *stat.* 196. *alnac* (állnak, állanak) *stant.* 144. allatta (állatta, részesülő) *stantem*  $\tau$  mg lélec a' uèhmèt allatta (és megléléc a' vehmèt állatta) *et invenerunt stantem pulum.* 175. 238. allani stare; mikor ke' latangatoc a' pužtolatnac vndoc-fagat allani hol nē illic (Mikor kedég látandjátok a' pusztólatnak undokságát állani hol nēm illik) *Cum autem videritis abominationem desolationis stantem ubi non debet.* 112.

\*allat (állat) fn. *res*, *statura*; fokac akarac zérzènièc èz allatocnac mō-dekit, (sokak akarác szerzeniek ez állatoknak mondèkit) *multi conati sunt ordinare narrationem rerum.* 122. o allatfához (ó állatjához) *ad staturam suam.* 27. P. E. allapat.

alhatatoft (állhatatost, állhatatosan) ih. *constanter.* 185.

Allat (állat, ma: állít) cs. *stare facit*. e' két szóból: áll = *stat* és it = *facit*; meg allatac a' haiot (megállaták a' hajót) 96; innen —

al. (álcs) fn. *faber*. 93. összetétele szin-  
te az áll = *stat* és it = *facit* két szóból,  
mint tanács = *consiliarius*, *consilium*,  
ebből: tanol = *quaerit*, *disquirat*, *te-*  
*statur*, és it = *facit*. P: alch. E. ác.

\* allapic (állapik) k. *stat*, *perseverat*;  
miképpén allapic (miképen állapik)  
*quomodo stabit*: 39. 154. allapec (ál-  
lapék) *stetit* 77. Es lezaluā i<sup>c</sup> azoc-  
kal allapec mēzō hēlen (És leszál-  
ván jézus azokkal állapék mező he-  
lyén) 137; mikor ke megállapna-  
nac ötēt kerdezuē (mikor kedég meg-  
állapnának ötēt kérdőzvé) *Cum er-  
go perseverarent interrogantes eum*.  
209. P. megmaradnak. E. meg nem  
szűnnek. allapādic (állapandik)  
*perseverabit*. 67. meg allapanac mēz-  
zōl (megállapának messzōl) *stete-  
runt a longe* 169. allapuan (állap-  
ván, részesülő) *stans*, veue alaba-  
stromnac kēnētēt, ꝛ allapuan hat-  
megōl o labainal (vėvė alabástrom-  
nak kēnētēt, és állapván hátmegōl)  
142. Ma *állapodik* közép igével, vagy  
*áll* igéhez ragasztott, meg, fenn, közé, ige-  
határozókkal pótolgatjuk az állapik szó  
hiányát.

\* allaptat (állaptat) es. *statuit*. allap-  
tata (állaptatá) *statuit* 52; ꝛ allapta-  
tac azt közėpbė (és állaptaták aszt  
közėpbe) *et statuerunt eam in me-  
dio*. 209.

\* alas (alás, ma: alvás) fn. *dormitio*;  
az alomnac alafarol (az álomnak a-  
lásáról) *de dormitione somni*. 217.

alhatatlan (alhatatlan) mn. meg, ige  
határozóval, meg alhatatlan (meg-  
alhatatlan) *inextinguibilis*. 20.

alom (álom) fn. *somnus*. 217.

\* alozón (alozson, ma aluszik, alszik)  
k. *dormit*. 33. aloz (alosz) *dormis*  
116, alozōc (aloztók) *dormitis* 183;

meg alozōnac (megalozōnac) *extin-  
guuntur* 70; *elaluec* (elalvėk, tehát:  
*alozson* és *alozsik* mind egy) *obdor-  
mivit*. 144; *el alunac* (el alúnak, el  
aluvának) *dormierunt*. 70. alozon  
vala (alozson vala) *dormiebat* 31.  
*erat dormiens*. 90. *el alogec* (el alod-  
jėk) *dormiat* 89. alogatoc (alodjatok)  
*dormite*. 116. *el aluan* (el aluván)  
*dormientes*. 183. mū aluuāc (mū alu-  
vánk) *nobis dormientibus* 80; lele a-  
zokat alattoc (lėlė azokat alattok)  
*invenit eos dormientes* 116. P. E.  
alozjėk.

alu (alú, aló) mn. *dormiens*; het alu  
atafiac (het alú atyafiak), 7. *dormi-  
entium* (fratrum festum) 9.

altal (által) nh. és ih. *trans*, soha sem  
*per* (miatt) tēnger altal (tēnger ál-  
tal) *transfretum* 30. vėtėmėn altal  
(vetemény által) *per sata* 38. kit ál-  
tal gakdoftak (kit által gyakdostak)  
*quem transfixerunt*. 237. Tőbhnyire  
határozatlanul tétetik; — a' lėcėk altal  
(a' leczėk által, az az: a' leczeken  
által) *per tegulas*. 135. a' vėtėmėn  
altal menne (a' vetemény által mēn-  
nė) *transiret per sata* 136. Kōny-  
ėb a' tēnen<sup>c</sup> a' tōfoc altal mēni  
(Könyűebb a' teyėnek a' tőfok által  
mėnni) *Facilius camelum per fora-  
men acus transire*. 105. Kėl vala o  
nėki Samaria közėpi altal ělmėnni  
(Kėl vala ó neki Samaria közėpi  
által el mēnni) *Oportebat eum tran-  
sire per Samariam*. 196. De ělőfordul  
határozattan is: Kōnyėb a' tēnen<sup>c</sup> a'  
tōfokon altal mēni. 172. Ha pedig szem-  
ėlyes névmás kötėtik hozzā, akkor a'  
megelőzō főnev birtok ragot veszen fel:  
megėn nala Samarīanac általla (mė-  
gen vala Samariának általla) *transi-  
bat per mediam Samariam*. 169.

altalla (általla) l. *altal*.

\* *altal* (általl) cs. emberekét *nē* altall-  
uala (embereket nem általl vala)  
*homines non verebatur*. 171. P. E.  
emberrel nem gondol vala; — kol-  
doltomat altallom (koldoltomat ál-  
tallom) *mendicare erubescio*. 167. P.  
E. zegyenlek; — ézt altallac (eszt,  
ezt általlják) *hunc verebuntur*. 176.  
109.

\* *altalkodic* (általkodik) k. altalkod-  
nac uala (általkodnak vala) *erube-  
scebant*. 161. P. igen megzegyenylyk  
wala magokat E. elpirulnak vala.

apafstal (apastal) fn. *apostolus* 32. 224.  
P. E. kewet.

\* *apol* (apol v. ápol) cs. *osculatur*;  
megapolla uala o labait (megapolja  
vala o lábait) *osculabatur pedes ejus*.  
142; megapolandoc (megapolandok)  
*osculatos fuero*. 116. P. E. meg cho-  
kolok; — meg apoluan (megapol-  
ván) *osculatus est*. 166.

apolat (apolat) fn. *osculum*; — apolatot  
(apolatot) *osculum* 142; apolattal  
(apolattal) *osculo*. 183.

\* *aprod* (apród) fn. *parvulus*, 52. apro-  
doc (apródok) *parvuli* 46. aprodoc-  
nalkül (apródoknákül) 49.

aratat (aratat) fn. *messis*. 32. 43. elő-  
fordúl *aratás* is. 34.

arr (ár) fn. *pretium*; — a<sup>c</sup> vern<sup>c</sup> arra  
(a<sup>c</sup> vérnek ára) *pretium sanguinis*. 77.

arol (árol, árul) cs. *vendit*. el arolla  
(elárolja) *vendit*. 44. P. E. el agya.

aroltatic (ároltatik, árultatik). el arol-  
tatni (el ároltatni) *vaenundari*. 54.  
P. E. eladni.

arolo (ároló, áruló) fn. elarolo (eláro-  
ló) *proditor*. 137.

\* *arradat* (árradat) fn. *inundatio*. 139.  
*torrens*, Cedronnac arradatja elue  
(Czedronnak árradatja elvö) *trans*

*torrentem Cedron* 232. P. Czedron  
patakā twl; E. az Kidron nemü  
völgnek pataka eluę.

*az* (asz) k. *arescit*; — mindig így jö  
elő, és nem *asz-ik*, valamint: *omol*,  
és nem *oml-ik*; — meg *az* (meg asz)  
*arescet* 227. Pestinél szinte így;  $\zeta$   
a<sup>c</sup> fige fa legottan megaža (és a<sup>c</sup> fi-  
gefa legottan megasza) 60. — em-  
berec meg azuan a<sup>c</sup> felélmtoł (em-  
berék meg aszván a<sup>c</sup> felélmtoł) *are-  
scentibus hominibus prae timore*.  
180. P. el azwan. E. elhálnak.

*aziu* (aszív v. aszjú, asszú), mn. *aridus*  
*aziu kezö* (aszív kezö, asszú kezü)  
*manum habens aridum* 38. *aziu* hē-  
yeken (aszív helyéken) *per loca ar-  
rida*. 40. így hoziu = *hoszív*, *hoszjú*,  
*hosszú*, mint az ország különbözö részein  
még ma is különbözökép' használtatik.

*azzon* (asszony) fn. nem teszen csak *do-  
minát* mint Révay Ant. Lit. Hung. V. I.  
§. 131. 132. vittatá, de muliert, vagy in-  
kább foeminát is, de csak az asszonyi  
nem, *sexus foemineus* vagy *muliebris* áta-  
lános eszméjét magában foglaló értelem-  
ben, midön nemberi, egyedül csak mu-  
lier, Weib értelemben vétetik. Mel nē-  
beri valuan didragmat,  $\zeta$  ha eluēz-  
tendi az eggie dragmat s. a. t.  $\zeta$  mi-  
cor lélendi egbē hya o *azzon* bara-  
tit,  $\zeta$  *zomzedit* (melly nemberi val-  
ván didragmát, és ha elvesztendi  
az egyik dragmát — és mikor lélendi,  
*egybe hja o asszony barátit és  
szomszedit*) *convocabit amicas suas  
et vicinas*. 165. P. és E. ez utóbb sza-  
vakat szinte így fordítják: ű *azzon* bara-  
ritit  $\zeta$  *azzon* szomszedit. — foc *az-  
zon* népéc (sok asszony népek) *mulie-  
res multae*. 79. P. E. *azzon* állatok;  
— ki valla a<sup>c</sup> menazzon (ki valja  
a<sup>c</sup> menyasszonyt) *qui habet sponsam*.



195. Sababéli kiralne azzon fel kél itelét napian (Sábabeli királné aszszony fél kel itélet napján) *Regina austri surget in iudicio*. 40. más helyen: delzégi kiralne, *Regina Austri*. 155.

afafi (atyafi) fn. mindig *frater*. 32. 82. ha bünhendic te bennéd te atadfia (ha bünhendik te benned te atyadfia) *si peccaverit in te frater tuus*. 169. rokon *proximus, cognatus*, fél, vagy ezen codex irás módja szerint: fel, szinte *proximus*, de felebarát, közelvaló, értelemben.

az, (az) ber, die, daş; magán hangzók előtt mindig kitéteik egészen; az etnikofoc 25. az artatlā vért. 76. az angaloc. 82. mással hangzók előtt elhagyatik a' z, 's mint a' bécsi codexben ponttal jeleltetik az: a; a' neptol, a' zenan. 45; különös csinnal használtatik a' fő és melléknevek meghatározásában, 's innen lön, hogy Máté evangelioma 6. fejezete elsőbb 74. sorában csak kétszer jó elő; általános szabályul lehet tenni: hogy az *én te ő* személyes — úgy a *ki mi* és *melly* viszsavivő — névmások, 's a' főnevek eleibe is, kivált ha ezek a' birtokos névmást vevék fel ragúl, nem tétetik, ha csak az *azon ezen* mutató névmás eszméje, vagy egy szélesb értelmet rejtő kifejezés szorosb meghatározása szükségkép meg nem kívánja; — p. o. Hol vagyon *ki* született 'sidoknak királya; — *Kik* mikor hallották volna a' királyt elménének, és jímé (íme) a' csillag *kit* látak vala. 18. Mëndén *ki* hallja en ígéimet — hasonlatik bölc emberhez *ki* rakja ő házat kő szirton. 29. hirdesséték meg Jánosnak *mellyékét* hallottatok. 36. hogy beteljesédnek *melly* mondatott proféta miatt. 43; — mēnden *mi* szán be mēgyen has-

ba mēgyen, — *mellyék* kédeg szaból ki jőne szúból származnak. 47. mondjátok mért *úrnak* dolga vagyon velék; — És bemēnē jēzus *istennek* templomába 59. nēm vészed *embēreknek* személyeket, — Illik e' *császárnak* adót adnonk 63. Ha *embēr* mondand atyjának 97. Lēsznek kédeg azok *törödēlmnek* napi, ollyak *mellyék* nēm voltak *terēmtētnek* kezdetétől fogván 113. Jajj kédeg *terhesēknek* és *szülōknek* a' napokban. — És lēsznek jelēnségēk *napban* és *hōdban* és *csillagokban*, és *fōldēkēn nemzetēknek* szorongatások. 180. *Ez en testēm* ki tü értetēk elároltatik, ezt tēgyétek *en* emlekēzetēmre. 181. kértem te érted, hogy mēg nē fogyatkozzjék *te* hütōd 182. és lōtt *ő* vereje mikēppen vérnek esēppenete. És elvágá *ő* jog *fūlēt* 183. Tē vagy e' *'sidōknak* királya 184. Ki mēnē azért Petēr és a' más tanējtvány, és jutának a' koporsóhoz, — és a' más tanējtvány hamarabb eleve futa Petērnel, és elēbb juta a' koporsóhoz, — és látá a' lēlláhokat vetvén, de maga nēm mēnē be a' koporsóba. 238.

az, ez (az, ez) nm. *hic, iste, is, ille*; miként az: *az* határozó, úgy e' jelen mutató névmás is, magán hangzók előtt megtartja z betűjét, mással hangzók előtt elveti azt. Ki az ember (ki az embēr) *quis est ille homo* 200. ha ke' az irafinac nē hiztēc (ha kédeg az irásinak nēm hisztēc) *si autem illius literis non creditis*. 202. a' ra-uažnac (a' ravasznak) *vulpi illi* 162. iot a' koporsóhoz, vala ke' a' barlang (jōtt a' koporsóhoz, vala kédeg a' barlang) *erat autem spelunca*. 249. P. vala kegýg a koporsó egý barlang.

mong, hog e' kòuèc legenèc kenèrec-ke (mondj, hogy e' kövek lègyènek kënyerèkké) 21. — Fordul elő itt ott így is: o az nepèt taneitatta (o az nepet tanèjtatta) *docente illo populum* (illum) 176. de èz vilagnac zòrgalmazatofflaga (de ex világnak szòrgalmazatofflaga) 42. — Némelly mássalhangzón kezdődő ragokkal egybeforrasztja z betűjét: annac utanna (*annak* utánna) 21. ènnè mōdoc men (ennek mondok mēnj) 30. fellètec attol (féljeték attol) 35. ki a' templomra èlkezec arra èlkezec (ki a' templomra eskèszèk arra eskèszèk) *quicumque juraverit in templo jurat in illo.* 65. ne vèzèffec èl abban (nè vèzessèk el abban) *non perdam ex eo.* 204. men auual mas kèttot (mēnj avval más kèttot) 25. Imè èz ènnè èztèndocbèn zòlgaloc te nèked (ime ezennye esztèndòkben szòlgalok tè nekèd) *Ecce tot annis servio tibi.* 161. zaz azāneat (száz azannyéat) *centuplum* 143. ènnè (ennye) *tantus* 30. zaz aīniat (száz annyat) *centies tantum.* 105. Hogy mással hangzón kezdődő főnév előtt szinte egybe olvasztaná z betűjét nem igen van reá több egy két példánál: Kihez hasonlam ke' ènnēm-zètet (ènē nēzètet hiba; ennemzetèt) *Cui autem similem aestimabo generationem istam.* 37. ènnèpèrt (ennèpèrt) *propter populum hunc.* 219. *annapon, in die illa* 151. sőt még a': kènt ès szerènt szavakkal sem olvad öszsze, hanem azoktól, elvesztve a': z-t, ponttal választatik el; mert a' kent az vj toldalec ki zàkad (mèrt a' kènt az újj toldalék ki szakad) 136. a' zèrent ment mondattatot (a' szèrent mént mondattatot) 127. a' vazy köt szó előtt elveszti z-jét 's avval egyesül

minden pont nélkül: falucba auag varofocba (falukba avvagy városokba); egyébbarant mindig azt (azt) vagy azt (aszt,) ezt vagy ezt (eszt) és soha sem *asztat estet.*

aīnie (annyè, annyi) mn. *tantus*; zaz aīniat (száz annyiat) *centies tantum.* 104. záz anneiat (száz annyéjat) *centuplum.* 56.

azānie (azannyè) mn. *tantus*; zaz azāneat (száz azannyéat) *centuplum* 143. — itt az *az* csak nagyobb erő végett ismétletik, — szinte így *ennyi* és *ezennyi.*

azon (azon) nm. *idem*; — kèrdec ötèt azonrol (kèrdék ötèt azonrol) 104.

## B.

ba (ba) nh. I. be.

\* balgatag (balgatag) mn. *fatuus* 69. *ildomos prudens.*

\* balgatagfa<sup>g</sup> (balgatagság) fn. *stultitia.* 97.

\* balgatagoflic (balgatagoslik) k. *insanit* 216. P. eze nekyl chelekedyk. E. esze nélkül fzol.

barañ etèl (bàrány ètel) fn. *Pascha.* 72. egyebütt *húsvét.* P. hwsfuet E. Hufit.

baratos (barátos) mn. *amicus*; z lon<sup>c</sup> a' napon Herodes z Pilatos baratofoc, mert annac elottò èllènfegèfec valanac egmaffal (Ès lònnek Hèrodès ès Pilátos baratofok, mert annakèlöttò èllensègesèk valának egymással) *et facti sunt amici Herodes et Pilatus in ipsa die, nam antea inimici erant ad invicem.* 185. P. szinte: baratosok; E. megbikilinek.

\* barfon (bàrsony) fn. *purpura*; ki oltozicuala barfonba z hiborba (ki öltözik vala bårfonyba ès bårborba) *purpura et bysso.* 168. P. kýralý es

gyenge rwhakba. E. bār fonba ęs bi-  
borba.

batoroltatic (bátoroltatik) k. i. *con-*  
*fortatur*; batoroltatic vala (báto-  
roltatik vala) 125. megbatoroltatic  
vala (męgbátoroltatic vala) *conforta-*  
*batur* 128.

bè, ba (be, ba) nh. *in*, átalán fogva rü-  
viden iratik; ę èleibè (ó elèibe) 51.  
azoc a' kodbè bè menettec (azok a'  
kodbè be mēnették) *intransibus il-*  
*lis in nubem*. 148; híven megkülönböz-  
tetik a' bèn, és ban-tól, vagynak azon-  
ban némelly példák mellyek Révay sejté-  
sét látszanak igazolni, hogy hajdan mint  
a' hebereknél különbség nélkül használta-  
tott a' *be, ba*, nem csak a' helyből moz-  
dulati, de a' helyben nyugvási eszmék ki-  
fejezésére is, ilyenek: vrnac nēuèbè  
(úrnak nevébe) *in nomine Domini*.  
175. kibè tū rēmenkettèc (kibe tū  
reménykédtek) *in quo vos speratis*.  
202. ę egembè ęruèndeznèc vala (és  
ęgyembe ęrvendèznek vala) *et con-*  
*gratulabantur* 124. ę vèlec egembè  
eugc (ó velék ęgyembe ęvók) *cum*  
*illis discumbentes*. 135; és viszont,  
hogy a' *ben, ban, bøl* értelemben is vé-  
tetett, miként vétetik még ma is e' szól-  
lásban: a' *kenyèrben sem eszik eleget*, az  
az: olyan szegény hogy a' kenyèrből sem  
ehetik eleget; elöjőnek itt: aggatoc nē-  
kõnc a' tū olaitocban (adjatok nē-  
kõnk a' tū olajtokban) *date nobis de*  
*oleo vestro* 70. a' ęzõlõnc gimõlhebèn  
(a' szólõnek gymõlcsèben) *de fru-*  
*ctu vineae* 109. De még *ra, re*, érte-  
lemben is vétetik olykor a' *ba, be*, ta-  
láltatik: aggatoc ę nēki gürõt ę kē-  
zebè, ę farut ę labaiba (adjatok ó  
neki gyúrót ó kezèbe, és sarut ó lá-  
baiba) *date annulum in manum ejus,*  
*et calceamenta in pedes ejus*. 166.

mit latinosságnak azért nem nézek, mert  
P. és E. is hasonlóan fordítá.

bèl (bel) fn. *internum*; csak összeté-  
telben jó elõ; bèl poclos (bel pok-  
los) *hydropicus*. 162. P. szinte így.  
E. kinec büre kõzit fāruiz folta va-  
la meg; — innen.

bèle (belè) nm. *in illum, illud, se*; ę-  
nõnbèle fordoluan (õnõn belè for-  
dólván) *in se reversus*. 165. húnec ę  
bèle (húnnèk ó belè) *crediderunt in*  
*eum*. 193. így: *tè beléd, en belém,*  
s. a. t.

bèlõl (belõl) ih. *de intus*; ę ę bèlõl  
fèlèluen (és ó belõl felelvèn) *et ille*  
*de intus respondens*. 153. P. onnet  
belewl. E. belõl; — hogy fõnévhez illy  
alakban, még pedig kemény hangú betűvel  
ragasztatnék, csak egy példa van ez egész  
codexben: a' falubalol iouot (a' falu-  
balól jövõt) *venientem de villa* 119.  
innen lett összehuzva a' *bøl bøl* rag.

bèn, ban (ben, ban) nh. *in* helyben-  
nyugat eszméjét foglalja magában; — èn  
zèrètetembèn (en szeretètèmben) *in*  
*dilectione mea* 227. a' napoc eggic-  
bèn (a' napok egyikben) *in una die-*  
*rum*. 176. bizõnosoc valanac Janof-  
nac igaz pphā voltaban (bizonyosok  
valának Jánosnak igaz proféta vol-  
tában) *certi sunt Joannem prophe-*  
*tam esse*. 176; — de van *bøl bøl* értelme  
is: Es ők èzècbèn fēmit sem értèt-  
ten<sup>c</sup> (És ők ezèkben fēmmit fēm er-  
tèttenek) *Et ipsi nihil horum intel-*  
*lexerunt*. 172. ne vèzèssc el abban  
(nè vesszèsek el abban) *non perdam*  
*ex eo*. 204. tūuisbèn font koronat  
(tūvisben font koronát) *plectentes*  
*coronam de spinis*. 235. hoziatok idè  
a' halacban (hozjatok ide a' halak-  
ban) *afferte de piscibus*. 240. E-nél is  
elõ fordúl: az iuhokban le vāgion.

- bènn (benn) ih. *intra*;  $\bar{o}$  bènn<sup>c</sup> (ön bennék) *intra se* 49. gondolának önön bennék) *cogitaverunt intra se.* 176.  $\zeta$   $\rho$  ígéiet nē vallatoc tū bènnètec lakozouol (és ó ígét nem valjátok tū benneték lakozóvól) *et verbum ejus non habetis in vobis manens.* 201. lakoziatoc èn bènnèm (lakozjátok en bennèm) *manete in me.* 227.
- bekéség (békesség) fn. *patientia*; bekéséget val (békéséget val) *patientiam habet.* 171.
- beko (békó) fn. *compedes*; bekockal  $\zeta$  rétèzeckèl (békókkal és reteszéckel) *compedibus et catenis.* 90. 144.
- \* belèndes (belendés) mn. *luxuriosus*; éluen belèndefól (élvèn belendésól, -ül) *vivendo luxuriose.* 165.
- \* belèndezkedic (belendézkedik) k. *moechatur.* 55. 168. P. mÿnt bwÿa ember wetkezyk. E. házaffág törifnek bünibe efik.
- benna (bènna) mn. *debilis.* 163. P. chonka, nyawalÿas, E. félÿzeg ember; bennaol (bènnáol, -ul-) *debilem* (adv.) 53; — bennan (bènnán) 103. E. tagod fzakadāfāual.
- bèr (bér) fn. *pretium* 77.
- berès (béres) fn. berèfec (béresék) *mercenarii* 165, *servi* 233. P. zolgak; — zolgac (szolgák) *ministri* 233. P. zolgalok.
- berlèt, megberlèt (megbérlet) fn. *appretiatum*; a' megberlètn<sup>c</sup> bérét kit berlèttèc ifrl fiaitol (a' megbérletnek bérét kit bérlettec Israel fiaitól). 77.
- \* bèze (beszè) fn. pelda bèzet vète (pelda beszét vetè) *parabolam proposuit.* 43. è pelda bèzet mōda (e pelda beszét mondá) *dixit parabolam* 174.
- \* bèzed (beszéd) fn. *sermo.* 222.
- bèzell (beszèll) cs. *loquitur*; bèzellèc (beszéllek) *loquor.* 223; sonha igen ember nē bèzellèt (sonha ígyen ember nēm beszéllett) *numquam sic locutus est homo.* 208. bèzellèttèm legèc (beszèllèttèm lègyek) *locutus sim.* 233.  $\rho$  bèzellèttè (ó beszéllette) *illo loquente* 32. 51. 92. 116. 146. bèzélucieèc (beszélucieèc) *loquentes.* 51. — Két l-lel iratik mindig, valamint: *segèll, ebèllik*, mert a' gyök: *beszéd, segéd, ebéd*, honnan: *beszèdl, segèdl, ebèdlk*, beszél, segèll, ebèllik.
- bèzellèt (beszèllet) fn. *locutio*; megzōnec bèzellètetōl (megszōnèk beszélletétōl) *cessavit loqui* 134.
- bètègl (betègl) k. *infirmatur.* 217. bètègl uala (betègl vala) *infirmabatur.* 198. kic bètègl<sup>n</sup> vala (kik beteglnek vala) *qui infirmabantur.* 202.
- \* bètègfcg (betegség) fn. *infirmitas*; bètègfcgn<sup>c</sup> zèlletèt (betegségnek szèlletèt) *spiritum infirmitatis.* 161. 199. lèlètezèt (léletèzet) *aegrotatio.* 30. *langvor.* 32.
- \* biber (bíbor) *byssus* 168.
- bika fn. *taurus.* 61. P. ewkewr. E. tulok; — tèhèn (tehen) *bos.* 193.
- bir (bír) cs. *possidet*; — mit teuén birō az oroc èlètet (mit tevén bírom az örök èlètet) *quid faciens vitam aeternam possidebo.* 172. 171. 179. val = *habet.*
- biro (bíró) fn. *tribunus*; a' fèrèg  $\zeta$  a' biro (a' sereg és a' bíró) *cohors et tribunus.* 233. P. elewttekw iaro; E. az ezer nip elōtt iāro fū vitez.
- birolkodic (bírólkodik) k. *procurat*; Pontius pilat, Judeaban birolkottanac ideiebèn (Pontius Pilatos Judeaban bírólkodtānak idejèben) *procurante Pontio Pilato Judaeam.* 129.

- P. few wolna. E. tisztartó feiedelem volna.
- bizodalmazic (bizodalmazik) k. *confidit*; bizodalmaziatoc (bizodalmazatok) *confidite* 231. *reménykedik szinte confidit*.
- bizon (bizony) miként Révay Ant. Lit. Hung. Vol. I. 28. 29. §-ban fejtegeté, tesszen állítást: mas bizō valla vala (más bizony vallja vala) *alius quidam affirmabat*. 183. vétetik igehatározólag: *vere, certe, profecto*, én verem bizony vénerec (én vérem bizony venerék) *sanguis meus vere est potus* 205. èz bizō pphā (ez bizony proféta) *hic est vere propheta*. 208. & bizon megèsmertec (és bizony megèsmerték) *et vere cognoverunt*. 231. P. meg ewsmertek bÿzonnÿal; E. igazān. — Csak sejté Révay hogy melléknévül is vétethető, 's im itt áll: En vagoc a' bizon zolō tō (én vagyok a' bizony szóló tő) *ego sum vitis vera*. 227. P. E. igaz zewlewtew. — Előfordul, miről Révay halgat, *etiam* kötszó, és *porro* igehatározó gyanánt is; èn<sup>c</sup> vala hūga maria nèuō, ki bizon vluen vrnac labainal, halgatfauala o igéit (ennek vala hūga Maria, ki bizony ülvén űrnak lábainál, halgatja vala ő igéit) *quae etiam sedens s. a. t.* 153. Bizon eg kellèmetès (bizony egy kellèmetès) *Porro unum est necessarium*. 153. — *Igaz* = justus.
- bizonaba (bizonyába) ih. *profecto*. 156. *vere* 207. P. E. bÿzonnÿal.
- bolat (bocsát) cs. *dimittit*; — eredeti jelentésében, mellyet Révay Ant. Lit. Hung. Vol. I. §. 26, 27, 28. kifejtett, vétetik mindig; az az, csupán vétèkröl, bünrül, hibárol; — bolaffad mü vétètonkèt (bocsássad mü vétètonkèt) *dimitte debita nostra*. 26. 153. ing-
- bolaffatoc & megbolattattatoc (megbocsássatok és megbocsáttattatok) 138. egyébbaránt *mittit, sinit abire*, mindig: *ereszt*.
- \* bodog (bódog, boldog) mn. *beatus* 69; — gyakran előjö, 's mindig így.
- boit (boít, bojt) cs. *salit*, csak részesüljében van fen; a' viz kit èn adoc lézèn o bènne viznèc forrafa boito az oroc létbè (a' viz, kit én adok, lészen ő bennè víznek forrása, bojtó az örök életbe) *aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquae salientis in vitam aeternam*. 197. P. E. fel forro.
- \* bozzofag (bosszóság, boszúság) fn. *injuria* 57. *contumelia* 62. *opprobrium* 123. P. bozzwfag; E. hamiss dolog.
- bō (bó) mn. *abundans*; bōuot (bóvót) *abundantem*. 138. bōuobèn (bóvöb-ben) *abundantius*. 215.
- bōfeg (bőség) fn. *abundantia*. 139.
- bōuodíc (bóvödik) k. megbōuodíc (megbóvödik) *abundabit* 67.
- bōuol (bóvól) k. bōuoltetic (bóvólte-tik) *abundabit*. 41.
- bōuolkōdet (bóvölködèt) fn. o bōuolkōdetechōl (ő bővölködètèkből) *ex abundantia*. 178.
- bōtō (bötő, bötű, betű) fn. *litera*; eber bōtōckel (èbèr bötőkkel) *litteris Hebraicis*. 186. P. bewtÿkkel; E. betükuel.
- būdōs (büdös, — a' holt test) mn. *foet* 219. P. E. dohos.
- būdōs kénèsō (büdös kénéső) fn. *sulphur* 170. P. kÿnkew; E. kinkü.
- \* bünhōdic (bünhödik) cs. *peccat*; bünhèndic (bünhendik) *peccaverit*. 53, 169. P. wetkezÿk; E. vitkezendik; — bünhōttèm (bünhödtem) *peccavi* 76, 166; ne akarih bünhōnōd (né

akarj bűnhődnöd) *noli peccare.* 200, 209.

## Cs.

Lažarlat (császárlat) fn. *imperium* 129.

P. E. bűrodalom.

Lendéz (csendes) fn. *silentium* hiua  
Lendézbē 9 hugat (hívá csendesben  
ő hūgát) 218. P. E. týtikon; — mért  
még csendeszeitettē volna a' sadu-  
ceosokat. 63.

Leppenēt (cséppenēt) fn. *gutta*; mi-  
keppēn vérn<sup>c</sup> Leppenēte (miképen  
vérnek cséppenētē) *sicut gutta sang-  
vinis.* 183. P. weer chepek; E. czepp  
vir.

Lorda (csorda) fn. *grex*; dižnocnac Lor-  
daia (disznóknak csordája) *grex por-  
corum* 145. P. szinte így; E. nāy.

Luda (csuda) fn. *spectaculum*; è Luda-  
ual (e' csudával) *ad spectaculum  
istud.* 186. csoda a' Némēti György ír-  
sában nem jő elő egyszer is, — a' 2-d.  
kézében már: csodalkodik áll.

Ludalkodic (csudáldkodik) k. *miratur*,  
*admiratur*, 29. 63. 83. 123. 139. *csu-  
dálkoxik*, nem fordul elő.

Lūg (csügg) k. *pendet* 63. Lūgnēc uala  
(csüggnek vala) *pendebant* 186. P.  
fűg; E. függ.

## Cz.

éymēr (czímēr) fn. *titulus*; Ira ke' es  
éymert pilat, (ira kēdēg és czímērt  
Pilátos) *scripsit autem et titulum  
Pilatus.* 236. P. az ew neuzetýt; E.  
felül valo irāft.

\* cimērlēt (czímērlēt) fn. *titulus.* 119.

## D.

darabos mn. *asper*; — darabofoc (da-  
rabofok, — az útak) *aspera.* 129. *de-  
reb* fragmentum.

deiac (dejak, deák) mn. *latinus*; eber  
bötöckél 7 deiakockal (ēber bötök-  
kel és dejákokkal) *litteris Latinis et  
Hebraicis.* 186. P. szinte: dejak, E.  
Romai.

\* delžēg (dēlszeg) fn. *auster*; delžēgi  
kiralne (dēlszegi királynē) *Regina  
Austri.* 155. más helyen: Sababēli  
kiralne ažžon, *Regina Austri.* 40.

dēreb (derēb) fn. *fragmentum, reli-  
quiae.* 45. Gohetēc fel a' dērebekēt  
(gyóhetek fél a' derēbēket) *colligi-  
te fragmenta.* 202. P. hwlladek,  
efewlek.

dērhēnō (derhēnyō) fn. *serenum*; dē-  
rhēnō ležēn, mert vérhēnō a' mēn  
(derhēnyō lēszen, mért vérhēnyō a'  
menny) *serenum erit, rubicundum  
est enim coelum.* 49.

dilōueit (dicsővēit, dicsővējt, dicsőit)  
cs. *glorificat*; dilōueiti uala (dicső-  
vējti vala) *glorificabat* 161. dilō-  
ueitec (dicsővējték) *glorificaverunt.*  
31. dilōueituē (dicsővējtven) *glori-  
ficantes.* 127.

dilōuol (dicsővöl, dicsőül) *glorioso.*  
161.

dilōuol (dicsővöl, dicsőül) k. dilō-  
uoltēffec (dicsővöltēffék, dicsőül-  
tēssék) *glorificetur.* 217.

dōgoc (dōgök) fn. *pestilentiae* 179. P.  
E. dewg halalok.

dōit (dōit, dōjt, ma: dōt, dōnt) cs. èl-  
dōite (eldōjté) *subvertit* 193. P. fel  
dewyte. E. el dūyte.

\* dragalat, (drágalatos) mn. *charissi-  
mus.* 109. P. E. žerelmes.

dragma (dragma) fn. *drachma* 165. P.  
garas; E. drachma pinz.

## È.

è. l. èz.

èbēllic (ebēllik, ebēdlik) k. *prandet*;

keré ötét — hog ebellenec o uèlè  
(kéré ötét, hogy ebellenék ő vele)  
*ut pranderet secum.* 155. P. E. szin-  
te: ebellenék; — ebellettec uolna  
(ebellettek volna) *prandissent* 240.  
ebellètec (ebélljetek) *prandete.* 240.  
így: *vacsorálik* 169.

éddeglèn (eddéglèn, eddiglèn) ih. *us-  
que huc.* 184. haggatoc el eg éddeglèn  
(hagyjátok el egy eddéglen) *si-  
nite usque huc* 183. P. egyglèn; E.  
ecézigleñ; — I. èx.

égéz (egész) mn. *sanus*; nem zúkofoc  
az égézec vruofnalkül (nem szükö-  
sök az egészék urvos nálkül) *non  
egent qui sani sunt medico.* 136. égéz  
èlmeuèl (egész elmével) *sanac men-  
tis.* 91. 145. *valens.* 31. Innen:

égèllég (egészség) fn. *sanitas.* 137. 162.  
kic égèllégnèkül zúkofoc valanac  
(kik egészségnèkül szüköflók valá-  
nak) *qui cura indigebant.* 147.

èh (eh) fn. *fames*; èhhèl èluèzec (eh-  
hèl elveszèk) *fame pereo* 166.

èhèzic (ehézìk) k. *esurit*; èhèzueièc  
(ehézvéjek) *esurientes.* 38; èhezèt-  
ted (ehèzèttèd) *esurientem* 71.

èhòl (ehól, ehül) k. megèhòlò (mège-  
hólò, megèhüle) *esuriit* 60. P. E. meg-  
ehèzek.

èhfeğ (ehsèg) fn. *fames.* 179.

\*èhñèit (èhnyèit, ehnyèjt) cs. *domat*;  
fènki ötèd mēg nē èhñèithèti vala  
(senki ötèd mēg nēm ehnyèjtheti va-  
la) 90. P. meg nēm bÿrhattÿa wala.  
E. fzeliddè nēm tehèti.

èl (el) ih. egy eredetü a' meg, vagy mi-  
kènt a' hon némelly tājèkain mēg ma is  
ejtik eg igèhatározóval, sőt úgy látszik az  
eg-ból lett a' meg, az eg-ész, az egy, 's  
egy-ból az el, honnan èlő és èlv. — Ré-  
vay, Elab. Gram. Hung. Vol. I. T. I. 124.  
125. I. a' betühagyásokról beszèlltében,

az eg ette (meg ette) eg lett (meg lett) ej-  
téseket, *vizioso quarundam partium usu*  
szokásba jötteknek állítja, de úgy tetszik  
ez nem annyira hibás mint első tekintet-  
re gondolható; bajos másként megfejte-  
nünk, hogy a' megvégezi, megmarad,  
megengedi s. a. t. miként nem csak e' co-  
dexben, de számtalan régi iratokban olly  
gyakran előfordul, ugyan az, mi: *elvé-  
gezi, elmarad, elengedi*; hogy az *elvé-  
ment*, ugyan az mi: *megé-ment*, 's az  
*elvé-mülük* ugyan az mi: *elmülük praeterit.*  
— Borsod vgyének 1641-ki és 1642-ki  
két tanúvallási bizonyság levele fekszik  
eredetiben előttem, — amabban olvasom:  
„Mafodfzor az Eghrÿ Törökök, *mint  
el* harmincz szamu Török gyalogh  
ki júen Gyeör ala,“ — „Harmad-  
fzor, az Eghrÿ Törökök *mint el* Ti-  
zen hatt Louafok, Gyeör ala ki jú-  
uen,“ — „Gyeör ala ki júen *mint  
el* mas fel szaz Louafok,“ — „Eö-  
teödfzör, az Eghrÿ Törökök *mint  
egy* hetuen ött Gyalogh Török ki  
júen Gyeör ala,“ — emebben pedig:  
„nyilván tudgya azt, hogy Egher  
uètele után az Törökkel ezer forint-  
ban summáltak megh, és abban tar-  
tották megh az Varost *mint ell* negy  
esztendeig“ — „és *mint ell* hat esz-  
tendeig ebben summáltatták eöket.“  
Nem szenved tehát kétséget, hogy az *el*  
és *egy* felváltva használtatott hajdanta.  
Emlitsem-e hogy Eszterházi Miklós nádor  
felváltva használta a' *meg, megy és mégy*  
(adhuc) szó ejtéseket is; 1631. febr. 27-  
ki levelében írja: „Czak nē *megi* (megy)  
Halok az fok buba dologba, — mi-  
uel Nincz *megh* az az Ereö az kj  
kiuantatnek,“ — azon év mart. 16-  
ról: „Vefetis Valamennj benne, de  
*megi* (mégy, még) nē tugiuk;“ —  
„femiuel nē gondolom Hogi Adof-

fak Volnāk *megi Edigh* (mégy eddig) nekik.“ — E' szerint már *eg, meg, megy, mégy, egy* és *el* átváltozásokat látunk, most nézzük át egyenként a' példákat mellyeket tanúságul nyújt e' codex 1-ször, hogy a' *meg*, annyi mint *el*; ¶ az adoffagot meghaga neki (és az adóságot *mēghagyá* neki) 54, — a' meghagyá szó a' deákban így áll: *dimisit*, Pestinél és Erdősínél: *megengedé*, ma így fordítanak: *elengedé*; mindjárt a' következő 55-k lapon olvasható: És ug lön micor meguégézte uolna i<sup>c</sup> è bēzedeket (És úgy lön mikor *mevvegez-tē volna* Jézus e' beszédököt) a' deákban *consumassct*, ma így mondanók *elvégezte volna*; alább: Ha illik ember<sup>c</sup> o' félēfeget elhadni, — meghagga ember áttat ¶ ānat ¶ eggēsöl o' félēfegeuēl (Ha illik embernek o' feleségét *elhadni*, — *mēghagyja* ember atyját és anyját, és eggyesöl o' feleségével) a' deákban mind az *elhadni*, mind a' *meghagyja* „*dimittere*“ igével adatik; — a' számtalanból elég legyen még az egy helyet felhoznom: Azert kikēt iftēn egbē zērketet ember meg ne valazia (Azert kikēt isten egybe szerkētēt, ember még nē valaszja) *Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet*. 55. — 2-ször, hogy az *el*, annyi mint *meg*; èlfelētkeztec kēnērēt vēc vēnniēc (*elfelētkeztek* kēnyeret vėlēk venniēc) *obliti sunt panem accipere* 99. Marta azert hog hallotta hog i<sup>c</sup> èliot èlèibē futa o' neki (Marta azért hog hallotta hog Jézus *eljött* eleibe futa o' neki) *Martha ergo ut audivit quia Jesus venit occurrit illi*. 218. mai életben is az *elgondoltam* és *meggondoltam*, *elismerem* és *megismerem* egyaránt használtatik; ezekben az *el* és *meg* nem egyéb mint *affir-*

*matio*, — ugyan az következőkben: a' templomnac foporlaha kette žakada fellől mēd èl allaiglan (a' templomnak soporlaha kettē szakada félől mēnd *el* aljaiglan) *a summo usque deorsum*. 120; ¶ iquenēc mēd èl hoziaiglan (és jōvēnek mēnd *el* hozjáiglan) *et venerunt usque ad ipsum* 133. a' varosbol èl ki menē (a' városból *el* kimēne) *abiit foras extra civitatem* 60. kōvėti vala ötēt mēd èl be a' papoc feiedèlmē pituaraiglan (kōvėti vala ötēt mēnd *el* be a' papok feiedelme pitvaraiglan) *secutus est eum usque intro in atrium summi sacerdotis*. 117; — Erdősínél is találtatik: elki vettetett, *mittetur foras*. 150. I. én még a': *hagyjátok el egy eddēglen*, sinite usque huc, kifejezésben sem látom az *egy*-et egyébnek mint az állító *el* betücserejének. — 3-szor, hogy az *el*, és *elv*, *elvé*, *elevé* és *megé* egyértelmű: èlmēnen<sup>c</sup> (*elmēnēnek*) *abierunt*. 233. èleb mēnuen (*elèbb* mēvén) *praeteriens* 212. kic èlteuèhettec ifrln<sup>c</sup> hazat (kik eltévèhèdték Izraelnek házát) 48. a' deák textusban ugyan így áll: *qui perierunt* (agni) *domūs Israel*, de nem szenved kétséget hogy vagy hibásan állott az eredeti kéziratban, vagy a' fordítók olvasták a' *per*-t *praeter*-nek; — Es micor hallana a' golekezètn<sup>c</sup> èlèuē multat (és mikor hallaná a' gyölekèzetnek *elevé* multát) *Et cum audiret turbam praetereuntem*. 173. èlèuē futuan (*elevé* futván) *praecurrens*. 173. az èlebi pphāc kōzzöl (az èlèbbi proféták kōzöl) *Propheta de prioribus*; èlèuē mēnni (*elevé* mēnni) *transire* 31. tēnger èlue (tēnger *elvé*) *transfretum* 49. Jordan èlue (Jordán *elvé*) *trans Jordanem* 55. az az: *Jordanon*



túl, Jordán megé; èlmène (elménè) *transiit*. 36; èlment volna (èlment volna) *transisset*. 38. èlualtoztatec (elváltoztaték) *transfiguratus est* 101.

èlègolèt (elegyólet) fn. *mixtura*. 237.

P. egybe elegýtwe; E. eluegýtett.

\* èlò (elò, ma első) mn. *primus* 58. 81; az èlòn<sup>c</sup> (az elónek) *primo*. 167; èlò v̄lò hèlekèt (elò ülò helyèket) *primos recubitus* 64; èlò zékekèt (elò szekèket) *primas cathedras*. 64; èlò let fiu (elò lett fiú) *filius primogenitus* 126. Elouec lézn<sup>c</sup> vtouac, ç vtolfoc èlòlfoc (elóvèk léznek utóvak, és utólsók elólfók) *erunt primi novissimi, et novissimi primi*. 105; èmbernèc utóli gonozbac èlèinèl (embèrnek utólji gonozbak eleinel) *novissima hominis pejora prioribus*. 41. P. E. elfew.

èleb (elèbb) ih. *prius*. 228. èleb mènuen (elèbb mènven) *praeteriens* 212.

èlebi (elèbbi) mn. *prior*; — az èlebi p̄phāc kòzzól (az elèbbi proféták kòzól) *propheta de prioribus*. 148.

èlòbèli (elóbbeli, ma: elóbbeni) mn. *prior, prius*; — lézn<sup>c</sup> az èmbernèc vtóli gonozbac az èlòbèlicnèl (léznek az embèrnek utólji gonozbak az elóbbelièknel) *erunt novissima hominis pejora prioribus*. 154.

èlòlkèli (elólkeli) cs. *praecedit*. 18.

èlèibè kèl (eleibe kel) k. *obviam it*. 70.

\* èlòlfò (elólsó) mn. *primus*; fokac lezn<sup>c</sup> ke. èlòlfoc vtólfoc ç vtolfoc èlòlfók (sokak léznek kèdèg elólsók utólsók és utólsók elólsók) 56. 105. az èlòlfòn<sup>c</sup> (az elólsónek) *primo*. 60.

èlèuè (eleve) ih. *prae, praeter, pro,*

*ante, trans*; èlèuè m̄ng mondottam (eleve m̄ng mondottam) *praedixi*. 113; èlèuè kòltè (eleve kòlte) *praevenit* 114; èlèuè kèlz (eleuè kelsz) *praecibus* 125. èlèuè kel (eleve kèl) *praecedet* 122. kik èlèuè mulnac vala (kik eleve múlnak vala) *qui praecipiant* 173. eleuè megèn vala (èlève mëgyen vala) *praecedebat*. 174. hallana a' gòlekèzètn<sup>c</sup> èlèuè multat (hallaná a' gyölèkèzetnek eleve multát) *audiret turbam praetereuntem*. 173. èlèuè ménè (eleve ménè) *processit*. 232. az èlèuè vètètn<sup>c</sup> kènèrit (az eleve vètètnèk kényerit) *panes propositionis*. 136. èlèuè ion<sup>c</sup> (eleve jònèk) *procedent*. 201. P. E. elewiewnek; — èlèuè mufla vala azocat (eleve múlja vala azokat) *antecebat eos*. 183. èlèuè menni (eleve mënni) *transire*. 31.

\* èlue (elvè, elvé) nh. *trans*; Jordan èlue (Jordán elvé) *trans Jordanem* 55. E. Jordan eluç; tenger èlue (tenger elvé) *trans fretum* 49. a' to èlue (a' tó elvé) 144. P. altal a w̄yzen; E. az āllo viznek tulso partāra; Cedronnac arradatja èlue (Czedronnak árradatja eluè) *trans torrentem Cedron* 232; elò fordúl: tenger altal, *trans fretum* 30. —

\* èluól (elvól, elvül) ih. *trans*; Jordan èluól (Jordán elvól) *trans Jordanem* 86. P. Jordan w̄yzen twl; E. Jordan elue; — a' gòlekèzèt ki al vala tenger èluól (a' gyölèkèzet ki áll vala tenger elvól) *turba quae stabat trans mare*. 203.

èlèuèn (eleven) mn. *vivus*; èlèuèn vizèt (eleven vizet) *aquam vivam*. 196. P. elew w̄yzet; E. ilò vizet; — fèl èlèuènen hagian (fel elevenen hagian) *semivivo relicto* 152; P. holt

eleuenyl; E. felig meg holt f̄zāmban haḡuāñ.

èlèueneit (elevenéit, elevenéjt) cs. *vivificat*; zèllèt ki èlèueneit (szellet ki elevenéjt) *spiritus est qui vivicat*. 205. *èltet*, szinte *vivificat*.

èleuente (elèventè) ih. *vivens*; mert è hitètò megèleuente vg mōdot (mèrt e' hitetò megèlèventè úgy mondott) 80.

èllèn (ellen) nh. *contra*; èllèntecbè (ellentékbe) *contra vos* 59. ma: *által ellentekben*.

èllèn (ellen) mn. *contrarius*; a' zèl èllèn vala (a' szel ellen vala) *erat contrarius ventus*. 46.

èllènfegeš (ellenségèš) mn. *inimicus*; èllènfegešec valanac egmaffal (ellenségesèk valának ègymással) *inimici erant ad invicem*. 185; — így: *barátosok, esmerősök*.

èlmè (elme) fn. *mens*; èlmeuèl (elmével) *mente* 145; èrtèlm (ertelm, értelm) *intellectus*. 111. ildomosság, *prudentia* 123.

èm (em) cs. *lactat, sugit*; èmtèl (emtel, emtél) *suxisti* 154; — ez az eredetiben elèbb èmbtèl-nek volt irva, 's azután töröltetett ki a' *b*; P. E. f̄zoptāl; — emoc (emók) *lactantes*. 60. P. ch̄chemȳk. E. czech f̄zopok. — Talán az *em* gyök szótól származik mind az *em-ber*, mind az *em-szen, e-sz-en*, vagy *e-sz-ik*. Valóban, Podgorszky János sz. mártóni kapitány 1577-diki december 2-dáról így ír Jakusich Ferencz győri alkapitánynak: „Ezeky's (a' sz. mártóni katonák) anyrra megh Jettek az oda walo Jaraf-tul — mert keueffen vannak. mas az Nynchen myth *Emnyk*“ (*emniik, az az enniek*). Illyésházy István jul. 30. 1606. szinte így Thurzó Györgyhöz: „higje k. (kegyelmed) hogj senkjnek sem bar-

mat sem marhajat el nem vesik, agianak *Emnyk* Egj keoues Ideig.“ — Mi több, a' „temetési beszèdben“ is olvassuk: „yfa ki nopun emdul oz gimilftwl“ (iza, — bizony — ki napon emdül. *emdöl, emdél, ejendel*, — az gyimilcs-tül) Régi m. Nyelv. Eml. I. K. 4. l. hol Révay az *m*-met betücsérének nézi, mint ezekben: *azomban, külömben* s. a. t. Ant. Lit. H. Vol. I. §. 92.

èmber (embèr) fn. *homo*; az első szótag mindig röviden iratik, a' második félhoszszan; — èz èmberbèn (ez embèrben) *in hoc homine*. 184.

\* èmlóc (emlók) fn. *ubera*. 154. 185. P. emleek.

\* èmtèt (emtet) cs. *lactat*; emloc kik nē èmtètn<sup>c</sup> (emlók kik nēm emtetnek) *ubera quae non lactaverunt*. 185. P. mellýek nem emlettenek; E. mellek nem f̄zoptattanak.

\* èmlèkeziec (emlekèzik) k. *recordatur, meminit* 230; — két első szótagja mindig röviden iratik; megèmlèkezendel (megemlekèzendel) *recordatus fueris*. 24. èmlèkezièlmg (emlekèzjel még) *recordare*. 168.

èn (en, én) nm. *ego*; — mindig röviden iratik, èn èltèmètètèñec napiara (en eltemetètèmnèk napjára) *in diem sepulturae meae*; — szinte így a' bécsi codexben, 's Erdősinnél is. I. ő.

ènem (enèm, enèm) nm. *meus*. 206. mindig így, és soha nem *enyém*; — èneim (enèim) *mea sunt* 229. és nem *enyèim* vagy *enyèmek*. P. enȳym.

èn magam (en magam) nm. *ego ipse* 189; èn hoziam (en hozjám, én hozzám) *ad me ipsum*. 222.

\* ènen magam (enèn magam) nm. *ego ipse, ipsemet, solus*; ènè magatol (enèn magamtól) *a me ipso*. 206. enen

- nem tollèm (enèm töllem) *a me ipso* 210; enen magam nē vagoc (enèn magam nèm vagyok) *solus non sum* 209.
- èré (ercz) fn. *aes*, röviden iratik; èrc nemouéke (ercz nemóveké) *aeramenta*. 96.
- \*èréd (ered) k. *it*, *pergit*, *graditur*, *proficiscitur*; kellétec èreggonc inèt (kéljeték erédjónk innet: (*surgite eamus hinc*) 227. 116. P. mēnywnk el innet; erég èl innen ꝛ mēn Judæaba (*transi hinc et vade in Judæam*). 206. ki èrèduē megèn vala (ki eredvén mégyén vala) *egressus ibat*. 133. èlèrèduē megíaria vala (elervedvén mégjárja vala) *ingressus perambulabat*. 173. P. elinduluan mégýē wala; E. be menuin iār vala; — zárandoclani èredet (szarándoklani erédett) *peregre profectus est*. 61.
- \*èrèzt (ereszt) cs. *mittit*; eresztette (2-d kéz, — eresztettè) *misit* 150. èrèztettèn<sup>c</sup> (eresztëttenek) *miserunt* 174. 191. kouètfegèt èreztuén (követséget eresztvén) *legationem mittens*. 164. nilat èrèztuē (nyilat eresztvén) *sortem mittentes*. 78. èresztvéjek) *mittentes*. 83. kik èrèztettèc uala (kik eresztettek vala) *qui missi erant*. 175. 191. èrèztètet (eresztetètt) *missus*. 48. l. *bocsát*.
- \*èrókodic (erőkődik) k. *contendit*; èrókoggèl (erőködjel, erőködjél) *da operam* 160; èrókoggètec (erőködjètek) *contendite*. 161.
- èrt (ert) cs. *intelligit*; értènen<sup>c</sup> (ertenénèk) *intelligerent*. 189. èrlènèc (ertsenek) *intelligent*. 143. fēmít sem értètten<sup>c</sup> (sēmmit sēm értèttenèk) *nihil intellexerunt*. 172. mindig röviden iratik, — ért (ért) *pro*, *propter*.
- \*èrtèlm (ertelm, ertelem) fn. *intellectus*. 47. 111. l. èlme.
- èrtèkeziec (ertekèzik) k. *cognoscit*; latuan ke megèrtèkezen<sup>c</sup> az igèrol mël mōdatotuala (látván kédeg még-ertekèzènék az igèrol mëlly mondatott vala) *cognoverunt*. 126.
- \*ès (es) fn. *pluvia*, *nimbus*; es iō (es jó) *nimbus venit* 160. P. zápor effew iew; E. eső iū. — Vonástalan e-vel is fordul elő, de a' bécsi codex útmutatása szerint úgy látszik csak hibából; a' 29. lapon egyszer *es* másszor *ès* áll.
- ès (es) cs. *pluit*; ꝛ es igazacra ꝛ hamiflacra (és es igazakra és hamisakra) 25; — èfè tüzèt ꝛ bűdös kènèföt mènèböl (és *ese* tüzet és bűdös kènesót ményböl) *pluit ignem et sulphur de coelo*. 170. P. Efeek tÿwz ees kÿnkew; E. tüz es kinkü èfè efèk. *Esik* = cadit.
- \*ès (es) fn. *juramentum*. 45; az èfert (az esért) *propter jusjurandum*. 94. èfedet (esèdet) *juramenta tua* 24; èfeuèl (esével) *juramento* 76. az èfrol kit èfköt (az esrol kit esködt) *jusjurandum quod juravit*. 125.
- \*èfkèzèc (eskèszék, eskèszik) k. *jurat*; *juraverit*. 65. meg èfkeuec (megeskévék) *juravit*. 94. èfkeggèl (eskèdjel) *jura*. 24. èfkenni. *jurare*. 118. kit èfköt (kit esködt) *quod juravit* 125.
- èfic (esik) k. *cadit*. 35. *es* = pluit.
- èfmèrø (esmerő) fn. *notus*; megkèrèfec ötèt az èfmèrøc kozöt (mégkèresék ötèt az esmerők között) *requirebant eum inter notos*. 128. — P. ewfmerewÿ kewzewt. E. esmerők között; ø èfmèrøi (ő esmerői) *noti ejus*. 187.
- èfmèrètes (esmeretès) mn. *notus*; èfmèrètes vala a' pufpockèl (esmere-

tës vala a' püspökkel) *erat notus Pontifici*. 233. alább: a' püspöknél. èsti penz (esti pénz) fn. *denarium diurnum*. 57. P. naponkent walo zam penz; E. egg' egg' napi mü.  
 èstuehéizic (estvehészik) k. *vesperascit*, — megèstuehéizic (mègestvehészik) *advesperascit*. 189. P. meg estweledyk. E. estue felę vagon.  
 èuezèt (evezet) fn. *navigium*. 95. 240.  
 èz (ez) nm. *hic, iste, is, ille*; èz idõben (ez idõben) *hoc tempore* 172. è ludaual (e' csudával) *ad spectaculum istud*. 186. ènnépert (e' népért) *propter populum hunc* 219. l. az.  
 ènnè (ennye, ennyi) mn. *tantus*. 30.  
 ezenne (ezennyè) mn. *tantus*; ezenne hütöt (ezennyè hütöt) *tantam fidem* 140; Imè èz ènnè èztendõben zolgaloc te nèked (ime ezennye esztendõkben szolgálók tè nekèd) *ecce tot annis servio tibi*. 166. èz ènnen (ez ennyèn, ez ennyien) *tanti*. 240. — l. *annye*.

### É.

è (é) kérdõ szõ, — mind a' hécsi, mind e' jelen codexben állandóan hoszú é-vel iratik, és mindig azon szõ után tétetik melyre a' kérdõ irányoztatott, különbözõleg a' mostani divattól; — Ihatatoc è a' kèlhèt kit èn iando vagoc (ihatjátok e' a' kelyhet kit en iandó vagyok?) Tuggatoc é, mert a' poganocnac s. a. t. (tudjátok é? mert a' pogányoknak s. a. t.) 58. Nemdè kèt vèrèbec adatnac eg fel penzen é (nemde ket verèbék adatnac egy fél pénzèn é?) *nonne duo passerés asse vaeneunt*. 35; — nède a' ièles büngs müüelkèdètbèlic es tezec azt é (nemde a' jelès büngs müvelkèdètbèlic es tèszèk azt é?) *nonne et publicani hoc*

*faciunt?* 25. Esmèrtèd a' paranolatocat é (esmertèd a' parancsolatokat é?) *praecepta nosti?* 105.

\*égodoz (égödöz) k. *ardet*; mü züuonc égodoz vala (mü szüvõnk égödöz vala) *cor nostrum ardens erat*. 189. P. bwzgo wala; E. meg gheriedett vala.

\*eý (éjj, éj) fn. *nox*. 212. P. eey E. ý; — az èyn<sup>c</sup> mafod vigazatfa koron (az èjnek másod vigyázatjakoron) *in secunda vigilia noctis*. 159; èfél koron (èfél, èjfelkoron) *media nocte*. 70. 114. 153.

èécaka (éjtszaka) fn. *nox* mēd èz ècécaka munkalkoduan (mēnd ez éjtszaka munkalkodván) 134; ç vala mēd ècécaka iftènn<sup>c</sup> imadfababan (és vala mēnd éjtszaka istennek imadásában); *mind éjet-szaka, éjtszaka*, tota nocte, mint: *mēnd e' napot estig* = tota die 57.

\*èlèmedic (élemedik) k. *procedit in diebus*; ç èz èlèmet uala foc napocban (és ez èlèmedt vala fok napokban) *et haec processerat in diebus multis*. 128. P. fokat elt wala; E. nag' ideñ vala; — ç monnoc o napocbā megèlèmettèc volna (és monnok o napokban megèlèmedtèk volna) *et ambo processissent in diebus suis*. 122. P. idèfek walanak; E. elmulattāk vala ideieket.

èlèt (élet) fn. *victus*; o èlètet (õ èlètét) *victum suum*. 178. egyebütt *vita*.

èltèt (éltet) cs. *vivificat*. 200. P. meg eltety; E. meg eleuenyti; — èlèuèneit (elevenéjt) szinte *vivificat* 205. erdem (érdèm) fn. *merces*. 25. 57. P. ber; E. munka.

èrt (értt) nh. *pro, propter*; o ertè ozlat lot (õ értte ozlat lött) *dissensio*

*facta est propter eum.* 208. P. ew m̄yatta; E. ū felőle; te érted (te értted) *pro te.* 182; nem en érttem (nēm en érttem) *non propter me.* 221; tū értetec (tū értteték) *pro vobis.* 181. P. erettetek; E. iretettek; — mi értőc vagō (mi érttünk vagyon, 2. k.) *pro nobis est.* 149. P. uelewnk wagyon; E. mellettünk vagyon. — Rövid magán hangzón végződő, vagy bírtok ragos nevek után, nem hozsztatja meg a' rövid szótagot, — gilkoflag tetéiert (gyilkosság tétejért) *propter homicidium.* 185; o igéiēért (ő igéjeért) 177; — iftēnc<sup>c</sup> orzágaiert (istennek országajért, országáért) *propter regnum Dei.* 172. — **E**rt = intelligit.

\*es, (és) ksz. *et.* Csak a' mondat elején iratik ki, egyébkor mindig a' deákból átvett τ jeggyel fordul elő, miként a' bécsi codexben is, — 's midőn beszéd közben betűvel kiírva áll, mindenkor *ēs = etiam*, a' mai: *is* értelemben vétetik.

### Ē.

e (ē, hó) isz. E mit halloc te felőléd, *Quid hoc audio de te?* 167; „E mit gondoltok tū szűvetékben.“ 85.

eber (ēber, hēber) mn. *hebraeus*; eber bōtōckél (ēber bōtōkkel) *litteris hebraicis* 186. P. E. Sýdo; — heberől (hēberől) *hebraice.* 199. 236. — Sídó, *Judaeus*; fidocnac királa (sídóknak királya) *Rex Judaeorum.* 186.

eg, ég (ēgy) fn. és mn. *unus*; — Révay, Elab. Gram. Hun. Vol. I. Tom. I. p. 267. a' chaldai *chad*, unus, primus, eredeti szóból származtatja, *chad*, *had*, *hed*, *ed*, *egy*, változatokkal; — ugyan abból a' heber *echad*, 's többféle lapp nemzetségek *odik*, *ötik*, *iktet*, *ejet*, *aku*, 's a'

perzsák *jek*, szavait; — az *elő* = primus, rendező szám származtatására a' heber *jāal*, inceptit, igét veszi fel, miből mond a' magyar *el* állott elő. Nem tudom kell-e nekünk illy messze mennünk, 's nem inkább állithatjuk-e, hogy az *eg*-ből, — mely miként már az *él* szónál említém, az *egy*-gyel, *meg*-gel, *megy*-gyel, *mégy*-gyel, azon jelentésü, — származott a' heber *echad*, *achad*, *had* (Antiqv. Lit. Hung. p. 230) a' perzsa *jek* s. a. t. Valóban, a' Borsod ūgyei 1641-ki és 1642-ki két levél elegendé mutatja, miként lett az *egy*-ből *el*, honnan az *elő*, *elv*, *első*, *előlső* s. a. t. 's hogy e' részben nem szükség idegen nyelvből vennünk fel két különböző gyök szavat. — A' *vagyon*, est, rendhagyó ígének, mellynek eddig nem ismert *volni*, esse, határozatlan módját is sentartá e' müncheni codex, elég tanúságát adja a' *gy* és *l* betűk cseréjének. Nevezetesek az *egy* származékai, mellyek e' codexben találtnak; a' többes *eggyek*, azon szerint mint *kettők*, mi a' deák szerkezetet tekintve nem annak utánzása, hanem Révay (Elab. Gram. Vol. I. Tom. I. p. 177) azon véleményének bizonyossága, hogy fő számaink a' rendes többest is felveszik; — hog legēc<sup>c</sup> eggēc (hogy légyenek eggyek) *ut sint unum* 231. P. hogý legýenek egý; E. hog eggek legének; — τ egēbec o taneituani kōzzol kēttōc, *et alii ex discipulis ejus duo.* 240.

egéb (ēgyeb, ma: egyébb) mn. tōbnyire *alius*, *caeteri*, — más = *alter*, némelly = *quoddam*; egy némelly, néki = *quidam*; — egéb ki vét τ egéb ki arat (ēgyebb ki vét és ēgyebb ki arat) *alius est qui seminat, et alius qui metit.* 198. 55. 201. egebēc (ēgyēbek) *alii* 50. itt *némellyek* értelemben vétetik: „És kerdi vala — Kinek mondják emberek em-

bérnek fiát, És azok mondának: Egébek János baptistának, Egyebek kédég Illyésnek, de egyebek Jeremiásnak; — egébekét (egyebeket) *alios* 57; itt *mások* értelme van: De tizen eggyed idő koron ki méne és léle egyebeket állattok“ *et invenit alios stantes*; — így szinte: „Valának egyembe Simon Petér és Tamás s. a. t. és egyebek ő tanítványi közöl kettők“ *et alii ex discipulis ejus duo*. 240. P. ees egýeb keet tanýtwaný; — *caeteri* jelentéssel áll a' 143-k lapon: „Tü nekték adván vagyon mégesmernétek isten országának titkját, egyebéknek kédég példabeszédékben.“

egébi (egyebi, egyebei) mn. *alia eorum, reliqui eorum*; Im ki mént ki vet vetni ő magvát, és mikor vet, *nemellyék* (*quaedam*) estének az út felén, — *Egyebi* (*alia*) kédég estenek a' kövesre, — *Egyebi* ke' esének a' tüvisflekbe.“ s. a. t. 41; P. E. nemellyék; — „Ménnyeknek országa hasonlatik királyi emberhez, ki tött ménnyekézőt ő fiának, és eresztette ő szolgálait hívni (vagy *hiüni*) a' hivatalosokat a' ménnyekézőbe, — Azok kédég megútálák és elménének, *nemellyik* (*quidam*) ő falujába, de *nemellyik* ő kereskedétere, Az *egyebi* (*reliqui*) kédég ő szolgálait megfogák.“ — 62. P. nekýk E. az egéb hiuatalofok. — Ezek a' magyarban még mind a' hirtokrag egyes számában állanak, bár többessel vagynak összekötte, de elő fordul a' többes szám is: „Ki vet, ígét vet; — Ezek kik az út felén vagynak hol az íge vettetik; És ezek azonképpen kik vettetnek a' kövesre, — az *egyebik* (*alii*) kik a' tüvisbe vettetenek, kik halják az

ígét“ s. a. t. 89; — „Követvén kédég a' nembérick kik ő velé jöttenek vala Galileából, láták a' koporsót, — és lélek a' követ elhengerejtven a' koporsórol, — És megfordólván a' koporsótól hirdeté a' tizen egynek, és ménd az *egyebiknek* (*et caeteris omnibus*) 187.

egéb ként (egyebb ként, egyébként) ih. *alioquin*. 164. a' ként (akként) szinte *alioquin*. 136. de helyeshben *tali ratione*.

\* egémbé (egyembe, ma: *egyetemben*) ih. *simul*; kéttén egémbé (ketten egyembe) *duo simul*. 238; kic egébé vln<sup>c</sup> vala (kik egyembe ülnek vala) *qui simul accumbebant*. 142. kéttén lézn<sup>c</sup> orlóc egémbé (ketten léznek orlók egyembe) *duae erunt molentes in unum*. 170; legén<sup>c</sup> megtökélléttéc egémbé (légyenek megtökéllettek egyembe) *sint consummati in unum*. 232; Ꞥ egémbé oruéndeznéc vala (és egyembe örvendéznek vala) *et congratulabantur*. 124; ꞥ vélec egémbé euoc (ő velék egyembe évók) *cum illis discumbentes*. 135; egémbé orólletéc én vélem (egyembe öróljeték én velém) *congratulamini mihi*. 165; — Előfordúl: egénbe, ugyancsak *simul* értelemben a' 85-k lapon, 's ha vessziük, hogy az *egy* melléknévből eredett az *egy-en* igehatározó, miként *kül-ből* a' *kül-ön*, *az-ból* az *az-on*, 's ezekből az: *egy-en-ben*, *kül-ön-ben*, *az-on-ban*, melly otóbbiak *kül-öm-ben*, és *az-om-ban*, alakban is divatoznak, — alkalmasint helyesebben. — Egébé zéggüc (egybe szédjük) *colligimus* 43; a' gölékezét ke' egéb futuan (a' gyölekézet kédég egybe futván) *turbis autem concurrentibus*. 155; vélec ꞑzuꞑ (velék öszvö) *simul cum eis*. 43.

eg eddeglèn (egy eddèglen) ih. *usque huc*. 183. P. egýglen. E. ecéziglen. I. El.

egènlò (egyènló) mn. *par*; két egènlò görlicet (ket egyènló görliczèt) *par turturum* 127. P. keet gerlyczet; E. feles f3āmu gherliczèt.

egètlèn eg (egyetlen egy) mn. *unicus*; mert egètlèn eg ènnèkem (mèrt egyetlen egy en nekèm) *quia unicus est mihi*. 149. P. egyetlenem een nekem; E. en nekem egètlen egý f3ūlòttem.

eggèn eggèn (ëggyen ëggyen) ih. *singulativum*. 115.

eggic (ëggyik) *unus eorum*; igen gyakran elő jö, a' mai szokást tekintve felette különös szókötéssel; azocnac fē eggichèz (azoknac fēm ëggyikhez) *ad nullam illarum*. 132; fèlmènuē ke a' haio eggichè (fèlmènvén kèdèg a' hajó ëggyikbe) *ascendens autem in unam navim*. 134. micor volna a' varofoc eggichèn (mikor volna a' városok ëggyikben) *cum esset in una civitatum*. 134; Es így lott a' napoc eggichèn (Es így lott a' napok ëggyikben) *Et factum est in una dierum*. 135. 144. 176. — A' Nyelv Emlékek I. K. 277. lapján, e' szóllás mód a' latinosságok közé van sorozva; én nyelvünk leg szebb eredetiségének nézem.<sup>1)</sup> Valóban, Révay sok fáradságos mutogatásait, hogy az *ik* nem egyéb mint az *ő* birtokrag, 's hogy rendező számainknál: *első*, *második*, *harmadik*, *negyedik* s. a. t. midőn nem ezt akarjuk kifejezni: *primus ille*, *secundus*, *tertius*, *quartus ille*, — helyeshben mondhatá: *primus*, *secundus*, s. a. t. *illorum*, *horum*, *quorundam*, *hominum*

s. a. t. — vétkesen használjuk a' *ső* és *ik* birtok ragot (Elab. Gram. T. I. p. 281, 337—340) semmi nem igazolja annyira mint ez. Látjuk itt a' fő neveket előre eresztve: *azoknak* sem *egyikhez*, — a' *hajó* egyikbe, a' *napok* egyikben, — 's az utánkövető *egy*-hez kapcsolva az *ik* birtok ragot, — épen úgy mint ha állana: *azoknak* sem *egyhez*, a' *hajó* *egyében*, mikor volna a' városok *egyében*, *in una civitatum*; és ez a' legegyszerűbb, legtermészetesb; — az *egy-ik-e* *más-ik-a* valóságos *pleonasmus*, — épen olyan mint a' szabolcsi *teis is*, a' zalai *májája*, 's a' szélesbben elterjedt *asztat*, *asztet*. Önként foly ezekből, hogy az *egy-ikünk*, *másikunk*, valamely *ikünk*, valamely *iktek* is nyelv szabály elleni; a' természetes és szabály szerű ragozás ez: *egy-e*, vagy *egy-je*, vagy *egy-ik*, *unus illius*, *egy-ed*, *unus tui*, *egy-egy-em unus mei*, — többeshen; *egy-ek*, *egy-jek*, *egy-ök*, *unus illorum*, *egy-etek*, *egy-itek unus vestrum*, *egy-ünk*, *egy-enk*, *egy-ink*, *unus nostrum*. Ezen ragozás használtatott hajdan szinte egyedül, nem csak e' jelen, de a' bécsi codex, úgy Pestí 's Erdősi tanúsága szerint is, sőt használtatik némelly egyes esetekben még ma is hol azt a' fonák szokás sarkaihoz ki nem forgatta. Ím a' példák: Mondjad hogy e' ket fiamnak *egy-ik* üljön te jog felőlled, és a' *más-ik* te bal felőlled. 58; azoknak sem *egy-ikhez* *ad nullam illarum*. 132; a' városok *egy-ikben*, *in una civitatum* 134. a' napok *egy-ikben*, *in una dierum*. 135; Azok kedeg elmenének, némelly-*ik* (*quidam illorum*) ő falujába, de némelly-*ik* (*quidam illorum*) ő kereskedetére, az *egyeb-i* (*caeteri illorum*) ő szolgáját megfogák; — ha a' vak a' vakot vezetendi, monna-*ik* a' verembe esik, *caecus autem*

1) Ily szókötést: „kicn<sup>e</sup> èggic“ én ma is latinosságnak. Másutt, felőle. D.

*si caeco ducatum praestiterit, ambo (uterque illorum) in foveam cadunt.* 47. Egy néminemő usorásnak valának ket adósi, egy-ik tartozik vala öt száz pénzzel, és más-ik ötvenvel, Azoknak kegeg hogy nem volna honnan megadniok, meghagyá (elengedé) monnaioknak, (utrisque, utriusque eorum) 142. Méndenek kik valnak vala betegetek — viszik vala azokat ő hozjá, és ő egy ménden-ikre (singulis illorum) kezét vetvén, megvigasztja vala azokat. 133. Pestinél is olvasható: Nemde keet werebet hoznake hogý elagýak egý kýfpenzen, ees *annak eggyik* le nem eýk az fewldre. 19. 1. Bizony mondom tú nektek, mert tú egy-itek (unus vestrum) elárol engemet. 73; Pestinél szinte *egýtek*, Erdősínél: tú közzölletek egg; Tú ki-tek kegeg gondolván toldhat ő állatjához egy séngnyét, *Quis autem vestrum cogitans potest adicere ad staturam suam cubitum unum.* 27. Tú ki-teknek (cujus vestrum) szamara avvagy tehene a' kútba esendik, és nem leg ottan ki vonszja é azt szombatnak napján. 163; — Valaki-tek mondand e' hegynek, — *quicumque (vestrum) dixerit huic monti* s. a. t. 108; — Tú egymenden-tek (unus quisque vestrum) szombaton nem megódja é ő tehenét? 161. P. valamellyitek E. mindentek; — Hogy egymenden-tek elhimlessetek tün tulajdonitokba; *ut dispergamini unusquisque (vestrum) in propria.* 230; Valaki akarand tú közöttetek elő lenni, lészen ménden-teknek szolgál (szolgája), *erit omnium (vestrum) servus.* 106. — A' köz élethen is így van még ma is: *egyitek, mellyi-*

*tek, valamellyitek* s. a. t. — Aggad múnékonc hog egginc te iog fellőlled & mafinc te balod felől vllonc te dilósegedbén (Adjad mű nekönc hogy egy-ink te iog felőlled és más-ink te balod felől üljönk te dicsőségédben), *unus (nostrum) ad dextram tuam, et alius (nostrum) ad sinistram tuam sedeamus.* 106. Ezekből úgy hiszem eléggé világos fennebbi állításom, most lássunk néhány példát birtok rag nélkül; „Éreszté ő szolgáit a' vinczélerekhez hogy vennék a' szőlőnek gyimölcsét, És a' vinczélerek ő szolgáit megfogván, némellyet (*alium*) megverének, némellyet (*alium*) megölének, némellyet (*alium*) kegeg megkövezének“ 61. „Mit használ embernek, ha ménd e' világot nyerje és ő lelkében gyétrelmet szenvedjen, — mert embernek fia jövendő ő atyjának dicsőségében, — és tehát megád egyméndennek (unicuique) ő művelkedete szerént.“ 50; — „Mert ki tú közzölletek (*qui vestrum*, helyesbben *quis e vobis*) akarván törnyot rakni nemde először megszámlálja é ő költségét.“ 164; — „némellyek kegeg ő közzöllek“ *quidam autem ex ipsis.* 218. „Új bort új tömlőkbe eresztnek és *monno* (ambo) megtartatik.“ 32. „Valának kegeg *monnok* igazak,“ *Erant autem justi ambo.* 122; „Jövének és betölték *monno* hajót, *ambas naves.* 134. „Az éjjnek másod vigyázatja koron,“ *in secunda vigilia* 159. „Az idő vala monnal tized“ *hora erat quasi decima.* 192; A' rendező számokra nézve e' részben elég példát hoz fel Révay, Elab. Gram. T. I. pag. 338 — 339; én még csak következőket iktatom ide, mellyek mind a' bir-



tokragos, mind az a' nélküli formát előtűntetik: „Egy néminemő embernek vala *ket* fia, és vépvén monda az előlsőnek (*primo illorum*) s. a. t. Vépvén kedeg a' másodhoz (*ad secundum ex illis*) és a' felelvén monda: Elmégyek uram és nem méne; — mellyik töttö e' kettő közöl (*uter illorum ex his duobus*) az atyának akarattját? — „Mondának neki: Az előlső“ (*primus illorum*) 60. „Egy némelly ember alkotott nagy vacsorát, és hiútt sokakat, és eresztette ő szolgáját mondani a' hivatalosoknak hogy eljőjenek. És kezdék ménd egyembe magokat menteni. Az elő (*primus ex iis*) monda s. a. t. És a' másik (*alter illorum*) monda. És a' harmad (*tertius ex illis*) monda.“ 163; — Úgy látszik azonban, a' két forma elég korán egybe kezdett zavaratni. Már e' codexben is előfordúl: Avvagy melly némbéri valván didragmát, és ha elvesztendi az *egyik dragmát* 165; — és ki csapandja *egyik tügyödet*, tartsad neki a' másikat és,“ 138; — de hogy Erdélyben még a' 18-d század elején is élt ama szabályszerűbb, mutatják egy némelly 1707-diki ottani tanúvallatásnak következő szavai: „26. Testis 's a' t., az mint az *edgyesztető feleknek egyiknek* lovának nyoma ki is vágatott azon helyen köből.“ — Ismét: „27. Testis 's a' t. az régi időben lött határ felett *megedgyező két félnek egyiknek* patkós lovának nyoma meglátszott.“

\*eghaz (egyház) fn. *templum, ecclesia*; az eghaz mesterin<sup>c</sup> (az egyház mesterinek) *ad magistratus templi*. 183. — többször elő jö *templom* is, p. o. „Jól lehet méndén napon veleték voltam volna a' templomban.“ 183.

\*eg minden (egy méndén) mn. *unus-*

*quisque*. 50; tü egmēdentec (tü egymēdentek) *unus quisque vestrum*. 161. 230. egmēdenicre (egymēdenikre) *singulis*. 133; — I. Egic. eg neminemo (egy néminemő) mn. *quidam*. 122. 166. s. a. t.

eg vgo (egy ügyő, együgyű) mn. *simplex* 155. egügguéc (együgyővek) *simplices*. 34; P. eggyg; E. egg űgű. \*es (és, ma: *is*) ksz. *etiam*. Miként az ꞗ (és) *et* kötszónál megjegyzém, a' 153-k lapon a' Mi atyánk-ban előforduló: „ꞗ azonként“ talán egyetlen példát kivéven, mindig kiiratik, holott amaz a' latinirásból megtartott ꞗ jeggyel adatik állandóan, mind itt mind a' bécsi codexben. E' különösség arra birt engemet hogy e' helytt bővebben ereszkedjem e' szó vizsgáláiba. Révai Antiqu. Lit. Hung. Vol. I. §. 114. azt jegyzi meg az *és*, *et*, kötszóról, hogy ez hajdanta, *e'* magán hangzója meg nem változtatva, után is téteték a' szavaknak, miként a' latin *que* és *quoque*; így jö elő a' régi temetési beszédben is, *Huges tiv latiatuc*, de úgymond a' mai szóllás mód szerint itt sem helyesen, mert a' *ti is látjátok* helyett, a' latin *et vos videtis*, adaték. Később a' hoszú *e'* rövid *i*-vé változott, 's *etiam* jelentést vett fel csaknem állandóan; Telegdi idejében pedig főként az *i* magányhangzón végződő szók után tartatott meg az *és*; *Hogy mies feltámadgyunc* 's a' t. A' müncheni codexben többnyire mindig *es* jö elő, igen ritkán *ès*, még ritkábban *és*; az *e* magánhangzó illy változatossága miatt sorozám e' kötszót a' közép *è*-sek közé.

Mai szóllás mód szerint fordul elő többek közt következőkben: *mignē megadod az vtolfo aklat es* (mígnem megadod az utolsó akcsát *ès*) *donec redas novissimum quadrantem*. 24; *nemde* a' jelés húnös művelkedet-

beliék és tészék azt é, *nonne et publicani hoc faciunt?* 25. a' konkoly kiszedvétek kiirtsátok velék öszvő a' búzát és, *colligentes zizania eradicetis simul cum eis triticum. de ma és tudom.* 218; — a' 160-k lapon és; — 43; 48, 71, 75. 109. 208. Így használja azt Pesti is állandóan 's Erdősi nagyobb részént. Azonban,

Ama latinus módra is több példát találunk. Légyeték tökéletesek miként és tü mennyei atyátok tökéletes, 25; És bocsássad mü nekönk mü vétetönket: miként és mü bocsátonk nekönk vétetteknek, *Et dimitte nobis debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris.* 26; Mert ha megbocsátandjátok embereknék ó bünöket, megbocsátja és tünekték tü mennyei atyátok tü vétkezettéket, 26; Mert és en hatalm alatt szerzetett embër vagyok, *Nam et ego homo sum sub potestate constitutus,* 29; Tisztóhad még először azt mëlly belől vagyon a' kelýhën és a' tálon, hogy és a' tiszta légyên a' mëlly kívól vagyon, *ut fiat id quod de foris est mundum.* 65; Ha ki jó en hozjám és nem gyü-löli ó atyját és ó anyját 's a' t. Méglen kédég és ó lelkét (*adhuc autem et animam suam*) nëm lehet en tanéjtványom. 164; Vadnak kédég és sokak egyébek, *Sunt autem et alia multa.* 241. Kéllemetés hogy és en el mënjük, *Expedi vobis ut ego vadam* 229. — Nem lehet egyszeri tekintetre észre nem venni hogy itt mindenütt kötszó vagy ígehatározó után és név-más előtt áll a' kérdéses és, épen úgy mint a' temetési beszédbeli *Hogy es tiv látjátok*-ban; — latinosságnak pedig azért bajos egészen állítani, mert ezekben: *Ut*

*fiat id quod de foris est mundum; — Expedi vobis ut ego vadam,* elő sem fordul az *et* vagy *etiam*; — 's nagy a' különbség a': *hogy is az tiszta légyen mëlly kívól vagyon; — Kellemetes hogy is én el menjek,* — és a': *hogy az is tiszta légyen s. a. t.; — én is el menjek között.* Ma is köznyelven forog: *A' mint is én eleve megmondottam; Ha is,* 's a' t. Erdősínél találom: Nemde két verebeczket egg küfded pinzeñ adnaki el, — azok közzöl és egg az földre le nem efik az tü atátok nélkül. 15. l. Igehatározó előtt áll a' 143-k lapon e' müncheni codexben, Légyen te akaratom miként menyben és azonként földön, mi a' deák szerkezetből egészen kimaradt.

Különösb alkathban tünik elő az és következökben: Értettétek é ménd ezeket? Mondnak neki: *Esugy, Etiam.* 44; Ugyan ezen *Etiam* az 52-k lapon *tat* úgy-gyal fordítatik, Tü mestertek nem fizeti meg a' didragmát? és ó monda: *Tat úgy, Ait: Etiam;* — a' 153-dik lapon *bizony*-nyal, Ennek vala húga Mária, ki *bizony* ülvén úrnak lábainál, *quae etiam sedens* etc. Ezen *bizony* ugyan azon lapon *porro* értelemben vétetik ebben: *Bizony* egy kellemetes, *Porro unum est necessarium,* a' *Mi atyánk*-ban pedig csupán affirmatióul használtatik: És bocsássad mü nekönk bünöket, mert *bizony* és mü ménden münekönk vétendőknek, *Et dimitte nobis peccata nostra, siquidem et ipsi dimittimus omni debenti nobis.* 153. A' *tat úgy utique* helyett áll a' 60-k lapon ezekben: Mondának neki: Hallod é mit mondnak ezek? Jézus kedeg monda nekik: *tat úgy;* — az és *ugy* pedig *itaque* helyett a' 217-k lapon ebben: *Jött és*

úgy Jézus, *Venit itaque Jesus*. Ezt ma *tehát*-tál fordítanók, de a' *tahát* tunc-ot jelentett az előkorban.

Leginkább kitünteteti a' latinosság bélyegét a': *dè* es ha, *sed et si*; de es ha a' hégnc mondandotoc, (de *es* ha a' hégnyek mondandotok) *sed et si monti huic dixeritis*. 60; — mért *es* ha *nem adja* ő neki azért hogy ő barátja légyen, *etsi non dabit* 153; Es ha istent *nem félem*, *Etsi Deum non timeo*. 171.

A' *meg* igehatározónak utánna tétetvén *meges*, *adhuc*, később *mégis*, *megis*, ma *megint*; elejébe tétetve *esmeg*, *esmeglen* később *ismeg*, ma *ismét*, *ismétlen*, *viszont*, *viszontag*, lett belőle. — Így a' *nem*, *ne*, igehatározó előtt *esnem*, *es ne*, *is nem*, *is ne*, vele összeforradva *sem*, *se*, *nec*, *neque*; *is nem ki*, *is nem mi*, *is nem ha*, *se nem ki*, *se nem mi*, *se nem ha*; *semki*, *semmi*, *semha*; *senki*, *semmi*, *sonha*, *soha*, *non ullus*, *nemo*, *nihil nunquam*.

Úgy látszik nekem, nem tudom csalódom-e? hogy az *es*=*et*, az *eg*, *ég*=*még*, *még*-ből lett betűcserével, ebből az *is*, a' hajdani *isa*, 's később a' *biz*, *biza*, *bizony*, *visz*, *visza*, *viszony*. — A' köznép még ma is állandóan *meg*-et, Sopron és Győr vgyék némelly vidékein *még*-et használ az *és* kötszó helyett. Ezt: Péter, *és* Pál, *és* János, — így mondja; Péter, *meg* Pál, *meg* János; — vagy Péter *még* Pál, *még* János. — Az *El* szó alatt elég hozzásan nyomozgatám a' *meg*, vagy *eg* szónak többféle átváltozásait, 's jelentéseit. — *Prae*, *pro*, *praeter*, *trans*, *re*, eszméken felül, *affirmatio* értelmet is foglal az magában; — sőt az: *edd-eg*, *edd-eglen*, vagy miként Erdősi használja: *eccz-ig*, *eccz-ig-len*, 's az *est-eg*, ma: *est-ig*, útmutatása szerint *usque*, jelentést is. —

Innen lehet megfejteni hogy a' temetési beszédben, hol az *és*, *is*, már felváltva jö elő, az *isa* annyi mint *bizony*, certe, vere, *profecto*; — hogy e' müncheni codexben, az *es* *ugy*, *tal* *úgy*, *bizony*, annyi mint, *etiam*, *certe porro*, *ig-en*; — az *esmeg* annyi mint *meg meg*=*iterum*; — a': *meges* annyi mint *adhuc*; — a' *megmarada*, annyi mint *viisszamarada*, *remansit*; — a' borsodi 1641-ki és 1642-ki levelek szerint a'; *mint el*, *mint egy*, annyi mint *incirca*, *praeter propter*; 's egy némelly 1627-ki levélben is még, mellyet a' Tudománytár 1838-ki IV-k kötetében szóról szóra közlék *sönemmi*-t találunk *semmi* helyett.

\**esmeg* (ésmeg, ma *ismét*) *ih. iterum*. 21. P. *meg*'s, *ifmeg*; E. *wifzontag*, *esmeglen*. *Esmeg* *vine* ötét az *ordog* igen magas *hégre*. 21. 24. *Es* *esmeg* *mōdom* *tū* *nektec*. 56. 117. 118. 161. 209. s. a. t.

\**ezic*, *ézec* (észik, *eszék*) *k. comedit*, *manducat*; — az *eszik* és *eszék* egyaránt használtatik, mind közép mind cselekvő alakban, miként: *teszék*, *teszik*, *haragszék*, *haragszik*, *eskeszék*, *esküszik*, *iszék*, *iszik*, *viszék*, *viszik*, 's a' t. helyett; — *eszen* nem jö elő. Mert *è* *bünösökét* *fogad* *ézec* (*manducat*) *quelec* (Mért e' *bünösökét* *fogad* és *eszék* *ő* *velék*) 165; — *Ki ezic* *engemet* (*Ki* *észik* *engemet*) *Qui manducat me*. 205; P. *ký* *engemet ezen*; E. *ki enghemet* *ënd*; — *ézec* *vala* (*észék* *vala*) *edebat*. 82. *discubuit* 142; — *meg ézec* *vala* (*még* *észék* *vala*) *manducabant*. 136; — *ézec* *izec* (*észék* és *iszék*) *manducet et bibet*, 69, 136; — *te hazadnac* *zérèlmè* *meg* *öt* *engemet*. (*te* *házadnac* *szerèlme* *még* *ött* *engemet*) *Zelus domus tuae comedit me*. 193. P. *ewn* *meg* *engemet*; —

E. meg emifzte enghemet; meg ot-  
to (mög öttö) *comedit* 38. *manduca-*  
*rit* 136; — P. meg ewtte; E. meg  
ütte; — ötték vala a' kényeret, *man-*  
*ducaverunt* 203; a' kényerekből ötte-  
ték, 203; mü atyáink mennát öt-  
tenek 203; — on<sup>c</sup> (önnek) *manduca-*  
*verunt* 45, *comederunt* 48; P. ewnek;  
E. ünnek; egél (ügyel) *manduca.* 198;  
— èièndic (ejendik) *manducaverit*  
204. E. èndik; — vagon èièndö ét-  
kèm (vagyon ejendö étkem) *cibum*  
*habeo manducare.* 198; — o a' haz-  
ban eyette (ó a' házban ejette, ré-  
szesülö) *discumbente eo in domo.* 31.  
meg ènni (meg enni) *edere.* 38. —  
Ötte = *effudit.* 72.  
etec (éték) fn. *esca* 27, *cibus.* 198.

## F.

faizat (fajzat) fn. *genus* 102; P. neem;  
E. fay. — Nemzet = *generatio*, *geni-*  
*men*; Nem = *familia.*  
facla (fáklya) fn. *fax*; 116; 232; —  
zouetnec (szövétnek) *lucerna.* 23.  
falat (falat) fn. *bucella.* 224.  
faldoclo (faldokló) fn. *vorax* 37; P. tor-  
kos; E. nag itelü.  
fazokas (fazokas) fn. *figulus.* 77.  
\* fèd, fèg (fed, fegy) cs. *corripit*, *in-*  
*crepat*, *emendat*, *arguit*; fed ing otèt (fedd  
mög otèt) *corripe eum* 53; — Ha bün-  
hèndic te bènnèd te atadfia fèggèd  
ing otèt (Ha bünhendik tè benned  
tè atyádfia, fegyjed mög otèt) *Si pec-*  
*caverit in te frater tuus, increpa*  
*illum.* 169. P. E. fed meg ewtet; —  
Fèdmeğ te taneituanidat (Fedd mög  
tè tanéjtványidat), *increpa discipu-*  
*los tuos* 175; — Ki fèg meğ ènge-  
mèt tü kòzzollètec a' bünröl (Ki  
fègy meğ engèmet tü kòzzölleték a'

bünröl) *Quis ex vobis arguet me de*  
*peccato.* 211; — meğfeddi è uilagot  
bünröl (meğfeddi e' vilagot bünröl)  
*arguet mundum de peccato.* 229; —  
meg ne feddeffèn<sup>c</sup> (mög nè feddèf-  
fenèk, *non arguantur.* 195; — meğ-  
feddi vala (meğfeddi vala) *in-*  
*crepat* 99; — meğ fèdDEM azert otèt  
(meğfeddèm azért otèt) *corripiam*  
*ergo illum.* 185; — meğ fèduèn (meğ-  
fedvèn) *incredans*, 133, 148; — El-  
èrèztè azert meğfèguèn otèt (elèrèsz-  
tèm azért meğfègyvèn otèt) *Emen-*  
*datum ergo illum dimittam,* 185. —  
Innen:

fèguèr (fegyver) fn. *arma.* 232.  
fed (fèd, föd) cs. *operit*; — fènki kè:  
a' zòuetnec meğ goituan nem fedì  
bè azt edènnèl (senki kedèg a' szö-  
vètnec meğgyójtván nèm fèdi be azt  
edènnel); *nemo autem lucernam*  
*accendens operit eam vase,* 143.  
fedèl (fèdel, a' másod szótág röviden) fn.  
zèm fedèllèl (szèm fèdèllèl) *sudario*  
219, 238; — P. E. kezkewnewel.  
fedèlm, l. Fő.  
fedèlmkedic, l. Fő.  
fèiedèlm l. Fő.  
fèièzèt l. Fő.  
fèièr (fèjèr) mn. *albus, candidus*; —  
fèièrèc (fèjèrèk) *albae,* 189, 121;  
— *fehèr* nem jö èlő. — Innen,  
fesetö (fèsètö) fn. *fullo* 101; — ó ru-  
hái lönnek fènyèsèk mikènt hó, ès  
mèlly fènyesèkkè e' földön való fè-  
sètök nèm tehetik, 101; — P. rwha  
fèyèrèyèw; — E. ruha fèstö. —  
fèit (fèit, fèjt) cs. *solvit*; a' zòmbatot  
fèiti uala meğ (a' szòmbatot fèjti va-  
là meğ), *solvebat Sabbatum,* 200;  
— fèhètec meğ è templomot (fèjè-  
tèk, — fèjtsètèk — meğ e' templo-  
mot), *solvite templum hoc* 193; —

P. bonchatok el; — P. bonchatok el; E. törýtek el; — Ne akariatoc alaitanotoc hoc ióttém legeg törúent feittē (nē akarjátok állajtanotok hogy jöttem légék törvényt fejtenem) *Nolite putare quoniam veni solvere legem.* 23; — Innen,

\* fefeltétic (fēsältetik) k. *solvitur*; — ne fefeltéffec m̄g moyšefn<sup>c</sup> törúenē (nē fēfältéffék mēg Mojszesnek törvénye) *non solvatur lex Moysis.* 207.

\* fēflēthetic (feslethetik) k. *solvi potest*; — nē fēflēthetic m̄g az iras (nēm feslethetik mēg az írás), *non potest solvi scriptura,* 217.

\* fekzen (fēkszēn, ma: fekszik) k. *jacet*; — En germekem kóžuēnes fekzen hazamban (En gyermékēm kőszvényēs fēkszēn házamban), *puer meus jacet in domo paralyticus,* 26; — fekzēn vala hidēg lélēthēn (fēkszen vala hideglélethen) *decumbebat febricitans,* 83, 84; — *jacebat,* 135. 199; — *erat jacens,* 92; — fekót uala (fēkődt vala) *recubuit,* 241; — fekót uolna (fēkődt volna), *recubisset,* 224; — fēkō (fekő) *jacens,* 31; — fēkōc (fekók) *jacentes,* 32; — lata o napat fēkette (látá ő napat fekettē) *vidit socrum ejus jacentem,* 30; — Ezt micor latta uolna i<sup>c</sup> fēkettē (Ezt, — Ezt — mikor látta volna Jézus fekette), *Hunc cum vidisset Jesus jacentem,* 199. —

feket (fēkēt, feké, fektet) cs. *reclinat*; — a fekete ótēt a' iazolba (és fēkētē ótēt a' jászolba), *reclinavit,* 126; — Erdősínél szinte így.

fél (fel) mn, *medius*; efél koron (éjfel koron) *media nocte,* 70. 153; — fél élēuēnen hagúan (fel elevenēn hagyván) *semivivo relicto,* 152.

fél (fel) fn. *dimidium*; en iauimnac ha-

fon félét (en javimnac hason félét) *dimidium bonorum meorum,* 173. — félēn, félēn (felen, felēn) nh. *secus*; egēbi éset az vt félēn (égyēbi éfēt az út félēn) *alia ceciderunt secus viam,* 88; — 143; — kic az vt félēn vadnac (kik az út felen vagynak) *qui sunt secus viam,* 89; — Ki az vt félrē éset (Ki az út félrē esett), 143; — az ut félēn (az út félēn) *secus viam,* 173. — P. wt felen; E. vt félēn. — Es felen viuē Pēter (És félēn vivēn Pētēr), *Et assumens eum Petrus* 50; — P. Peter ewtet fellele wýtte; — E. Mikoroñ fellelę vütte volna ütēt az Peter. *Mind kettő hibásan.*

félő (félől, felül) nh. *ad, in*; latanac ifiat vlēttē iob félő (látának ifiat ülette job felül), *viderunt juvenem sedentem in dextris,* 121; — egginc te iog fellőlled, a mäsinc te balod félő vlōnc (egyink tē jog félőlled, és másink tē balod félől (ül) ülönk), *unus ad dextram tuam et alius ad sinistram tuam sedeamus,* 106.

fél (fel) fn. *proximus*; — zéreffēd te félēdet mēt tē magadat (szerēssēd tē feledēt mēt tē magadat) *diligens proximum tuum sicut te ipsum,* 56; 152; — te feledēt (tē élēdēt) 111; — P. fele barátodat; E. te kőzel valo emberedet. — Ki en félēm (ki en felem) *Qui est meus proximus?* 152; — *Rokon* szinte *proximus*, néha *cognatus*; vétetik melléknévül is, például: *rokon falu, rokon vidék. A tyafi* mindig *frater.*

fèle, fele (félē, félē, ma: féle) mn. *coaequalis, ejusdem generis*; Monda azért tamás o fèle taneituanócnac (Monda azért Tamás ő félē tanējtványoknak) *ad discipulos,* 217.

- *kic ynoltuē mondanac o felecn<sup>c</sup>* (kik üvöltvén mondanak ó féléknek), *qui clamantes coequalibus dicunt*, 36; — *o fele zolgac (ó félē szolgák) conservi sui*, 54; — P. E. zolga tars. — Én e' szót a' Fél, *proximus* származékának nézem.
- fèlèfeg (feleség) fn. *uxor*; — *o atfianac félèfegèiert (ó atyafiának feleségejért) propter uxorem fratris sui*, 45; — 178. 's a' t. *Nó* nem jó elő; Nember, mindig *mulier*. —
- fél (fél) k. *timet*; Ne akariatoc félnetec (Né akarjatok félneték) *Nolite timere* 81; 203; *felic vala otèt (félük vala otet) timebant ipsum*. 108. — féléken (félékény) mn. *timidus*; Mire vattoc félékeñec (Mire vagytok félékények) *Quare estis timidi*. 90; — P. felenk.
- félèlm (félelm) fn. *timor*, 121; félèlm, 122, 180; *stupor*, 135.
- felelmes (félèlmès) mn. *timoratus*; èz ember vala igaz  $\tau$  felelmes. 127.
- felem (félem) fn. *timor*; *o felemetol ke' megýettèc (ó felemétol kedég megijedtek) prae timore autem ejus exterriti sunt*, 80.
- \* félèmic (félemik) k. *timet*; felemec (félemék) *timuit*, 46; — félèmen<sup>c</sup> (féleménék) *timuerunt* 203, 51. 90.
- fel (fél, föl) ih. *super*; — változtatva jó elő majd *fel*, majd *fél* majd *fèl*-nek iratva, de az első leggyakrabban. — Kél fel (kélj fél) *surge*, 107; — Fél tèkentüē (féltekéntvén) 152; — félkèluē (félkelvén) 31; — félmenüē (félmenvén) 31.
- fel (fél, föl) fn. — Es *o ruhaiokat a vèhemrè hanuan i<sup>c</sup>t felirè vltètèc*, (És ó ruhájokat a' vèhèmre hányván Jézust félire ülteték) *Et jactan-*
- tes vestimenta sua supra pallum, imposuerunt Jesum*. 175.
- felett (félètt) nh. *super*; — *o félèttè (ó félèttè) super eum*, 186.
- fèllol (féljól, félól, fölól) nh. *de supernae*; èn fèllol valo vagoc (en féljól való vagyok) *ego de supernis sum*. 210; — fèllol reia vètet (féljól rejá vetètt) *superseminavit*, 42; — fèllol iot (féljól jött) *de sursum venit*, 196.
- fèllol (féljól, félól, fölül) nh. *super, prae*; Vrnac angala zalla le mèbøl  $\tau$  vepuen èlhèngereite a' kouèt  $\tau$  vluala fèllol raita (Úrnak angyala szálla le menybøl és vèpvén elhèngèrèjté a' követ, és ül vala féljól, — fölül, — rajta) *et sedebat super eum*, 80; — fèllól irt irat (féljól, — fölül irt irat) *superscriptio*, 186; — P. félýl walo iras; — fèllol mulo (féljól, — fölül, — múló) *praecessor*, 182; — P. ký few; — E. fú ember.
- fèlleg (félég, fòlség) fn. *altissimus*; fèllegnèc fiai (félégnek fiai) *filii altissimi*, 138.
- fèlleges (félégös, fòlségös) mn. *altissimus*; — fèlleges iftènn<sup>c</sup> fia (fèlségös istennek fia) *fili Dei altissimi*, 91, 123. — P. magassagos; — E. félfighes. — A' 167. lapon *magas b, altum*.
- \* félètkezic (feletkèzik, feledkèzik) k. *obliviscitur*; èlfèlètkezèc kenèrèkèt vèlec vèni (eifeletkèztèc kenyerèket velèc venni) *obliti sunt panes accipere* 49; — 99.
- \* fènè (fene) mn. *austerus*; mèrt fènè ember vag (mèrt fene ember vagy) *quia homo austerus es*, 174. P. E. kemený.
- fèneit (fenyèit, fenyèjt, fenyít) es. *comminatur*; Es fèneite okèt (És fenyèjté okèt) *Et comminatus est*

*illis*, 33; —  $\bar{m}g$  fèneite azocat (még-fenyéjté azokat), *comminatus est eis*. 100; — èlfèneitic vala a' hozokat (elfenyéjtik vala a' hozókat) *comminabantur*, 104.

\*fénés (fényes) mn. *clarus*. 101; — ug hog fenefen latna (úgy hogy fényesen látna) *ut clare videret*. 100. — Ma is mondjuk: *szem fény, fényes nappal, fényes délben*. A' bécsi codexben *praeclarus*.

fénésleg (fényesség) fn. *claritas*. 232; *lux* 222; *világ, lumen*; a' 222. lapon szinte *lux*.

fénéseit (fényeféjt) cs. *clarificat*; — fenéfehéd te fiadat (fényeséhed te fiadat) *clarifica filium tuum*, 131; — fenéfeh  $\bar{m}g$  engemet tenénalad (fényeséh még engemet ténennalad) *clarifica me apud temet ipsum*, 131; — En tegedet megfénéséjtettél (en tegedet megfényeséjtettél) *ego te clarificavi*, 131; — Ebben fenései-tétet én atam (ebben fényeséjtettét én atyám) *In hoc clarificatus est pater meus*, 227.

fenésöltetic (fényesöltetik) k. *clarificatur*;  $\bar{m}g$  fenésöltettém (megfényesöltettém) *clarificatus sum*, 231.

fenlét (fénylet) cs. *oriri facit*; Ki fél fénlėti ő napiat iokra  $\bar{c}$  gonozocra (ki fél fénylėti ő napját jókra és gonoszokra); 25.

férfiu (férfiú) fn. *vir*; 144; — mindig így, — *férjfiú* nem jó elő.

\*fertezetes (fértézetés) mn. *immundus* 32; — fertézetes zellet (fertezetés zellet) *immundus spiritus*. 40; — P. E. fertelmes.

fértéztét (fértéztét) cs. *contaminat*; meg ne fertéztétnen<sup>c</sup> (még ne fertéztétnének) *ne contaminarentur*, 234; — E. fertelmessé ne lennenek.

fézeit (feszéit, feszéjt) cs. *crucifigit*; fézehéd  $\bar{m}g$  fézehéd  $\bar{m}g$  (feszéhed még, feszéhed még) *Crucifige, crucifige*, 185; fézeid még (feszéjd még) *crucifige* 235; — fézehetec még (feszéheték még) *crucifigite*, 235.

fial (fial) fn. *filiolus*. Kétszer fordul elő töb-besben. „A' tanéjtványok kedég csudázkodnak vala Jézusnak ígében. És ésmég felelvén Jézus monda ő nekik: *Fialim* mély nehez pénzbe bízóknak bemenni Istennek országába.“ 105. — A' latin szerkezetben: *filioli*. — Ismeg: „*Fialim* méglen kevesenneiglen tüveleték vagyok,“ 224. — A' latinban itt is: *filioli*. — Hihetőleg ebből maradt a' mai életben lévő: *fialat*.\*) P. és E. *fiacskaim*-nak fordítja; — és így az *acs* és *al* végzet egyiránt kicsinyítő értelmet ad. — Valóban, ez a' szónyomozónak sok szép felvilgításra adandhat még alkalmat, mert e' szerint a' *zugoly* tán annyi mint: *zug-ocs, zug-csa*; — *guzsaly* annyi mint: *gúzs-ocs, gúzs-csa*, — *bagoly* vagy *bogoly, bog-ocs, bog-csa*, 's a'  $\bar{t}$ .

fog (fog) k. *habet*; — de tú latuatoe ingen  $\bar{p}$ niat sem fogtatoe hog oztan hinnétec neki (de tú látvátok, ingyen poenentiát sem fogtatok, hogy osztán, — *asztán*, — hinnétek neki) *vos autem videntes, nec poenitentiam habuistis postea ut crederetis ei*. 61. Ezen ige származéka jövendő időinkben a' *fog* segéd szó, — látni *fog*, mintegy *habebit videre, habebit amare*; valamint egyéb időinkben is a' *vol*, vagy *val=habet* jelentéssel is bíró *est* ige lép segédül. Révay az *incipit*, *kezd* értelmű *fog* ígét gondolja itt lappangani, de úgy látszik ő előtte még nem volt tudva hogy *fog* és *vol* ezt is teszi: *habet*,

\*) Eszünkbe juthatnak itt e' szavaink: *hivatal, rovatul, diadal, rivadal, menetel, jövetel, s om, em, ragtoldással: fejedelem, engedelem, győzödelem, sokodalom, lakodalom* stb. **DÖBRENTEI.**

mert e' két ige ezen értelmének fenmaradtát egyedül e' codexnek köszönjük. — A' német hideg intést: *hat sich zu rechtfertigen*, semmi sem fejezi ki helyesbben mint a': *ki fogja* magát menteni.

fog (fog) cs. *capit*; en bēzedem nē fogtū bēnnētec (en beszédem nēm fogtū benneték), *sermo meus non capit in vos*. 211; — hozanac eg nēmberiet tōruētōrētben fogattat (hozának egy nēmberiet törvénytōrētben fogattat), *adducunt mulierem in adulterio deprensam*, 209; — fogattatott (fogattatott) *deprehensa est*, 209.

fogás (fogás) fn. *captura*; — kic o' vèlè valanac a' halacnac fogafaban (kik ó vele valának a' halaknak fogásaban) *in captura piscium*, 134.

fogol (fogoly) fn. *captivus, vinctus*, 77.

fogad (fogad) cs. *recipit*; onnei ótēt nē fogattac (önnei ótet nem fogadták), *sui eum non receperunt*, 190; — P. az eweý ewtet nem weuek; — E. nem fogadák.

fogadat (fogadat) fn. *captura*; vèffetec meg tū halotocat a' fogadatra (vefféték még tū hálótokat a' fogadatra), *ad capturam (piscium)*, 134.

fogad (fogad) cs. *spondet, paciscitur*; fogada (fogada) *spopondit*, 181; — g fogadanac oneki penzt adnioc, (és fogadának ó neki pénzt adniok) *pacti sunt*, 181; — P. meg zerzewdenek; — E. fzerzift tūnek.

\* foganatos (foganatos) mn. *acceptus*; predicalni vrnac foganatos éztēndēiet (predikálni úrnak foganatos esztēndejét) *praedicare annum Domino acceptum*, 132; — P. kellemetes; E. fogānatos; — Sem eg ppha foganatos o' hazaiaban (sēm egy proféta foganatos ó hazájában), *nemo pro-*

*pheta acceptus est in patria sua*, 132; P. kellemetes; E. ninczen beczūlete.

foglal (foglal) cs. *capit, detinet*; nē vallom hog mēd è világ foglalna azocat (nēm vallom hogy mēnd e' világ foglalná azokat), *nec ipsum arbitror mundum capere posse eos*, 241; — P. foghatna meg; E. ez vilagra sem firninek; — valami bētēgfegtől foglaltatic uala (valami bētēgségtől foglaltatik vala), *a quacumque detinebatur infirmitate*, 199.

fog (fog) cs. *concipit*; — fogz mehedben (fogsz méhedben) *concipies in utero*, 123; — o' felefege foga (ó feleségē foga) *concepit uxor ejus*, 123; — mi elót fogattatnec mehedben (mi elött fogattatnék méhében, méhben); *priusquam conciperetur*, 127.

fogatkozic (fogyatkozik) k. *deficit, deest*; hog meg ne fogatkozic te hütöd (hogy még nē fogyatkozik te hütöd), *ut non deficiat fides tua*, 182; — meg eg fogatkozic teneked (még egy fogyatkozik tē nekēd) *adhuc unum tibi deest*, 172; megfogatkozna (mēgfogyatkoznak) *deficient*, 99; micor mēgfogatkozta uolna (mikor mēgfogyatkoztak volna), *dum mente consternatae essent*, 187; — P. elméyekbe igen megrettentenek volna; — E. elmiekben elrimültének volna; — a' bor mēgfogatkozuā (a' bor mēgfogyatkozávan) *deficiente vino*, 193; — megfogatkozni (mēgfogyatkozni), *deficere* 48; — sonha mēg nēm kell fogatkozni (sonha még nēm kell fogyatkozni), *oportet non deficere*, 171; P. E. meg nem farradny. — Még Bethlen Gábor is mondja a' megyékhez 1633.



sept. 21. írott levelében: „Sem életünknek veszedelmével, sem számtalan költségünkkel nem gondolván szükségeknek idein, békességes fejedelemségünket és csendes bátorságos állapotunkat is hátra hagyván, Nekik *megfogyatkozni* nem akartunk.“  
 — Így I. Rákóczy György, Jánossi János szikszai lelkész a' szathmári egyházi gyűlésre meghívó levelében majus 16ról 1646-ból: „Nem akarván azért ebbenis, az Isten dicsőségének kárával, az ellenkezőknek igaz isteni tiszteletünk és religiónk ellen tovább való calumniálkodásoknak alkalmatosságával, fejedelmi hivatalunknak *megfogyatkozunk*.“  
 fogatkozat (fogyatkozat) fn. *defectus*, 56; — eg fogatkozatod teneked (egy fogyatkozatod tē nekēd), *unum tibi deest*, 105.  
 fogatkozatos (fogyatkozatos) mn. *deest*; — mel' o neki fogatkozatos (melly ő neki fogyatkozatos), *quod deest illi*, 178.  
 fogatkozatlan (fogyatkozatlan) mn. *non deficiens*; — fogatkozatlan kenlet (fogyatkozatlan kénecset), *non deficientem thesaurum*, 158.  
 folnag (folnagy) fn. *villicus*; — e' két szóból: *fol*, *folv*, *folu*, *falu*, és *nagy*, miként *had-nagy*, *vár-nagy* 'sa' t. Vala eg neminemo kazdag ember kin<sup>c</sup> vala folnaga (Vala egy néminemó kazdag embēr, kinek vala folnagya) *Homo quidam erat dives qui habebat villicum*, 166; — P. safar; E. hāzi dolgos.  
 folnagkodic (folnagykodik) k. *villicat*; — imar nē folnagkodhatol (immár nem folnagykodhatol), *jam non poteris villicare*, 167.  
 folnagkodat (folnagykodat) fn. *villi-*

*catio*; — aggad zamat te folnagkodatodnac, (adjad számát tē folnagkodatodnak) *redde rationem villicationis tuae*, 167; — P. safarsag; E. hāzi dolgoffāg.  
 folnagfag (folnagyság) fn. *villicatio*, 167.  
 fol (foly) k. *transit*; — te lelkedet tör által folla (tē lēlkēdēt tōr általfolja) *tuam ipsius animam pertransibit gladius*, 127; — P. által hattya; E. által iaria.  
 folat (folyat) fn. *fluxus*, — ver folatban, (vér folyatban), *fluxu sanguinis*, 145.  
 folo (folyó) fn. *flumen*; Jordannac folyoiaban (Jordánnak folyójában), *in Jordanis flumine*, 82, 139; — P. a Jordan wýzebe; E. az iordannak folyo uiziben.  
 fonalg (fonalg) k. *litigat*; — fonalgnac uala azert a' sidoc egmaffal (fonalgnak vala azért a' 'sidók egymással), *litigabant ergo Judaei ad invicem*, 205; P. E. vetekednek wala.  
 fonat (fonat) fn. haý fonatival (haj fonatival), *capillis*, 142.  
 font (font) fn. *libra*; — a' nardipisticos kēnēten<sup>c</sup> fontat (a' nardipistikos kēnetének fontát), *libram ungenti* s. a. t. 220; — P. font; E. mérték.  
 \*forloc, farloc (forsok, farsok) fn. *lumbi*, 82; — P. agyek; E. derek; — tū farloktoc (tū farsoktok), *lumbi vestri*, 158; — E. vikoúitok. — E' két szóból: *far* vagy *for* honnan: *fordúl*, és *csok* vagy *csuk*, honnan: *csokló*, *csukló*, *csikló*.  
 \*forbatl (forbatl, forbatol) cs. *retribuit*; nīl honnan megforbatlhaffac (nincs honnan megforbatlhaffák), *non habent retribuere*, 163; — teneked megforbatlatic (tē nekēd meg-

- forbatlatik) *retribuitur tibi*, 163. E' *forbatl* szót én a' *forg* gyök származékának nézem, *forg*, *fordúl*, *forbúl*, épen úgy mint: *csorg*, *csordúl*, *csorbúl*. — A' *forg*-ból lett *forg-at* vagy *forb-at*, 's innen a' *forbatl*. — Ma is mondjuk: *megfordúl ez nekem* = *retribuetur hoc mihi*.
- \*forbatlat (forbatlat) fn. *retributio*; — *m̄gforbatlatnac* napiat (m̄gforbatlatnak napját) *diem retributionis*, 132; — *ḡ* legen teneked m̄gforbatlat (és légyen tē nekēd m̄gforbatlat), *et fiat tibi retributio*, 163; — P. ees meg aggyak nekēd aḡ kewlehewnt; — E. ḡs hog' vízhontag meg ne fizessik teneked az tē io titeledet.
- \*fordol, megfordol (fordól, m̄gfordól, megfordúl) k. *revertitur*; — megfordolanac (m̄gfordólának) *reversi sunt*, 128.
- fórras (fórrás) fn. *fons*, 197; — P. E. kwv fō; — a' 196-k lapon *fons* = kút.
- fórradoz, m̄gfórradoz, k. *infremit*; — Jhē azért hog' lata őtet firatta, — m̄gfórradozot zelletében (Jézus azért, hog' láta őtet siratta, m̄gfórradozott szelletében), *Jesus ergo ut vidit eam plorantem, infremuit spiritu*, 218; — P. meg hwfula lelkebe; E. nag' zendülēst tūn lelkiuel.
- \*fózlat (foszlat) fn. *spolium*; — *ḡ* fózlatit (ő foszlatit) *spolia eius*, 154; — P. fakmanýt; — E. fākmānlott marhāit.
- \*fő (fő) fn. *caput*; — gabona főt (gabona főt) *spicam* 89; — a' gabona főbe (a' gabona főbe), *in spica* 89; — P. buza fewbe; — E. buza feiet. Feiet (fējét) *caput suum* 150; fedet (fēdēt) *caput tuum* 26; femet (fē-
- mēt) *caput meum*, 142; fetecn<sup>c</sup> (fētēknek) *capitis vestri* 157. fētecről (fētēkről) *de capite vestro*, 179.
- fő merēdec (fő meredēk) ih. *per praeceps* 31; — P. hanýt homlok; E. nag' febeffiguel. — Hog' főmerēdec vētnec le (hog' főmeredēk vētnék le), *ut praecipitarent*, 132.
- \*fédelm (fedelm, fejedelm) fn. *praeses*, 126; — *princeps*, 227, 207. — P. E. feiedelm.
- \*fedelmkedic (fedelmkēdik) k. *principatur*, 106.
- \*feiedelm (fējedelm) fn. l. fēdelm.
- \*feiedelmkedic (fējedelmkēdik) k. l. fedelmkedic.
- fēiezet (fejezēt) fn. *caput*; — a' zēgēlēt<sup>c</sup> fēiezetebēn (a' szēgeletnek fejezētében) *in capite anguli*, 61.
- fu (fú) k. és cs. *flat*; — micor latangatóc austert fuatta (mikor látangyátok austert fuatta) *cum videritis austrum flantem*. 160; — a' tēnger ke' tamadoz uala nag' zēllēl futatuan (a' tēnger kedēg támadoz vala nagy szellel fútatván) *mare autem, vento magno flante, exurgebat*, 203.
- \*fuall (fuall, fuvall) k. *sufflat*; — fualla *ḡ* reiaioc (fualla ő rejájok), *insufflavit eos*, 239; — P. rejáyok lehelle; — E. lēhelle.
- fuuatag' (fuvatag) fn. *procella*; zēlnēc nag' fuuataga (szelnek nagy fuvataga) *procella venti*, 144.
- fűit (fűit, fűjt) cs. *calefacit*; *ḡ* magat fűitettē (őn magát fűjtette) *calefacientem se*, 118.
- fűrt (fűrt) fn. *capillus*; *ḡ* fűrt tū fētecről ēl nē vēz (és fűrt tū fētēkről el nēm vesz), *et capillus de capite vestro non peribit*, 179; — *ḡ* fűrtiuēl (ő fűrtivel) *capillis suis*, 220. P. E. haý zal.

## G. Gy.

\*gador (gádor) fn. *atrium*; o gadorat (ó gádorát) *atrium suum*, 154; — P. E. palotáját.

galamb, fn. *columba*; — galambat, *columbam*, 82, 191; — galambac (galambak) *columbae* 34; — galambacat (galambakat) *columbas*, 193. — Galambot, galambok, nem jö elő.

\*gerièd (gérjed) k. *accenditur*; meggerièggen (mèggèrjedjen) *accendatur*; 159; P. fel gyöllagyon.

gèrièdet (gèrjedèt) fn. *incensum*; — nillal kelè, hog gèrièdetet vetne (nyillal kèle hogy gèrjedètèt vetnè) *sorte exiit ut incensum poneret*, 122; — P. gyojtana yo zagokat; E. temienezne; — a' gèrièdetn<sup>e</sup> idèie koran (a' gèrjedètnek ideje korán) *hora incensi*, 122. A' bécsi codexben *gerjesztet*.

gira (gíra) fn. *talentum* 70; — E. talentum; — P. gýra.

\*gírla (gírla) fn. *corus*; — záz gírla buzauál (száz gírla búzával), *centum coros tritici*, 167; — P. mertek; E. száz Kor buzauál. Innen később: *kírla, kila*.

gonozbeit (gonoszbèjt) cs. *scandalizat*; meggonozbeitand tegedèt (meggonoszbèjtand tégèdet) *scandalizat te*, 24; — gonozbehon (gonoszbèhon, gonoszbéjon) *scandalizat*, 169; — gonozbehuc (gonoszbèhuc), *scandalizemus*. 52.

gonozbolat (gonoszbólat) fn. *scandalum*, 43, 53, 169; — P. botrankozafok; E. gonofz pilda adáfbol vallo megbántafok.

gonozboltatni (gonoszbóltatni) k. *scandalizari*, 36; — P. E. botrankozni.

gonozol vallo (gonoszól valló) fn. *ma-*

*le habens*, 22; kic gonozóol vadnac (kik gonoszól vadnac, = vagynak) *qui male habent* 136, 139; — P. beteg.

gordólet (gördólet) fn. *tonitru*; 86, 221.

gorlice (görliczè), 127; — P. E. gerlyèze.

gorog (görög) mn. *graecus*, 186; — E. Görök.

gakas (gyakás) fn. *fixura*; a' zègècn<sup>e</sup> kakafit (a' szègeknek gyakásit (*fixuram clavorum*), 239; — P. igeýt; E. heleit. Innen, a': *jak, lyak, lyuk*.

\*gakdos (gyakdos) cs. *transfigit*; — lattac kit altal gakdostac (látták kit által gyakdostak), *viderunt in quem transfixerunt* 237; — P. kýt ytette nek altal; — E. kiñ kakást tüttenek.

\*gazól (gyászol) cs. *plangit, lamentatur*; gazóllac uala (gyászolják vala, *plangebant*, 146, *lamentabatur eum*, 185.

\*gazólkodic (gyászolkodik) k. *luget*; gazólkottoc (gyászolkodtok), *lugebitis*, 138; — P. zokoktok; E. keferghetek.

\*gènerkedèt (gyènyèrkèdet) fn. *deliciae*, 141.

gènerkedic (gyènyèrkèdik) k. *epulatur*; gènerkeggonc (gyènyèrkèdjönk) *epulemur* 166; — fonha nè atal ènnèkem kelke ollot hog èn barátimál gènerkedném (sonha nèm adtal ènnèkem kècskè ollót hogy èn barátimál gyènyèrkèdnèm), *nunquam dedisti mihi haedum, ut cum amicis meis epularer*, 166; — generkedic uala (gyènyèrkèdik vala) *epulabatur*, 168. P. lakozik; E. vigan lakozik.

\*gèrmecdèd (gyèrmèkded) fn. *infans, pullus*; 126. gèrmecdèdek (gyèr-

- mékdedékét) *infantes*; — P. gyermeckeket; E. küfded germekeket. — Gèrmeded galābat (gyermekded galambat) *pullos columbarum*, 127. P. E. galambfýat.
- gèrmededøl (gyermekdedøl, gyermekdedül) k. *tener fit*; — E' fige fárol kedög esmerjétek még e' példabeszét, mikor ó ága *mèggyermèkdedølend, tener fuerit*, 68.
- gèrmedèdfèg (gyermekdedés) fn. *infantia*; gèrmedèdfègètøl foguan (gyermekdedésétől fogván) *ab infantia*, 120.
- \* getrèlem (gyètrelem, gyötrelm) fn. *tormentum, pressura*; è getrèlm<sup>c</sup> hèlèrè (e' gyètrelmnek helyere) *ad locum hunc tormentorum*, 168; — a' getrèlmrøl (a' gyètrelmrøl), *de pressura*, 230.
- getrètic (gyètretik) k. *vexatur*; getrètn<sup>c</sup> vala (gyètretnek vala), *vexantur*, 137; — getrèttèc (gyètrèttek) *vexati*, 32.
- gètrø (gyetró, gyötró) fn. *exactor*, 160; — P. keenzo; E. vāros szolgāia.
- \* gimøl. (gyimølcs) fn. *fructus*; — a' zølønèc gimølèbèn (a' szölønèc gyimølcsében) *de fructu vineae*, 176. — P. gymelch; — E. gyømølcz. — A' régi „temetési beszèdben's könyörgésben: *gyimilcs*.
- gimøl.øz (gyimølcsöz) k. *fert fructum*, 227; — gimøl.øziøn (gyimølcsözjøn), 227; — gimøl.øzhèt (gyimølcsözhet), 227. Ez hoz foc gimøl.øt (ez hoz sok gyimølcsöt), *hic fert fructum multum*, 227. P. gymewlchewt hoz; E. gømølczöt teremt.
- goit (gyoít, gyójt, gyújt) cs. *accendit*; goitnac (gyójtnac) *accendant*, 23.
- golkoffag (gyolkosság, gyilkosság) fn. *homicidium*, 97; — gilkkoffag tèteiert (gyilkosság tètejért) *propter homicidium* 185. P. ember ewles; E. galkkoffag.
- gon (gyón) l. *Gun*.
- goit (gyoít, gyójt, gyújt) cs. *congregat*, 39.
- golèkezic (gyölèkèzik) k. *congregatur*; — eghè golèkezueiec (ègybe gyölèkèzvéjek) *congregatis illis*, 77.
- golèkezèt (gyölèkèzet, gyölèkøzet), *turba*, 173, 181, 's a' t.
- gongøreit (gyøngørèjt) cs. *involvit*; ø magānac gongøreituè (øn magānac gyøngørèjtvén), *separatim involutum*, 238. P. E. ègybe takarwa. Gyök a': *gyønge, gyènge*, a' Hegyalján: *genge*, innen a': *gøndør*, és *gyøngørit*, ma: *gøngyølit*.
- \* gozødèlm (gyøzødèlm) fn. *vindicta, ultio*; — ø gozødèlmekèt (ø gyøzødèlmekèt), *vindictam illorum*, 171; P. bozswallas; — E. bofzu. — Gøzødèlm<sup>c</sup> napi (gyøzødèlmnek napi), *dies ultionis*, 179.
- gozødèlmèz (gyøzødèlmez) k. *vindicat*; mert nèhezèl èn hoziam èz øzuèg még gozødèlmèzèm øtèt (mèrt nèhezèl èn hozjām ez øzvegy, meggyøzødèlmezèm øtèt), *quia molesta est mihi haec vidua, vindicabo illam*, 171; — gozødèlmèzih még èngemèt èn èllènfegemètøl (gyøzødèlmezjh még èngemèt èn èllènsègèmtøl) *vindica me de adversario meo*, 171. — P. tegy igaztat nekem az èen peresem felewl.
- gun (gyún, gyón) cs. *confitetur*; — ø bünøkèt méggunuan (ø bünøkèt méggyunván) *confitentes peccata sua*, 20, 82. — P. E. wallaft tefzen. l. *Jonhó*.
- gonto (gyontó) fn. *confessor*, 5. 7. 's a' t.

güöl (gyűlöl) cs. *odit*, 206, 138.  
güölfeg (gyűléség) fn. *odium*, 67. 112.

### III.

ha (ha) ksz. *si*; 177. 's a' t. es ha (és ha) *etsi*, 60, 153, 171; — mēdenha (mēdenha) *semper*, 166; — fonha (sonha) *nunquam*, 29; — eredetileg: *es-nem-ha*, *se-nem-ha*, *sem-ha*, *son-ha*, — miként: *es-nem-ki*, *se-nem-ki*, *sem-ki*, *sen-ki*; — valaha, *unquam*, *aliquando*, 201. — ha micor (ha mikor) *quando*; Kérdéztetec ke' a' leuالتactol ha micor ip iftēn<sup>c</sup> orzága (Kérdéztették kedég a' leváltaktol ha mikor jó istennek orzága) *Interrogatus est autem a Pharisaeis quando venit regnum Dei*, 170; hanemha (hanēmha) *nisi*, 23.

ha micor (ha mikor) ih. *quando*, 170.  
I. *Ha*.

hanēlac (hanemcsak) ksz. *nisi*; — Valaki elhaganga ρ fēlefeget hanēlac paraznafagert, ρ egebēt vend a' beléndezkedic (Valaki elhagyandja ő feléségét *hanemcsak*, — ha nem csak, paráznaságért, és egyebet vend, az beléndezkedik) 55.

hanemha (hanēmha) ksz. *nisi*, 23, 52, 147. I. *Ha*.

hab (hab) fn. *fluctus*; — tenger habainac zozattatol (tenger habainak szózatjától) *prae confusione sonitus maris et fluctuum*. 180.

haboro (haboró, ma: háború) fn. *tempestas*; megporeita a' zélét, ρ a' vizn<sup>c</sup> haboroiat (megporéjtá a' szélet és a' víznek haboróját), *increpavit ventum et tempestatem aquae*, 144. A' *hab* szó származékai hajdan szinte röviden ejtethetének, *haboró*, *haborodik*, — még Erdősínél, ki a' hangje-

lek felrakásában hív ügyekezett lenni, röviden találjuk: *haborufāgot indytot vala*, *haborusāgot indiytott vala*.

haboreit (haborēit, háboréjt) cs. *turbat*, *commovet*; — meghaboreitotta a' nepēt (mēgháboréjtotta a' népet) *commovit populum*, 184.

haborodic (haborodik, háborodik) k. k. *turbatur*; — ne haboroggec tü zúuētec (nē háborodjék tü szúveték), *non turbetur cor vestrum*, 225; — E. meg ne haborogyék.

\*haborol (haboról, háborúl) k. *turbatur*; — meghaboroland a' viz (mēgháboróland a' viz) *turbata fuerit aqua*, — P. meg zawartatyk. — Mit haboroltatoc m̄ng (mit háboróltatok mēg), *quid turbati estis*, 189; — fokacbā haboroltatol m̄ng (sokakban háboróltatol mēg), *turbaris erga plurima*, 153; — meghaboroltatec (mēgháboróltaték) *turbata est*, 123.

\*haborolat (haborólat, háborúlat) fn. *confusio*; — tenger haborolattanac ρ habainac zozattatol (tenger háborólatjának és habainak szózatjától) *prae confusione sonitus maris et fluctuum*, 180.

had (had) fn. *exercitus*, 62; P. E. se-reg; — a' hadtol megkörnékeztetni (a' hadtol meγκörnyékeztetni), *circumdari ab exercitu*, 179; — hadakat, *praelia*, 179; — hadat tēni (hadat tenni), *committere bellum*, 164.

\*hag (hagy) cs. *relinquit*, had meg (hagyd még) 24; — nē hagatic (nēm hagyatik) *non relinquetur*, 179.

hagoman (hagyomány) fn. *repudium*; hagomannac leuélét (hagyománynak levelét) *libellum repudii*, 24, 55, 104; — P. level az megwalafrol; E. leuel az elvālafzāfrul.

- hagap (hagyap) cs. *exspuit*; — hagapa a' földre (hagyapa a' földre), *expuit in terram*, 212; — P. E. pewkeek. — Hagapiac uala (hagyapják vala), *conspuebant*, 118; — hagapuan (hagyapván) *expuens*, 98; — reia hagapua (réjá hagyapván), *expuentes eum*, 78. Elő jő: pökni (pökni) *conspuere*, 117; — megpökic (megpökik) *conspuent*, 105.
- hagapas (hagyapás) fn. *sputum*; — ꞥ alkota fart a' hagapafbol (és alkota sárt a' hagyapásbol) *et fecit lutum ex sputo*, 212; — P. a' nyalbol; E. az ű fzāianak taytikābol.
- hageit (hagyéjt, hagyít) cs. *jacit*, hageitanac (hagyéjtanák) *jacerent*, 212. Szabolcs vármegye 1551-ki jegyző könyvének, ly151. lapján Danko Gerge jegyző' versei közt is olvashatni: Sewth kiralra Ewk Nagy zwgwa morogwa, keweketh hagigalnak wala. — Ma Szabolcs vidékein egyedül a' *hajit*, vagy *hajint*, van életben.
- hageitas (hagyéjtas) fn. *jactus*; eg kő hageitasne (egy kő hagyéjtásnyé), *quantum jactus est lapidis*, 182.
- hagigal (hagyigál) cs. *jactat*; hagigaltaticuala (hagyigáltatik vala), *jactabatur*, 46.
- \* haiazat (hajazat) fn. *tectum*, 29; — P. haz fely; E. hāz feli.
- hay fonat (hajj, hajfonat) fn. *capillus*. hay fonatiual (hajfonatival) *capillis* 217.
- \* hailak (hajlak, hajlék) fn. *cubiculum*, 26; — *tabernaculum*, 51; — P. haylak, kwlchos haz; E. haylik, reytek haz.
- haiol (hajól) k. *declinat*; — elhaila (elhajla) *declinavit*, 200; — hailananac (hajlanának) *declinarent*, 187.
- hal (hal) k. *moritur*; — megholt (megholt) *mortuus est*, 212; — meghol-
- tanac (megholtanak) *mortui sunt*. 212. — Mindig így fordul elő, és nem: *meghalt, meghaltanak*; a' régi temetési heszédben is: *holsz*. — Halot (halott), *defunctus*, 140.
- halottai (halottai) fn. méltoc a' halottaibol felkélètn<sup>c</sup> (méltók a' halottaibol félkeletnek), *digni resurrectioni ex mortuis*, 178.
- \* halalat (hálálat) fn. *gratia*, 72; — val halalatot (val hálálatot), *gratiam habet*, 169. Hogy a' bécsi codexben néhol *gravissimus* fordittatik *hálálatosség ő*-nek, kétség kívül a' latin szerkezet irási hibájából történhetett, *gratisimus* helyett.
- halalatlan (hálálatlan) mn. *ingratus*; halalatlanokon (hálálatlanokon), *super ingratos*, 138.
- hall (hall) cs. *audit*; — fikètec halnac, (siketék hallnak, *hallanak*), *surdi audiunt*, 141; — meghallattatot (meghallattatott) *exaudita est*, 122. — ha m̄g hallattatic (ha meghallattatik) *si auditum fuerit*, 80; — nē hallatot (nem hallatott), *non est auditum*, 214.
- hallat (hallat) fn. *auditus*, 42; — mü hallatoncnac (mü hallatonknak) *auditui nostro*, 222.
- hamarab (hamarabb) 238; — nem: *hamarébb*.
- hangoflat (hangoslat) fn. *symphonia*; — halla a' hangoflatot ꞥ a' kart (hallá a' hangoslatot és a' kart), *audivit symphoniam et chorum*, 166; P. az wýgafag tetement; — E. fipoláft. — Szerencsés szó alkotás tehát a' *hangászkar*.
- haragozec (haragoszék, haraguszik, haragszik), k. *irascitur*, 23; — megharaguan (megharagván) *iratus*, 54, 164; — haraguec (haragvék), *iratus*

- est*, 62. Épen így *eszék*, *eszik* helyett. A' temetési beszédben: *horoguvék*.
- \* *harmic* (harmincz) mn. *triginta*, 41, 72.
- hafon* (hason) mn. *similis*; — csak összetételben 's származékaiban jó elő.
- hafonfél* (hasonfel, hasonfél) fn. *dimidium*; en iauimnac hafonfélét (en javimnac hasonfelét) *dimidium bonorum meorum*, 173.
- hafonl* (hasonl) cs. *assimilat*; kihez hafonlam (kihöz hasonljam), *cui similem aestimabo*, 37. *cui similem dicam*, 141; — kihöz hafonlandoc (kihöz hasonlandók) *cui similes sunt*, helyeshben: *cui sunt assimilandi*, 141. — Hafonlatic (hasonlatik) *assimilatur*, 29; *similis est*, 57; — hafonlatnac (hasonlatnak) *similes sunt*, 37; — né akariatoc azochoz hafonlatnotoc (né akarjatok azokhoz hasonlatnotok) *nolite illis assimilari* 26.
- \* *hafonl* (hasonl) cs. *simulat*; kik ōmagocat igazocnac hafonlanac (kik ōnmagakat igazaknak hasonlanák) *qui se justos simularent*, 177; P. E. tetetnek; — hoziu imadlagot hafonluā (hoszju imádságot hasonlván) *simulantes longam orationem*, 178. Innen van a' még ma is életben lévő *hasonlás*, *meghasonlás*, *simultas*.
- hafonlat* (hasonlat) fn. *similitudo*, 132; hafonlat zèrent (hasonlat szerént) *per similitudinem*, 143.
- hat* (hat) k. *possidet*, *potest*; — Mèfter mi teuén hatom az 99c életet (Mèstèr mi tèvén hatom az örök életét), *Magister quid faciendo vitam aeternam possidebo*, 152. — A' 172-d lapon ugyan az így fordittatik: *mit tèvén birom az örök életét*. — A' 24d. lapon áll: Sè eskèdjel tè fèdrè, mèrt
- nèm *hatsz* egy fürtöt fèjèrrè tennèd vagy fèkètèjè.
- \* *hatalm* (hatalm) fn. *potestas*, 29, 81, 135, 139.
- \* *hatalmazic* (hatalmazik) k. *praevaleat*, *invalescit* 50; — Es 9k hatalmaznac uala (Ès 9k hatalmaznac vala) *At illi invalescebant* 184; — P. annal inkab ellene allanak wala; E reā erõffödnek vala.
- hauas* (havas) mn. *lunaticus*, 51, 22, 27; — P. èyel felkelew; È. hauas.
- \* *hazafkodic* (házaskodik) k. *nubit*; hazafkodnac (házaskodnak) *nubunt*, 178. menèkezètbè adatnac (menyekèzetbe adatnak) *traduntur ad nuptias* 178; — nè hazafkodnac fem fèlèfègekèt nè vèzn<sup>c</sup> (nèm házaskodnak, fem felesègèket nè vèsznek) *neque nubent neque ducent uxores*; — hazafkodni (házaskodni) *nubere*, 55; — P. E. meghazafwlnÿ; — hazafkodandic (házaskodandik), *nupserit*, 104.
- hazi atá* (házi atya) fn. *paterfamilias*, 44; — P. chalados ember; È. hāz biro ember.
- Heber*, I. Eber.
- Hejaba*, I. Hiu.
- \* *heit* (hèit) mn. *stultus* 29; stulte, 158; P. balgatag, bolond; È. efztelelen; heitoc (hèitok), *stulti*, 65, 155. — Innen: *heivány*, *hitvány*.
- \* *heitsag* (hèitság) fn. *insipientia*, 137; P. E. eztelenfeg. — A' bécsi codexben: *hitsag*.
- \* *hèlhet* (helyhet) cs. *ponit*; hèlhete (helyheté) *posuit*, 79, 187. P. helyheztete, È. helhefzete; — hèlhèttetètt vala (helyhèttetètt vala) *positum erat*, 187, 237; — hèlhetuen (helyhètvén) *positum*, 126. Elő jó: hèl-

- heztétet vala (helyhëztetëtt vala) *positus erat*, 80.
- hëngëreit (hengerëjt) cs. *advolvit*, 80; P. reja emel; E. fel fordýt.
- hërcëg (herczëg), 18; — P. wezeer; E. feiedelem.
- hëw (hev) fn. *aestus*; — hëw lézën (hev léssen), *aestus erit*, 160.
- hëvöl (hevöl, hevül) k. *aestuat*; meg-hëvölén<sup>c</sup> (mëghevölënek) *aestuaverunt*, 41, 88.
- hëvfeg (hevsëg) fn. *aestus*, 57; E. hew fig.
- \* hidëg lëlët (hideglëlet) fn. *febris*, 83. 's a' t.
- \* hiëdelmëz (hiedëlmez) cs. *obumbrat*, *refrigerat*; —  $\tau$  fellegef<sup>nc</sup> iozága meghiëdelmëz tenëked (és fëlfëgëssnek jószága mëghiëdelmez tënëked), *et virtus altissimi obumbrabit tibi*, 123; — P. arnekoz meg; E. arnikäual be fog. — Hog mar.a  $\sigma$  vyanac utófltat a' vizbë  $\tau$  hýdëlmezëziëmëg èn nëluëmët (hogy mártsa ó újának utólját a' vízbe és hijedelmezje mëg en nyelvemet), *ut intingat extremum digiti sui in aquam et refrigeret linguam meam*, 168; — P. meg hýwefýche; E. hideghýcze.
- \* himlët (himlet) fn. *dispersio*; — poganocnac himletibë menëndö (pogányoknak hlmlëtibe mënëndó) *in dispersionem gentium iturus est*, 208.
- \* himlëtik (himletik) k. *dispergitur*; elhimletn<sup>c</sup> (elhimlëtnek) *dispergentur*, 73; — elhimlëttëc uala (elhimlëttek vala) *erant dispersi*, 219; — elhimlëffetec (elhimlessëték) *dispersamini*, 230.
- \* himt (himt, ma: *hint*) cs. *spargit*, 39; elhimte (elhimté), *effudit*, 193.
- hirdet (hirdet) cs. *annunciat*; — meghirdeti tünëctec (mëghirdëti tünëctek) *annunciabit vobis*, 229.
- \* hirhezic (hirhëszik) k. *divulgatur*, *manifestum fit*; meghirhëzëc vala (mëghirhëszëk, — hirhëszik —, vala), *divulgabatur*, 133; — mëghirhezü<sup>c</sup> uala (mëghirhëszënek vala) *divulgabantur*, 125; — kihirheüec (kihirhëvék) 22, meghirhëüec (mëghirhëvék) *exiit fama, divulgatum est*, 32; — mëghirhöt (mëghirhödöt) *manifestum factum est*, 93. — P. ký hýrhedek; E. ki hirheüek.
- \* hirtëlënkedët (hirtelenkëdet) fn. *furor*, *impetus*; — hirtëlënkedëtbe valasztatot, (hirtelenkëdëtbe választott) *in furorem versus est*, 87; 91. P. hýrtelenfeg.
- hit l. hüt.
- hiu (hiú) mn. *otiosus*, *vacuus*; — hiu ige (hiú ige) *verbum otiosum* 40; — P. hýtfagos bezed; E. hiuolkodo befszid. — A' bécsi codexben: *heiu*. Egy eredetü vele a': *heit = stultus*.
- hejaba (hejjába, hiába) ih. *invanum*; hejaba bõlõln<sup>c</sup> ke' engemët, (hejába böcsõlnek kedëg engemët) 97.
- hýan (hýan, hían) ih. *otiose*; Mit allotac it hýan mëd è napot èstëg (Mit állatok, — *allotak*, hiba, — itt híjan mënd e' napot estëg), *Quid hic statis tota die otiosi?* 57; — èlërezëctec ötët hýan (elëresztëk ötët híjan), *dimiserunt eum inanem*, 176.
- hiuan (hiúan, hívan) ih. ugyan az mł: *hijan*. — Lelte hiuan (lëttë hiúan) *invenit vacantem*, 40; — èlërezëctec ötët hiuan (elëresztëk ötët, — *õket*, hiba, — hiúan), *dimiserunt eum vacuum*, 109, 124; P. hejaba; — E. ürefëñ. — Világos ezekbõl, hogy a' *hiu*, melly hajdan *heo*-nak is mondathatott, -



épen úgy mint *hiú-ni* és *hió-ni*, ma: *hív-ni*, *hi-ni*, *viú-ni* és *vió-ni*, ma: *éivni*, — a' *héú*, *hió*, a' *hiú-an*, *héu-an*, *hiún*, *héon*, *hivan*, *hévan*, *hijan*, *héjan*, *hian*, mind egy, 's a' *v*, majd *o*-vá, majd *u*-vá, majd *j*-vé változik, majd el is hagyatik. — Talán egy eredetű a' *hiú*, *hió*, *vacuus* szóval a' *hiu*, *hió* = *vocat* ige is, mi a' jelen nem lévőnek, a' hiányzónak előidéztetése eszméjét fejezi ki; — valóban ez igében szinte azon betűcseréket látjuk, melyeket a' *hiú* szóban.

\* *hiu* (*hiú*, *hív*, *hi*) cs. *vocat*; *hiya* (*híja*) *vocat*, 178, 215; — *hiutta* *uala* (*hiutta* *vala*) *vocaverat*, 142; — P. E. *hýtta*; *hiuttac* (*hiútták*) *vocaverunt*, 35; *hiüny* (*hiújj*) *voca*, 163; P. *hiüad*; E. *hÿ*. — A' bécsi codexben: *hióni*, *hiótok*. — *Hiuatic* (*hívatik*) *vocatur*, 186; 108.

*hiuat* (*hívat*) cs. *vocari curat, invitat*; — *hiuattatol* (*hívatatol*), *invitatus fueris* 163; — *hiuattatec* ke' i<sup>c</sup> q̄ ō *tancituani* a' *menékezőbè* (*hívatatték* *kedég* *Jézus* és *ó tanéjtványi* a' *ményekézőbe*) *vocatus est autem 's a' t. ad nuptias*, 192; — *Nem* vagyok méltó *hívatatnom* (*vocari*) *te* *fiadnak*. 166.

\* *hiuatalos* (*hívalatos*) mn. *vocatus*, 57; *invitatus* 61; P. *kÿk* *hÿwattanak*; E. *kiknek* *hiuatalok* *vagon*.

*hizlal* (*hízlal*) cs. *reficit*; — *Jouètec* *èn* *hoziam* *méd* *kic* *mükalkottatoc* q̄ *megtèrhèfoltètec*, q̄ *èn* *meghizlallac* *tütökèt* (*Jöveték* *en* *hozjám* *mënd* *kik* *munkálkodta'ok* és *mégterhefölteték*, *es en* *mèghizlallak* *tütökèt*) *et ego vos reficiam*, 38; P. E. *megnyugotlak*. — Ez is a' *hiu* származéka *tehát*; *hiú*-bol lett *hi-x-ik* (*otiosus fit*), épen úgy mint *iú*-bol *i-x-ik*, *iszik*.

*hizodalm* (*hizodalm*) fn. *refectio*; — *hol* *vagon* *èn* *hizodalmam* (*hol* *vagon* *en* *hizodalmam*) *ubi est refectio mea*, 115.

*ho* *nap* (*hónap*) fn. *mensis*, 124; — *ho* *napocban* (*hónapokban*) *mensibus*, 123, 132.

*hod* (*hód*) fn. *luna*; — *Januariusnac* *vagō XXXI. napia* a' *hod* ke' *XXX*. (*Januariusnak* *vagon* *31. napja*, a' *hód* *kedég* *30*), 1, 2, 3, 's a' *t*. — *hodban* (*hódban*), *in luna*, 180. P. *hodba*; E. *holdban*.

\* *hol*, *hold* (*hol*, *hold*) fn. *cras*; — *hol* *napon*, (*holnapon*) *cras*, 162; *holda* *keluē* *akara* *ki* *mènni* (*holda* *kèlvén* *akara* *kimenni*) *in crastinum voluit exire*, 192; P. *maas* *napon*; E. *az vtān* *valo* *napoñ*. *Holda* *keluē* (*holda* *kèlve*), *in crastinum*, 220. — A' *hó* *nyelvünkön* *fejérség*, *fényesség* *eszméjét* *fejezi*; *innen* *maga* a' *hó-nix*, a' *hó-ka*, a' *hol*-*mane*, *honnán* a' *hol-val*, *holy-val*, később *hoj-val*, *hol-nal*, *haj-nal*; *hol-nap*; *hold*; a': *holló*, 's a' *hol*-*moritur* ige. *Hol* *annyi* *mint* *elfejéredik*, *innen*: *hol-rány*, *halvány*, *halavány*; *ma* *is* *mondjuk*: *egészen elhaltam* *ijedtemben*, *az* *az*: *elfejéredtem*, *elsápadtam*.

\* *holual* (*holval*) fn. *mane*, 49, 114; *holual* *leuen* (*holval* *lévén*) *facto mane*, 76; P. *reggelre* *kelwen*; E. *haynalba*; — *mikoronn* *riguelre* *iuttottanak* *volna*. — *Igen* *holual* (*igen* *holval*) *diluculo valde*, 84; — *valde mane*, 121; — *előzèr* *reggèl* (*előszer* *reggel*) *primo mane*, 57.

*hol* (*hol*) *ih. ubi*; *hol* *vagon* *en* *hizodalmam*, *ubi est refectio mea*, 115. *Igen* *gyakran* *elő* *jö* *latinosan*. — *Hol* *vèt-tètèc* *ötèt* (*Hol* *vettètek*, *hová* *vetet-tètek*, *ötèt*) *Ubi posuistis eum*, 218;

's a' t. másutt: *hová*; — embérfiának nincs *hová* fejét hajtani, 150. E. hul. hompolg (hompolyg, ma: *hömpölyög*, *hempelyeg*) k. *volvitur, volutatur*; — hompolg uala (hompolyg vala) *volutabatur*, 102; P. E. ferteng. — Térdén hompolguan (terdén hompolygván), *genibus provolutus*, 51. — *Hompolyg* helyesb mint *hömpölyg*, mert a gyök: *homp*-volumen, felhányás, innen: *hompolni, felhompolni*.

hon (hon) fn. *patria*; pphetanac o honnaban ni. tizteffége (profétának ó honjában nincs tisztéffégé), *Propheta in sua patria honorem non habet*, 198; P. hazayaba.

hon (hon) ih. *domi*; — kie micor hon volnanac (kik mikor hon volnának), *qui cum domi essent*, 102; — Maria ke' hon vl vala (Mária kedég hon ül vala), *Maria autem domi sedebat*, 218; P. ot hon; E. hon.

hoz (hoz) nh. *ad*; — személyes rag jövéen hozzá, *j*-t veszen fel  $\approx$  vég betűje után: hoziam (hozzám, ma: *hozzám*) *ad me*, 20; — hozia (hozzá, ma: *hozzá*) *ad illum*, 21, 's a' t.

hoziu (hoszjú, hoszív, ma: hosszú) mn. *longus*, 65;  $\zeta$  hozia leuē a' viadalban imadkozéc uala (és hosziá, — *hoszivá*, — lévén a' viadalban, imádkozék, *imádkozik*, vala) *et factus in agonia prolixius orabat*, 182. Itt a' fordító a' *prolixius*-t nem az *orabatra*, hanem a' *factus*-ra vivé.

\*hos (hős) *adolescens*, 56, 116, 140. P. ýffýw; E. ifiu.

hug (húg) fn. *soror*; nem csak fi de leány ifjabb testvéréről is mondatik: *neminemõ nemberi marta neuo*, —  $\zeta$  enn<sup>c</sup> vala *huga maria neuo* (néminemõ nemberi Márta nevõ, — és ennek vala *huga* Mária nevõ), *et huic erat so-*

*ror nomine Maria*, 152; P. E. szinte: *hug*; — o añnanac huga (ó anyjának húga) *soror matris*, 236; E. ú añnának úcze.

hufuet (húsvét) fn. *Pascha*, 180; E. Husit; — a' fidocnac hufuetec (a' 'sidóknak húsvétek), 230. Tehát nem: *húsvétek*; P. hwfuetnek.

hü (hű) mn. *fidelis*, 159, 167; P. hýwý; E. hiw. — Hiuoc (hűvök, *hívek*) *fideles*, 167.

hitlen (hitlen, hűetlen) mn. *iniquus*, 167; P. alnak; E. hamis; — a' hitlencekél (a' hitlenekkel) *cum infidelibus*, 159.

hitlénol (hitlenól, hűtelenül) k. *infidelis fit, seducitur*; — tü es elhitlénoltetec é (tü es elhitlénolteték é), *et vos seducti estis?* 208; P. týs el hýtetteteke; E. el hitetetti tütököt es.

\*hižen (hiszen) cs. és k. *credit*; Ki hižen fiuba (ki hiszen fiuba) 194, 195; hün az ember (hűn az ember) *credidit homo*, 199; P. hýn; E. hün; hünec o bële (hűnnek ó belé) *crediderunt in eum*, 193. Mindig így kötetik, és soha sem *ben*-nel, talán a' latin szerkezet hü forditása miatt.

\*hüt (hüt) fn. *fides*; te hütöd (të hütöd) *fides tua*, 146.

\*hitèt (hitet) cs. *seducit*; — èl ne hitètèffetec (el në hitètèffèték) *ne seducamini*, 179.

hitètõ (hitetõ) fn. *seductor*, 80; P. hýtetw; E. czalard.

hütõtlen (hütötlen) mn. *incredulus*, 239. Nagy a' különbség a' *hitlen* és *hitetlen* között; *hű-etlen, qui non est fidelis, infidelis*, ungetreu, *hüt-etlen, qui non est credens, incredulus*; ungläubig; épen úgy mint: gond-*atlan*, a' ki nem gond-*os, incurius*, gond-

*talán, sine cura, hű-telen, sine fi-  
de, hű-telen sine fidelitate.*

## II.

\* *idő, üdő (idő, üdő) fn. tempus, ho-  
ra, aetas; idő zerent (idő szerént)  
secundum tempus, 199; ideie koran  
(idejé korán) suo tempore, 61; in  
tempore, 109; — en idem (en idem)  
tempus meum, 72.*

Az *időben* (azon időben) *ex il-  
la hora, 48; P. az oraban. — Az idő-  
bèn (az időben) in illa hora, 52;*  
harmad *idő* koron (harmad *idő* ko-  
ron) *circa horam tertiam, 57; P.*  
három *hora* kor; — E. *hármad ora*  
fele; — *Jó az idő (jó az idő) venit  
hora, 200; — nemde tizenkét idő  
vagon é napiaban (nemde tizenkét  
idő vagon é napjában), nonne duo-  
decim sunt horae diei? 217; mel  
üdön (melly üdön) qua hora, 159;*  
*en idem (en idem), hora mea, 193;*  
*ez tü idetec (ez tü ideték), haec est  
hora vestra, 183; eg ideiglèn (egy  
ideiglen) uua hora, 57; a: valora-  
nac ideie koran (a' vacsorának ide-  
jé korán) hora coenae, 63.*

*Idéie vagon (ideje vagon) aeta-  
tem habet, 213; P. emberkorba wa-  
gyon; E. anné ideiu ember.*

*idés (ides, idős) mn. temporalis senex;  
nē val ő bènne gōkerèt de idest  
(nem val ő benné gyökeret de idest),  
non habet autem in se radicem sed  
temporalis, 42; — idesec (idesék)  
temporales sunt, 89. Az ő idesb fia  
(az ő idesb fia) filius ejus senior,  
166; P. nagyobbýk; E. nagubb. —  
Elő jó Pestinél is: Ees mynd kettē  
idefek walanak, Et ambo processis-  
sent in diebus suis, 112. lev.*

*ifjudadfadg (ifjúdadság) fn. juvenus,  
56; P. ýffýwfag; E. germekfigh.*

*ig, eg (ig, ég) nh. usque; — csak gyé-  
ren fordul elő az egész codexben; — Ki  
vegig allanga (ki végig állandja) 112;  
mēd é napot esteg (mēnd e' napot  
estég) tota die, 57; — egyébbiránt ál-  
landóan: iglen, eglen használtatik;  
mēd a' hetediglen (mēnd a' hetē-  
diglèn) usque ad septimum 63; ve-  
reiglèn (véreiglen), usque ad san-  
gvinem, 66; pituariglan, usque in  
atrium, 74; harmad napiglan, us-  
que in diem tertium, 80; mennig-  
len (mēnyiglen), usque ad coelum,  
151; eg eddeglèn (eddéglen), usque  
huc, 183; 's a' t. A' rövid vég magán-  
hangzókat nem hosszítja meg: véreiglen,  
66, maiglan, 67, határaiglan, 68,  
's a' t., — sőt a' hozzúkat megrövidíti,  
ideiglèn (ideiglen), 57, tèteiglen (te-  
teiglen), 132, 's a' t.*

Az *el*, és *es* szavak alatt már említet-  
tem, miként én az *el*-t a' *meg*-gel, ezt  
az *eg*-gel, ezt az *egy*-gyel, és az *es*-sel,  
egy eredetűnek tartom, 's hogy a' *még*,  
vagy *ég*, *prae*, *pro*, *praeter*, *trans*,  
*re*, értelmeken felül, affirmatio, 's *etiam*  
*et*, értelmet is rejt magába. Itt még az *ig*,  
vagy *eg* névhatározot is azon származatú-  
nak állítom. — A' *meg* ismerem, *meggon-*  
*doltam*, az *igen* = *valde*, *procerto*; *igy-*  
*en* = *sic*; *hisz-en* = *tamen*; — *isa* = *certe*;  
*bizony* = *certe*, *porro*; *még* = *adhuc*, — *meg* =  
*et*; mint *egy*, mint *el* = *in circa*, *quasi*  
*alig*, vagy mint a' Hegyalján ejtik: *elig* =  
*vix*, *eligha* nem = *vix si non*, az az: *meg-*  
*lehet el* annyira = *adeo*, *el* vegre = *denique*  
*demum*; *el* ki mene = *abiit foras*; *mēnd el*  
*aljaiglan* = *usque deorsum*, *egy eddeglèn* =  
*usque huc*; *nap esteg* = *tota die*; *meges* =  
*adhuc*; *esmeg* = *iterum*; *meghagyja* = *relin-*  
*quit*; *megfordul* = *revertitur*; *míg* az az

*mi-ig* = usque quo; mind-ég, vagy mind-ég, mind-ig = usque ad omne, semper, szólásokban ugyan azon eszmének lépcsőnkénti átváltozását láthatni.

Ezekből gondolom én megfejthetőnek a' homályos *kédég* = *autem*, szó értelmét is. Nem tudok szót nyelvünkben melly anynyi változásokon ment volna át mint ez. — Az ő időkben *kedeg*, *kedig*, *kedeglen*, *kediglen*, *kegyig*, később *peneg*, *penig*, *peniglen*, *penigtelen*, *pegy*, *pegyig*, *pegyiglen* alakban tűnik elő, míg végre a' mai *pedig* jöve csaknem ország-szerte használatba. — Láttuk hogy az *egy*, hajdan *igy* = unus, affirmatio értelemmel is bír, látjuk még inkább az *egy-előre*, *egy-hamar* kifejezésekben; — valóban én maga az *egy* = unus, sarkalatos számban sem látok egyebet, mint a' számazat legelső igenleges eszméjének az affirmativus *meg* vagyis *eg* ígehatározóval kifejezését, mellyhez szerével köttetnek a' többi szám nevek. — Épen így fejezi ki a' *ket* vagy *kettő* a' másod rendű eszmét. — Miként lett maga a' hét másod napja a' *Kedd*, a' *ket*-ből, 's miként nem egyéb az a' *ket-ed*-nél, tanítá már Révai, Elab. Gram. 284. lapján. — Ígyen lett azon *ket*-ből az *eszten kedd*, vagy *exsten kedd* = quindena is, mi nem egyéb mint: *ex-en-en ket-tede*, az az: *e' mai nap ketted fordulata*. Bethlen Gábor írja Thurzó Szaniszló grófhhoz 1621-diki majus 22-dikén: „Una hirundo non facit ver, két 's három vármegyék sem tesznek egy országot; — nem vármegyéről vármegyére köll az császár diplomájának páriáját hurczoltatni Forgách Sigmond-dal, ha az országnak régi megírott törvényének és szabadságának módját szeme előtt akarja viselni; hanem in generali Diaeta kelleük annak promulgálásának lenni; mellyre mi ihon ez jövő *eszten keddet* rendeltük az vármegyéknek. —

Hogy a' *kedeg*-ben szinte ezen *ked*, vagy *ketted* szó lappang az *ig* = usque névhatározóval, annál inkább sejtem, mert valamint a' *két* = duo vonatos, azaz rövid e-vel iratik állandóan mind a' bécsi mind e' müncheni codexben, úgy a' *kédég*-nek, melly a' bécsiben igen gyakran egészen kiirva áll, elő szótaga e' müncheniben többször, amabban pedig csaknem mindig szinte azzal fordul elő; — de ha gondolóra vesszük a' *pedig* vagy régisen és sokkal helyesbben *kedig* szó értelmét; valóban azt mindenkor, valamely elkezdett beszéd további folytatására, vagy a' másod rendű eszmének az elővel egybe kötésére szoktuk használni. Így mondjuk: *Péter eljött, Pál pedig nem*, hogy Péter eljött ez az *elő* eszme, 's hogy Pál el nem jött ez a' *másod*; — ezért *pedigen* nem lehet beszédet kezdeni. — A' példák számtalanok reá e' codexben, hol állandóan a' latin *autem* helyett áll.

Át megyek az *ig* származékaira. Az ígehatározó *n* jel betűjével vagy *en* ragjával köttetvén, léssen belölle *igen-valde*, *omnino*; — maga az *el*-lé átváltozott *eg* az az *ig* vettvén utánna, 's ezen felül még az *en* ígehatározati rag, léssen: *igel-en*, *iglen*, mi már még nagyobb affirmatiót jelent, 's *usque ad*, *usque in* értelmű. *Mind egyig le vágják*, még nem fejezi ki hogy az *egyet* is levágták, de a': *mind egyig len le vágják*, úgy tetszik nekem, már azt teszi, hogy egy sem maradt. — A': mind *el* a' városiglan már legnagyobb affirmatio. — *L. el, és.*  
*iga* (*iga*) fn. *iugum*; öt *iga* barmot (öt *iga* barmot) *juga boum quinque*, 163; P. E. szinte így. Tehát ein Zug Pferde, Ochsen, *egy iga ló, ökör*; ma is mondjuk *igás ló*. — *Járom das Joch.*  
*igaz* (*igaz*) mn. *justus*, bizony *verus*, *certus*.

igazeit (igazéjt) cs. *justificat*; megigazeitac (mégigazéjták) *justificaverunt*, 141.

igazol (igazól, igazúl) k. *justificatur*; igazoltatol (igazóltatol), *justificaberis*, 40; P. igazóltatol. — Mégigazoltatol (mégigazóltatolt), *justificata est*, 141; — mégigazoltatol (mégigazóltatol) *justificatus*, 171.

\* igazolat (igazólat, igazúlat) fn. *justificatio*, 122; — P. igazóto dolog; E. io műelkedet.

\* igrecé (igrecz) fn. *tibicen*; — igrecéket (igreczékét) *tibicines*, 32; — P. trombýtáfokat; E. fipofokat. — Innen az: *Igriczi* helység név\*), *igreczek* laka, mint: *Vendégi*, *Németi*, *Tóti*, vendégek, németek, tótok laka.

ig (így) ih. *sic*, 234.

\* igén (ígyen) ih. *sic*, 208, 223.

ýéztét (ijesztet) fn. *stupor*; — megýéden<sup>c</sup> nag ýéztéttel (mégijedének nagy ijesztéttel), 93. P. almelkodas. — *Ijed* az *íj*-től származik, *megrezzen mint az íj*.

\* ildomos (ildomos) mn. *prudens*, 70. — ildomofoc (ildomosok) *prudentes*, 34; — mert ildomofon tót uolna (mért ildomoson tött volna), *quia prudenter fecisset*, 167. — P. bewlchen; — E. efzesen. Tehát: *ildomatalan*, vagy *idomatalan*, amyi mint: *imprudens*, *ostoba*.

\* ildomoffag (ildomoffág) fn. *prudencia*, 123.

illét (illet) cs. *tangit*, *attingit*; hog illétne azokat (hogy illetné azokat), *ut eos tangeret*, 171; — ne akarih

èngemèt illètned (nè akarjh engèmet illètnèd) *noli me tangere*, 238.

\* illic (illik) k. *convenit*; — nem illic (nèm illic) *non convenit*, 136.

\* illic (illik) szi. *licet*, 55; — nè illic (nèm illik) *non licet*, 38; — illic zombatokon iol tenni (illik szombatokon jól tenni) *licet Sabbatis benefacere*, 39; — Illic é (illik é?), *licet?* 63. Innen a' ma is életben lévő: *tudni illik = scire licet*, *scilicet*. Révai előtt, midón a' személytelen ígéket Elab. Gram. V. II. p. 975. előszámlálta, úgy látszik ismeretlen volt az *illik*-nek *licet* jelentése.

íllèten (illyetèn, illyetèn) mn. *talis*; illètènekèt (illyetènekèt) *talia*, 147, 160; — íllèten nèmqùèt (illyetèn nèmqùèt) *hujusmodi*, 209. — Épen így: *ollyatán*.

im (ím) isz. *ecce*, 162.

ime (imè) isz. *ecce*, 162; — ꝛ nè mon-gac, mert auag ime amot (és nèm mondják mèrt avagy imè amott), *neque dicent: Ecce hic aut ecce illic*, 170; — ime it ꝛ ime amot (imè itt és imè amott), *Ecce hic et ecce illic*, 170; — P. ime ihon ime ahon; E. Im itt am ott.

\* imt (imt, ma: *int*) cs. *innuit*, *annuit*, *praemonet*; — imtenèc (imté-nec) *annuerunt*, 134; — vala imtò (vala imtó) *erat innuens*, 123; — imtètni (imtetni) *praemoneri*, 45.

\* imad (imád) k. és cs. *orat*; — imag-gatoc tütöket patuaro-zokert (imád-jatok tütököt patvarozókért), *orate pro calumniantibus vobis*, 138; — P. imatkozzatok; E. imadgátok azokirt. — A' leuált ke' aluan èzeket imaggauala on bènne (a' levált ke-dég állván ezèkèt imádja vala on bennè), *Pharisaeus stans haec apud*

\*) L. R. m. nyelvemlékek Iső kötet. II. Ó testamentomi néhány könyvnél: E' bécsi codex úgye, maig, LVIII. lap. Szerkesztő.

*se orabat*, 171; P. illýen modon imatkozýk wala magaba; — E. illen imádfágot tifzen vala. — Imaggatoc atát (imádjátok atyát), *adorabitis patrem*, 197. A' régi temetési beszédben és könyörgésben is így jó elő mind közép mind cselekvő igeül; — *Vimádjuk uromk isten kegyilmét*, — *Vimádjomuk ez szegény ember lilkiért*. imadkozic (imádkozik) k. *orat*; — mendenha kél imadkozni (ménden- ha kell imádkozni), *oportet semper orare*, 171; — imatkozuatoc (imádkozvátok) *orantes*, 64.

imadflag (imádság) fn. *oratio*, 64.

inl. (incs) k. *non est*, 63, 103, 143, 207.

inlèn (incsen) ugyan az mi *incs*; 49, 90, 147, 192; — inlèn feriem (incsen férjem), *non habeo virum*, 197. Az *incs*, *incsen*, *nincs*, *nincsen* felváltva használtatik e' codexben. Milly öröme volt volna a' nagy szorgalmú Révainak, ha midőn fáradságosan fejtegeté a' *nincs*, *sincs* értelmét 's eredtét a' chaldai  $\text{ܢܝܢ}$  (*ith*, vagy *ics*) *est*, és heber  $\text{יֵשׁ}$  (*mèen*, megfordítva *nem*) *renuit* szókból, ezt tudja vala. Elab. Gram. V. II. p. 843. Nekem úgy látszik az *ingyen* = *nec*, *neque*, hegyaljai hangoztatás szerint: *ingen*, ma: *gratis* értelemben, is közel rokonsághan van az *incsen*-nel.

\* indol (indól, indul) k. *movetur, commovetur*; — megindoltatnac (megindoltatnak) *commovebuntur*, 67; — *movebuntur*, 180.

indolat (indólat) fn. *motus*, 30; — föld indolatoc (föld indólatok) *terrae motus*, 112.

ingèn (ingyen) ih. *gratis, neque*; — ingèn güöltèn<sup>c</sup> engemèt (ingyen gyüöltének engemet), *odio habue-*

*runt me gratis*, 228; — P. E. ok nekýl. — Ingen pñiat fem fogtatoc (ingyen poenitentiat fem fogtatok), *nec poenitentiam habuistis*, 61, 86; — ingèn nílèn miuèl mèrèh (ingyen nincsen mivel merèh) *neque in quo haurias habes*, 197.

inkab (inkább) *magis*; — attol inkab (attol inkább) *magis, eo magis*, 58; — mellic zèreti ötèt inkab (mellyik szereti ötèt inkább), 142, 235, — èzectol inkab (ezektől inkább) *plus his*, 240; naggal inkab (naggyal inkább) *multo magis*, 173. — *Jobban, sokkal jobban*, nem fordúl elő soha *magis*, vagy *multo magis* értelemben. Az: *attol inkább*, *ezeztől inkább*, eléggé mutatja, hogy az: *inkább*, hasonlítója (comparativus) az *inka* vagy *jonka*, *jonha*, vagy *jonho*, cor, viscera, szónak. — I. *Jonho*.

innèn (innen) ih. *inde*, 41; — ereg èl innèn (erèdj el innen), *transi hinc*, 206; inèn  $\tau$  onnan (innen és onnan), *hinc et hinc*, 236; — P. egý felewl, mas felewl; — E. innen és onnan.

innèt (innet), ugyan az mi *innen*, 227.

innètèn (innetén) ugyan az mi *innen*; 24, 55, 98, 131. Épen így: *onnaton*, 39, 84. — Kic akarnanac inèn tú hoziatoc mēni nē mèhèt<sup>c</sup>, fem iq- hèt<sup>c</sup> idè onnaton (kik akarnának innen tú hozjátok menni, nēm me- hetnek, sem jöhetnek, *ide onnaton*), *inde huc*, 168. Az: *innen*, *innet*, *inneten* v. *innetén*; *onnan*, *onnat*, *onnaton*, felváltva használtatik \*).

ýp (jip, ip) fn. *socer*; vala Caifasnac ýpa (vala Caifásnak ipa), *erat socer Caiphae*, 233; P. E. szinte: *ip*. Épen így: *nap* = *socrus*.

\*) L. a' különbséget, I. köt. Ld. lap. Szerkesztő.

ir (ír) cs. *scribit*; — ha *m̄girattatnanac* (ha *m̄gírattatnának*) *si scribantur*, 241; P. meg iratnanak; E. meg iratnatnānak. — Vala iratuā (vala iratván), *erat scripta*, 186.

iras tudo (írás tudó) fn. *scriba*, 29. 's a' t.

\* irat (írat) fn. *scriptio*; — fellől irt irat (féljólírt irat) *superinscriptio*, 186; — kornól iratfat (körnóíratját), *inscriptionem*, 177.

iratat (íratat) fn. *descriptio*; — è meg iratát èlőzer löt Cirinustol (e' m̄g iratát èlőszēr lött Cirinustol) 126.

\* irgalmasság (irgalmasság) fn. *miseri-cordia* 166. — Az *irg*, vagy *jorg* gyök-től származik *irgat*, vagy miként a' régi temetési beszédben van *jorgat = mise-retur*, — és *irgalas*, vagy *jorgalás*, *jargalás = stipendium*.

irt (irt) cs. *eradicat*; ki irlatoc (kiirt-sátok) *eradicetis*, 43; kiirtatni (ki-irtatni) *eradicari*, 169. — Boeskey István írja Thurzó Györgyhöz májusban 1605-ben: „nem kiwanhattaié mind lelký s-mind testý állapotunkot haborgatoo fok szw̄kfeghis, hogý dé-rék romláfra s-*hi giw̄kereszre* ne bochatanoiok vtolfo romláfra tért állapotunkot.“

istēnbeli (istenbeli) mn; mü istenōc-beli irgalmasságnac miatta (mü istē-nōnkbeli irgalmasságnac miatta) *per viscera misericordiae Dei nostri*, 125.

\* ízic, ízec (iszik, iszék) k. és cs. *bibit*; ežec ꝛ *ížec* (észék és iszék) *manducet et bibet*, 69, 136, 197; — ýunac (ijúnak, iúnak) *biberunt*, 115; — iut (iutt) *bibit*, 197; — iando vagoc (iandó vagyok) *bibiturus sum*, 58; ízia-toc (iszjátok) *bibetis*, 58; ènni ꝛ inna (enni és innya) *edere et bibere*,

159. P. E. szinte *innya*; — inod (in-nod) *bibere*, 196.

\* iuolt (ivölt) k. *clamat*; v̄uoltuē (üvölt-vén) *clamantes*, 32; — iuoltō (ivölt-tő) *clamans*, 133. — l. *Üvölt*.

iuoltèt (ivöltet) fn. *clamor*; — kiētlē-bèn iuoltèt<sup>c</sup> z̄aua (kietlenben ivölt-tetnek szava) *vox clamantis in deserto*, 191.

jambortalanfag (jambortalanság) fn. *improbitas*; — o iambortalanfagai-ert (o jambortalanságajért), *propter improbitatem ejus*, 153.

jar (jár) k. *ambulat*; — iaratta (járata) *ambulantem*, 46, 191; — iaratoc (jártatok) *ambulates*, 85.

jargalas (jargalás) fn. *stipendium*; — megelegeggetec tü iargalastokon (mégelégédjetek tü jargalastokon), *contenti estote stipendiis vestris*, 130; P. E. fold. Az *irg* vagy *jorg* gyök származéka; l. *Irgalmasság*.

jarom (járom) fn. *jugum*, 38. l. *Iga*.  
jègez (jegyöz) cs. *signat*, *significat*; in̄g iègzette (mègjegyözöttè) *signavit*, 203; — iègèzuen (jegyözvèn), *significans*, 234.

jèlen (jelèn) ih. *palam*; — ièlen va-gon (jelèn vagyon) *adest*, 218; — iè-len voltat (jelèn voltát) *palam esse*, 206.

jèlenet (jelènèt) fn. *manifestatio*, *ostensio*, *revelatio*; — ièlenetè ne ioyon (jelènètè nè jöjjön), *in palam non veniat*, 144; — o megèlenetèn<sup>c</sup> napiaiglan (o m̄gjèlenetènek napjaiglan) *usque ad diem ostensionis suae*, 126; — poganocnac megèlenetèrè (pogányoknak m̄gjèlenètèrè), *ad revelationem gentium*, 127.

jèlenic (jelènìk) k. *apparet*; — ièlenec (jelènèk) *apparuerunt*, 51; *apparuit*, 121.

\* jèlennèn (jelènnen) ih. *manifeste, palam*; 84; P. E. nylwan. — Nè ièlennè de monnal titkon (nèm jelènnen de monnal titkon) *non manifeste sed quasi occulto*, 206; *palam*, 206, 216; ime nilvā bèzel (imè nyilván beszél) *ecce palam loquitur*, 207.

\* jèlènfeg (jelènség) fn. *signum*, 40; o ièlensegít (ó jelènségít) *signa ejus*, 194; P. iel; E. czuda, ielensigh.

jèlent (jelènt) cs. *revelat, manifestat, patefacit*; hog megjelentèffenec foc zuuècból gondolatoc (hogy megjelèntèffènek sok szüvekből gondolatoc), *ut revelentur ex multis cordibus cogitationes*, 127; P. E. megnylatkoztaffanak. — Semmi ke' ol fèdèzèt ki nem mgièlentètic (sèmmi kedèg olly fèdèzett ki nèm megjelèntetik), *nihil autem opertum est, quod non revelatur*, 156; — megjelentètic (megjelèntetik) *revelabitur*, 170; — kin<sup>c</sup> ièlentètet meg (kinek jelèntetèt meg), *cui revelatum est*, 222; — ièlentètic (jelèntetik) *manifestatur*, 144; — megjelentè (megjelèntè) *manifestavit*, 193; megjelentètnec (megjelèntètnék) *manifestaretur*, 174, 191; megjelentem èn magamat (megjelèntèm en magamat) *manifestabo me ipsum*, 226; P. E. megmutatom magamat. — Megjelentuén (megjelèntuén) *patefacientes*, 84.

jèles bünös (jelès bünös) fn. *Publicanus*, 135; — ièles bünös müuèlkedètbèlic (jeles bünös müvelkedetbèlic), *publicani*, 25; ièlen valo bünöfoc (jelèn való bünösök) 141. P. nylwan walo býneffek.

jo (jó) mn. és fn. *bonus, bona (orum)*; iob te nèked (jobb tè necked), *bonum est tibi*, 53. — Aggad m̄g ènnè-

kem a' iobol rözèmet (adjad mæg ennekèm a' jóból rözèmet), *da mihi portionem substantiae*, 165; — o iauat (ó javát) *substantiam suam*, 145, 166; — o iauin (ó javin), *super bona sua*, 69, 173; — foc iauid vadnac (sok javid vagynak) *habes multa bona*, 158; — èn iauimat (en javimat) *bona mea*, 157. — Másutt *substantia = vagy*. P. iozag; E. marha. A 124. lapon iozagockal (jóságokkal) szinte *bonis*, hár egyébbiránt: *virtus*.

jobból (jobból, jobbúl) k. *melius habet*; m̄g iobbolt uolna (mègjobbólt volna) *melius habuerit*, 199. Itt a' betegről mondatik. P. lewt wolna iobbā; E. meg kōnnèbbedett. — A' bécsi codexben: iogolasonkra (jogolásonkra) *ad emendationem nostram*.

\* jog, iob (jog, jobb) mn. és fn. *dexter, dextera*; iog zéméd (jog szemed), *oculus tuus dexter*, 24; iog kèzed (jog kezéd), *manus tua dextra*, 24; iog tüg (jog tügy) *dextra maxilla*, 25; tè iog fèlöllèd (te jog fèlöllèd) *ad dextram tuam*, 58, 106; o iogiaba (ó jogjába) *in dextram ejus*, 78; a' tèhètsegnèc iogia fèlöl (a' tehètsegnèc jogja fèlöl), *a dextris virtutis*, 117. — Latanac ifiat vlèttè iob fèlöl (látánac ifjat ülette jobb fèlöl) *viderunt juvenem sedentem in dextris*, 121; iob kèze (jobb kezè) *manus ejus dextra*, 137. — Révai, Ant. Lit. Hung. Vol. I. §. 77. haragosan vitatá, hogy a' régisen írott *iogot*, nem *jog*-nak, 's a' *iogiá*-t nem *jogjá*-nak, hanem *jogy*-nak 's *jogy*-jának kell olvasni, honnan: *jogy*-ül, *gyógy*-ül; de Révai kevés tekintettel volt a' bécsi codexben, melyet maga fáradszorgalommal háromszor leírt, előfordu-



ló jegyekre. Az itt általam felhozott példák ugyan, melyekben a' *g* felől mindenütt elmaradt a' vonás, Révai állítását igazolják, — azonban, hogy a' sok közül egyet említsek, a' 183. lapon világosan *ioġ fūlet* (jog fület) áll, a' R. nyelvemlékek I. kötetében pedig több példák vagynak kiírva, melyekben mind vonással tűnik elő a' *g*. Az egészből annyi bizonyos, hogy mind *jog*-nak, mind *jogy*-nak lehet olvasni, valamint hajdan a' közdivatban is felváltva használtatott, 's a' *jogy* csak lágyítása a' *jognak*, mely közelebb származéka a' *jó*-nak, miként *bal-og* a' *bal*-nak, *gyal-og* a' *gyal*-nak, *lov-og* a' *ló*-nak.

*Jus* értelemben itt sem jó elő sehol; a' hécsi codexben e' helyet: „és mēndēn feleségēk, mēnd nagyok és mēnd küsedēk *tisztességēt jogljanak* ó férjēknek,“ mi a' latinban *deferant* igével adatik, *jus* értelemben lehetne venni, mert parancsolólag mondatik, *debeant deferre*, mintegy: tartozzanak megadni, mi őket *jog* szerint illeti; azonban itt is inkább *jogyoljanak*, vagy *gyogyoljanak*, értelmet vív ki magának, mert a' *jogl*, cselekvő ige, épen úgy mint *forbat l = retribuit, has on l = simulat, assimilat*, 's a' t.

\* *jozág* (jóság, jóság) fn. *virtus* 29; igen gyakran előfordúl; olykor, mint a' 117. lapon: *tehetség*. P. szinte: *iozág*; E. hatalom. — Vétetik *jóság* mint ma *bona* értelemben is. Így lett or-*ság*ból or-*szág*, így csend-*es*-ből csend-*esz*, így használtatik ma is felváltva: *ka-pas* kodik és *kapasz*zkodik.

*joh*, *iuh* (*joh*, *juh*) fn. *ovis*; *o* iohyert (ó johijért, johiért) *pro ovibus suis*, 215. A' *joh* és *juh*, felváltva jó elő.

*jonho* (*jonhó*) fn. *cor*; *bodogoc* tizta

*ionhouac* (bódogok tizta *jonhouac*) *beati mundo corde*, 22; *tū ionhotoc* (tū *jonhotoc*) *cor vestrum* 55. Csak e' két helyen jó elő, egyibbiránt *cor* mindig *szű*-vel fordítottatik. Erdősi e' helyet: *per viscera misericordiae Dei nostri*, így fordítja: „Az mű istenünknek kőnőrületes szűinek és *iohānak* általa,“ mi e' codexben így adatik: „mű istenőnkbeli irgalmasságnak miatta,“ — a' bel tehát és *jonho* vagy *joh* annyi mint *viscera*; innen származott kétség kül a' *gyon*, vagy mint a' Hegyalján ejtik: *gyo h-on confitetur*, az az megvalja a' szív', a' kebel' titkait; innen az: éh *gyom*-ra vagy éh *jom*-ra; sőt mint nekem látszik, innen az *inkább*, vagy *jonkább*, *jonho*-abb, *magis*, ige határozó is. A' hon különböző vidékein a' *joh* majd *máj*-at, majd *súzá*t, az az a' szárnyas állatok *belét*, *gyomrát*, jelenti.

*jo* (jó) k. *venit*; — mindig így, — *jön* nem fordul elő; — *io* az *ido* (jó az *idő*) *venit hora*, 200; — *èlèuè ion<sup>c</sup>* (eleve *jönék*) *procedent*, 201; — P. E. elew *iewnek*. — *Jonō* (*jönő*, *jőne*) *veniret*, 159; — *ion<sup>c</sup>* a' *napoc* (*jőnek* a' *napok*) *venient dies*, 178; — *ioùètec èbèllètec* (*jövetek*, *jőjete*k *ebélljete*k) *venite prandere*, 240, 61, 80, 95, 109; — Valobizon *INes* *ioùèndō* (Valóbizony *Illyés* *jövendő*) *Elias quidem venturus est*, 51; — *ioùèttè* (*jövette*) *venientem*, 75, 117; *ioùéièc* (*jövéjék*) *venientes*, 31, 45.

*Joùèndouol* (*jövendővöl*, *jövendőül*) *ih. in futurum*, 161.

*jut* (*jut*) k. *advenit, pertingit*; — a' *varofba* *iutuaioc* (a' városba *jutvájok*) *venientes in civitatem*, 31. 's a' t.

## K.

<sup>o</sup> kailt (kajált) cs. és k. *clamat*; — naggal inkább kailtanac (naggyal inkább kajáltanak) *multo magis clamabant*, 173; kailta (kajálta), 190; kailtoc (kajáltók) *clamantes*, 171. P. ýnewlt; E. kiált.

kaláz (kalász) fn. *festuca*; mit latod ke' a' kalazt të a'adfia zémébèn, ę a' gerendat te zémédbèn nē latod, (mit látod kedęg a' kalászt të atyádfia szémében, és a' gerendát të szémédben nem látod), *quid autem vides festucam in oculo fratris tui: et trabem in oculo tuo non vides?* 27, 28; — mindig illy értelemben vétetik. *Spica = gabona fő.* P. zalka; E. karofz alat. A' szálka, úgy látszik nekem, csak megfordítása, egyszerűsmind betűcseréje a' kalász-nak.

kalonga (kalongya) fn. *clibanus*, 158; P. kemencze; — E. ighó kemenőze. Talán a' kemencze alakja miatt neveztetett *kalongyá*-nak, épen úgy, mint sok helyen most is *boglyá*-nak neveztetik annak egy neme, szinte alakja miatt.

kamora zék (kamora-szek, kamara szék) fn. *sterquilinum*, 164.

kapozta (káposzta) fn. *olus*, 43; — kic meg dezmallatoc a' mentat ę a' rutat ę mēden kapoztat (kik megdéz-máljátok a' mentát és a' rutát és mēden káposztát) *qui decimat is mentham et rutam et omne olus*, 155. P. fy; E. kerti vetemiń.

kar (kar) fn. *chorus*; — halla a' hangoflatot ę a' kart (hallá a' hangoslatot és a' kart), *audivit symphoniam et chorum*; 166. P. tancz; E. tánczolás.

kar (kar) fn. *humerus*; kariocra (karjokra) *in humeros*, 64; P. E. vall. —

Vrnak karia (Úrnak karja) *brachium Domini*, 222.

karhozic (kárhozik) k. *condemnatur*; karhozot uolna (kárhozott volna) *condemnatus esset*, 76; karhozotatol (kárhozotatol) *condemnaberis*, 40.

karoml (károml) cs. *blasphemat*, 31; megkaromlattatic (męgkáromlattatik) *illudetur*, 172. — P. megchw-follýak; E. meg czufoltatik.

\* karomlat (káromlat) fn. *blasphemia*, 40, 47.

katrinéa (katrinca) fn. *sudarium*; — Vram ime të penzéd kit tartottam katrinéaba takaruń (Uram imē te penzéd kit tartottam katrinézába takarván), *Domine ecce mna tua quam habui repositam in sudario*, 174. P. kezkewnebe; E. kēzi kēzkenőben.

\* kazdag (kazdag, ma: *gazdag*) mn. *dives*, 124, 138. P. E. szinte így.

kelke kego (kęcskę-kęgyó) fn. *vipera*, 20; kęlke kegonac nęzėti (kęcskę-kęgyónak nęmzeti), *progenies viperarum* 40.

\* ke', kę' (kędęg, kędęg, ma: *pedig*), ksz. *autem*, 1, 2, 's a' t. számtalanszor előfordúl, mindig így rövidítve; kiirva egészen soha sem. P. kegyglen; E. kedigleń; I. Ig.

kegelméz (kęgyelmez) k. *propitius est*. Iftēn kegelmézih (isten kęgyelmezjh) *Deus propitius esto*, 171.

\* kego, kigo (kęgyó, kigyó) fn. *serpens*, 20, 28, 34.

\* kei (kėj) fn. *libentia*; — a' föld onō keýen gimoloz (a' föld önön kęj-jén gyimölcsöz), *ultra terra fructificat*, 89. — P. ew keýen; E. ún kiyń. Ma: *önként*, vagy *önkényt*. — Így a' régi írásokban egyaránt használta-

tott: *kénytelen, kéntelen, és kételen, kényyszerit és készerit.*

**kel** (kél, kél, kel), k. *surgit, occurrit, exit*; *kellétec* éreggono *innet* (kéljének erédjünk innet), *surgite eamus hinc*, 227; *előtöcbe kel tünéctec* (előtökbe kél tünécték) *occurret vobis*, 181; *ki kélé azert è bézed az atafiac közöt* (kikele azért e' beszéd az atyafiak között), *exiit ergo sermo iste inter fratres*, 241. P. *ký* mene; E. *ki* terjedt.

\* **kelét** (kélet) fn. *surrectio*; *felkelétről* (félkéletről) *de resurrectione*, 127; *felkéletecben* (félkelétekben), *in resurrectione*, 163.

**kel** (kél, kél, kel) k. *fermentatur*; *még kellén* (mégkéljen) *fermentatur*, 161. P. *keel*; E. *koáfz* ifzt venne hozzá.

**kél** (káll, kell) k. *oportet, placet*; *mert mindenha kél imadkozni*, — *sonha még nem kél fogatkozni* (mert mindenha kell imádkozni, — *sonha még nem kell fogatkozni*), *quoniam oportet semper orare*, — *oportet deficere*, 171; — *kél vala* (káll vala) *oportebat*, 196; — *kellet volna herodéfné* (kállt volna Herodesnek), *placuisse Herodi*, 94; — *fémire kéllo* (fémiré kálló), *ad nihilum valet*, 23; — *nem kéllo az égezécne* *vruos* (nem kálló az egészéknek *urvos*), *non est opus valentibus medicus*, 32.

\* **kellemetes** (kellémetés) mn. *opus est, necessarius, placitus, expedit*; *mi kellemetes legen tünéctec* (mi kellémetés légyen tü nekték) *quid opus sit vobis*, 26; — *kellémetes* (kellemetés) *necessarius*, 107; — *valameneiéc kellémetefec* (valaményéjek kellémetéfék), *quotquot habet ne-*

*cessarios*, 153; — *bizon eg kellemetés* (bizony egy kellémetes), *porro unum est necessarium*. — *kellémetefec* (kellémetéfék) *necessarii sunt* 164; — *kellémetéfec* (kellémetéfék) *necesse est*, 189; — *kellémetes tünéctec* (kellemetés tünécték), *expedit vobis*, 219; — *kellémetes hog es èn èl mennéc* (kellemetés hogy es en elménjek), *expedit vobis ut ego vadam*, 229; — *médha tezem melléc kellémetefec o neki* (méndenha tézsem méllyek kellémetéfék ó neki) *quae placita sunt ei facio semper*, 210.

\* **kellémeteffég** (kellemetéffég) fn. *necessitas, opus*; *mert vr válla o kellémetéffégét* (mert úr valja ó kellémetéffégét), *quia Dominus eum (pullum asinae) necessarium habet*, 175; — *níl. kellémetéffég te nekéd hog valaki kérdezién tegedét* (nincs kellémetésség té nekéd hogy valaki kerdézjen tégedet), *non opus est tibi, ut te quis interroget*, 230.

\* **kellétic** (källetik) k. *placet*; — *zokdofó herodiadifnac laña az ebélló haz közepet*, *et kállétec herodéfnéc*, (szökdőfó Herodiadistnak lyánya az ebélló-ház közepett, és *källeték Heródesnek*), *salvavit filia Herodidis in medio, et placuit Herodi*, 45; — *ug källetet te élöttéd* (úgy källetett té élöttéd), 151; — *källetét tü atatocnac* (källetett tü atyátoknak) *placuit patri vestro*, 158; — *te bennéd iol källetet ènnékem* (té benned jól källetett en nekém) *in te complacuit mihi*, 130; — *vg atá mert ig volt källetuè te élöttéd* (úgy atya mert így volt källetvén té élöttéd), *Ita Pater: quoniam sic fuit placitum ante te*, 38. — Világos

ezekből, hogy a' *kelletik* ige, melyet némelyek az újabb időkben egészen kitagadtak, valósággal létezik nyelvünkben. Szenvedő alakja ez a' *kellet placitum facit* cselekvő igének. Később főként a' német műffen értelemben vétették, megkülönböztetve a' *kell* vagy *köll* igétől, mellyel a' föllen, dűrfen értelme adaték. A' számtalan példákbl legyen elég egyet kettőt itt felhoznom. Gál Péter írja Eszterházy Miklós grófnak a' Bethlen Gáborral végzetek felől 1623-ban: „Kedvetlenek sem voltak császár urunk ő fölségéhez az emberek, és megtetszett szovokbol, hogy az kényszerítésből *kölljessék* más urat uralnikok;“ — ismét: „Az hazonk (hazánk) fajinak az magyaroknak mennyit *kölljessék* hinni, — azt már ő megösmerte.“ — Tovább írja: „Nem *kölljött* volna megengedni, hogy azt disputálták az gyűlésben; — azt sem *kölljött* volna megengedni ő fölségének hogy Thurzó Sztaniszló úgymond engem olyan böcsületlenül, tisztátalanul nyelvén forgatott.“ — Bethlen Gábor írja a' vármegyékhez azon évi sept. 2-ról: „Mind ezekért és egyéb előttünk álló szükséges dolgokért is *kölletett* Hívségteknek ad diem 10-mum praesentis mensis sept. Congregatiót promulgáltatunk;“ — Pogrányi István és Szikszay István írják végre Thurszó Szaniszló nádornak azon évben: „Mert régen megtanúlta azt, hogy az fejedelmek felől avagy halgatni *köll*, avagy gonoszt nem *kell* mondani.“ — Azonban, igen gyakran felcseréltetett már a' régi időktől fogva e' két szó egymással, sőt itt ott előbukkan a' hibás *kellenék* is, *kelletnék* helyeit.

\* *kellétlèn* (kölletlen) mn. *inutilis*; *kellétlèn* zolgac (kölletlen szolgák) *servi inutilis*, 169; P. E. haznaltalan.

*kèleh* (kelyeh, kelyh) fn. *calix*, 115, 181; *kèlhet* (kelyhèt) *calicem*, 106; a' 103. lapon: *pohar*.

\* *kenl.* (kéncs, kincs) fn. *thesaurus*, 158. 's a' t.

\* *kenlez* (kéncsz) cs. *thesaurizat*; — ne akariatoc *kenleznetec* tü magatognac *kenleket földön* (né akarjatok *kéncsznèték* tü magatognak *kéncsèkèt földön*), *nolite thesaurizare vobis thesauros in terra*, 26.

*kènet* (kenet) cs. *ungit*; — a' *kènetèl megkèneti uala* (a' *kenettel megkeneti vala*), — Olajal èn femet meg nè *kèneted*, è *kènetèl kènetemg* èn labaimat, (Olajjal en fèmet meg nè *kenetéd*, e' *kenettel keneté meg en lábaimat*, 142; a' latinban mindenütt *ungo*. — *Kènetèl kènete vala* (kenettel *kenèttè vala*), *ungvento unxit*, 217, 220. P. *kenettel megkente*; E. *kenetuel meg kenè*. A' *ken* ige hajdan hihetõleg benmaradó értelemben, 's így közép formában használtatott, mi magában *elkenõdik*, valamint *fogy* és *fogyat*, *terem* (a' gyümölcs) *teremt* (a' gyümölcs fa); — nyil-ik = *adaperitur*, nyil-at = *adaperit*.

*kènet* (kenet) fn. *ungventum*, 142, 217.

*kent* (kènt) nh. és ih. *per*, *taliter*, *alioquin*; ha *mèdkent m̄girattatnac* (ha *mèndenkènt m̄girattatnac*), *si scribantur per singula*, 241. P. *m̄yndenestyl fogva*; E. *eggenkid*. — *Sènki nem èrèzti v̄y ruhanac toldalekat o ruhaba*, mert a' *kent* az *v̄y toldalec ki zakad* (sen-

- ki nem ereszti új ruhának toldalékát ó ruhába, mert *akként* az új toldalék kiszakad), *alioquin*, 136; — egéb ként (egyebként) *alioquin*, 164. — Önön kéjén = *sponte*.
- kepmutalo (képmutaló, *képmutató*) fn. *hypocrita*, 25, 64. 's a' t. P. keepwtalok; E. tetteteffzentfighú emberek.
- kepmutalat (képmutalat) fn. *hypocrisis*, 156.
- kér (kér) cs. *rogat*, *poscit*, *petit*; kértém te ertéd (kértem té érted), *rogavi pro te*, 182. E. kirist tük te irtted. Kérz (kérsz) *poscis*, 196; — kértetec (kérteték) *petistis*, 230. — Származékaiiban rövidde változik hosszú é betűje.
- kérd (kér, ma: *kérd*) cs. *interrogat*; & kérde mik volnanac ezec (és kérdé mik volnának ezék), *et interrogavit quid haec essent*, 166; — kérdi uala az vdót (kérdi vala az üdöt), *interrogabat horam*, 199; P. E. megtwdakozek az orarol. — Kérdlec tütöket eg bèzedèn (kérlek tütöket egy beszédèn) *interrogabo vos unum sermonem*, 60; — kérdlec èn es eg igen tütöket (kérlek en és egy igen tütöket) *interrogabo vos et ego unum verbum*, 110; — kérdlec èn es tütöket èz ígéröl (kérlek en és tütöket ez ígéröl), *interrogabo vos et ego unum verbum*, 176; kérdèni (kerdeni), *interrogare*, 230. — Ma is egyaránt használjuk: azon *kérlek*, és: *arra kérlek*, így hajdan egyaránt használtatott az: *azon kérlek* és *arról kérlek*.
- kérdéz (kerdéz, *kérdéz*, *kérdöz*) cs. *interrogat*; — hog valaki kérdezién tegedet (hogy valaki kérdözjén tégedet) *ut quis te interroget*, 230.
- kérdézèt (kerdèzet, *kérdözet*) fn. *quaestio*, 195.
- kérdèzkedic (kerdèzkedik) k. *conquirat*; — egbè kerdèzkedettec (egybe kerdèzkédették), *conquirentes*, 111.
- \*kèrèng (kerèng) k. *circuit*, 147.
- kèrèskedet (kereskèdèt) fn. *negotiatione*, 61; — másutt: *komplárság*. P. E. kerèskedes.
- kèrèztelkèdic (kèrèsztelkèdik) k. *baptisatur*; — megkèrèsztelkèttetuen (mègkèrèsztelkèdtètvèn) *baptisatus*, 21.
- kès (kes, ma: *kés*) fn. *gladius*; kèst (kest) *gladium*, 74; — kèffèl (kes-sel) *gladio*, 183.
- kèfa (kèsa) fn. *seditione*; a' kèfaban (a' kèsában) *in seditione*, 118.
- kèfas (kèsás) mn. *seditionis*; a' kèfàfokkal (a' kèsáfokkal) *cum seditionis*, 118. — Szelepcsényi György 1642. január. 30. tudósításában a' törökökhöz viselt követségèröl, olvasom: „Meminisse me vidisse prope Constantinopolim *Kissegias* sive *praedones Turcas*,” mi a' török nyelvben szóról szóra: *Beutelschneider*t jelent, így a' *kèsa* csakugyan a' *kès* származéka leszen, 's eredeti értelme: *vagdalkozás*. P. haborwfag zèrzew; E. haborufag oka.
- kèfafag (kèsáság) fn. *seditione*; kèfafag tetèiert (kèsáság tètèjèrt), *propter seditionem*, 185. P. haborwfag inditafaert.
- kèfert (kèsèrt) cs. *tentat*; kèfertuè (kèsèrtvèn) *tentans*, 152; — kèferteni (kèfertèni) *tentare*, 55; — kèfertetec (kèfertètèk) *tentatus*, 110. — Köz nyelven forgott elödeinknél a': *mèghèsertem* szó a' latin: *próbálok* helyett, míg ez, mind az egész nemzetnek még alsó osztályainál is, ki nem küszöbölte amaz eredetét. Így írja Szikszay

Imre 1579-ben Ruber János kassai fő kapitánynak: „Im érti azért N̄god kegyelmes Uram az én eljövésennek (tulajdonkép: *elszökésennek*) okait, kit bizony ha egyéb lehetett volna benne, nem mieltem volna, sokat is gondolkodtam minnelötte eljöttem mit cselekedjem, de nem teheték egyebet benne, az fogságtól való féltembe megkelle késértenem.“

kéfertét (késértet) fn. *tentatio*, 131.

kéő (késő) mn. *tardus*; — kéő žuuu-uèc (késő szűvővek) *tardi corde*, 188. — *Késik=retardatur*; — *kísik=pavet*.

\* kezeit (készéjt) cs. *parat*; — keze (készéh, *készih*, *készij*), *para*, 169.

kezelet (készélet, készőlet, készület) 150; — 2-d kéz.

két (ket, ma: *két*) mn. *duo*, 31, 53. — *Monno=ambo*. — Épen így: *szek*, 64; *kes*, 64; *het*, 110, *kez* 117; *nev* 125; *szel*, 141. 's a' t.

kételkedic (ketélkedik, kétölködik) k. *haesitat*, 147; — kételkeduē (ketélkedvén) *haesitantes*, 224.

kételkedétlén (ketélkedetlén) ih. *profecto* 154. P. bizonyával.

kétten ꝛ ketten (ketten és kéttén) ih. *bini*, 93; — eresztette azocat kétté ꝛ ketten (eresztetté azokat ketten és ketten; — 2. kéz), *misit illos binos*, 150. P. kettewnkent; E. kettőnkint, — ketten ketten.

\* keuanat (kévánat, *hivánat*) fn. *desiderium*, keuanattal keuantam (kévánattal kévántam), *desiderio desideravi*, 181.

kénés (keves) mn. *modicus*, 31. Így, röviden fordul elő töbnyire mindenkor, így ejtik a' Hegyalján is, 's véleményem szerint helyesbben mint kevés, mert a' *kev* gyöktől szabályszerűbben származtatható; szinte úgy, mint: *fej-es*, *seb-es*, *ver-es*,

's a' t. — A' hosszú szótag csak az *ēs* közép *e*-jéből származott, mi majd *o*-vá, majd *u*-vá majd *i*-vé változik, így: *lap-os*, *lap-us*, *lap-is*. Maga az: *ēs* hajdan: *ūs*, később: *ös* ejtéssel használtatott. Így a' Bárczay nemzetség levéltárában lévő némely 13. századbeli levélben mondatik: „Beke de Gyürk (ma *Györke* Abaújban), et Kozma officialis Comitum Petri, — debent statuere quendam equum *verus pey zer* (*verüs* pej szér, *verēs* pej szór) *coloris*. — Így egy másban azon korból: „Magister Petrus Collector de *Zepus*“ (*Szepüs*, *Szepēs*).

\* kéuēfenne (kevesenné) ih. *pusillum*, 83, 95, 134; — kéuēfenne vartatvan (kevesenné vártatván), *pusillum*, 183; — kéuēfenne ideiglén (kevesenné ideiglén), *modicum tempus*, 207. — Ma: *kevesnyi*.

keuēfennéiglén (kevesenneiglén) ih. *modicum*, 226.

kéz (kez, ma: *kéz*) fn. *manus*; — kézél (kezzel) *manu*, 117.

kézdét (kezdét) fn. *principium*, 210; — kezdettől fogvan (kezdettől fogván) *ab initio*, 205; — P. leg elfew kezdet.

ki, kérdő névmás, *quis*; — ki en félé (ki en felem?), *quis est meus proximus*, 152; 153, 's a' t. *kin? super quem*, 132; — ki az ember (ki az, — *azon* —, ember) *quis est ille homo* 200. — *kicsoda*, nem jö elő. Nem csak személyről de dologról is mondatik: *ki tenéked neuēd* (ki té nekéd neved?) *Quod tibi nomen est*, 144. P. szinte: *ky neved*; E. *miczoda teneked neved*. Egyébként kérdő névmásul igen gyakran a' *melly* is használtatik, különbség nélkül személyről és dologról; — *me'l ꝛ minemō è nemberi* (melly és minemő e' nemberi?), *quae et qua-*

*lis est haec mulier*, 142; — mel királ (melly király?) *quis rex*, 164; mell' ez igè (melly ez ige?) *quod est hoc verbum*, 133; — mel' tünèctec halalat (melly tünèctek hálalat?) *quae vobis gratia*, 138; — mel' volna è pelda bèzed (melly volna e' pèlda beszéd?) *quae esset haec parabola*, 143; — mel' vdon (melly üdön?) *qua hora*, 159; — A' mi? határozatlan kérdésre használtatik; mit akaroc (mit akarok?) *quid volo*, 159; — mi volna? *quid esset*, 173. — A' ki? igen ékesen alkalmaztatik személyes névmással: tū kitèc (tū kitek?) *quis vestrum*, 27; — tū kitecn<sup>c</sup> (tū kitèknek?) *cujus vestrum*, 162.

ki, vissza vivő névmás, *qui, quae, quod*; — az èfrol kit èfkot (az esről kit esködt) *iusjurandum quod juravit*, 125; — bèzeln<sup>c</sup> vala o halalarol kit megtökèllendõ volna (beszèllnek vala o haláláról kit megtökèllendõ volna), *quem completurus erat*, 148; — a' koporfoc kic nem tètnc (a' koporsók kik nem tetnek), *monumenta non apparent*, 156; — az idon kin (az idón, kin) *hora, qua*, 159 kouazzal kit (kovással, kit) *fermento quod's a' t.* 161; — Ime tèpenzèd kit tartottam katrinébaba takaruā (imè te pénzed kit tartottam katrinczába takarván), *Ecce mna tua quam habui repositam in sudario*, 174; — ion<sup>c</sup> a' napoc kicbè (jónak a' napok, kikben), *venient dies in quibus*, 178; 's a' t. Így megyen ez végig az egész codexen, a' latin határozatlan *quod*, állandóan *mellyel* fordítatik: mondanac o nèki Mèster mü mit tégonc, Es o mōda azocnac: Semmit toabba ha nē mel' zèzèttètet tū nèctec (mondának o neki,

Mèstèr mü mit tégönc, És o monda azoknak, Sèmmi toábbá, hanem *melly* szèzèttètèt tū nektèk) *quod constitutum est vobis*, 129; — ki èluezi mel' tied (ki elvész *melly* tièd) *quae tua sunt*, 138; — Kime-nen<sup>c</sup> latnioc mel' lot uala (kimènènek látniok *melly* lött vala) *videre quod factum est*, 145; — ha mel' küffèb fem tètètètèc (ha *melly* küssebb fèm tehetitek) *si neque quod minimum est potestis*. 158; — iftèn ke' tutta mel' èmbereknèl magafb (isten kedèg tudta *melly* embèrèknèl magasb), *Deus autem novit quod hominibus altum est*, 167; — è vilåg mel' que vala (e' vilåg *melly* övé vala), *mundus quod suum erat*, 228; 's a' t. — Vagynak azonban itt ott példák, hogy a' *melly, ki*, helyett 's megfordítva alkalmaztatik: igaffágot, mèllet hallottā (igazságot, *mellyèt* hallottam) *veritatem quam audivi*, 221; — Hoznac uala ké' o hozia gèrmecdèdeket hog illètne azocat, kit micor latnanac (Hoznak vala kèdèg o hozjá gèrmèkdèdèkèt hog illètne azokat, *kit* mikor látának), *Afferebant autem ad illum et infantes ut eos tangeret*, *Quod cum viderent*, 171; — ez mindazáltal a' latin szerkezetre nem figyelmezèsből is történhetett, mert amott az *igazságot* és *mellyet* szók között, még mások állanak, „*ki igazságot beszélletlem tū nektekellyet* hallottam istentől“ — 's így feledhette a' fordító hogy a' *melly* az igazságra vitetik, 's valamint a' latinban adathaték *quod*-dal is, úgy ma is fordíthatnók *mit*-tel; amott pedig a' „*kit* mikor látának“ igen könnyen viheté a' Jézusra, kiről szó vagyon.

Neki (nèki) *quidam*, csak készer

fordúl elő, a' 72. és 160. lapon, egybe-  
biitt mindenkor *némelly, egy némelly, egy néminemő* szókkal adatik. Révai Etab. Gram. Vol. I. p. 424. egy értelműnek állítja a' valaki-vel; — de a' *néki* és *valaki* között ugyan az a' különbség melly a' *néhol* és *valahol, néha* és *valaha* közt.

\* kietlén (kietlen) fn. *desertum*, 191; a' kietlénbèn (a' kietlenben) *in desertis*, 126. 's a' t.

kiralla (királycsa) fn. *regulus*, 198; P. kÿralÿ ember; E. kÿs királ.

kífic (kísik) k. *pavet*; kezdé kÿsni (és nehezédni), *coepit pavere et taedere*, 116; kezdé rettegnÿ ees gyëtretnÿ; E. kezdé rettegni es nag' keferüfigben lenni. E' szó úgy látszik nekem, egészen különbözö a' *késik = retardatur*, igétől. Erdösi e' helyet: *factus in agonia*, mit e' müncheni codexben így találunk: *hosziá lévén a' viadalban*, így fordítá: nag' kisalkodáiban liuñ; — itt a' *kisalkodás* vonaglást, halállal viadalt jelent, — mit P. 's máshol E. is, gyötrelemnek fordít. Láttuk feljebb hogy a' *kisaseditiot* jelent, hol ismét a' *tusa, viadal*, eszme fordul elő. A' *kis* gyöktől származik a' *kisa*-fa mellyen a' lovak vonnak, 's a' *kisik* igének másod jelentése lehet a' *pavet*, minthogy a' gyötrelemnek, kivált a' halálos viadalnak, következése a' *sápadtság*; — innen a' *kesely*, a' *keselyű*, — 's tán maga a' *keserv* is. *Kesely* lónak, tehénnek ökörnek 's a' t. a' Tisza mellett a' sápadt fejéres szőrűeket nevezik, vagy a' mellyeknek orra, szempillája, és körme sápadt színü.

\* kizlél (kizlél) cs. *persvadet*; — kizléllec (készlélék) *persvaserunt*, 77.

P. reÿa tanachozak; E. tanāczul adák.

kol. (kolcs) fn. *clavis*, 50; — tudomanc kullat (tudománynak kulcsát)

*clavem scientiae*, 156. — *Kolcs* és *kulcs* felváltva jö elő.

koldol (koldol, *koldul*) cs. *mendicat*; — koldoltomat altallom (koldoltomat általlom) *mendicare erubescio*, 167; P. kwdolnÿ; E. kuldulni.

koldos, fn. *mendicus*, 212. P. kwdos; E. kuldus.

\* koltag (koltag: ma: *kótag*) k. *pulsat*; koltagiatoc (koltagjatok) *pulsate*, 28; — koltaguan (koltagván) *pulsans*, 153; — koltagönac (koltagónak) *pulsanti*, 153. — A' bécsi codexben vagy leirási vagy nyomtatás hiba: koltaguan (kolcsagván).

\* komplarfag (komplárság) fn. *negotatio*; — komplarfagnac hazaia (komplárságnak házaja, *házává*) *domum negotiationis*, 193; P. kerefkedefnek házawa; E. vāfār házā.

\* kopažlat (kopaszlat) fn. *Calvaria*; — a' hēlrē ki hiuatic kopažlatnac (a' helyre, ki hivatik kopaszlatnak), *in locum qui vocatur Calvariae*, 186. 119; P. koppažtonak; Fű kapoñának. — Koppattac hēlē (koppadtak helye), *Calvariae locus*, 78.

koporfo (koporfó) fn. *monumentum*, 156; — máskor: *sér*.

kor (kor) fn. *tempus*; igen gyakran vétetik igehatározólag, — micor (mi-kor), *cum*, 159; — az eÿn<sup>c</sup> ke' negéd vigiliaia koron (az éjjnek kedég négyed vigiliája koron), *quarta autem vigilia noctis*, 46; — efel koron (éjfel koron), *media nocte*, 70, 114; — a' geriedetn<sup>c</sup> ideie koran (a' gërdetnek ideje korán), *hora incensi*, 122; — ideie koran (ideje korán), *in tempore*, 176.

kouaž (kovász) fn. *fermentum*, 161; E. koāfz. E' szót főként azért sorozám ide, hogy megemlíthessem a' bécsi codex-



- ben előforduló kohna (kohnya, ma: *konyha*), szót, melly az elavult szavak sorából kész akarva hagyatott ki. *Éslésznek konyha edényék úrnak házában monnal fialak* 158. lev. — Véleményem szerint mind a' *kohnya*, mind a' *kovász*, a' *koh*, vagy *kov* gyök származéka, honnan: *kova* vagy *koha*, és *kovács*.
- köböl (küböl) fn. *metreta*, 193; P. mertek; E. kād.
- ködmén ruha (ködmény ruha) fn. *zona pellicea*, 82; P. bewr ew; E. búr öuecczö.
- kölesönöz (kölesönöz) cs. *commodat*; kölesönözih én nekem (kölsönözjöh ennekem) *commoda mihi*, 153; P. E. egy kewlchen.
- \*köny (könyö, *könyv*) fn. *liber*; — e könyben (e' könyöben), *in hoc libro*, 239; P. kewnybe; E. ez kónűbe. — Könyvet (könyvet) *librum*, 132; — könyvö (könyvö) *liber* (illius), 132; — könyeben (könyvében), 129.
- könyoc (könyök) fn. *cubitus*; — eg könyocneiét (egy könyöknyéjet, *könyöknyiet*), *cubitum unum*, 158; P. egy ýznýt; E. egg fingne rifzt.
- könyö (könyő) mn. *facilis, levis*, 38; könyeb (könyűebb) *facilius*, 151; — könyeb (könyebb), 31, 56; — könyeb mēn<sup>c</sup> elmulni (könyvebb ménynek elmulni) *facilius est coelum praeterire*, 167; *remissius*, 151. *tolerabilius*, 34; — P. kenyw; E. kónű.
- könyö (könyő) fn. *lacryma*; — könyüiel (könyveivel) *lacrymis*, 142; P. kenyhwllatafawal; E. kónű hullatafiual.
- könyöz (könyvez) cs. *lacrymatur*; — megkönyöze (megkönyvezé) *lacrymatus est*, 218; — könyöztec (köny-
- veszték, *hönyveztek*) *plorabit*, 230. P. kewnyuet hwllattok.
- \*könyöclét (könyöklet) fn. *cubitus*; — két ház könyöclétne (ket száz könyökletnyé), *cubitis ducentis*, 240; P. fyngnyre; E. fingne.
- \*könyékez (könyékéz) cs. *circumdat, circumcidit*; meg könyékezn<sup>c</sup> teged te ellenségid (megkönyékéznek teged te ellenségid), *circumdant te inimici tui*, 175; — a' hadtol megkönyékeztetni (a' hadtol megkönyékeztetni) *circumdari ab exercitu*, 179; megkönyékezec (megkönyékezek), *circumdederunt*, 216. — Megkönyékezni (megkönyékezni) *circumcidere*, 125; P. kernylmetelný; E. kórűlmetilni.
- \*környöl (környől) ih. *circum*; — o környöllö (ő környöllő) *circum se*, 30; — környöllöc tékentuen (környöllök tekéntvén) *circumspicientes*, 101.
- környöl irat (környöl irat) fn. *inscriptio*, 177; P. kernyl walo iras.
- közönét (köszönét) fn. *salutatio*, 178, 124.
- kötéléz (kötelez) cs. *ligat, alligat, vincit*; — megkötelezec (megkötelezek), *ligaverunt*, 233; — megkötelezni (megkötelezni) *alligare*, 45; — megköteleze (megkötelezé) *vixit eum*, 93. P. E. megkötöze. — Kötöz (kötöz) szinte *ligat*. 234.
- köver (köver, *kövér*) mn. *saginat*, 166.
- köveredic (köveredik) k. *incrassatur*; — mert megköveredet e nepnec o züuoc (mert megköveredett e' népnek ő szűvök), *incrassatum est enim cor populi huius*, 42. P. meg tompwlt; E. nağon megtelt.
- követ (követ) cs. *sequitur, quaerit*, — latuan azocat ötét követtec (látván azokat ötét követték), *videns*

*eos sequentes*, 192. — mēni ièlenfegèt kouètn<sup>c</sup> vala o tollò (mennyi, — *menyei* —, jelenséget követnek vala ó tollò), 154. — Innen a' *követ*, hajdan: *orator*, ki a' kívánatokat előadja.

kouètelmes (követélmés) mn. nincs latin fordítása. Istenn<sup>c</sup> kouètelmes akarafa zèrèt o mafod ira e' x<sup>c</sup> nac ewāgeliomat (Istennek követélmés akaratja szerént ó másod írá e' Christusnak evangéliomát), 81.

kouètkezcic (követközic) k. *quaerit*, trachten; — o atťafiaj alnac vala kun kouètkezuē hog neki zólnanac (ó atťafiaji állnak vala künn, *követkēzvén* hogy neki szólnának) *quaerentes*, 41; P. akarnak vala; E. űgekeznek vala.

közèleit (közeljít), cs. *appropiat*, *appropinquat*; — iuta o hozia — g megközèleitüē megkötöze (juta ó hozjá, — és megközèlajtven megközèzé), *et appropians alligavit*, 152; P. hozza kewzelytven. — Megközèleite i<sup>c</sup>t hog meg apolna ötèt (megközèlajté Jézust hogy megapolná ötèt), *appropinquavit Jesu ut oscularetur eum*, 183.

közèp (közèp) fn. *medium*; — allaptat azt közèpbè (állaptaták aszt közèpbe) *statuerunt eam in medio*, 209.

közèpètt (közèpètt, *közèpött*) ih. *in medio*; — az ebèllò haz közèpet (az ebèllò ház közèpètt) *in medio*, 45; — a' nēberi közèpet aluan (a' nēberi közèpètt állván), 209; — a' doctorocnac közèpèttec (a' doctoroknak közèpètték), *in medio doctorum*, 128; — o közèpètte (ó közèpètte) *in medio ejus*, 179. P. a kewzèpyn; E. annak közèpiben.

közlet (közlet) fn. *chaos*, *spatium*; — nag közlet èröffeitetet mü közöttönc g tú közöttètec (nagy közlet èrössèjtetètt mü közöttönc és tú közöttètek), *inter nos es vos magnum chaos firmatum est*, 168; P. nagj nylas; E. földnek nagj èröff két felè valo nílafa.

közöföf (közösöl) k. *contitur*, 196. E. közösöködik.

kurtabeit (kurtábbèjt) cs. *breuiat*; — megkurtabeitattac (megkurtábbèjtattak), *breuiati sunt*, 67; — másutt: *rüvidejt*.

kurtabodic (kurtábbodik) k. *breuiatur*; — meg kurtabottac (megkurtábbodtak), *breuiati sunt*, 67.

kut (kút) fn. *fons*; — Jacob kuta (Jakob kuta) *fons Jacobi*, 196; — kutot (kútot) *puteum*, 197; — másutt: *forrás*. P. Jakobnak kwttya.

kün (künn) ih. *foris*, 41. P. kÿwÿl; E. küñ.

küvöl (kÿvöl) ih. *foris*; — küvöl vaggó (küvöl vagyon), *foris est*, 65, 144, 155; — a' zoln küvöl (a' szóln küvöl) *extra vineam*, 109; — a' finagóga küvöl lenne (a' sinagóga küvöl lenné) *extra synagogam esset*, 213, 233.

\* kÿs (kÿs) mn. *parvus*, 23; — küsseb (küsebb) *minor*, 18, 's a' t.

kÿdèd (küsdèd) mn. *pusillus*, 158, 173. P. E. kÿchÿn.

## L.

lab föld (láb föld) fn. *stadium*; — hatuā lab földne (hatvan láb földnyè), *in spatio stadiorum sexaginta*, 180. P. hatwan melÿ fewldnyre; E. hatuān kigné földön.

\* lakodalm (lakodalm) fn. *domicilium*,

*mansio*; — ki valuala lakodalmat a koporfocban (ki val vala lakodalmat a koporsókban), 90; — en atamnac hazaban foc lakodalmac vadnac (en atyámnak házában sok lakodalmak vagynak), *in domo patris mei mansiones multae sunt*, 225; P. E. lako helyék. — ꝛ lakodalmat o nalla tézonc (és lakodalmat ó nálla tézönk), *et mansionem apud eum faciemus*, 226.

\* lakozic (lakozik) k. *habitat, manet*; — lakozol, *habitas*, 192; — lakozec azon helybē (lakozék azon helyben), *mansit in eodem loco*, 217; — lakozanac (lakozának), *manserunt*, 193; — hog lakoziec tú uelētec (hog lakozjék tú veleték) *ut maneat vobiscum*, 226; — lakoziatoc en bēn-nem (lakozjatok en bennem) *manete in me*, 227; P. maragyatok een bennem; E. lakozzatok en bennem.

lanla (láncsa) fn. *lancea*; — a lanlanal (a láncsával) *lancea*, 237. P. E. szinte láncsa és nem lándsá.

\* lan (lyány) fn. *filia*, 146; — lan (lyánya) 145; — a leannac (a leány-nak), 94.

\* lassofag (lassóság) fn. *tranquillitas*; — ꝛ lon nag lassofag (és lon nagy lassóság; — a *tengeren*), 144.

lat (lát) cs. *videt*; — latuaioc (látvájok), *videntes (illi)*, 38, 46; — latuatoc (látvátok) *videntes (vos)*, 61. — lat-tattac vala (látattak vala), *erant visi*, 148.

latat (látat) fn. *visio*, 51; — *visus*, vakocnac latatot (vakoknak látatot) *visum coecis*, 132; — te meglatatodnac ideiet (te meglátatodnak idejét) *tempus visitationis tuae*, 175; P. te meglátogatodnak idejét.

lè (le) ih. *in, de 's a' t.* — a' nap ke-

kèzdet vala lèhailani (a' nap kedèg kezdett vala lehajlani) *dies autem coeperat inclinare*, 147; — l. *Alá.*

leitõ (leitõ, lejtõ) fn. *descensus*; — oliuet hēgen<sup>c</sup> leitõierè (olivet hegyének lejtõjére) *ad descensum montis oliveti*, 175. — Mindszentí Gábor és Gávay Péter 1637. sept. 1-jén költ némelly tudósításában is találom: „Innen Sztaniga nevü havasról kezdettünk szállani, és mind lejtettünk meredek fenyves erdők közt, mintegy három mélyföldig.“

legottan (legottan) ih. *continuo, statim*, 90, 146, 183. — A' leg igehatározó, melly tulajdonképen, miként Révai is, *Elab. Gram. Vol. I. p. 216.* megjegyzé melléknév, soha sem használtatik a' felülmúlókban (superlativus), hol állandóan a' *mentõl*, eredetileg: *mentõl, mindtõl*, pótolja annak helyét; — így: *mentõl gonozb (mentõl gonosz)* *pessimus*, az az *omnium pejor*, 41; — *mentõl küllèb (mentõl küssebb)* *pusillus*, 52; — *mètl vtolbzèr, (mèntõl utolbszer)* *novissime*, 61, 74; — *mèntõl nagob (mèntõl nagyobb)* *maximum*, 63; — *mèndènectõl vtolban (mèndènectõl utolbban)* *novissime*, 110. — A' hasonlító is (comparativus) *tõl* raggal kötöttek mindenkor, èrõfb tõlèmtõl (erõsb tõllemtõl) *fortior me*, 130; — *zèrèc é èngemèt èzectõl inkább (szeretsz é engemèt èzèktõl inkább)* *diligis me plus his*, 240. 's a' t. csak egy két példa van az egész codexben a' ma divatozó *nál*-ra; némde tú inkább nagyobbak vagytok azoknál é, 27; — *mèdènecnèl tõbbèt (mèndèneknèl tõbbèt)*, *plusquam omnes*, 178. Így van ez szokásban még ma is Abaujban a' Hernád völgyön, hol *nagyobb tõlem, szebb tõlem* kiejtéseket hallani

- míveltebb ajkakrol is. — A' *leges leg-szebb*, *jobb* 's a' t. nem a' *leg és leg-ből* eredt véleményem szerint, a' mint azt Révai állítá, de miként természetesb, a' *leg* mellék névből lett a' *leges* szinte mellék név; az abauji néptől nem újság hallani: *legesül én*, *legesül most*, néha összehúzza: *legsül*, néha az *adverbia-lis* t-vel megtoldva: *legsült*, kifejezéseket, mellyek *főként*, *kiváltképen*, *leg-kivált* jelentéssel bírnak. — A' bécsi codexben találtató: *hálálatosság* = *gratis-simus* (*gravissimus* hibás), *szeintség* = *sanctissimus*, alak itt nem fordúl elő.
- lèhèl (lehel) k. *spirat*; — zèllet hol akar ot lèhèl (szellet hol akar ott lehel), *spiritus ubi vult spirat*, 194. E. fu. — Ki lèhèlle (kilehellè), *exspiravit*, 120.
- lèhèt (lehet) ksz. *licet*; — valamit kérendèz adò tenèked lèhèt èn orzagònac fèlet (valamit kérendesz adom tènèked, *lehet* en országomnak felét), 94.
- lél (lél) cs. *invenit*, *langvifacit*; — lél, *invenerit*, 69; — léle *invenit*, 37; — nē lelec (nem lélek), *non invenio*, 184; — léletèc (léleték) *inventata est*, 19. — Lata o napat hideg lelettè (látá o napat hideg lélette) *vidit socrum ejus febricitantem*, 30.
- lèlèt (lélet) fn. *langvor*; — fekHzèn vala hidèg lèlètèbèn (fèkszen vala hidèglèletben) *decumbabat febricitans*, 83; — tegnapon hagamg otèt a' hidèg lèlèt (tegnapon hagyá még otèt a' hidèglèlet), *heri reliquit eum febris*, 199.
- \*lèlètèzic (léletèzik) k. *langvet*, *aegrotat*; ki m̄g lèlètèzet (ki m̄glèlètèzètt), *qui langverat*, 140. — lèlètèzò (lélètèzò) *langvidus*, 43; *langvens*, 217; P. E. beteg.
- \*lèlètèzèt (léletèzet) fn. *aegrotatio*, 30; — *langvor*, 32, 83, 133.
- lèlètèzètès (léletèzetès) mn. *debilis*, 48; P. chonka; E. félfzèg ember. — Lèlètèzètèfecn<sup>c</sup> (léletèzetèfèknek), *langventium*, 199. P. betegeknek; E. koroknak.
- \*lèlèt (lélek) fn. *anima*, 17. 's a' t. *szellet = spiritus*.
- lèllah (lèlláh) fn. *linteum*; — a' lèllahot (a' lèlláhhot), *linteum*, 223; — a' lèllahhal (a' lèlláhhal) *linteo*, 223; — lata a' lèllahocat (látá a' lèlláhokat), *vidit linteamenta*, 188, 238; — lèllahocat, 238. P. E. feyer ruha. Schmeller német szótárában *Leilach* = lepedò, Leintuch.
- lèzèn (lészen, lészen) k. *erit*, *fit*; — méltò lezèn itèlètènc (méltó lészen itèletnek) *reus erit judicio*, 23, 88; — dèrhenò lezèn (derhenyò lészen) *serenum erit*, 49; — lezèn menden-tecn<sup>c</sup> zolga (lészen mèndèntèknek szolga) *erit omnium servus* 106; — lezèn tenèked öròm (lészen tènèked öròm) *erit gaudium tibi*, 122; hèv lèzèn (hev lészen) *aestus erit* 160; — léz vèztèglò (léssz vesztèglò) *eris tacens*, 123; — èlquèc lézn<sup>c</sup> vtònac (elòvèk lézènek utòvak) *erunt primi novissimi*, 105; — kèttèn lézn<sup>c</sup> (kèttèn lézènek) *duae erunt*, 170; — kic méltoc lézn<sup>c</sup> (kik méltók lézènek), *qui digni habebuntur*, 178; — töt legèn (tött lègyen) *fecerit*, 38; — kie legèn (kiè lègyen) *cuius sit*, 236; — te iollèhèt èmber leg (tè jòllehet èmber lègy) *tu homo cum sis*, 216; — iòttèm legeg (jòttèm lègyèk) *venerim*, 35; — mòdottam legèc (mòdottam lègyèk) *dixerim*, 195; — mit

bèzellettèm legèc (mit beszéllèttem lègyek) *quid locutus sim*, 233; — hog legèn<sup>c</sup> eggèc (hogy lègyenek ègyek) *ut sint unum*, 231; — legèn<sup>c</sup> meg-tòkèllèttèk (lègyenek mègtøkèllet-tek), *sint consummati*, 232; — ne legètec zorgalmazatosoc (nè lègyetèk szorgalmazatosok) *ne solliciti sitis*, 27; — Legètec (lègyetèk) *estote*, 34; — udòzoc legetec (üdözök lègyetèk) *avete*: 80; — mi èlòt è vilag lenne (mielòtt e' vilag lènnè), *priusquam mundus esset*, 231; — lènd (lend, leend) *fuert*, 34, 104; — ha vala-kin<sup>c</sup> attafia mèghaland, èz fèlèfègèt vallot lènd (ha valakinek attyafia mèghaland és ez fèlesèget vallott *lend*. Milly szépen, 's milly eredetileg kifejezi ez a' német: *wird gehabt haben* mondatot, *si frater alicuius mortuus fuerit habens uxorem*, 177; — ne akariatoc zorgalmazatosoc lènnètec (nè akarjatok szorgalmazatosok lènnètek), *nolite solliciti esse*, 27, 157. — Lezen (lèszèn) *fiet*, 72; — lezn<sup>c</sup> gonozbac (lèsznèk gonozzbak) *fiunt pejora*, 41; — lezn<sup>c</sup> vala (lèsznèk vala) *fiabant*, 147, *facta fuerant*, 54; — Es ug lòt (és úgy lött) *et factum est* 176; — lòt o' vèrèie (lött o' vereje) *factus est sudor eius*, 183; — mèl lòt vala (mèlly lött vala) *quod factum est*, 146; — legen te akaratod (lègyèn tè akaratod) *fiat voluntas tua*, 26, 163; — holual leuen (holval lèvèn) *facto mane*, 76; — nap léuè ke' (nap lèvèn kedèg) *facta autem die*, 133; Es a' valora megléuè (és a' vacsora meglèvèn) *et coena facta*; — meneieket hallot-tonc Capharnaumhan lottèkèt (mènyèjèkèt hallot-tonk Capharnaumban lottèket) *quanta audivimus facta in*

*Capharnaum*, 132; — kit hog lattac volna lènni (kit hogy láttak volna lenni) *quod ut viderunt factum*, 145; — alaituan ke' o' neki a' tarfafag közöt voltat (álajtván kedèg o' neki a' társaság között voltát) *existimantes autem illum esse in Comitatu*, 128; — monga uala gordòlèt letét (mondja vala gürdòlèt létét) *dicebat tonitrum esse factum*, 221; — ezece<sup>c</sup> ke' kèzduèn lènnièc (ezeknek kedèg kezdvèn lènnièk) *his autem fieri incipientibus*, 180; — mikèppèn tè fido valuad (mikèpen te zsidó valvád) *quomodo tu Judaeus cum sis*, 196; — nè volni (nèm volni) *non esse*, 110.

let napia (lèt napja) fn. *dies natalis*; o' lete napiā (o' léte napján) *die natalis sui*, 94; — letèle napian (lètelè napján) *die natalis*, 45.

leualt (levált) mn. *pharisaeus*, 64, 171 's a' t.

\* lic (lik) fn. *fovea*; — rauazocnac licoc vagon (ravaszoknak likok va. gyon) *vulpes foveas habent*, 150. P-lykok, E. lukok.

### III.

\* Ma (ma) ih. *nunc, modo*; — èn leanom ma mgholt (en leányom ma megholt), *filia mea modo defuncta est*, 32, 74; — matol foguan (mátol fogván) *a modo*, 224; — maiglan (maiglan) *usque nunc*, 113; — ma ke' menèkedètet nè valnac (ma kedèg menèkedètet nè valnak) *nunc autem excusationem non habent*, 228. Ebból származott a': *mast, mastan*, miként nem csak Pesti írja, de Sopron, Vas vgyékben ma is mondatik. — Abaujban: *eredj ma*, annyit tézen, mint: *eredj*

- tüstént, szaporán. — Ma = hodie, 49, 77.*
- Mag** (mag) fn. *gramen*; — a' buzanac magua (a' búzának magva) *gramen frumenti*, 221. — P. bw3a 3em. E. buza mag.
- Magzat** (magzat) fn. *semen*, 110; — *haeres*, 109.
- Maga** (maga) ih. *tamen*; — változatlanul marad egyesben mint többesben; — de maga valobizon mondok tünéktec (de maga valóbizony mondok tünéktek) *verum tamen dico vobis*, 37. P. de maga mondok neked; — E. de maga mondok en tünéktek. — De maga lam a' kólkec es ezn<sup>c</sup> a' morfalekocbol (de maga lám a' kölykék és észnek a' morsalékokból) *nam et catelli edunt de micis*, 48; — P. de nam az kelykekys eznek az morfakbol. — De maga felkel o iambortalanfagaiert (de maga félkel o jámbortalanságajért) *propter improbitatem tamen eius surget*, 153; — azt d' maga tuggatoc m't eleozelejt iftēn<sup>c</sup> orzaga (azt de maga tudjátok mert elközelejt istennek országa, — 2. kéz) *tamen hoc scitote 's a' t.* 151. P. de maga azt twgýatok; — E. De maga ezt tuggatok. — Es ha iftēnt nē felēm — de maga mert néhezél èn hoziam èz ozuég, meggyözödelmèzèm ötèt (és ha istent nem félem — de maga mért nehezél en hozjám ez özvegy, meggyözödelmezem ötèt) *etsi Deum non timeo, — tamen quia molesta est mihi haec vidua, vindicabo illam*, 171; — de maga fenki nē mēr uala ièlennèni bèzellèni o rolla (de maga sènki nēm mer vala jelènnen beszèllen ó rolla) *nemo tamen palam loquebatur de illo*, 206; — de maga nē èsmèrec m̄g (de maga nēm esmerék még), *non tamen cognoverunt*, 240.
- Maga** (maga) mn. *ipse*; — tē magadat (tēn magadat) *te ipsum*, 56. — tünō magatocnac (tünön magatoknak) *vobismet ipsis*, 66 's a' t.
- Maganac** (magának) ih. *seorsum, separatim*; — maganac veue titkon (magának vèvé titkon) *assumpsit secreto*, 57; — iquètec magatocnac (jövètèk magatoknak) *venite seorsum*, 95; — Es azoc veuen mene magocnac (és azok vèvén mènè magoknak) et *assumptis illis secessit seorsum*, 147; lata — a' zèmfèdèlet — o maganac gonõpreituén (látá a' szèmfèdèlet — *szemfedeleket*, liha — önmagának gyöngörèjtvén), *vidit sudarium, separatim involutum*, 238.
- \* **Magáztat** (magasztat) cs. *exaltat, magnificat*; — félmagáztatta (felmagasztatta) *exaltavit*, 195; — mikor félmagáztatangatoc (mikor félmagasztatandjátok) *cum exaltaveritis*, 210; — félmagáztatni (felmagasztatni) *exaltari*, 195; — félmagasztatnac vala (felmagasztatják vala), *magnificabant*, 155; — félmagasztatnac (félmagasztatják) *magnificant*, 64; — o magat félmagáztatta (ó magát félmagasztatja), *se exaltaverit*, 64; — félmagáztatnac (félmagasztatik) *exaltabitur*, 171.
- Magaraz** (magyaráz) cs. *interpretatur*; — magaraz vala (magyaráz vala) *interpretabatur*, 188; E. értelmet ad vala ű nekik (minden iráfokban).
- Maior** (major) fn. *praedium*, 116; — valál, *possessio* 56; falu, *villa* 119. lakodalm, *mansio* 225.
- \* **Malažt** (malaszt) fn. *gratia*; — vag malažtal tēlles (vagy malaszttal tēljes) *gratia plena*, 123, 132; — if-

tènn<sup>c</sup> malažta (istennek malasztá) *gratia Dei*, 128. E. isteni kedw.

Malata (maláta) fn. *siliqua*; — a malatacbol (a' malátákból) *de siliquis*, 165; P. tewrkellý; E. maláta.

\* Mart (mart) fn. *littus*, 41, 44; — a marton (a' marton) *in littore*, 240; — P. a parton; E. az tenghernek partán.

Mazzag (mazzag) fn. *zoua*, 32; — P. erzen; E. óuecczó; — mazzagoackal *institis*, 219; P. E. fyrbely kewtewlelekkal.

Méccék (mecczék, — összehúza ebből: *mit teszék*), *quid faciam*; — tudom méccék (tudom mecczék) *scio quid faciam*, 167; P. E. tudom mýt teszék.

Médené (medenczé) fn. *pelvis*; — éréztet vizét a' médenébé (eresztett vizet a' medenczébe) *mittit aquam in pelvim*, 223; E. eg<sup>1</sup>/<sub>2</sub> mofdoba.

\* Méddo (meddó) f. és mn. *eunuchus*, 55; P. E. herelt ember; *sterilis*, 122. P. E. szinte igr.

Meg (még, mög, meg) ih. *re-, de-, pro-, se-'s a' t.*; — had meg (hagyd még) *relinque*, 24; eggéfoľmög (égyesölj még) *reconciliaris*, 24; meg venni (mégvenni) *tollere*, 25; meguottéc (mégvötték) *recepunt*, 25; meguegezte volna (mégvégezté volna), *consummasset* 29, 36; móg nuóoznac (mégnyugosznak) *recumbent*, 30; megpuztoltatic (megpusztóztatik) *desolabitur*, 39; vèndi meg (vendi még) *diripiet*, 39; — megñakazni (mégnyakazni) *decollare*, 45; megaložnac (mégalosznak) *extinguentur* 70; meghagni (mégmagyni) *dimittere* 54; — P. E. megengedni; ma: *elengedni*; èlhadni (elhagyni) *dimittere* 55; meg ne valazia (még nē válaszja), *non separet*, 55; meghattatoc

mégmagytatók (*reliquistis*, 65; megada (mégadá) *reddidit*, 132; vegetec meg (végyéték még) *tollite*, 71; megtiltoc otet (mégtiltók otet) *prohibuimus eum*, 149; — megèréztette (mégeresztetté) *remisit*, 185; elèrézté (èleresztém) *dimittam* 185; — Mind ezekben a' meg, el jelentéssel bír. Vissza értelemben vétetik többek között következőkben: micor megfordolnanc megmarada a' germecc i<sup>c</sup> ihrlm-ben (mikor mégfordolnának, mégmarada a' gyèrmék Jézus Jerusálemben), *cum redirent, remansit puer Jesus in Jerusalem*, 128; — mégkéric (mégkérlek) *repetunt*, 158. Affirmatioul jó elő ezekben: mégközèleite i<sup>c</sup>t (mégközèlèjté Jézust), *appropinquavit Jesu*, 183; — menl móg engemèt (mènts még engemèt) *habe me excusatum*, 163; — E. legek ok adott ember te nälad; oľtoztèfletéc meg otet (öltöztèssétek még otet) *induite illum*, 166; meg mèuetic uala (mégmevetik vala) *deridebant*, 186. 's a' t. Ezen affirmatio értelemben, hajdan gyèrehben ragasztaték az igékhez, így a' 26dik lapon elő forduló Miatyánkban csak egyszer sem jó elő: „szenteltessek te neved; jöjjön te országod; légyen te akaragod; szabadóch münket gonosztól“ 's a' t. kifejezéseket találunk mind végig. Így a' régi temetési beszédben és könyörgésben is: „hugy oúdja ménd vü bünét; — hugy isten bulcsássá vü bünét; — és szobodícha vüt ürdüing ildetvitül; kit úr ex nopun ex homüs világ timnüczebeleül mente.“ — A' Hegyalján: „a' szöölót megeresztèni“ annyi mint *felszabadítani a' szedésre*; a' régi zálog levelekben: „a' jószágot megeresztèni“, annyi mint *visszaeresztèni*. — Miképen

- egy a' meg az el-lel és és-sel; I. Él, És 's a' t.
- Meg (még) ih. *adhuc*; — meg o è bè-zellèttè (még ó e' beszéllette) *adhuc eo loquente*, 116. — Mig = *donec*.
- \* Meges (mégés, mégis) ksz. *adhuc*, 117; — esmeg (ésmég, ismét) *iterum*, 21, 24, 56.
- Meglèn (méglen) ksz. *adhuc*, 109; — ha ki ip èn hoziam ç nē gülöli o at-tat ç o ainnat, meglèn ke' es o lèl-ke't, nem lèhèt èn taneituañom (ha ki jó en hozjám, és nem gyüölí ó atyját és ó anyját, meglèn kedég és ó lelkét, nem lehet en tanéjtványom) *adhuc autem et animam suam* 's a' t. 164; — meglèn kèuèfenne ideiglèn vagoc uèlètec (méglen ke-vesènnè ideiglen vagyok veleték), *adhuc modicum tempus vobiscum sum*, 207; ç meglèn (és méglen, ismétlen) *et iterum*, 221.
- Mege (mégé) nh. *retro*; — ettől foguā o taneituañi kőzzöl fokac menenèc mege ç imar nē iarnacuala o vele (ettől fogván ó tanéjtványi kőzzöl sokak ménènek-mégé, és immár nem járnak vala ó velè) *ex hoc multi discipulorum abierunt retro: et jam non cum illo ambulabant*, 205; — èn mègem (en megém) *retro me*, 99; èlmènen<sup>c</sup> hatmège (elménénèk hát-mégé) *abierunt retrorsum*, 233; — P. hatra menenek; E. hātra tāntorodānak; èlfordola hatmège (elfordóla hátmégé) *conversa est retrorsum*, 238; — kÿ hatmege nez (ki hátmégé néz, 2d. kéz) *respiciens retro*, 150, 170.
- Megól (mégól, megól) nh. *retro*; — vepec o hozia hatmegól (vépék ó hozjá hátmegól) 32; ipuo a' golèkezèt közibè hat megól (jövő a' gyüle-
- kèzet közibe hát megól) 92; ç alapuan hat megól (és állapván hát megól) *et stans retro*, 142.
- Megèn (mégén) k. *it, graditur*; — ki megèn (kimégén) *egredietur*, 215; — menen<sup>c</sup> fel (ménénèk fèl) *ascenderunt*, 171; kimènuèiec (kimènvéjèk) *exeutes, egressis illis*, 32; èlmènuèièc (elmènvéjèk) *(abeuntibus illis)*, 36; kimènettè (kimènet-te) *exeunte*, 75; bèmènuetec (bè-mènvétèk) *intranses*, 32; kimènuetec (kimènvétèk) *exeutes*, 41; èl-mènettèc (elmènettèk) *abeutes* 95. I. Éred.
- Meggèc (méggyek, — összehúzva ebből: *mit tegyek*) *quid faciam*; — meggèc hog nīlen houa takariam èn gimòl-limèt (méggyek hogy nincsen hová takarjam en gyimòlcsimet) *quid faciam quia non habeo quo congregem fructus meos*, 157.
- Mèll (melly, mell) fn. *pectus*; — o mèllèt (ó melljét) *pectus suum*, 171. P. meljèt; E. mellit.
- Mèll (mélly, mólly, melly) mn. *qui, quae, quod*. I. ki. Mèll nèhèz (mélly nehez) *quam difficile*, 172. — *Miscoda* helyett is használtik ——— L. ki.
- Mélto (mélto) mn. *dignus*; — többes: mèltac (mèltak) *digni*, 180; — mèl-takat vézõnc mü müèlkédètõnc zèrent (mèltakat vézõnk mü mü-velkédètõnk szerènt), *digna factis recipimus*, 186.
- \* Mèltatlankodic (mèltatlankodik) k. *indignatur*; — mèltatlankodanac a' két atyafiakról) *indignati sunt de duobus fratribus*, 58; — mèltatlanol véuè (mèltatlanól vèvé) *indigne tulit*, 104.



Mend (mënd, *mind*) ih. *per totum, per universum*; — meghirhèuc mēd a' földön (meghirhevék mēd a' földön) *exiit fama in univēsam terram illam*, 32; meghaboroitotta a' népēt mēd iudean zértē tancituan (meghaboréjtotta a' népet, mēd Judeán szérte tanéjtván) *commovet populum, docens per univēsam Judaeam*, 184. megkèrengiuala i<sup>c</sup> mend galileat (megkèrèngi vala Jézus mēd Galileat) 22; — az èlő fèlèfegèt veuen meghala; Azonkeppèn a' mafic τ a' harmadic mēd a' hètédiglen (az èlő, feleséget vévén meghala); — Azonképpen a' másik és a' harmadic, mēd a' hètédiglèn), *usque ad septimum*, 63. — A' régi temetési beszèdhen és könyörgèshen àllandóan *mend* használtatik *menden* helyett; — itt a' kettő egymástól megkülönböztetik; mēdèn orzag onō benne meg ozlatot megpuztoltatic (menden orzag önnön benne megoszlatott, megpusztóztatik), *omne regnum divisum contra se, desolabitur* 39; — mērt mēd nép vgehot uala (mērt minden nép ügyèhødt vala), *omnis enim populus suspensus erat*, 176; — eg minden (egy mēdèn) *unusquisque*, 50; egmēdentec (egymēdèntèk) *unusquisque vestrum* 55. P. kÿkÿ mÿnd tÿ kezzÿletek 's a' t. A' régièk, mikènt számtalan példakkal lehet bizonyítani, midõn kötszóul használák a' *mend*-et, nem ismételték mindenkor azt; nem mondák mikènt ma mondjuk, *mind én, mind te*, hanem így is: *mind én te*; — Nógrád vmegyének a' törökök pusztításairól 1627ben kiadott bizonyság levelében is ez áll: Es im meghis ez az Wezér, *mind az Birakoth Baratokoth* nagy meltatlan karoba akarta wonjattnj. — Szabolcsban a' Nyir-

ségen ragozva használják a' *mind* szót, így: *mind-nek, mind-et 's a' t.* Ezen codexben a' superlativusokban àllandóan használt *mentől*, sem egyéb mint *mentől*, *mentől* gonosz (mentől gonosz) *pessimus*, az az: *omnium peior*. L. Legottan.

\* Mendenha (mēdènha) ih. *semper*, 53, 171; — fonha = *nunquam*. P. E. mÿndenkørõ.

Mēdkent (mēdènkènt) ih. *per singula* 241; l. kent.

Menèkedèt (mènekèdet) fn. *excusatio*; — ma ke' o bünocròl menèkedètet nē valnac (ma kedèg o bünokròl mènekèdetèt nēm valnac) *nunc autem excusationem non habent de peccato suo*, 228; P. E. nÿnchen mÿwel bÿneket elfedezzek.

Ment (mènt) cs. *excusat*, — menl. mēg èngemèt (mènts mēg engèmet) *habe me excusatum*, 163; — P. szinte így; E. legék ok adott ember te nālad.

Menna (mènna) fn. *manna*, 203. — P. szinte így. E. minna.

Mént (mènt, *mi-ent, mint*) ih. *sicut*, 29, 56; — mènt inkab (mènt inkább) *quanto magis*, 39, 154, 158; — attol inkab, *tanto magis, eo amplius*, 98.

Mèn (mènny, *mönny*) fn. *coelum*; — mèn (menny) 49; mèn (mènny) 49; mènben (mènnyben) *in coelo* 137.

\* Mènni (mènnyi, *mènnyi*) mn. *de coelo* 99, 113, 154.

Mèn (mènny) fn. *nurus*; — mèn o napa èllèn τ nap o mènè èllèn (mènny o napa ellen, és nap o mènnyè ellen), *socrus in nurum suam, et nurus in socrum suam*, 160. P. a napa mènnyè ellen, ees mènnyè napa ellen. E. embernek napa az ũ mènè ellen, es az mèn az ũ napa ellen.

Men azzon (möny-asszony) fn. *sponsa*, 195.

\* Menéz (mönyez) cs. *desponsat*; — a' ferfiunac menézet zúzhöz (a' férfiúnak mönyezét szúzhöz) *ad virginem desponsatam viro*, 123; — o' neki menézet nehézkés felésegüel (ó neki mönyezett nehezkés feleségével) *desponsata sibi uxore praegnante* 126. Mikor maria volna menéztetet Jofephnéc (mikor Mária volna mönyeztetett Jósefnék) 17.

Menyekezik, k. innen.

Menékezet (mönyekézet) fn. *nuptiae*; menékezetbè adatnac (mönyekézetbe adatnak) *traduntur ad nuptias*, 178. Házaskodik = *nubit*.

Menékező (mönyekéző) fn. *nuptiae* 61, 159; — lon<sup>c</sup> menékezőc (lónnek mönyekézők) *nuptiae factae sunt*, 192. P. menyégző. E. menékező. Menékező ruha (mönyekéző ruha), *vestis nuptialis*, 62.

Mené (mönyé, *mi-nyí, me-nyí, mennyí*) mn. *quantus*; — mené berésec (mönye béresék) 165; menézer (mönyészér) *quoties*, 162; menieket halottonc — lottékét (mönyéjékét halottonk — löttekét) (*quanta audivimus facta*, 132; mennét, mennékét (mönnyet, mönnyeket) *quanta*, 91. Épen így: *ennyé = tantus*; egy könyöknye = *unius cubiti 's a' t*. — Sok helyen hallani ma is: *mennyére* és *mönnyí*, *mennyire*, *mennyí*, helyett.

Méreit (meréjt) cs. *haurit*; — méreitèni (meréjteni) *haurire*, 196; méréh (meréh, *meréj*) *haurias*, 197.

Mérol (meról) k. *mergitur*; — méroltéffec (meröltessék) *demergatur* 53.

\* Mérezić (merészik) k. *audet*; — mérezić vala (merészik vala) *ausus fuit* 63. P. mere. E. merifjle.

Mér (mér) cs. *metitur*; — megmértètic tünèktec (megmértetik tünèkték) *remetiatur vobis*, 27, 89.

Merée (méröz) fn. *satum*, 43; — három merée líztbè (három méröz lisztbe) *in farinae sata tria*, 161. P. méröz, mertek; E. miró. Gömör vármegyének, keblében a' török által elkövetett pusztítások és zsarolások felől 1627ben kiadatott bizonyság levele azon kivonatában mely a' szönyi békekötés alkalmával 1627ben a' királyi biztosok által készítettett, olvasható: „Alfo falu 's a' t. Zabbal nem tartoztak, most aztis veszen fzaaz szaput. Ki ide fel ualo 2 fzaaz *mercznel* többet teszen.

Mértéc (mérték) fn. *mensura*, 27; — mértékét (mértékét) *mensuram* 159; io merteket, tètést (jó mértékét — tètést) *mensuram bonam, superfluentem*, 138.

Mertekel (mértékél) cs. *considerat*; — mit látod ke' a' kalažt te atadfia zemebèn, a' gerendat ke' te žemedbèn nem mertecled (mit látod kedég a' kalászt te atyádfia szemében, a' geréndát kedég tő szemédben nem mértékléd) *trabem autem, quae in oculo tuo est, non consideras*, 139.

Mézzè (messze) ih. *longe*, 97, 187.

\* Mézzól (messzól) ih. *a longe* 74, 97; — meg mézzól valuā (még messzül valuán) *adhuc illo longe agente* 164; megállapanac mézzól (megállapanac messzól) *steterunt a longe*, 169.

Méfterec (mestèrek) fn. *magistratus*; — a' méftereckél (a' mestèrekkel), *cum magistratibus*, 180; P. týztwifewkkel; E. az hadnagokual; az eghaz méfterin<sup>c</sup> (az egyház mestèrinek) *ad magistratus templi*, 183. — P. templomhoz latoknak; E. az templom őrizetire fzerzett hadnagoknak.

\* **Mét** (met, metsz) cs. *scindit*; — *èl-mètue* o jog fület (elmetvé ó jog fület) *abscidit auriculam eius dextram* 233; *èlmètöttö* (elmetöttö) *abscidit* 234; *kimèttetic* (kimettetik) *excidetur*, 29; *mèd èl* (medd el) *abscinde* 24, 53, 103; *mèd ki* (medd ki) *succide* 160; *vagd el* (vagd el) *amputa* 103; *ne mèggüc meg azt* (nè meggyük még azt) *non scindamus eam*, 236; P. E. *ne metellywk el.* — A' *metvé*, hol a' *z*, *v*-vel cseréltetett fel, mutatja, hogy a' *met* és *metsz*, egy aránt használtatott; szinte így felváltva jö elő: *tetik* és *tetszik*. *Meddó* tehát eredeti jelentésben csak ugyan: *eunuchus*, 's a' *met* származéka mind a' *med-er*, *medencze*, mind a' *megy-e*.

**Mez zín** (méz szín, *szín méz*) fn. *farus mellis*, 189. P. E. *lepes mez*.

**Mèzeitèlèn** (mezéjtelen) mn. *nudus*, 71, 240.

**Mi** (mi) mn. *quid*; — *mi èz* (mi ez), *quid hoc est*, 230; *mi volna*, *quid esset*, 173; *è* kérde mik volnanac èzec (és kérdé mik volnának ezék) *et interrogavit, quid haec essent*, 166; *mi münèkõnc* (mi mü nekõnk) *quid ad nos*, 76; *mit haboroltatoc m̄ng* (mit haboróltatok még) *quid turbati estis*, 189. — *Micsoda*, nem jó elő soha, hanem a' helyett *melly*, vagy *minemõ* használtatik, így nem *kicsoda* is, hanem röviden: *ki*; l. *Ki*.

**Mi èlõt** (mielőtt) ih. *priusquam*, 192; *mi utan* (miután) *postquam*, 165, 172. *Minckelõtte*, *minckutánna*, ritkábban fordul elő.

**Mig** (míg, *mi-ig*) ih. *donec* 35; *quousque*, 51. — A' 34d. lapon elő jö: „*Bemènvéték kedég a' házba, köszönjeték neki, mondván: Békeség e' háznak. És valóbizony ha a' ház*

*méltó lend, jó ó rëjá tü békeségték, Ha kedég nem lend méltó, tü békeségték mig tü hozjátok fordól*“ itt a' *mig* hihetőleg irás vétek *meg* helyett. — Pesti is *ismeg*-gel fordítja azt.

**Miglèn** (míglèn) ih. *usque quo*, 149; P. *meeg*; E. *mecézig*; — *donec* 174, 241; *Jariatoc miglèn vilagot vallotoc* (járjatok míglèn világot vallotok), *ambulate dum lucem habetis*, 222; — *quousque* 216.

**Mig nem** (míg nem) ih. *usque dum*; — *mig nem megtokèllèffèc* (míg nem megtökèllèssék) *usquedum perficiatur* 159; *donec* 24.

**Mikent** (miként) ih. *velut*; — *è* löt-tèn<sup>c</sup> *mikent holtac* (és löttenék miként holtak) 80; — *mikent allapic* (miként állapik), *quomodo stabit*, 154; *legètec ildomofoc mikent kegoc* (lègyeték ildomosok miként kégyok) *estote prudentes sicut serpentes* 34.

**Mikèppèn** (miképen) ih. *quomodo*; — *mikèppèn allapic* (miképen állapik) *quomodo stabit*, 39, 196; *mikeppèn teuèlgenenèc* (miképen tévelygenènek) *sicut deliramentum* 172, 188.

**Minè** (minèm) ih. *numquid*; — *minè zednèc tünissecrol zólókèt, àg korokrol figèkèt* (minèm szèdnèk tünissecrol szólókèt, avagy kórókrol figeket) *numquid colligunt de spinis uras, aut de tribulis ficus*, 28, 234. P. *nemde zedneke 's a' t. E. nemde fzedneki*. *Midènè* (midenèm) *numquid* 208. *Nemde = nonne*.

\* **Mirè** (mire) ih. *quare*; — *mirè nè hit-tètec* (mire nè hitteték) *quare non credidistis* 109; *mirè nè attad èn pénzemèt az a'ztalra* (mire nè attad en pénzemet az asztalra) *quare non dedisti pecuniam meam ad men-*

- sam*, 41, 46, 136, 174 's a' t. — P. mýert; E. mire. *Quomodo* 42; — Erre jött ő neki a' gölekezèt ő èlèibè (erre jött ő neki a' gyölekèzet ő eleibe), *propterea et obviam venit ei turba* 221; de arra jöttèm az ýdöbe (de arra jöttèm az üdöbe) *sed propterea veni in horam hanc*, 221.
- \* Miat (miatt) nh. *per*; — latat miat (látat miatt) *per visum* 77; ő miatta (ő miatta) *per ipsum* 190. P. E. ew altala. — E' könyö megvégeztetett Némèti Györgynek kezè miatt 241. A' régi temetési beszèdben is. vü vimádfáguk miá, *per orationem eorum*. Pestinél: azoknak waraafa mýat = *prae expectatione*, mit E. így fordít: azoknak feiekre várásának miatta; a' tatrosi codex ezt így adja: „a' félelmtől és várodalmtól“, 180.
- Mond (mond) cs. *dicit*; monda (monda, nem *mondá*) *ait*, 37; — mondnac uala (mondnak vala) *dicebant*, 33. — Mindig így határozatlanul jó elő, midőn valamely mondék idéztetik: így használtatik ez a' Hegyalján is: *mondok* = *inquam*. Mōgad mng (mondjad még) *dic*, 238; így: *adjad meg, mutassad* 225 's a' t.; monduatoc (mondvátok) *dieentes*, 27; meg loc mondō vagō tünèctec (még sok mondóm vagyontü nekték) *adhuc multa habeo vobis dicere*, 229. A' latin határozatlan mód nagyobb részt főnévvel fordítatik, így például: alajtvan kedég ő neki a' társág között voltát, *existimantes autem illum esse in comitatu* 128 'sa' t.
- \* Mondeç (mondék) fn. *narratio*; — fokac akarac zèrzènièc èz allatocnac mōdekít (sokak akarák szerzeniek ez állatoknak mondékít) *multi conati sunt ordinare narrationem rerum*, 122.
- \* Monnal (monnal) ih. *quasi*, 124, 206; *tanquam* 137; *fere* 147; — monnal igazac (monnal igazak) *tanquam iusti* 171; — hog mōnal èlmèrōlnènc (hogy monnal elmerőlnének) *ut pene mergerentur*, 134; monnal èltekozlotta uolna ő iavit (monnal eltékozlotta volna ő javit) *quasi dissipasset bona ipsius*, 167. P. mýnt hogýha.
- \* Monnaic (monnaik) mn. *ambo* (uterque eorum) 47; monnaicnac (monnaiknak) *utrisque* 147; l. *Eggic*.
- \* Monno (monno) mn. *ambo* 32; monnot, *utraque* 43; valanac ke' mōnoc igazac (valának kedég monnok igazak) *erant autem justi ambo* 122; monno haiot (monno hajót) *ambas naves* 134; P. E. mýnd a' kettew. Monnon a' vèrembè èfnèc (monnon a' verembe esnek) *ambo* 139.
- Morog (morog) k. *murmurat*; — morognac uala (morognak vala) *murmurabant* 204. — P. E. zwgodnak wala. Ne akariatoc morgantoc (né akarjatok morgantok) *nolite murmurare* 204; mōrgattoc (mōrgattok, Acc.), *murmurantes*, 207.
- Mozdol (mozdól) k. *movet se*; — irgalmassággal mozdoltatec (irgalmassággal mozdóltaték) *miser cordia motus est* 166; megmozdoltatic uala (megmozdóltatik vala) *movebatur* 199.
- \* Mōuet, mèuet (mövèt, mevèt) k. és cs. *ridet*; — megmōuetic uala (megmövètik vala) *deridebant*, 33; mōuèttec (mövètték) *ridebitis* 137; meg mèuetic uala (megmevètik vala) *deridebant* 186. E. mōvetik vala.
- Mul (múl) cs. *praeterit*; — èlmúllatoc iftènc mèden itèlètet (elmúljátok istennek mēdēn itèlètét) *praeteritis omne iudicium die* 155; — ç latuā çtèt èlmula (és látván ötet, el-

múla), *et viso illo praeterivit*, 152. *pertransiit* 152. — P. el mene mel-  
lewlé; E. elmulék mellőle. — Es  
muluā galileabéli tenger mellől (és  
múlván galileabeli tenger mellől),  
*et praeteriens* 's a' t. 82. onnan muloc  
(onnan múlók) *praetereuntes*, 119;  
— kōnuèb mēn<sup>c</sup> ꞑ földn<sup>c</sup> èl mulni  
(könnyebb mēnynek és földnek  
elmúlni) *facilius est coelum et ter-  
ram praeterire* 167; — fèllől mulo  
(felül múló) *praecessor* 182; micor  
hallana a' golekezètn<sup>c</sup> èlèuè multat  
(mikor hallaná a' gyölekèzetnek ele-  
ve múltát) *audiret turbam praeter-  
euntem* 173; kic èlèuè mulnac vala  
(kik eleve múlnak vala), *qui prae-  
ibant*, 173.

Mulat (múlat) cs. *praetermittit*; — te  
parāolatodat èl nem mulattam (tè  
parancsolatodat el nēm múlattam),  
166, nincs a' latin szerkezetben. —  
P. szinte így; E. meg nem fzigtem.  
Innen köz életben még ma is a': *lesz ne  
mulass*.

Munkalkodic (munkálkodik) k. *labor-  
rat*; — mūkalkodattoc (munkálko-  
dattok, *Acc.*) *laborantes*, 95.

\* Mū (mū) mn. *nos* 26. ugyan ott *mi*.  
Mūèlkedic (mūvelkèdik) k. *agit* 195.  
P. chelekedýk. E. tifzen. Mūèlked-  
tètnèc (mūvelkèdtetnek) *operantur*  
45; mūèlkedni (mūelkèdni) *ope-  
rari*, 161. P. munkalkodni. E. mū-  
elni. — Tészen = *facit*.

Mūèlkedes (mūelkèdès) fn. *opus*; —  
mūèlkedesteket (mūelkèdèstèkèt)  
*opera vestra*, 23.

\* Mūèlkedèt (mūelkèdèt) fn. *opus*,  
36; mūèlkedètèc (mūelkèdètèk),  
*opera*, 195, 201. P. E. chelekedet.  
Tèt = *factum*.

## N.

Nag (nagy) mn. *magnus*; — megtō-  
rōm èn lūrōmèt ꞑ nagobban alko-  
tom (mègtōrōm en csūrōmet és na-  
gyobban alkotom) *destruam horrea  
mea et majora faciam* 157. P. szinte  
igy. E. nagubbakat.

Naggal inkab (naggyal inkább) ih.  
*multo magis*; — naggal inkab kaial-  
tanac (naggyal inkább kajáltanak),  
*multo magis clamabant*, 173. *Sok-  
kal inkább*, vagy *jobban*, *sokkal job-  
ban*, nem fordúl elő *magis*, *multo ma-  
gis*, értelemben; l. Inkab.

Nagfag (nagyság) fn. *maiestas*, 56. —  
P. felfeg. E. felfiges volt. Lattattac  
ke a' nagfagban (láttattak kedég a'  
nagyságban) *erant autem visi in ma-  
iestate*, 148. P. az dichewfegbe. E.  
nag felfighes állapotban. Nagfaggal  
(nagysággal) *maiestate* 180.

Nalkül (nalkül) l. Nèlkülōn.

Nap (nap) fn. *dies*, 133; — mafod  
napon (másod napon) *altera die*,  
191; harmad napon, *tertia die* 192.  
tegnapon (tègnapon) *heri*, 199. Így  
használtatik állandóan, és nem: *másod  
nap*, *tegnap* 's a' t.

Nap nugat (napnyugat) fn. *occasus*; —  
nap nugat fèlől (napnyugat fèlől) *ab  
occasu* 160.

Napfag (napság) fn. *dies*; — a' nap-  
fagtol fogua (a', azon, napságtól  
fogva) *ab illo die*, 219. P. szinte így.  
E. az naptul fogua.

Nap (nap) fn. *socrus*, 36. — Simonnac  
kè napa (Simonnak kedég napa),  
*socrus autem Simonis*, 133; mēn ō  
napa èllèn ꞑ nap ō ménè èllèn (mēny  
ó napa ellen és nap ó mēnyè ellen)  
*socrus in nurum suam, et nurus in*

- socrum suam*, 160; megfordítva. — P. a napa. E. embernek napa.
- Nažnag** (násznagy) fn. *architriclinus*, 193. P. szinte így. E. vendig tartó.
- Ne** (nē) ih *ne*; — ne vig műket kéfertétbē (nē vígy műnket késértetbe) *ne nos inducas in tentationem*, 26; kikēt iftēn egbē zérketet ember meg ne valazia (kiket isten egybe szerkētett, embēr mēg nē válaszja), *quod Deus coniunxit homo non separet*, 55 's a' t.
- Netalantal** (nētalántal, *netalántan*) ih. *ne forte* 21, 24; ha hinnetēc moyfēfn<sup>c</sup> hinnetēc netalantal ennekem es (ha hinnétek Moysesnek, hinnétek nētalántal ennekēmēs) *forsitan* 202; nētalantal (nētalántal) 163. — Somogy vármegyei lakostól többször hallottam e' kifejezéseket: *meg van mondval*, *be van fedvel* 's a' t., a' részesülő: *mondva*, *fedve*, vagy hajdani szokásként: *mondvan*, *fedven*, helyett.
- Negēdlō** (négyedlō) fn. *tetrarcha*; — negēdlō herodes (négyedlō Herodes) *Herodes tetrarcha* 44, 129.
- Nēhēz** (nehez) mn. *difficilis*; — mēl nēhēz (mēlly nehez) *quam difficile*, 172.
- Nēhēzedic** (nehezēdik) k. *gravatur*; kic *o* vèle valanac megnēhēzettēc alomal (kik *o* vele valának megnēhēzēdtek álommal), *gravati erant somno*, 148.
- Nēhēzēl** (nehezel) cs. *molestus est*; — mit nēhēzēltec ē nēberirē (mit nehezelték e' nēberire) *quid molesti estis mulieri huic*, 72; mit nēhēzēltec *o* hozia (mit nehezelték *o* hozjá) *quid illi molesti estis*, 114; ne nēhēzēl ēn hoziam (nē nehezēlj en hozjám) *noli mihi molestus esse*, 153;

- nēhēzēl ēn hoziam ēz ozuēg (nehezel hozjám ez özvegy) *molesta est mihi haec vidua*, 171. — Keserű Mihály bosznai püspök és testvér huga Krisztina között 1523ban költ egyesség levélben is olvasható: „ennekem meg Bochaffad az myth ebbewl en Ream nehezelthel“; tovább: „en ream erethe ne nehezel.“
- \* **Nēhēzkes** (nehezkēs) mn. *praegnans*, 126; egyebütt: *terhes*.
- Nēhēssēg** (nehezség) fn. *necessitas* 85; — micor nēhēssēgēt vallot (mikor nehezsēgēt valott) *detrimentum* 100.
- Nēki** (néki) mn. *quidam*; — Mēnnētec nekihēz a' varosba *z* mōgatoc nēki (mēnjeték nékihez a' városba, és mondjátok neki), *ad quemdam*, 73; Eg nēki val vala figē fat (egy nēki val vala figefát) *arborem fici habebat quidam*, 160. — Csupán e' két helyen fordul elő, egyébbaránt *quidam* mindig: *némelly*, *egynémelly*, *némimemő*; a' dativus mindenkor röviden: *neki*. Pestinél is találatik: neküket = *quosdam* 97; Erdősiné: nikiket 69. L. ki.
- Nēl** (nel) nh. *apud*; — mindig röviden iratik: embereknēl (embéréknēl), *apud homines* 56; iftēnēl (istennel) *apud Deum* 56, 105; — mēl emberecnēl magasb (mēlly embéréknēl magasb) *quod hominibus altum est*, 167. — Így röviden marad a' *kül* vagy *külön* ige-határozóval egybekapcsolatban is; nēmberieknēlkül (nēbērieknēlkül) 49. felēlmnēlkül (fēlelmnēlkül) 125. — Innen van, hogy Biharban ma is röviden ejtik a' *nēlkül*-t, így: *nekül*. A' *nēlkül*-ről szinte lehet következtetni ezek után, hogy röviden hangoztatott: pásztor-nalkül (pásztor-nalkül) 32; aprōdōc-nalkül (aprōdōc-nalkül) 49; okanal-

kül (okanalkül), 24; nalamnalkül (nálamnalkül) *sine me*, 227.

Nélkülön (nelkülön) nh. *sine*, — gölékezétnélkülön (gyölekézetnelkülön) *sine turbis*, 181. Ez egyetlenszer jó elő: egyébbaránt a' magas hangú neveknel mindig: *nelkül*, a' mély hangúaknál: *nalkül*. Így használtatik a' bécsi codexben is. A' kassai magyar polgarok 16. századbéli panaszaiban: „ok nelkyl“ és „ok nalkyl“ felváltva találatik. — Nál = *apud*, kül, vagyis: kü = *ül*, kü = *vül*, kí = *vül* = *extra*; e' szerint: nál = *kü-ül*, nál = *kül*, nál = *kül-ön*, szóról szóra volna *extra apud*, ember-nel-kül = *extra apud hominem*, de a' nál ragnak *tól* értelme, is vagyon, e' szerint: ember-nél-kivül annyi mint *ember-tól-kivül* = *extra hominem*, *sine homine*. Így az: *ex-nélkül*, *ennélkül*, nem teszi csak ezt: *sine hoc*, *absque hoc*, hanem ezt is: *praeter hoc*, *ultra hoc*, *insuper*. A' már emlitem Gömör vármegyei levélben igen sokszor előfordul: „Agtelkÿ biro hiti utan vallia, hogj minden eztendóben fommaiokat fellieb fellieb, az el mult eztendóben 20 forintal vitte fellieb, *annelkül* eztendónkent hol szaz vafat, hol ket szaz vafat vefzen raitonk bitangban, *annelkül* penzt is bitangot gjakran veszen,“ s a' t. — „immar azt turot is chak prédaban vonsza, *annelkül* gjalogh izolgaltat velónk“ s a' t. L. Nél.

Nem (nëm) ih. *non*; — nem kellő az egészecn<sup>e</sup> vruos (nëm kellő az egészéknek urvos) *non est opus valentibus medicus*, 32 s a' t. *Ne*, tiltó, *nem*, tagadó; épen így *se* és *sem*, az az: *is-ne*, *is-nem*. *Minem* = numquid, *hogynem* = quam; — nagob hog në ppha (nagyobb hogynem Proféta), *plusquam Propheta*, 141.

Nemde (nëmde) ih. *nonne*; — nēde a' iēles búns múuēlkedētbēlic es te zec azt é (nëmde a' jelēs bűnös mü- velkēdetbēlic és tēs zék azt é) *nonne et publicani hoc faciunt*, 25; — nemde két verēbec adatnac eg fel penzen é (nëmde ket verēbék adat- nak egy fel pénzēn é), *nonne duo passerēs asse vaeneunt* 35.

Nem (nëm) fn. *familia*, *genus*; — Dauidnac nemeböl (Dávidnak nēméből) *de familia David*, 126; P. család. E. nemzetfig. Adanac gimolot, Egēbi zaz nēmouēt, egēbi hatuā nēmouēt, egēbi harmic nēmouēt (adának gymölcsöt, egyēbi száz nēmövet, egyēbi hatvan nēmövet, egyēbi harmicz nēmövet), *dederunt fructum, alia centesimum, alia sexagesimum, alia trigesimum*, 41. — P. E. zaaz annjt. Félhoszú e fordúlvan elő a' *nem*-ben, származékai is majd hoszszan majd röviden ejtetnek, így a' 175d. lapon: *nemes* (nēmēs, nēmēs, nömös, nemös, nemes) egész hoszú é-vel jó elő: innen a' közdivatban változó: *minemű* és *minémű*, *neminemű* és *néminemű*.

Neminemő (néminemő) mn. *quidam*; *neminemő* férfiu (néminemő férfiu) *vir quidam*, 144. — Illyeten nēmő (illyetén nēmő) *huiusmodi* 209.

\* Nemzèt (nëmzet) fn. *generatio*, 20; *genimen* 66. P. nemzetfeg. E. fiak.

\* Nëmberi (nembëri) *mulier* 24, 48 s a' t. — ferfiat 7 nëberiet totto azocat iftén (ferfiat és nembëriet totto azokat isten) *masculum et feminam fecit eos Deus*, 104. — P. E. a33onj allat. — Akár a' *nő* és *ember*, akár a' *nem* és *ber*, két szóból összetettnek állitsuk e' szavat, a' *nëmber* mindig leghibásabb kiejtés lészen, *nembëri* vagy *nëmberi* helyett. Hogy pedig a' *nembe-*

*ri-t, nemberj*-nek sem lehet olvasni, mutatja az eredeti codex 83. levele, hol e' szó így szakasztatik meg: *nēbe-riec*, (nembe-riek), a' helyes megszakasztás ellen pedig soha nem vét a' jeles Németi György.

Némél (némelly) mn. *quidam* 41, 141 's a' t. *alius* 61; eg nemel (égynémelly) *quidam*, 150. 2. kéz. Es nemellécnéc a' templomról bészélléttec (és némellyeknek a' templomról bészélléttek), *et quibusdam dicentibus de templo*, 178. — P. Ees mýkoron nekýik zolnanak a' templō felewl; E. es monda nikiknek kik az templomnak felőle szolnak valla. Nemelléc ke' o' kōzzollōc (némellyek kedég ő közölők) *quidam autem ex ipsis*, 218. P. Nekýk kegýg. E. Nikik kediglen ű közölők. L. *Eggic*.  
Ninl, ninlèn (nincs, nincsen) l. Inl, Inlèn.

### Ny.

\* *naiafkodic* (nyájaskodik) k. *conversatur*; — o'k ke' galileaban *naiafkoduā* (ők kedég Galileában nyájaskodván), *conversantibus autem eis in Galilea* 52.  
*nakaz* (nyakaz) cs. *decollat* 45; — kit èn *nakazec* meg (kit en nyakazék még), *quem ego decollavi* 94, 147; P. een wewm feýet. E. en vitetém feýt.  
*nac vago* (nyakvágó) fn. *spiculator*; P. hohar. E. hoher.  
\* *nalab* (nyaláb) fn. *fasciculus*, 43. — P. kewtes. E. kive.  
\* *nauala* (nyavalya) fn. *penuria*, 112. P. zegenýseg. E. szűgfigh.  
\* *nanualas* (nyavalyás) mn. *egenus*; — *nē* hog a' naualafocrol zorgalmaznec

(nēm hogy a' nyavalyásokról szorgalmaznéc) *non quia de egenis pertinebat ad eum*, 220. — P. E. zegenýek. Itt: szegény = *pauper*.

*naualg* (nyavalyg) k. *egret*; — kezdé *naualgania* (kezdé nyavalygania), *coepit egere*, 165. P. kezdé zýkelkedný. E. nag' szűkfigben kezdé ilni.  
*ne* (nyē, ma: *nyi*) mennyiséget jelentő rag. eg *kōnocneiēt* (egy könyöknyéjet), *cubitum unum*, 158; *mēnezēr* (mennyészēr) *quoties* 162; *mēnē berēfec* (mēnye bērefék) 165; *mēneuēl tartozol* (mēnyével tartozol) *quantum debes*, 167; *dē ezec mik ezēnneiec kōzot* (de ezék mik ezēnnyéjek között), *sed haec quid sunt inter tantos*, 202. *negazonneiat* (négyazonnyéjat, *meg* hiba) *quadruplum* 173. — P. neegý anny't. E. nig' annít. — *Hatuā lab földne* (hatvan láb földnyē) *in spatio stadiorum sexaginta* 188. E. hatuan kig'ne földōn. Es o' èl tauozec o' tollōc eg kō hageitafne (és ő eltávozék tőlők egy kōhagyéjtásnyē), *et ipse avulsus est ab eis quantum jactus est lapidis* 182. — P. olý mýnt egý kew hagy'tafnyra. E. közel annē földōn mēnre egý küel hagy'thatnak. — *Mēnē ideiglen* (mēnye ideiglen) *quamdiu* 212; *ezēnne* (ezēnnyē) *tanta* 222; *enne ideiglèn* (ēnnyē ideiglen) *tanto tempore* 225; *kēt záz kōnoclètne* (ket száz könyökletnyē) *cubitis ducentis* 240; — *Mikor ezēnneen volnanac* (mikor ezēnnyēn volnának), *cum tanti essent* 240. Ma is hallhatni némelly vidéken: *annyéra, mennyére* 's a' t.  
*nèl* (nyel) cs. *devorat*; — *benèlic* (benyelik) *devorant*, 111; *ki bē nēlte o' iauat* (ki benyeltē ő javát) *qui devoravit substantiam suam*, 166.



\* **nil** (nyil) fn. *sors*; — nilat érezte (nyilat éresztvén) *sortem mittentes* 78. P. forfost wettwen reya. E. nilat vetinek azokra. — Éreztenec nilakat (eresztének nyilakat), *miserrunt sortes* 186. P. forfot wetenek. E. nilat vonának; — nilal kelè hog gériedetet vetne (nyillal kèle hog gerjedetet vetne), *sorte exiit ut incensum poneret* 122.

**nilat** (nyilat) cs. *adaperit*; — megnilatni (meguyilatni) *adaperire* 98.

**nilaz** (nyilaz) cs. *sortitur*; — nilazionc o rolla kie legèn (nyilazjonk o róla kie legyen), *sortiamur de illa cuius sit* 236. — P. wesswnk forfot reya. E. vongunk nilat rayta.

**nilic** (nyilik) k. *adaperitur*; — megnilanac (megnyilának), *adapertae sunt*, 98; megláttatoc mènèt niluā (meglátjátok mènnyet nyilván), *videbitis coelum apertum* 192.

**niluan** (nyilván) ih. *palam*; — ime niluā bézel (imè nyilván beszél) *ecce palam loquitur*, 207, 230. Máskor: jelennen = *palam*.

\* **noit** (nyójt) cs. *extendit*; — nojđ ki (nyójd ki) *extende* 86, 137; — ki noita (kinyójtá) *extendit*; ki noituan (kinyójtván) *extendens* 46.

\* **nomod** (nyomod) cs. *conculcat*; — megnomodnac (megnyomodnák) *conculcarent*, 156. — P. nyomodoknak. E. meg nomnāk. — Megnomottaffec (megnyomodtassék) *conculcetur* 23. megnomottatot (megnyomodtatott), *conculcatum est* 143; attam tuncetec hatalmat kegocra & scorpocra nomotnotoc (adtam tü nekték hatalmat kégyókra és scorpíókra *nyomodnotok calcandi*, 151; megnomottatic poganocotol (megnyomodtatik pogányoktól), *calcabitur a gen-*

*tibus*, 179. — P. el tapottatyk. E. megfogiāk nomodni.

**no** (nyó) cs. *discerpit*; — megnouen megnjóvén) *discerpens*, 102; megnouen otèt (mègnjóvén otèt) *dilanians eum* 149; non<sup>c</sup> (nónek) *creescunt* 158; — neuéd (nevend) *creverit*, 43.

\* **nuġat** (nyugat) fn. *occasus*; — napnugat felöl (napnyugat felől) *ab occasu*, 160; nap èlnugot uolna (nap elnyugodt volna) *sol occidisset* 133.

\* **nuġolm** (nyugolm) fn. *requies* 38; — nuġolmat (nyugolmat) *requiem* 40.

## Ō.

\* **ohait** (ohajt) cs. *ingemiscit*; — ohaituan (ohajtván) *ingemiscens* 99.

**oc** (ok) fn. *obtentus*, *causa*; — hoziu imadfnagnac okauál (hoszjú imádságnak okával; az az: *ürügye alatt*), *sub obtentu prolixae orationis* 111; octalan bołólnèc èngemèt (oktalan böcsölnek engèmet), *sine causa colunt me* 47. — P. hejaba. E. hýaba. Kèrèfi vala az okat (keresi vala az okat) *quaerebat opportunitatem* 73. fèmi okon (semmi okon) *nequaquam* 125. P. femmikeppen nem. Mi okert (mi okért) *ob quam causam* 146.

**ok** (ok) fn. *cautio*, *litterae cautionales*; — végèd te okodat vl & irih hamar otuènt (végyed tè okodat, ülj és írj hamar ötvent), *accipe cautionem tuam: et sede cito scribe quinquaginta*, 167. P. wed elew regiftramodāt. E. az te menedik leueledet.

**olarl** (olcsárl) cs. *diffimat*; — èz meġ olarlatot o nala monnal èltekozlotta uolna o iauit (ez meġolcsárlatott o nala monnal eltékozlotta volna o javit), *hic diffamatus est apud*

- illum quasi dissipasset bona ipsius*, 167. P. ezt be mōdak ew nala. — E. be vādoltatek.
- \* old (old) cs. *solvit*; — csupán a' 98d. lapon jó elő; megoldatec (megoldaték) — egyébbaránt mindenkor l nélkül; megoldozandaž (megódozandasz) *solveris* 50; azocnac ke' megódotoc a' vehmet (azoknak kedég megódotok a' vehmet) *solventibus autem illis pulum*, 175 's a' t.
- ollo (olló) fn. *haedus*; — fonha nē atal ennēkem kelke ollot (sonha nēm adtal ennekēm kecskē ollót), *nunquam dedisti mihi haedum*, 166. — P. egý baran fajatyš. E. csak egý kecske ollot fem.
- \* ollatan (ollyatán) mn. *talis*, 55; — ollatanoke (ollyatánoké) *talium*, 104, 172. P. illýneke. E. illétineke. Semmi ke' ol fēdézèt ki nem mēgielentētēc (sēmmi kedég olly fēdézett ki nēm mēgjelēntetik), *nihil autem opertum est quod non reveletur* 156. Épen így: *illy, illyetén*.
- oltol (óltol) nh. *ex quo*; — mioltol bē iottēm (mióltol bejöttem) *ex quo intravi* 142. — P. mýwlta. E. mitül fogua.
- omol (omol) k.; — haz hazra omol (ház házra omol) 154. Épen így: *hajól*.
- onnaton (onnaton) ih. *inde* 39, 84; — *exinde* 160. Épen így: innēten (innētēn). — Felváltva jó elő: onnan = *inde* 146, 173 's a' t.
- \* onzol (onszol) cs. *deprecatur, adjurat, exhortatur, obsecrat*; — onzoluan otēt (onszolván ótet) *deprecans eum* 84; onzollac tegedēt iftēnrē (onszollak tēgēdet istenre), *adjuro te per Deum* 91. P. kezerýtlek. E. paranczolok teneked. — Onzoluan (onszolván) *exhortans*, 130. *obsecro* 144.
- or (or) fn. *fur*; — az or ꝛ toluay (az or és tolvaj) *ille fur est latro*, 215. P. lopo ees toluay. E. orw es lator. Dē mert or vala (de mērt or vala), *sed quia fur erat* 220; orroc (orok) *fures* 215. Másutt: *ur = fur*.
- oroz (oroz) cs. *furatur*; — orozion (orozjon) *furtur*, 215. P. lopýon. E. orozzon.
- orfag (orság) fn. *furtum*; — orfagot ne teg (orfágot nē tégy), *non furtum facies* 172.
- oréa (orcza) fn. *vultus, facies*; — 9 oréaianac zēmēle (ő orczájának személyē), *species vultus sui*, 148; ne akariatoc itēlnētec oréara (nē akarjatok itēlnetēk orczára),  *nolite judicare secundum faciem* 207. — P. zýny zerynt. E. szemilnek tekintētire. Aréol lapas (arczolcsapás) *alapa* 235.
- \* ordeitat (ordéjtat) fn. *ululatus* 19 'sa' t.
- \* orzágl (ország) k. *regnat*, 123; — orzáglana (országana) *regnaret*, 19 's a' t.
- orzáglat (országlat) fn. *regimen*; — nem akariuc enn<sup>c</sup> orzáglattat (nem akarjuk ennek országlatját) *nolumus hunc regnare* 174.
- ostorlati (ostorlatik) k. *flagellatur*; megostorlattatik (megostorlattatik), *flagelabitur* 172. Mindjárt utánna áll: ꝛ mi utan meg<sup>g</sup> ostorozangac (és miután megostorozandják) *et postquam flagellaverint*, 172. — P. meg wftorozak.
- \* ozol (oszol) k. *dividitur*; — megozlati (megoszlatik) *dividitur* 87; — 9nō bēnne meg ozlatot (önnön bēnē megozlatott) *divisum contra se*,

39; meg ozlattac (megoszlattak) *divisi* 159. E. meg hafonlanak.

\* ozlat (oszlát) fn. *dissensio*; — o erté ozlat lot (o érte oszlát lött) *dissensio facta est propter eum*, 208, 215.

P. kylenebezés tamada. *Schisma* 213. ozt (oszt) cs. *dividit*; ozia meg (oszja meg) *dividat* 157.

oztan (osztán, *azután*) ih. *tunc* 28, 39. *postea* 61.

oth (ott) ih. *ibi* 192. Épen így: ith 116. Előfordul *h* nélkül is 19 's a' t.

ottan (ottan) ih. *illico*, *statim*; — de *nē* ottan vége (de nem ottan végé), *sed nondum est finis*, 67; leg ottan (leg ottan) *statim* 136.

## Ó, Ő.

o (ó) nm. *ille* 17, 18 's a' t. — te (tē) *tu* 18 's a' t. mindig félhoszú *e*-vel iratik. *en* (en) *ego* 18 's a' t. mindig rövid *e*-vel. — oc (ók) *illi* 22 's a' t.; — tü (tü) *vos* 23 's a' t.; — mü (mü) *nos* 26 's a' t. — elő jó *mi* is, egyébbaránt *mi* állandóan: *quid*; — *oue* (övé) *illius* 226; — tied (tiéd) *tuum*, 138; — tieid (tiéid) *tui* 231; — *enem* (eném) *meus*, 206; — *eneim* (enéim) *mea* 229; — *tietek* (tiéték) *vestrum* 228; — *mienc* (miénk) *nostrum* 109 's a' t. o neki (ó neki) *illi* 110; olykor, de csak igen ritkán *o* nélkül *neki*; — *tènèked* (tè nekèd) *tibi* 107; *ènnèkem* (en nekèm) *mihi* 107; o *nèkic* (ó nekik) *illis* 110; ritkán: *nekik*; — *tünèctec* (tü nekték) *vobis* 104; *münèkõnc* (mü nekõnk) *nobis* 110; — *õtèt* (õtèt) *illum* 102; soha sem: *õt*; *tegedet* (tégèdet) *te* 103; néha: *teged*; *èngemèt* (engèmet) *me* 103; *õket* (õkèt) *illos* 150; *tütõkèt* (tütõkèt) *vos* 22; *münkèt* (münkèt) *nos* 26. — Épen így: o *velè* (ó velè), o

bènne (ó bennè) 's a' t. 92; az *o* be-tüs ragok után változatlan marad az *o* névmás; o *bèlõllo* (ó belõlõ), o *tõllo* (ó tõllõ), o *kõrnõllo* (ó kõrnõlõ) 92 's a' t. — Így marad az afféle nevek, és ige részek után is: *könyvõ* 17, *örökõ* 61, *köntõsõ* 67, *gyimõlcsõ*; *megõlõ* (megõlé) 19, *jövõ* (jõve), *ülnõ*, — *szõkdõsõ* (szõkdõse) 45, *megehõlõ* (megehõle) 60, *õrõlvõ* 93, *tõttõ*, *megtõrlõttõ* 's a' t. Az *en*, *te*, *o* névmás állandóan megtartatik a' birtok ragos nevek előtt is, például szolgálhat az egészen kiirt *Mi atyánk*, mi világosan elõtünteti, hogy e' részben a' latin szerkezetet akarák a' fordítók hüven megtartani; a' személyes névmás ragozásainál azonban nem lehet ezt latinosságnak nézni, hanem vagy feleslegességnak miként Révai állítá, vagy talán, ha nem csalódom olly nyelv-sajátságnak, melly gyökeres vizsgálatot érdemlene meg, mert ha az *en-ém*-ben, *en-g-em-et*-ben nem felesleges elül az *en*, hajosan lesz az: *en-nèk-em*, *en-tõl-em* 's a' t. ragoknál is. Én még a' ragos nevek előtt is, csak annyiszor ismételtetését tartom latinosságnak. Figyelmet érdemel minden esetre hogy az: *a*, *az* *articulus* állandóan elhagyatik előle, mi a' mondatnak erõt ad és szépséget a' stílusnak. Melly szép! például: *Ès mind õ javát elköltötte vala* 92, és mennyivel szebb: *Ès te lelkedet tór általfolyja*, et tuam ipsius animam pertransibit gladius 127; — Pesti fordításánál: *Sõt még az tennen szívedet is altalhatja tór*, vagy bár Erdõsiénél: „*Sõgy az te lelkedet és tór járja altal*“; és mennyivel több erõ ebben: *Èz én testem, ki tü értetek elároltatik*“, hoc est corpus meum, quod pro vobis datur 181; mint akár Pestiében: „*Èz az én testem melly ti írettetek adat-*

*tašik.* „Már a' két régi temetési beszédben és könyörgésben is így találjuk: „*Nüm héon mugának, gyeménd vű fojánék halálut evék*“, — „*És vimádjuk ménd szentüküt, higy isten vű vimádságuk miá bulcsássa vű bűnét.*“

on (ön) nm. *ipse*; — on bènne (ön benne), *intra se* 32; ȳ bènne (ön benne) *inter se* 60; *intra se*, 50; P. E. magokban. — Isten ȳmaga (isten önmaga) *solus Deus* 135; ȳ magat eluezéffè (önmagát elveszesse), *se ipsum perdat*, 148; a' papocnac ȳmagocnac (a' papoknak önmagoknak) *tantum sacerdotibus*, 136; ȳ ešm̄g lèhaituā ȳmagat (és esm̄g leljtván önmagát), *et iterum se inclinans* 209; ȳ maganac gongõreit-uē (önmagának gyöngõrèjtvén), *separatim involutum*, 238; tē magadat (ténmagadat) *te ipsum* 56; tén tollèd (téntõled) *a temet ipso* 234; ten magad (ténmagad) *tu solus* 188; tün tulaidonitocha (tün tulajdonitokba) *in propria (vestra)* 230; — težèd te magadat iftènne (tészèd te magadat istenné) *facis te ipsum Deum* 216; — megjelentem èn magamat ȳ nèki (megjelentem enmagamat ȳ neki) 226 's a' t.

õnne (õnne) fn. *suum, proprium*; — tulaidon õnnebè iȳt ȳ õnneì nē fogattac (tulajdon õnnebè jött, és õnneì nem fogadták) *in propria venit, et sui eum non receperunt* 190. — P. az ew tulaydoný kewzýbe, ees az ewey 's a' t. E. ũ tulaydonāba; ȳs tulaydon nipi 's a' t. Kinèc a' iuhoc nē tulaidon õnne (kinèc a' juhok nem tulajdon õnnè), *cuius non sunt oves propriae* 215. P. nem tulaydoný. E. nem tulaydon õuei. — Tennèidhèz (ténneidhez) *ad tuos* 91. P. tjeýd. E. te nipedhez.

\* onon (õnnõn) nm. *ipsemet*; — onõ bènne (õnnõn bennèk) *in semet ipsos* 141; ȳ magat eluezéffè, ȳ onõ maganac vèzedèlmèt (õnmagát elveszesse, és õnnõn magának veszèdelmet; elmaradt: *tégyen*) *se ipsum perdat et detrimentum sui faciat* 148; ononbèle fordoluan (õnnõn belè fordólván) *in se reversus* 165. A'ia fenèseh m̄g engemèt tenè nalad (atya, fényesèh m̄g engemèt tènèn nálad) *clarifica me apud temet ipsum* 231 's a' t. — tünõn tollètec (tünõn tollètèk) *a vobis ipsis* 160; tünõ magatocnac (tünõn magatoknak) *vobismet ipsis* 66. P. tynnen magatoknak. E. tũ magatoknak; — tünõn kòzöttètec (tünõn kòzöttètèk) *inter vos* 230. m̄ghattatoc engemèt ènen magamnac ȳ nē vago ènenmagam (m̄ghagyttatoc engemèt enèn magamnak, és nem vagyok enèn magam) 230; münõ magonc halluc) münõn magonk halljuk) 198.

õldõkl (õldõkl) cs. *occidit*; — ne õldõklih (nè õldõklj) *non occides* 23; õldõkènd (õldõkènd) *occiderit* 23; õldõkõ (õldõkõ) 211.

õldõkés (õldõkés) fn. *occisio*; — èmber õldõkés (emèr õldõkés) *homicidium* 47, 56, 77.

õnnèn (õnnen) ih; — mēdènõnèn (mēndenõnnen) *undique* 84; egebõnnèn (ègyebõnnen) *aliunde*, 214. P. mafwnnat. E. egèbõnnen. — Mēdènõt (mēndenõtt) *ubique* 147.

õregb (õregb) mn. *major* 58; — ment inkab tũ õregbèc vattocazoctol (ment inkább tũ õregbek vagytok azoktól) *quanto magis vos plures estis illis* 158

\* õrõc (õrõc) fn. *haereditas* 109; — az õrõkõt (az õrõkõt) *haereditatem* 157; ȳ õrõkõ (ȳ õrõkõ) *haereditas eius* 61.

öröluo (örölvö, örülve) ih. *libenter*, 111.

\* özüo (öszvö, öszve) nh. *cum*; — vèléc özüo (velék öszvö) *simul cum eis* 43; o fiaival özüo (ó fiaival öszvö) *cum filiis* 58; — az erodianofockal özüo (az erodiánosokkal öszvö) *cum Herodianis* 62. L. Egembè.

\* ott (ött, önt) cs. *fundit*; — ötte (ötte) *effudit*, 72, 114; bèle ötuen (belé öttvén) *infundens*, 152. — P. bele ewtuen; E. ötüin bele. Megöttö = *comedit*, 38.

ötlic (ötlik) k. *effunditur*; — èlötlétic (előtletik) *effunditur* 32, 115, 181. èlötletet (előtletett) *effusus est* 156.

özön (özön) fn. *diluvium*; — viz özön (víz özön) *diluvium*, 170. — P. arwýz; E. az özön vize.

## P.

paranlolo (parancsoló) fn. *praeceptor* 179.

parazna (parázna) fn. *meretrix* 61. — P. kurwa; E. parāzna affzou ember.

\* paraznafag (paráznaság) fn. *fornicatio* 47. — Adulterium mindig: *törvény törés, törvény töret*; a' bécsi codexben is: paráznalkodat = *fornicatio*.

\* patuar (patvar) fn. *calumnia* 129.

\* patuaro (patvaroz) cs. *calumniatur*; — innen patuaro (patvarozó) *calumnians* 25; — imaggatoc tütöket patuaro (patvarozó) kert (imádjatok tütöket patvarozókért), *orate pro calumni-antibus vobis* 138.

pelda bèze (példabeszé) fn. *parabola*, 43, 174.

\* peldaz (példáz) k. és cs.; — f. Marc ke peldáztatot orozlan zábaiban (szent Márk kedég példázott orozlán szabásban) 81; — nines la-

tin fordítása. A' bécsi codexben: „úrnak gyétrelmét példázja = *passionem Domini praefigurans*.”

pénz valto (pénz váltó) fn. *nummularius* 193.

pèrem (perem) fn. *fimbria* 64.

pirongás (pirongás) fn. *rubor*; — tatabat pirongással kezdéd az vtolfo hèlt tartanod (és tatabat pirongással kezdéd az utolsó helyt tartanod), *cum rubore* 's a' t., 163. — P. pýronkodással. E. meg piruláfual.

piflèn (pisen) fn. *pullus*; — mikent a' tic góiti egbè o piflènit (miként a' ték gyójtí egybe ó pisenit) *quemadmodum gallina congregat pullos suos*, 66.

pituar (pitvar) fn. *atricum* 233. P. E. palota, *praetorium* 234.

pogala (pogácsa) fn. *pascha*; — meg ènnec a' pogalat (mègennék a' pogácsát) *manducarent Pascha* 234. — P. hufuetet ennek. E. az Hufiti vaczorát.

pocloffag (poklosság) fn. *lepra*, 134. — Belpoklos = *hydropicus* 162.

\* poreit (poréjt) cs. *increpat*; — megporeita a' zèlet (mègporéjtá a' zèlet) *increpavit ventum*, 52, 133, 144. — P. megfedde; E. megfedelè. Megporeitani (mègporéjtani) *increpare* 55.

\* porozto (porosztó) fn. *tortor* 54. — P. hohar; E. hoherek (többes).

pök (pök) k. és cs. *conspuit*; — megpökic (mègpökik) *conspuent* 105; — o reia pökni (ó rejá pökni), *conspuere*, 117. Hagyp = *exspuit*.

puztol (pusztól) k. *desolatur*; — megpuztoltatic (mègpuztoltatik) *desolabitur* 39.

\* puztolat (pusztólat) fn. *desolatio*, 112, 179.

## R.

ra (ra) nh. *secundum*; — ne akariatoc itélnétec oréara (né akarjatok itélneték orczára), *nolite iudicare secundum faciem* 207. — P. 3ÿnÿ 3erÿnt; E. f3emilnek tekintetire.

ragad (ragad) cs. *tenet*; — raita ragad (rajta ragad) *tenebit* 39.

\* ragadozat (ragadozat) fn. *rapina* 65; ragadozas (ragadozás) *rapina* 155.

\* rac (rak) cs. *aedificat*; — rakom = *aedificabo* 50. P. epÿtem; E. ippÿtem. — Rakni = *aedificare* 61; rakatot vala (rakatott vala) *fundata erat* 29; rakoc (rakók) *aedificantes* 61, 109. Másutt: alkotta = *aedificavit* 139.

rakas (rakás) fn. *aedificatio*; — raka-fit (rakásit) *aedificationes* 66; rakasocat (rakásokat) *aedificationes*, 112.

rauaz (ravasz) fn. *vulpis*; — rauazocnac licoc vagon (ravaszoknak likok vagon) *vulpes foveas habent* 150, 2. kéz. P. E. rokaknak. A' rauaznac (a' ravasznak) *vulpi illi* 162. P. annak a rokanak. E. az rauaf3 Herodesnek. Róka tulajdonképen *vulpecula*; — a' gyök ró vagy rov, rav, melytől származik *ka* kicsinyítő raggal, a' ró-ka, főnév; *as* raggal a' ro-as, ro-v-as, melléknév, 's betücsérével a' ro-v-asz, ra-v-asz. — Épen így: *eg*, *eg-és*, *eg-ész*; honnan *egész-ség*; *csend*, *csend-es*, *csend-esz*. A' *ravasz* melléknév épen úgy használható főnévül, miként a' *farkas*. — A' róka, róka vagy ravasz nevé, harapós tulajdonságától vehette, mert ró, rov, annyi mint *vág*, *bevág*.

razodik (rázódik) k. *quassatur*; — megrazottatic (mégrázódtatik) *con-*

*quassabitur* 177. P. meg rontatÿk; E. eg3be rontatik.

reddèn (rèdden) k. *obstupet*, *expavet*; — megreddenen<sup>c</sup> (mègrèddenének) *obstupuerunt*, 121; — megreddène (mègrèddenè), *expaverunt* 102. P. elalmelkodik; E. elczudalkozának.

reiaia (rèjája, reája) 122; — másutt: reia (rèjá) 152; *reiad*, *reiam* (rèjád, rèjám) 's a' t.

reitec (rèjték) fn. *secretum*; — mert nem reitec o neki (mèrt nem rèjték o neki) *non latuit ipsum* 146.

rèkèzt (rekeszt) cs. *claudit*; — micor men bèrèkèztètet (mikor menny berekesztètèt), *quando clausum est coelum*, 132. P. betetètet wala; E. be zàrlattatèk. Egbè rèkèzte (ègybèrekesztè) *conclisit* 134. Retesz = *catena*. — Régi hadi nyelven: a' várat megrekesztèni = *arcem obsidione claudere*. Az 1605b. Boeskey féle szerencsi országgyűlés határozatai között többször előfordúl: „Mint hogj Tokaj várában benne az ellenfégh, végezte azt az országh, hogy azokat Zemplin, Zabolcs és Ungh vármegiek, azon vármegiekben lakozó Urak fehérségével *rekeszszék megh*. Váradoth penigh Bihar, Zolnok és Kraszna vármegiek az Urakkal eöszve *rekeszszék megh*“ 's a' t.

\* rémenkedic (reménykèdik) k. *confidit*; — remenkedet iftènbè (reménykèdèt istenbe) *confidit in Deo* 79; kibè tū rémenkètètèc (kibe tū reménykèdtek) *in quo vos speratis* 202; rémenkeggèl (reménykèdjel), *confide* 32. — P. býzzal; E. batorfagod legen. Később időkben *esedezik* értelmet vön fel. Thuri Kalmár István s. pataki gyógyszeráros folyamodásában I. Rákóczy Ferenczhez 1669-ben, ez áll:

- „*Reminkedem* alázatosan ngōdnak, mint kglmes Uramnak, méltoztaf-fék fejedelmi kglmeffégét fejemen tapasztalhatóképpen tetetessé tetézní.“
- \*remolèt (rémólet) fn. *stupor* 134.
- \*repéső (rëpeső) fn. *volatilia, volucris*; — menney repésőkét (mënynyëji rëpesőkét) *volatilia coeli* 27; a' mënni rëpésőc (a' mënni rëpésők) *volucres coeli* 143.
- réz (rés) fn. *pars*; — eg fült hal rézét (ëgy sült hal részét) *partem piscis* 189. — A' régi temetési beszédben 's könyörgésben is: „és ménd jóvben részét.“ L. Révai Ant. Lit. Hung. Vol. I. §. 104.
- rétész (retész) fn. *catena*; — rëtezeckël (retészekkel) *catenis* 90, 144. P. E. lanczál.
- rezzéd (rezzed) k. *movetur*; — pñiara rëzzëduë (poenitentiára rezzedvén) *poenitentia motus* 60.
- \*rezzëzt (rezzeszt) cs. *conciat, movet*; — rezzëztec a' golekezëtet (rezzeszték a' gyölekezëtet) *conciataverunt turbam* 118; irgalmasságra rëzzëztëtec (irgalmasságra rezzesztëtek) *miseriordia motus est* 152.
- rokon (rokon) mn. *proximus, cognatus* 25, 234; — tū rokonitocól (tū rokonitoktól) *a cognatis vestris* 179; a' rokon falucba (a' rokon falukba) *in proximos vicos* 84.
- rokon (rokon) ih. *proximo, juxta, prope*; — rokon vagon (rokon vagon) *proximo sit* 113; vrnac angala allot rokon azoc mellet (úrnak angyala állott rokon azok mellëtt) *stetit juxta illos* 126; — a' falucba mellëc rokon vadnac (a' falukba mëllyek rokon vagnak) *quae circa sunt* 147; rokon vala, *prope erat* 193; Enonbā rokon Salmihoz, *in Aenon juxta Salim* 195.
- rokonfag (rokonság) fn. *cognatio*; — te rokonfagidban (te rokonságidban) *in cognatione tua* 125; a' rokonfag közöt (a' rokonság között) *inter cognatos* 128.
- \*romlat fn. *ruina* 127.
- \*rüüideit (rüvidëjt) cs. *breviat*; — megrüüideitette volna (mëgrüüidëjtëttë volna) *breviasset* 113. Másutt: kurtábodtak = *breviati sunt* 67.

## S.

- sababéli (sababeli) mn. *australis*; — sababéli kiralne azzon (Sababeli királné asszony) *regina austri* 40; P. csak felewl wala kýralne azzon. E. Az dillzêlrül való.
- \*safar (sáfár) fn. *procurator* 57, 143; (e' két helytt: saphar) *dispensator*, 159. P. E. wýnczeler, házi dolgos.
- salfas tal (sálsás tál) fn. *catinus* 115. „Ki bemártja ő kezét en velem a' fállás tálba.“ Ma: *sása* = die Sauce.
- saru (saru) fn. *calceamentum*; — ag-gatoc o' nêki farut o' labaiba (adja-tok o' neki sarut o' lábaiba), *date calceamenta in pedes ejus* 166; — farucnalkül (saruknalkül) *sine calceamentis* 182.
- saruz (saruz) cs. *calceat*; — fo'llackal faruztassanac mg (sólýákkal saruz-tassanak még) 93.
- se (së) ksz. *ne, neque*; — ne haborongec tū zúuëtec fe fëllën (në habo-rodjék tū szúveték së fëljen), *non turbetur cor vestrum* 225. A' többi nincsen sem a' latin szerkezetben, sem Pestiben Erdősiben. Hüven megkülönböz-tetik a' *sem*-től; ez *tagadó*, amaz *tiltó*. E' két szóból: *ës, nê*, vagy: *is, nê*,

állván elő; a' *nē* nem szokott utánna ismételtetni, különbözőleg a' mai divattól, péld. „*hogy nē látnának valaha, szemekkel, sē fülökkel hallanának, sē szüvökkel ertenének*“ 42. P. fe ne, fe ne. — L. *ēs*.

sebhèt (sēbhet) cs. *vulnerat*; — megsebhètéc (mēgsēbheték), *vulneraverunt* 109; megfēphétuē (mēgsebhétvén) *vulnerantes* 176.

ségell (segéll) cs. *adjuvat*; — sègellènec (segéllenék) *adjuvarent* 134. — Két *l*-lel iratik, miként *beszèll* is, mert: segéd-el vagy: *segédl*, beszéd-el vagy: *beszèdl*-ből alakulván, a' *d*, *l*-lel cseréltetik fel könnyebb kimondásért. *Beszèll* azonban egy *l*-lel is irathatik mert: *besze* főnév is van. *Ségellèd* (segélljèd) *adjuva* 102.

\* segeit (segéjt) cs. *adjuvat*; — segeh (segeh, *segéj*) *adjuvu* 48.

sem (sēm) ksz. *neque*; — ha *tē nē* vag *x<sup>c</sup> ɕ* fēm *III<sup>s</sup>* fēm *ppha* (ha te nēm vagy *Christus* és sem *Illyes sēm proféta*), *si tu non es Christus, neque Elias neque propheta* 191. Hol nem kettős tagadás forog fel nem ismételtetik utánna a' *nem*, péld. mert *nē* hog valaha *o* záuat hallottatoc, *dè fē* lattatoc *o* zēmélet (mért nēm hogy valaha *ó* szavát hallottátok, de sēm láttátok *ó* személyét), *neque vocem ejus unquam audistis, neque speciem ejus vidistis* 201. Itt csak egy a' tagadás, *nem hallottátok, nem láttátok*; különbözik ettől: „*úgy hogy sem a' házba sem az ajtóhoz nem férnének*“ 84; — mert itt kettő a' tagadás, egyik: *nem férének*, másik: *nem a' házba, nem az ajtóhoz*. — Ugyan ez áll valahányszor a' *senki, semmi, sem egy, soha* vagy *sonha* 's a' t. előkerül, mert ezek már magokban az: *is-nem-ki, is-*

*nem-mi, is-nem-egy, is-nem-ha*, szók-ból lévén egybetételeve, kettős tagadást állítanak elő; péld. „*sēm egytől még nēm vigasztathaték* 145; itt egy tagadás: *meg nem vigasztathaték*, más: *nem egytől is*; — fēmit fem értétten<sup>c</sup> (sēmmit sēm értettének), *nihil intellexerunt* 172; fem eg *ügèt nē* lelèc *èz emberbèn* (sēm egy ügyet nēm lélek *èz emberben*) *nil invenio causae in hoc homine* 184; — fonha *nē* attal *ènnèkem kelke ollot* (sonha nēm adtal en nekem kecske ollót), *nunquam dedisti mihi haedum* 166. L. *ēs, se*.

fēmieit (sēmmièjt, *semmit*) cs. *annihilat* 26; — megfēmieitettèc (mēgsēmmièjtettèc) *irritam fecistis* 47.

fēmi okon (sēmmiokon) ih. *nequaquam* 125. P. femmýkeppen nem.

seng (séng) fn. *cubitus*; — eg sengnèt (egy séngnyèt) *unius cubiti* 27.

ser (sér, *sír*) fn. *monumentum, sepulcrum*; — serecből (sérékből) *de monumentis* 31. P. E. koporfokból. — Mēden<sup>c</sup> *kic a' serecbèn vadnac* (mēndènèk *kik a' sérékben vagynak*), *omnes qui in monumentis sunt* 201. A' 66-dik lapon: sereket = *sepulchra*, koporfoiocat = *monumenta*.

sèrèlm (serelm, *serelem*) fn. *dolor*; — a' fèrèlmecn<sup>c</sup> kezdeti (a' serelmèknek kezdeti), *initium dolorum* 112; a' 67. lapon: fírelmecnec.

sèrzić (serszik) k. *offendit*; — ha ki nappal iar *nē sèrzić mēg* (ha ki nappal jár nēm serszik még), *si quis ambulaverit in die non offendit* 217. P. nem bantatýk meg; E. meg nem botik. — Ha *ke' eýèl iarand megferzić* 217.

sètètöl (setétől) k. *obscuratur*; — meg-



fētēplētētic (mēgsetētōltetik) *obscurabitur* 67.

siētēlm (sietelm) fn. *festinatio* 94; — siētēlmēl (sietēlmmel) *festinatione* 124; *confestim* 159.

siētēlmēft (sietelmest) ih. *confestim*, 174.

\* siralm (siraln) fn. *fletus* 30, 43, 62. sok (sok) fn. *multitudo*; — a' leualtacnac sokit (a' leváltaknak sokit) *multitudinem Pharisaeorum* 20.

\* sonha (sonha, ma: *soha*) ih. *nunquam* 29, 32, 84, 208. P. sonha. L. *ha*.

soporla (soporla) fn. *velum*; — a' templomnac foporlaha (a' templomnak soporláha) *velum templi* 79. — P. fuperlájya; E. vitorlájya.

## Sz.

\* zá (szá) fn. *os*; — zúnec bōfégéből bēzel zá (szünek bōfégéből beszél szá) *ex abundantia cordis os loquitur* 40; *en adoc zá* (en adok szát) *ego dabo vobis os* 179. — P. E. een adok nektek zaat. zan (szán) *in os* 47; zábol (szából) *ex ore* 47; —  $\rho$  záiaból (ó szájából) 184.

\* zábadeit (szabadejt) cs. *liberat*, *redimit*; — zábadeha  $\bar{m}g$  (szabadéha mēg) *liberet* 79; zábadoch (szabadoch) *libera* 26. A' régi temetési beszédben és könyörgésben is elő jő: „És szoboducha vūt ürdüing ildetvitül.“ Révai ezt, Ant. Lit. Hung. Vol. I. §. 149. így olvasta: *szabadótsa*. Én azt hiszem, itt azon nyelvünkből már kiveszett, de hajdan kétség kívül divatozott *ch* tűnik elő, melly a' *choltát*, *mulchotja*, *ozchuz*, *achszin*, *charmul* 's a' t. szóknál. Valóban, nem látom át miért írják különben mind a' halottas beszédek, mind a' bécsi 's e' müncheni codexek írói csupán

ez egy szóban a' *cs*-ét, *ch*-val, holott másként állandóan *f*-et, *c*-ét és *l*-ét használnak. Véleményem szerint tehát csak gyöngé alig hallható *ch*-val kell azt kiejteni, annyival inkább mert a' bécsi codexben többször elő jő *c* nélkül is csupán így: *zabodoha*, miként minden más az *ít = facit* igével egybetett igék parancsoló módjában, honnan később az Abaujban most is köz életben lévő: *szabadijja*, *tanijja*, *hasijja*, *szakijja* 's a' t.

\* zábadol (szabadól) k. *liberatur*; — megzabadoltatua (megszabadóltatván) *liberati* 125.

zábadolat (szabadólat) fn. *redemptio*, 125, 128; *remissio captivorum* 132.

zábadfag (szabadság) fn. *redemptio*, — tü zábadfagtoc (tü szabadságtok) *redemptio vestra* 180.

zábas (szabás) fn. *effigies*; f. Marc kepeldáztatot oroszlan zábasban (szent Márk kedég példázattott oroszlan szabásban, 81; nincs a' latin szerkezetben; a' 121. lapon elő jő: egeb zálafban, *in alia effigie*; — mi nyilván irásvétek: *egyebb szabásban* helyett.

zággat (szaggat) cs. *concidit*; — magat a' kōuechez zággatvan (magat a' kōvekhöz zággatván) *concidens se lapidibus* 91. P. foggatwan magat az kewekehez; E. űmagāt kōuekuel zággatva vala.

zákadat (szakadat) fn. *scissura* 32.

záll (száll) k. *descendit*; — immar ke $\rho$  lezállatlatta (immár kedég ó lezállatta) *jam autem eo descendente* 199. P. ala menne; E. le menne. — Le zállattoc (lészállattok), *descendentibus* (illis) 148.

\* zállas (szállás) fn. *vicus* 95; *diversorium* 181; E. vendig fogado ház.

zálló hel (szállóhely) fn. *diversorium*, 126.

zamarolka (szamarocska) fn. *asellus*, 221.

zántat (szántat) fn. *ager* 43; ugyan ott: szántás = *ager*.

zapu (szapú) fn. *modius*, 23, 89. — Gömör vmegye 1627-ki bizonyság levelében a' török zsarolásairól, több ízben elő jő; egyebek között: „Hacson lakozo Soory Janos, vallia, az Török Vronk Beczer Aga, verte fel sommankat 75 forint-ra, buzat es zabot veszen raitonk 30 *szaput*.“ „Soorban lakozo Moko Janos — vallia, hogj az Török Vrunk Juszap Aga verte fel sommankat 20 forinttal fellieb, az buzat 7. szapuual buzauual, az zabotis 7. szapuual zabbal.“

zarandoc (szarándok) \*) fn. *peregrinus* 77, 188. P. E. uton iaro.

\* Engedelmet itt egy jegyzéshez, megemlítéssel előre, hogy a' szótár összeszemelő épen úgy kénytelen minden szót az undoréig fejtegetni, miként a' bonczoló, legszebb szemén kezdve, belek beléig metél és forgat meg mindent. — Vegyük itt előbbszer *dek, dék, dok* ragu szavainkat. Illyen, *névből* alakulttan: *nyomdok* = nyomdék, *szerdek*; *sennyedék* = szennyedék. *Ígéhez*: *aján-dok*, *ajánldék*, *ajándék*; *halanték* v. *halándok*, *t* és *d* közötti betűcserével: *köldök* (keldek, a' mi kél, kikelő); *növendék*, *nevendék*; *szelindek*; *szemöldök*, *szemöldök*; *szövendék*, ma: szövetnek (de a' csíkozomási parochiának 1608-zon kezdődő jegyzőkönyvében: „a' nagy oltár előtt való két *szövendeket*“ találtam 1841b. julius 17d.), illyen továbbá: *szurdék*, *szurdok* Molnár Albertnél *angulus latebra*'s innen: *Szurdok* falu neve Abauj, Bihar, Krassó, Máramaros vmegyében, illyen: *undok*'stb., így

zarandoc (szarándok) k. *peregre profiscitur*; — *zarandocla* (szarán-

tamásztaték elé: *érdek*. 'S im így leve: *zarándok*, miben úgy van közbe ejtve *án*, miként *haldok*, *nődök*, *szemdök*, *sződök*, *szeldek* közé, *án*, *en*, *öl* v. *el*, *in*. — De már a' gyök itt, *zar-e*, *sz.r-e* vagy *szár?* — Molnár Albertnél: *szár crus*, *tibia*; *szár culmus*, *scarpus*; *szár merda*, *oletum*, *excrementum*, *szaraho-ra solivagus*; *szarandoc*, *peregrinator*; *szarandokot jároc*, *peregrinor*; *száraz*, *siccus*, *aridus*; *szarazon*, *sicce*, *aride*. Hanem Molnárnál sok a' sajtótév ékezetben 's betűknél, így van benne lám majd *száraz*, majd *szaraz*, így, *szárny ala*; *szarnyéc alaris* 's a' ma fenforgó: *szószátyár*, nála: *szatyár*, *spurcus*, *ob-scenus*, következőleg *merda* sem bizonyosan *szár* lehete idejében; *peregrinator*, nem: *szarándok*. Párizpápainál, ki Molnárt itt csak kiírta, *excrementum*, ék nélkül áll. A' tatrosi másolat pedig épen nem lehet eligazitónk, mellyik szótag vala hajdanban meghúzoti, mellyik *nem*, mert ékezeteti nem mindenütt felrakvák, némelyben meg a' mai magyar írói nyelvbe felvett hangoztatás ütközik meg. *Nehéz* p. o. ott *nehéz* és jól, mert *nehéztel-t* 's *nehézen-t* mondunk irunk. Így találm ezt 1841. julius és augusztusban Csíkszékben, hol az írói nyelvben is fenforgó: *árvácska*, *ész*, *eléség*, *egyéb*, *kéz*, *kevés*, *madár*, *rész*, *réz*, *veréb* helyett: *árvacska*, *esz*, *éleség*, *egyeb*, *kez*, *keves*, *madar*, *resz*, *rez*, *szel* (*ventus*, a' mi: *szel*), *vereb*'stb. ejtését hallám, mert a' gyök: *árva*, *él* *vívít*; mert az eredeztetés: *eszés*, *egyebet*; *kezet*, *kezek*; *kevesen*, *madarat*, *madarak*, *reszelő*, *rezet*, *szeles*, *vere-*

dokla (*peregre fuit* 176; zárandoklani eredet (szarándoklani eredett) *peregre profectus est*, 61, 113. P. el mene mezze; E. vidikbe mene.

bet, verebek. Hanem már így, a' tatrosi másolat és a' csiki hangejtés összevetésével, a' gyökre vagy eredetetésre figyelés, adhat világot, minél fogva részemről *szarándoknál* olly hangtévesztést vélek *szárándok* helyett, miként Molnár Albertnél: nászád *liburnica*, nászados, *naumachus* van, a' „Jelenkor“ pedig e' szót: *naszád*-dal ébreszté fel. Minthogy a' bécsi codexben: 303at, példázat, 3a33er, ha3 = szózat, példázat, százszer, ház, irásánál *sz* és *z* összezavarvák, zárandokat is elébb zárandok-ul gondolám vehetni *zár* igéből, melly úgy lett volna ékezetlen, miként megfordítva, ad, es, vesz, men ékezetten leve: ad, és, vész, mén; és így: zárandok nevé, emberre ruházottnak nézém, ki magát világtól elzárta, szent helyekre fanyalgott el egyedül, messze zárandokoskodék, zárandokot (talán kolostort) összejárt, és talán, Zárand vármegye is elzártóságától kapta nevé. De eléállá *szarka* (pica) 's azt cseregé, hogy, ámbár kicsinyítő *ka* raga van, ő csak nem kicsi *sz.r*, hanem hajdan vala *szárka*, épen úgy mint a' *querquedula* szerencsésebben ma is mindig *szárca*; és inte *szarvas*, hogy ő is inkább *szárva*-as, kinek, akár vékony szár lábáról, akár kiterébélyesedett szár vagy száraz csontból lévő szárúiról lett neve *szarvas*, miként faluból lón *falva*, oduból meg: odvas. Azt vevém most, hogy *szár* igen is egyszersmind, kopasz, tar, hajtalan (*l. Sándor Istv. told. a' m. szókönyvhez*), és Tolnában ott a' régi Szeg-

ze (szö) isz.; — *mutaffatocze* (mutasátoksze) *ostendite* 63; — ha ifrlnc királa zállonzele a' kéréztről a' hízonc neki (ha Israelnek királya, szálljonsze lő a' keresztről és hiszönk neki), *si rex Israel est descendat nunc de cruce et credimus ei* 79. Innen az: *addszi* miként a' tiszai felsőbb megyékben ejtik. A' palóczok 's barkók majd minden ige parancsoló módjához oda vetik midőn udvariasban vagy nyájasban akarnak szállani: *adjaszi*, *lászasi*, *mondjaszi* 's a' t.

zederih fa (szédérjfa) fn. *morus*, *sycomor*; — *zederih* fanac (é szédérjfanak) *huic arbori moro*, 169; E. fikamin fának; — *zederih* fara (szédérjfára) *io arborem sycomorum* 173. P. zeder fara. E. vad fighe fára.

\* *zég* (szeg) cs. *frangit*; — megzégüén (mégyszögven) *fracto* 114. P. megtewruen; E. eltörüin; megzégétic (mégszegetik) *confringetur* 61. — Megtöri = *conteret* 61.

zégdél (szegdel) cs. *frangit*; — hog megzégdeltetnen<sup>c</sup> o zároc (hogy

*szárd*, itt ma is Erdélyben a' lóról, mellynek csuklyója felé ha fejer vagy gyerebb szöre van, a' jellemzés: egyik lába *szár*, továbbá fennforog, *szár-az*, *szár-ad*, 's *peregrinator* lön előttem *szárándok*, ki az egykori ferdült időkben, hűjtölés, bolond maga kinzása miatt leve *szár*, vagy *Ild. Endre* korában, a' *szent* földre, csak egy *szár* lábbal, bakancstalanul járt. Meg kelle késértenem e' kifejtést, mert e' szó igen színházi 's ott csak inkább illik, *szárándokot* hallanunk. (*Kéziratban levő m. szónyomozásából, Döbrentei Gábor.*)

mégszegdeltetnének ő szárok), *ut frangerentur eorum crura* 237. — P. hogý meg hadna tewrný az ew zarokat; E. hog az ű fzárokat meg fzegnek.

zégodic (szegődik) k. *convenit*; megzégoduen (mégszegődven) *conventionem facta* 57. P. E. megzerzewdni.

zéc (szek) fn. *sedes*; — zékin (szekin, székén) 64; elo zékekét (elő szekeket) *primas cathedras* 64.

zél (szel) fn. *ventus* 46; zéln<sup>c</sup> (szelnek) *venti* 90, 144; zéltól (szeltől) *vento* 141. — Szél = *margo*; menn<sup>c</sup> neg zéltól foguā (mennynek négy széltől fogván) 68. E. szél.

\* zèllet (szellet) fn. *spiritus*; — igen gyakran elő jó: zèllettól (szellettől) *a spiritu* 21. P. zent lelektewl; E. az szent lelek istentől; fertzétes zèllet (fertzétes szellet) *spiritus immundus* 137; P. fertelmes lelkek; E. fertelmes szelleteken. — Tü atocnac leké (tü atyátoknak lelke) *spiritus patris vestri* 35; fcènt leléc (szent lelek) *spiritus sanctus* 87; fcènt zèlletbèn (szent szelletben) *in spiritu sancto* 130; iftèn lèlkeuèl (isten lelkével) *in spiritu Dei* 39; lelekn<sup>c</sup> ke karomlatja (léleknek kedég káromlatja) *spiritus autem blasphemia*, 40, 81, 82, 122, 124. En lèlkem felmagasztatta vrat  $\tau$  èn zèlletem vigadot (en lelkem felmagasztatja urat, és en szelletem vigadott) *magnificat anima mea Dominum, et exultavit spiritus meus* 124. Ihūs ke tølles feent lelecekèl vitetic vala zèllettól (Jézus kedég teljés szent lélekkel vitetik vala szellettől) *Jesus autem plenus Spiritu sancto, agebatur de spiritu,*

131; zèllet hol akar ot lèhèl (szellet hol akar ott lehel) *(spiritus ubi vult spirat* 194. — P. az lelek a hol akarya lehel; E. az szél az holott akaria ott fu.

\* zèmel (személy) fn. *facies*; menn<sup>c</sup> zèmele (mennynek személyè) *facies coeli* 49; *persona* 63; *aspectus* 80; —  $\rho$  orcaianac zèmele (ő orczájának személyè) *species vultus ejus*, 148; fcènt zèllet lezalla  $\rho$  reiaia testi zemelebè (szent szellet lészalla ő rejája testi személyben) *descendit Spiritus sanctus corporali specie* 130. P. testi abrazatban; E. testi szemelben; —  $\rho$  zemele elot (ő személyè előtt) *ante conspectum suum*, 150;  $\rho$  zemelecekèl a földre hailananac (ő személyekkel a földre hajlanának) *et declinarent vultum in terram* 187.

zèn (szen) fn. *pruna*; — a zènnèl (a szennel, szénnel) *ad prunas* 233.

\* scènt (szent) mn. *sanctus* 130 's a' t mindig így iratik.

zèpló (szeppló) fn. *querela*; — mēd nēmō zèplonèlkul (mēdennēmō szepplonèlkul) *(sine omni querela* 122. — P. feddes nekýl; E. megfeddisnekül. A' tiszai némelly vidékeken, az apró foltú lovakat, *szepe* lovaknak nevezik. Szepes vármegye, tán sok hegyeitől vehette nevezetét.

\* zèr (szer) fn. *vicis, ordo*; — Abiasnak zèrebèli (Abiasnak szerèbèli) *de vice Abia* 122. E. E. Abia rendýbowl;  $\rho$  zèrenèc zerzete zèrent (ő szerének szerzetè szerént) *in ordine vicis suae* 122; tètet ènnèkem kezèttól foguā zèreuèl meg irnō (tètt en nekem kezèttől fogván szerével megírom) *visum est mihi a*

*principio ex ordine scribere*, 122; a' litera dominicalis è zèrèt zamlaltatic tud<sup>ert</sup> tizèn hat, tizèn het, mēd zerrèl ꝛ mēd addig 's a' t. (a' litera dominicalis e' szerént szám-láltatik, tudni mert: tizenhat, tizenhét, mēnd szērrel és mēnd addig 's a' t.) 13. Számokhoz és mennyiségekhez ragasztatván, nem változtatja e magánhangzóját, előzér (előszer) *prius* az az: *prima vice* 24, 57; így: ötszer 46, háromszer, utólszer 109, hány-szer 54, 66 's a' t. Az *exres* számok, kivéven az *egy exret*, melly mellől az *egy* is elhagyatik, mindig ennek segedel-mével mondatnak ki, miként a' németben: öt-zér ezer (ötszer ezer (*quinque mil-lia* 46; neg-zér ezer (négy-szēr ezér) *quatuor millia* 49. P. neegj ezer; E. nigfzer valo ezer. — Valanac ke-mōnal öt-zér ezer ferfian (valának kedg monnal ötszer ezér férfian), *erant autem fere viri quinque mil-lia* 147.

\* zèrèlm (szerelm) fn. *zelus, dilectio*; tè hazadnac zèrèlmè (te házadnak szerelme) *zelus domus tuae* 193. — P. az te házadnak bwzgo-fagos zere-tetj; E. az te házadhoz valo fzerem. — Istènn<sup>c</sup> zèrèlmet (istennek szerelmét) *dilectionem Dei* 201. P. E. fzeretet; o zèrèlmèbèn (ó sze-relmèbèn) *in ejus dilectione* 227.

\* zèrèlmet (szerelmèst) ih. *diligenter* 122; — többször.

\* zèrèt (szeret) cs. *diligit*; — zèrèt-tic (szerettetik) *diligitur* 226.

zèrètet (szeretèt) fn. *dilectio*; — èn zèrètetembèn (en szeretètèmbèn), *in dilectione mea* 227.

zèrènt (szerént) nh. *juxta, secundum, per*; — meghirdètec a' varofban ꝛ

a' mēz o zèrènt (meghirdeték a' vá-rofban és a' mező szerént), *et in agros* 91. E. az mezők fzer-te. — o zèrènc zèrètè zèrènt (ó szeré-nek szerzetè szerént) *in ordine vi-cis suae* 122; hèléc zèrènt (helyék szerént) *per loca* 179; meltakat vé-zonc mü müèlkédèt onc zèrèt (mél-takat vészönk mü müèlkédèt onc szerént) *digna factis recipimus* 186; tižtolatfoc zèrèt (tisžtolatjok sze-rént) *secundum purificationem* 193; a' törven zèrènt kèl meghalni (a' törvény szerént kèl meghalni), *se-cundum legem debet mori* 235.

zèrtè (szèrte) nh. *per*; — mēd iudean zèrtè taneituan (mēnd Judeán szèrte tanèjtván) *docens per universam Ju-daeam* 184.

zèrèz (szèrez) cs. *constituit, componit, ordinat*; — mert es èn hatalm alatt zèrètèt èmber vagoc (mèrt es en ha-talm szerzetèt alatt èmber vagyok) *nam et ego homo sum sub potestate constitutus* 29; kit o vra zèrèt o hazi èmberin (kit ó ura szerzèt ó házi èmberin) *quem constituit Dominus suus super familiam suam* 69; mert mēd o iauin zèrzi ötèt (mèrt mēnd ó javin szerzi ötèt) *quoniam super omnia bona constituet eum* 69; — zèrèzènc nèki (szèrèzènc neki) *constituerunt ei* 73; o haloiocat meg-zèrèzuen (ó hálójokat megszèrez-vèn), *componentes retia* 83; fokac akarac zèrèzènc èz allatocnac mō-dekit (sokac akarac, *akarának* irás vétek, — szerzeniek ez állatoknak mondékit) *multi conati sunt ordi-nare narrationem rerum* 122. — P. akartak irasba zèrzenj; E. hog' rend-uel iráfba befzerzènc. Mel zèrèt-

- tétet tū nectec (melly szerzettetett tū nektek), *quod constitutum est vobis*, 130; ki zèrzèt engemèt birona tū raitatoc (ki szerzett engemet bíróvá tū rajtatok (*quis me constituit iudicem super vos* 157, 159.
- \* zèrzes (szerzés) fn. *constitutio, traditio*; — è uilagnac zèrzefe elõt (e' Világnak szerzésè előtt) *ante constitutionem mundi* 232; a' vénècn<sup>c</sup> zèrzefekèt (a' véneknek szerzésèket) *traditiones seniorum* 47. P. az regyèknek zèrzefeket; E. ű eleieknek fzerzèfit.
- zèrzèt (szèrzet) fn. *ordo*; — o zèrè-nèc zèrzète zèrent (ó szerènek zèrzetè szerènt) *in ordine vicis suae*, 122.
- zèrket (szerket) cs. *conjungit*; — kikèt iftèn eghè zèrketet (kiket isten egybe szerkètett), *quos Deus conjunxit* 55.
- \* zò (szó) fn. *vox*; — èn zòmat (en szòmat) *voce meam* 215. P. E. szinte így.
- zòl (szól) k. és cs. *cantat*; — kakas zòla (kakas zòla) *gallus cantavit*, 234; a' 225d. lapon: nèm énekèl kakas, *non cantabit gallus*. P. kakas enekele; E. tük fzòla.
- \* zòzat (szòzat) fn. *sonitus* 180.
- zòcna (szoknya) fn. *tunica* 25, 93, 146. Férfi köntösről mondatik mindenütt. P. E. kewntews.
- zòlga (szolga) fn. *minister, servus* 24; — Birtokrag jövén hozzá, harmad személyben elvesztí a' magánhangzóját: z mēdenecn<sup>c</sup> zòlga (és mēdeneknek szolga, *szolgája*) *et omnium minister* 103; lezèn mendentecn<sup>c</sup> zòlga (lészen mēdentèknek szolga, *szolgája*) *erit omnium servus*, 106. —

Épen így: *ajtára* = ajtajára, elő jő: bunn<sup>c</sup> zòlgaia (bűnnnek szòlgája) *servus est peccati* 211. — È bēzedn<sup>c</sup> zòlgai voltac (e' beszèdnek szòlgái voltak) *ministri fuerunt sermonis*, 122. A' 233d. lapon: berèfèc (bèrèsek) *servi*.

zòlgalat (szòlgálat) fn. *obsequium*; — o zòlgalat tètet (ó szòlgálat tètét), *obsequium se praestare* 229; *ministerium* 153.

zòlga (szòlgáló) fn. *minister* 182; — megada (a' könyvet) a' zòlga-lonac (mègadá a' szòlgálonac) *reddidit ministro* 132. — P. a zòlganac. Eleink olly nagy különbsèget tettek hajdan a' *servitor* és *servus* között, hogy ezt még a' fejdelemmel levelezéseikben is csak később 's kisebb rangú emberek kezdeték használni. A' beszèrcei 1542b. országgyűlésen megjelent nemesség követe Rakowszky György így írja magát alá I. Ferdinánd királynak: Eiusdem Matthis Vre, fidelis *Subditus*. Georgius Radowsky nuncius nobilium Regni Hungarie. — Thurzó György gróf nádor, állandóan; humillimus ac perpetuus, fidelisque *Servitor*. Forgach Sigmund gr. nádor: humillimus fidelis et perpetuus *Servitor*. Thurzó Szaniszló gróf nádor: humillimus *Servitor*. Eszterházy Miklós gr. nádor, majd: humillimus *Subditus*, majd: perpetuusque *Servitor*. Bethlen Gábor erdélyi fejdelem: *Servitor* obsequentissimus, vagy: *Servitor* studiosissimus et devotus. — Azonban Homonnay Drugeth György magát már 1620. febr. 18.: humillimus ac perpetuus *servus*-nak írta. A' magyarban hajdanta a' *szòlgáló* tette a' *servitor*-t vagy *minister*-t, de ez később egyedül a' *szòlga leányok* nevezeteül maradt, 's a' *szòlga* név kikerülése végett, kivált asszonyságok férfiak-

hoz írott levelökben, miként Pálffy Kata Thurzó Györgyhöz 1606-ban állandóan, ezt használták: Kegyelmednek *örömet szolgál*: kattharýnna palfy, vagy csak: *szolgál*. — A' pártos karesai Somogyi Mátyás már 1605b. jul. 23d. így írja magát alá Mátyás főherczegnek: föl-ségtek alázatos *hív szolgálja*: én csarlóközi, tatai, gesztesi főkapitán, Karchai Somogi Máttiás. Nádasdi Tamás gr. 1607-ben ugyancsak Mátyás főherczegnek így: Fölségednek alázatos és hű *szolgálja életig*, Comes Tomas Nadasdi perpetuus a Pecsényéd.

zomiuhozic (szomjúhozik) k. *sitit*; — efmeg megzomiuhozic (ésmég megszomjúhozik) *sitiet iterum* 197; — zomiaztad (szomjaztad, *részesülő*) *sitientem (te)* 71 's a' t.

zomorán (szomorán) ih. *triste*; — zomorán mené el (szomorán mēne el) *abiit tristis* 56.

zomorodik (szomorodik) k. *contristatur*; — még zomorottatec (megszomorodtaték) *contristatus est* 18. meg zomorodéc (mégyszomorodék), *contristatus est* 172.

zomorofág (szomoróság) fn. *tristitia* 229.

zoreit (szoréjt) cs. *praecingit*; — zorehad meg te magadat (szoréhad még tē magadat) *praecinge te* 169.

zorongat (szorongat) cs. *sugillat*; — hog végezétol iquē né zorongaffon engemet (hogy végezétől jöven né szorongasson engēmet (*ne in novissimo veniens sugillet me* 171.

zorgalmasság (szorgalmasság) fn. *sollicitudo, cura*; — zorgalmasságoctól (szorgalmasságoctól) *a sollicitudinibus*, 143; o zorgalmasságot visélne (ó szorgalmasságát viselő; *viselne*

írásvétek) *curam ejus egit* 152. — P. E. gongyát wýfele.

zorgalmast (szorgalmast) ih. *sollicite*, 139.

\*zorgalmazat (szorgalmazat) fn. *cura*; níl tenèked zorgalmazatod hog 's a't. (nincs tē nekéd szorgalmazatod, hogy 's a't.) *non est tibi curae, quod* etc. 153.

zorgalmazatos (szorgalmazatos) mn. *sollicitus*; zorgalmazatos vag (szorgalmazatos vagy) *sollicita es* 153; zorgalmazatofoc (szorgalmazatosok) *solliciti* 26.

zorgalmazatoffág (szorgalmazatosság) fn. *sollicitudo* 42; *cura*; — vallad o zorgalmazatoffágot (valjad ó szorgalmazatosságát) *curam illius habe* 152.

\*zorgalmazatofc (szorgalmazatofc) ih. *confestim* 160. P. E. legottan.

zorgalmazic (szorgalmazic) k. *satagit, curam habet, sollicitus est*; — zorgalmazic uala a' gakorta valo zolgathoz (szorgalmazic vala a' gakorta valo zolgathoz) *satagebat circa frequens ministerium* 153; — P. fyrgewdyk wala; — E. tōri vala feýt; zorgalmaztoc (szorgalmaztoc) *solliciti estis* 158; zorgalmazic uala (szorgalmazic vala) *manicabat* 180. P. fyet wala; E. nag' riguel ũ hozzā iār vala; — nē hog a' naualafocrol zorgalmaznec (nem hogy a' nyavalyásokról szorgalmaznék), *non quia de egenis pertinebat ad eum*, 220. P. nē azért hogý ew neký a zege nyék gongyara wolnanak; E. nem azirt hog az fzeghiékrül gonga volna ũ neki.

zorgalmazó (szorgalmazó) fn. *sollicitus*; — ne akariatoc zorgalmazoc

- lennetec (nő akarjatosk szorgalmazók lennéték), *nolite solliciti esse*, 158.
- zouaruā (szovárvány) fn. *spongia* 79, 120. P. E. spongya. — Tehát a' szov és szív = sugit, egy gyök, 's a' szovból lett a' szop, szopik.
- zókik (szökik) k. *saltat*; — zóketec (szökétek) *saltastis* 36: zókot volna (szököt volna) *saltasset* 94; nē zóctetec (nem szökteték) *non saltastis* 141; P. E. nem tanczoltatok. — Talán felvehetők a' magyar eredetű szép *szökellel* szót, a' nyelvünköl kirívó német *táncz* helyett.
- zókös (szökös) k. *saltat*; — zókös-fő (szökösös) *saltavit* 45.
- zónic (szónik) k. *sinit, cessat*; — zónic (szónjel) *sine* 133; — épen így: *erőködjel* 160, *égyel* 197, *jöttel* 42, *hintettel* 70; *ném hittel* 123, *léttel* 123 's a' t. — *erőködjel*, *égyel*, *jöttel*, *hintettel*, *ném hittel*, *léttel* helyett; Gümörben így divatozik ez mai napság is. Megzónic bézellétetől (megszónic beszélletétől) *cessavit loqui* 134.
- \* zótétét (szótetett) mn. *contextus*; — mēdēneftől zótétét (mēdēneftől szótetett) *contexta per totum* 236. P. kewtes mýnd wegýg; E. egg főuifben valo.
- zouetnec (szövétnek) fn. *lucerna* 23. P. zewýtnec; E. főuindek. — Facylackal (fáklyákkal) *lignis* 116; *fax* 116.
- zúnodoz (szúnodoz) k. *dormitat*; — zúnodozni (szúnodozni) *dormitare* 70. Minap volt több peres irományok között, egy Zala vármegyei Alsó Nemes Apáthi helységbeli 1838-ban költ irat kezében, mellyben többször elő jó: „*el-szúnyt* ns Balafy László úrnak“, az *el-szúnyt* úr“; e' szerint az *elhúny* és *el-szúny* igék csak betű cserével különböznek egymástól, értelmre egyek.
- \* zú (szű) fn. *cor*; — zúnec (szűnek) *cordis* 139; zúbén (szűben) *in corde* 143; o' zúuocbè (ó szűvökbe) *in corde suo* 143. L. Jonho.
- zúkös (szűkös) mn. *egenus*; — nem zúkös az égézec vruofnalkúl (nem szűkösök az egészék urvosnalkúl), *non egent qui sani sunt medico* 136, 165.
- zúköslic (szűköslik) k. *indiget*; — nē zúköslic (nem szűköslik) *non indiget* 223; mit zúkösflötoc meges tancocnalkul) mit, *mit* irásvétek, zúkösflötök meges tanóknalkúl) *quid adhuc egemus testibus* 75. — P. mý zýkfege tewb tanw ehhez; E. mi zúkfigünk vagon meges tanuk nélkül. — Ézec nélkül zúkösflötoc (ezek-nélkül zúkösflötök), *his indigetis*, 158; — kic égéffégnelkül zúkösflötoc valanac (kic egészszégnelkül zúkösflötök valának), *qui cura indegebant*, 147.
- zúlet (szület) fn. *nativitas*; — o' zúletetől (ó születétől), *a nativitate*, 212.
- \* zúletét (születet) fn. *nativitas* 17 'sat.
- zúletic (születik) k. *nascitur*; — zúlettetnec (születtetnék) *nascetur* 212. —

## T.

- \* tahat (tahát) ih. *tunc* 24 's a' t. — P. ostan; E. annak vtanna; *autem* 41; t a' falat vtan tahat bémene o' bèle fathanas (és a' falat után tahat bémene ó belé sathanas), *et post buccellam introivit in eum sathanas* 224. Erdősínél: tahág = ergo. Életben



volt a *tahát* szó még 1627-ben is, de már miként ma, *ergo* kötszó jelentésben. A' szőnyi első béke írományai közt, melylyeket a' Tudománytárban közlék, többször elő jő: „Es — ha megh alkodhatunk ezen az dolgon, *tahat* nem leszen fzuksfigh 's a' t. — ha penigh nem alkhatunk, *tahat* mindjarast fell kölgyön.“ — Véleményem szerint: *tahat* helyesb: *tehát*-nál. Én úgyanis azt a' *to* gyök származékának nézem, melly a': „sem té sem *to*-vá-ban“ még ma is fen van. *To*-á hajdan egyaránt használtatott a' *to*-v-á-val, és *to*-v-ábbá-val *porro* értelemben. Haraszti Mihály aracsai porkoláb írja Báthory András hoz 1551ben: „kerem nagchýagod kwlgon twb (több) port es honat (ónat) twa (tuá, *tó*-á) kwgolon nagchýagot zakalaffokat“; „tuvaba ezt býzonýawal irahatom 's a' t.“; „twaba hadýon nagchýagot tanoffagot (tuábbá adjon nagycságod tanóságot)'s a' t. Tudjuk nyelvünkben a' *h*, *v* és *j* lehetük milly gyakran felcseréltetnek és felcseréltettek főként hajdanta egymással; Révai eléggé kifejté ezt Elaborator Grammaticájában, tanúsítá a' régi halottas beszédekben használt: *házo-á*, *kegyelmé-hel*, *hallá-va*, *feledé-re* 's a' t. példákkal. Így a' *to-á*, *to-vá* és *to-há* kiejtések is felváltva használtathattak, mellyekből az adverbialis *n* vagy az, ezzel egy erejű *t* betűvel lett a' *to-án*, *to-ván*, *to-hán*, vagy *to-át*, *to-vát*, *to-hát*, 's ebből könnyebb kiejtésért a' *tahát*. Hogy a': mihelyen és mihelyt, mindjaraan és mindjárt mindegy, nem szükség fejtegetnem, a' somogyi: „ottannag és ittenneg sem egyéb mint: ottannan, ittennen, vagy ottannat, ittennet. — Haraszti Mihály lassú nyelve még illyeket is ejt; „eleget beszélehtünk, bizonyával irahatom, azt

értjek (értjük) hogy *kehet* (két) basa népe vagyon, nem tudom ha *behe* eresszem (be eresszem) avagy ne“; és épen ezek derítik fel, miként jelenthet az ezen müncheni codexben kétszer előforduló: *tat úgy*, etiam-ot 's utique-t. Ezek szerint a' *tat*, csak rövidítése a' *tahát*-nak, miként a': *kehet*, *behe* hosszítása a' *két*-nek és *be*-nek. A' *hát* csak csonkítása a' *tahát*-nak.

*tat* vg (tat úgy) ih. *utique, etiam*; — tü méstertec nē fizeti m̄g a' didragmat, ꝛ 9 mōda, *tat* vg (tü mester-ték nēm fizeti még a' didragmát? És ő monda: *tat* úgy) *Magister vester non solvit didrachma? Ait, Etiam* 52; *tat* ug (tat úgy) *utique* 60. P. Mýre nem; E. hallom hallom. L. *tahat, es.*

\*talantal (talántal) ih. *forte* 37; — ne talantal (nē talántal) *ne forte* 130; hanēha talantal (hanēmha talántal) *nisi forte* 147. — Ma: *talántán*. A' talántal-ban tehát ismét az adverbialis *n* cseréjét látjuk *l* betűvel. *Azonnal*, *azonnan* és *azonnat* ma is mind egy, — sőt Somogyban a' *mondva*, *mondván* és *mondval* is. Nemes Thúry János 80 éves Somogy vmegyei Gyöngyös melléki közbirtokos saját kezével írt folyamodásában minap illyet is olvasék: „de hogy tudhatom én azt (a' pert) újjéttani, mivel az *élvén* próbáim mind elhaltak.“ Révai Ant. Lit. Hung. Vol. I §. 54 — 60, és Elab. Gram. Vol. II. p. 797 — 803. hosszasan muto-gatá hogy a' részesülők az igék jelentő modjá jelen, elmúlt és jövendő idejeinek 3-ad személyei, 's hogy a' régi halottas beszédekben előforduló: *éleve*, annyi mint: *élő*, qui coepit, sed nondum desiit, ergo manet adhuc, vel in actu adhuc est. — Az *élvén* is tehát nem egyéb mint: *éleve* az adverbialis *n* betűvel, qui vixit. A' török nyelvben is, mond Révai: *sew-en*,

*bak-an*, annyi mint: *amans*, *adspiciens*, vagy is: *qui amat*, *qui adspicit*. — L. *netalantal*.

talner (tálnyer) fn. *discus* 45, 94. — Tányér tehát hibás.

tamadoz (támadoz) k. *exurgit*; — a' tenger ke. tamadoz uala (a' tenger kedég támadoz vala), *mare autem exurgebat* 203. — P. fel fwalkodóyk wala. E. felindul vala. — Öseinknél: *valakiért támadni* annyit tett mint: *exurgere pro aliquo*, az az: kérni, esedezni valakiért. Nógrád vármegye utasításában, melyet a' szőnyi I. békére küldett követe számára készített 1627-ben, olvasható: „A' mostani vezér passa, nem tekintvén, az előtt egynéhány nappal adott levelét is, a' szegény koldos barátokat a' jancsárokkal hurezoltatta, és ha a' pesti bék *mellettek nem tamadt volna*, gyalázatosan megakarta öletni őket.“ A' törvény könyvben is ott áll I-ső Lajos határozatai után vettett eskü példányban: „Szűz Mária *melletted* Te vég napodon szent Fiának előtte *úgy támadjon*.“ — 'S lásd R. m. nyelvemlékek II. kötet 336d. lap.

tanakodik (tanakodik) k. *conspirat*; — egbe tanakottac vala (egybetanakottak vala) *conspiraverunt*, 213. P. meg igényefettek wala azon; E. egbe tanácskoztanak vala.

\* tanal. (tanács) fn. *concilium* 23; — *consilium* 77, 141. — Hajdan 's néhol még ma is tanács = *consiliarius*, *senator*. Sennyey István magyar kancellár, 1627-ben június 24dén Memhet egri pasához 's a' szőnyi békekötésre kirendelt török biztoshoz saját kezével irtt levelében önmagáról mondja: „Mi Sennyey István püspök, a' hatalmas és győzhetetlen római császárnak, magyarok királyának

*tanácsa* és *cancellarius*a magyar országban.“ Álc = *faber*, tanól = *quaerit*, *disquirit*, *testatur*, tehát: *tan-álcs* = *qui facit consilium*, *dat consilium*. L. Al.

tano (tanó) fn. *testis* 75 's a' t.

taneit (tanéjt, *tanó-it*, *tanojt*) cs. *docet*; — o az népét taneitatta, a templomban euágelizálatta (o az népet tanéjtatta, és a' templomban évangyélizálatta) *docente illo populum in templo et evangelizante* 176; taneituaio (tanéjtvájok), *docentes* (illi) 47; tanéh, *doce* 153; tanohatoc (tanóhatok, *tanójatok*) *docete*, 80; — vala oket taneito (vala oket tanéjtó) (*erat docens eos* 29.

taneituan (tanéjtvány) fn. *discipulus*, 22 's a' t.

tanol (tanól) k. és cs. *quaerit*, *testatur*, *discit*; — tanolla vala o tolloc (tanolja vala o tölök) *sciscitabatur ab eis* 18. P. tudakozóyk wala; E. megkerdeze; — tanolni (tanólni), *testificari* 75; tanollatoc (tanóljatok) *testificamini* 156; tanolla (tanólja) *testatur* 196; èrèzièd otèt én atámnac hazaba, mert vadnac ot (így) atámfiái hog tanollon azocnac (ereszjed otèt en atyámnak házába, mért vagynak ott atyámfiái hog tanóljon azoknak) *ut testetur illis* 168; nē tanolta (nem tanolta) *non didicerit* 206.

tanofag (tanóság) fn. *doctrina* 56, 88. P. E. tudomány; — *testimonium* 29. hamis tanofag, *falsum testimonium* 56. Tudomány = *scientia*; a' 125-d. lapon szinte: tanofag, *scientia*; vd- uolleg tanofaganac adáttara (üdvös-ség tanóságának adatjára) *ad dandam scientiam salutis*.

- tapaszt (tapaszt) cs. *palpat*; tapaziatoc  
 ꞥ lassatoc (tapaszjatok és lassatok)  
*palpate et videte* 189. P. nywlljá-  
 tok hozzam. E. tapogassatok meg en-  
 gemet. — A' Tisza mellett ma is él a'  
*top*-ni, *le-top*-ni ige, mi annyit teszen,  
 mint lehajolva a' földön négy kéz láb ál-  
 lani. —
- tarfağ (társaság) fn. *comitatus*; — alait-  
 uan ke' o' neki a' tarfağ közöt vol-  
 tat (állajtván kedög ő neki a' társ-  
 ság között voltát) *existimantes au-  
 tem illum esse in comitatu* 128.
- tart (tart) cs. *observat, nutrit*; — tar-  
 tac vala ke', ha meguigažtana (tart-  
 ják vala kedög, ha megvigasztaná)  
*observabant autem si curaret* 137;  
 innen ma is: *szemmel tartani*. — Hol  
 fél tartatot uala (hol feltartatott  
 vala) *ubi erat nutritus* 132. P. szinte  
 ige. E. hol ű feltartatott vala.
- tartat (tartat) fn. *observatio*; — nē ip  
 iftēn<sup>c</sup> oržaga tartattal (nēm jó is-  
 tennek országa tartattal) *non venit  
 Regnum Dei cum observatione* 170.
- taffol (tassoly) fn. *pera* 32, 182; —  
 P. faak; E. táfka.
- tauoziç (távozik) k. *avellitur*; — èl  
 tauozec (eltávozóç) *avulsus est* 182.  
 P. el zakažkodek; E. el űzakada.
- tauoztat (távoztat) cs. *amovet*; — mi-  
 cor èltauožtatandom (mikor eltávož-  
 tatandom) *cum amotus fuero* 167.
- te (tē) nm. *tu*; l. o.
- ten l. on.
- tenned l. onne.
- tü egitèç (tü egyitek) mn. *unus ve-  
 strum* 73. P. egyitek; E. tü kózzól-  
 leték egğ; l. eggic.
- tü egmèdèntèç (tü egymèdentek) mn.  
*unusquisque vestrum* 161; l. eggic.
- tü kitèç (tü kitek) nm. *quis vestrum*  
 27; l. eggic.
- \* tēhèn (tehen) fn. *bos*; — tēhènekèt  
 (tehenèket) *boves* 193; P. E. ewk-  
 rewket.
- tèkent (teként) cs. *respicit*; — tèken.  
 tè hütöd meg vduèzeitèt tegedèt  
 (tekènts te hütöd megüdvözèjtèt  
 tégèdet) *respice fides tua te salvum  
 fecit* 173.
- tēmètet (temetèt) fn. *sepultura*; — èl-  
 tēmètetbèn (eltemetètben) *in sepul-  
 turam* 114.
- tèrd (terd) fn. *genu*; — tèrden hom-  
 polguan (terdèn hompolygván) *ge-  
 nibus provolutus* 51.
- tèrdepl (terdèpl) k. *genu flectit*; — ꞥ  
 fel tèrdre tèrdepluè (és fél tèrdre  
 tèrdèplvén) *et genu flexo* 78, 84.
- tèrèh (tereh) fn. *terh* 103. *Jegyz.* Csik  
 széçben *terű*, ter v. tér gyökből, miként  
 bor-, der-, fzer- ből: ború, derü, szerü.  
 1841b. aug. 15d. a' mint reggel Mada-  
 rasról Rákosra jövèk, egy 10 év körüli  
 figyerek ügete utánam lóháton csak a'  
 szörén, 's megint úgy más lón (itt nem:  
 lovon) egy 14—15 évü széçely szöke  
 leány. Bal kezében ennek a' kötöféç, lá-  
 bán piros csizma, — vasárnap volt, — fe-  
 jén nagy karimáu szalma kalap. Ülèse  
 mint ücsçeé. A' mint kocsim mellé ér,  
 „hová olly sebestt széçely hugom“ kérdém  
 tôle. Komolyan felelé: „hogy hon legyen  
 a' ló, mindjárt indulunk a' *terű* után, mit  
 tegnapi hátra hagyánk.“ 'S nyargalt Rá-  
 kosra, fivérével, mint a' nyil. *Döbrentei  
 Gábor*.
- tèrhès (terhes) mn. *praegnans* 113; —  
 P. nehežkes; E. terhes; l. nèhèzkes.
- tèremt (terèmt, ma: *terem*) \*) cs. *pro-  
 ducit, profert*; — micor imar o' bè-  
 lölloç gimöloç teremtèdn<sup>c</sup> (mikor

immár ő belőlök gyimölcsöt terem-  
tendnek) *cum producunt jam ex se  
fructum* 180; gimölcsöt terem (gyi-  
mölcsöt terem) *fructum affert* 221.  
Épen így: kenet = *ungit*.

\*) *Jegyzés.* Csikban, Gyergyóban: *termik*.  
1841b. július 18kén Gyergyóban Tekerő-  
patakon nézem a' sok silány almát, kör-  
tét a' szentegyház előtt, hol azt, vasár-  
napi istenítisztelet után székely asszonyok  
áruják. — Ott áll egy székely káplár is:  
„Atyafi (így támadom ezt meg, mosolygva)  
miért nem igyeksenek jobb leves gyümöl-  
csöt természetni, he jó enyhítés volna  
önöknek is (tréfából ezt) ilyen rekkenő  
hőségben, mint e' mai.“ Nyájasan vála-  
szolá: Uram nem *termik* az nálunk, e' feny-  
ves földön 'sth. *Döbrentei Gábor*.

tezőn (tészen) *cs. facit* 196, 206; —  
késédelmét tezőn (késédelmet tés-  
zen) *moram facit*, 159; ki tezőn  
igáffagot (ki tészen igazságot), *qui  
facit veritatem* 195; téz (tész) *fa-  
cis* 156; tézec (tészék, *tészik*) *fa-  
cient* 228; he totto volna a' könyvet  
(betötto volna a' könyvet) *plicuisset  
librum*, 132; tëndi (tendi) *fecerit*  
41. Épen így: *lend*, *vend*, leend, veend  
helyett. — Művelkődik = *agit*, *opera-  
tur*; *cselekszik* nem jó elő egyszer is.  
Tette (tette, *részesülő*) *facientem* 69.

\* *téhétleg* (tehetség) *fn. virtus*; — a'  
téhétfegnéc iogia felől (a' tehetség-  
nek jogja felől), *a dextris virtutis  
Dei* 117; zéllétn<sup>c</sup> *téhétfegéuél* (szel-  
letnek tehetségével) *in virtute Spi-  
ritus*, 131; ada ő nekic *téhétfegét*  
& hatalmat (ada ő nekik *tehetséget*  
és hatalmat) *virtutem et potestatem*  
146. Egyebütt: *virtus* = *jószág*.

tét (tét) *fn. factum*; — kéfafag & gil-  
koffag *tetéiert* (késaság és gyilkos-

ság *tétéjért*), *propter seditionem  
quamdam et homicidium*, 185; bo-  
dog a' zólga kit micor iouend az vr,  
lélendi ő neki ug tétét (bódog a'  
szolga, kit mikor jövend az úr, lé-  
lendi ő neki úgy tétét), *beatus ille  
servus, quem cum venerit dominus,  
invenerit ita facientem* 159; tulaj-  
donképen: *invenerit illum ita fecisse*,  
banom *tétemet* (bánom *tétémet*) *poe-  
nitet me* 169. P. banom hogý *tewt-*  
*tem*; E. Bānom *titemet*.

tétém (tetem) *fn. os*; — *tétémekél*  
(*tetemekkel*) *ossibus* 66.

tétes (tetés) *mn. superfluent*; — *téteft*  
(*tetést*) *superfluentem* (*mensuram*)  
138. P. ký folyó; E. *feltetezett*.

tétic, *teccic* (tetik, *tetszik*) *k. paret*,  
*apparet*, *videtur*; — mi *tétic* *tené-  
ked* (mi *tetik* *té nekéd*), *quid tibi  
videtur* 52; a' zombat *féltétic* *vala*  
(a' szombat *féltetik* *vala*) *sabbatum  
illucescebat* 187; — *teccic* (*tetszik*)  
*paret* 67; *videtur* 152; *tétn<sup>c</sup>* (*tet-  
nek*) *parent* 65; *tétetec* (*tettetek*)  
*paretis* 66; — a' koporfoc *kic* *nem*  
*tétn<sup>c</sup>* (a' *koporsók*, *kik* *ném* *tetnek*)  
*monumenta quae non apparent* 156;  
*tetnec* (*tetnék*) *videretur* 181; *tétet*  
(*tétett*) *apparuit* 32; — *tétet* *énne-  
kem* (*tétett* *en nekém*), *visum est  
mihi*, 122. P. *lattatek* *ennekemýs*;  
E. *ionak* *lāttaték* *ennekem* *es*; —  
& *tétetec* ő *előttoc* (és *tettettek* ő  
*előttök*) *et visa sunt ante illos* 188.  
Épen így: *met* = *scindit*. Hajdan divat-  
ban volt, és épen a' *tet* gyöktől a' *te-  
tetes* melléknév; — Thuri Kalmár István  
1669-beli folyamodásában áll: méltóz-  
tassék *fejedelmi* *kélmességét* *feje-  
men* *tapasztalhatóképen* *tettetessé*  
*tetézni*; az az: *tetszetessé*, *tetsze-  
tővé*, *lātszatóvá*. A' *tet* gyöktől szár-

mazik maga a' *tetõ* = tetszõ, 's valószí-  
nûleg a' *telem* is, az az: az elporhadt  
halott még megtetszõ maradványai, csont-  
jai, honnan aztán a' *tetemes*, *tetemes*  
*kár*, az az; szembe tûnõ, nevezetes kár.

tettèt (tettet) cs. *figit*, *dissimulat*,  
*deformat*; — tettète õ magat (tet-  
teté önmagát) *se finxit*, 189; mert  
ki tettetic õ orcaiocat, hog lattaf-  
fanac emberec<sup>c</sup> bõitolo<sup>c</sup> (mért ki-  
tettetik õ orcájokat, hogy látassan-  
nak embèrèknek bõjtölök (*exterminant enim facies suas ut appareant hominibus jejunantes* 26.

teuèlg (tévelyg) k. *delirat*; — mikep-  
pèn teuèlgenen<sup>c</sup> èz igèc (miképen  
tévelygènének ez igék), *sicut deli-  
ramentum verba ista* 188. P. wala-  
mÿ eztelenfegeknek; E. ollmint efz-  
telenfignek. — Kic èltéuehètèc ifrl-  
nèc hazat (kik eltévehèdtek Izraèl-  
nek házát) *qui perierunt domus Is-  
rael* 34; a' fordító így értè: *qui prae-  
terierunt domum Israel*.

tic (tik) fn. *gallina* 66.

tikmon (tikmony) fn. *ovum*; — tik-  
monat (tikmonyat) *ovum* 154.

tikzó (tikszó) fn., *galli cantus*; —  
tikzó koron (tikszó koron), *galli  
cantu* 114.

\* tiztelèndõb (tisztelendõbb) mn. *ho-  
noriator* 163.

tiztèfeit (tisztèsèjt) cs. *honorificat*; —  
tiztèfeitènec (tisztèsèjtenék) *hono-  
rificarent* 84; — èn tiztèfeitèm èn  
atamat (en tisztèsèjtem en atyámat)  
*ego honorifico patrem meum*, 211.  
P. E. tÿztelelem.

tiztètlènèit (tisztetlenèjt) cs. *inhono-  
rat*; — tû megtiztètlènèitètèc èn-  
gemèt (tû megtèsztetlenèjtètèc èn-  
gemèt) *vos inhonorastis me* 211. —

P. tÿztetlenfegei illetetek; E. szi-  
dalmaffāgual illettèc enghemet.

tiztèit (tisztèjt) cs. *mundat*; — tizto-  
had m̄g (tisztóhad m̄g) *munda* 65.

tiztol (tisztól) k. *mundatur*; — meg-  
tiztoltatèc (megtisztóltaték), *mun-  
data est* 29, 84.

tiztolat (tisztólat) fn. *secessus* 47; —  
*emundatio* 84; — maria tiztolatinac  
napi (Mária tisztólatinac napi) *dies  
purgationis eius*, 127; tiztolatfoc  
zèrent (tisztólatjok szerènt) *secun-  
dum purificationem* 193; tiztolatrol  
(tisztólatról) *de purificatione* 195.

tizt tarto (tisztartó) fn. *beneficus*; —  
tizt tartocnac hiuatnac (tisztartók-  
nac hívatnac) *benefici vocantur* 182.  
P. szinte így. E. io tiuðknek hiuat-  
tatnac.

\* titk (titk, titok) fn. *mysterium*; —  
titkiat (titkját) *mysterium* 89, 143.

titkon (titkon) ih. *occulto* 206, u. o.  
*occulto = rejtekben*.

toabba (toábbá, továbbá) ib. *amplius*  
115, 129, 157. L. taht.

\* told (told) cs. *addit*; — ç hozia tolda  
mas zolgaiat èlèrèztèni (és hozjá  
tolda más szolgáját eleresztèni), *et  
addidit alterum servum mittere* 176;  
ç tolda harmadot èrèztèni (és tolda  
harmadot eresztèni) *et addidit ter-  
tium mittere* 176. — Szóról szóra for-  
dítás.

\* toluay (tolvaj) fn. *latro* 235. P. la-  
tor; E. toluaj. Or = fur.

torkoffag (torkosság) fn. *crapula* 180.  
P. E. szinte így. Faldokló = vorax.

tõ (tõ) fn. *acus*; — a' tõ foc által (a'  
tõfok által) *per foramen acus* 56.

tõ (tõ) fn. *stirps*, *truncus*; — zõlõ tõ  
(szólótõ) *vitis* 227; E. szõlõ tû; —

a' zolɔ tɔn (a' szőlő-tón), 227. P. tewn; E. tūn.

tɔbbeit (többehjt) cs. *adaugēt*; — tɔbbihed meg (többihéd mög) *adauge* 169.

\* tɔkell (tökél) cs. *perfeit*, *consummat*, *complet*; — megtökéllē (megtökéljem) *perficiam* 198; megtökéllēnen<sup>c</sup> (megtökéllenenek), *perficerent* 128; kit megtökéllendő volna (kit megtökéllendő volna), *quem completurus erat* 148; ɔ a' napoc megtökéluen (és a' napok megtökéllēvén) *consummatisque diebus*, 128, 131; megtökéllētem (megtökéllētēm) *consummor* 162. P. elwegeztetem; E. vighet tifzek dolgomban. — Megtökéllēnec (megtökéllēnek) *perficientur* 124; — megtökéllēffec (megtökéllēssék) *perficiatur*, 159; megtökéllētet (megtökéllētēt) *consummatum est* 237; megtökéllēniec (megtökéllēniek) *consummari* 112.

tɔkellēt (tökéllēt) fn. *perfectio*; — kēllēmetefec a' megtökéllēterē (kēllēmetēsék a' megtökéllētēre) *necessarii sunt ad perficiendum* 164.

tɔkellētes (tökéllētēs) mn. *perfectus*, 123.

\* tɔl (tól) nh. *a*, *ab*, *abs*; — Janus baptistatol nagob ɔpha nīl (Jánus Baptistától nagyobb próféta nincs) *major propheta Joanne Baptista nemo est*, 141; nagob ɔ tɔlletol (nagyobb ó tólétől) *major est illo* 141; tɔllétol alnocbakat (tólétől álnokbakat) *nequiores se*, 154; zērēc é engemēt ezectol inkab (szeretsz é engemet ezéktől inkább) *diligis me plus his*, 240. — Állandóan így használtatik a' comparativus; mai divatra is találkozik néhány példa: gonozbac az elöbēliecnél (gonoszbak az előbe-

lieknél), *pejora prioribus*, 154; — mēdēneknél tɔbbēt (mēndenēknél tɔbbēt) *plusquam omnes* 178; engemēt gülölt elēb tū tɔllētecnél (engemet gyúlólt elebb tū tóleteknél), *me priorem vobis odio habuit*, 228. Abaujban a' Hernád mellett, ma is inkább ama forma használtatik.

\* tɔr (tör) cs. *destruit*, *conterit*; — megtɔrom en luromet (megtöröm en csürömet) *desruam horrea mea* 157; megtɔri (megtöri) *conteret* 61. Megfzegi = *frangit*.

tɔruen tɔres (törvénytörés) fn. *adulterium* 47; tɔruen tɔro (törvénytörő) *adultera* 49; tɔruent nē tɔrih (törvényt ne törj) *non adulterabis* 56. Paráznafág = *fornificatio*.

tɔruen tɔrēt (törvénytörēt) fn. *adulterium* 97; hozanac eg nēmberiet tɔruētɔrētben fogattat (hozának egy nēmberiet törvénytörētben fogattat) *adducunt mulierem in adulterio deprehensam* 209.

tɔrēkedic (törökedik) k. *contendit*, *tractat*; — kērdi vala azocat mit tɔrēkettēc uolna az utban (kērdi vala azokat, mit törökédtek volna az útban) *quid tractabatis*, 103. P. wetekettek wala; E. vetekettenek uolna.

tɔrōdēlm (törödēlm) fn. *tribulatio* 42.

tɔr (tőr) fn. *gladius* 74, 127, 179; — kēst (kest) *gladium*, 74; tɔr (tőr) *laqueus*, 180. P. zoros kewtel; E. tūr. —

tɔrl (törl) cs. *tergit*; — le tɔrluc (letörljük) 150; meg tɔrlēni (megtörlēni) *extergere* 223. — P. megtew-rylny.

tud (tud) cs. és k. *scit*; — nē tud (nēm tudod) *nescis* 235; tē tud (te tudod)

*tu scis* 241. Épen így: akard é (akardod é) *vis* 42; — *nē tudatoc* (nēm tudvátok) *nescientes* 63; ꝛ felelenc<sup>c</sup> *o nē tuttokat* (és felelének ő nem tudtokat) *et responderunt se nescire* 176.

tudomān (tudomány) fn. *scientia*; — tudomannac kulāt (tudomānynak kulcsát) *clavem scientiae* 156. Tanófāg = *doctrina*.

tudakozic (tudakozik) k. *sciscitatur*; tudakozic uala (tudakozik vala) 18.

tū l. o.

\* tūg (tügy) fn. *maxilla* 25. P. E. orcza. — tūgodèt (tügyödèt) *maxillam tuam* 138.

tūnderlèt (tündérlet) fn. *phantasma* 46, 96. P. chaladřag; E. Jieli lātās.

tūvis (tüvis) fn. *spina* 28, 42, 143; tūvisřol (tüvisřol) *de rubo* 139; — tūvisřen font koronat (tüvisřen font koronát), *plectentes coronam de spinis* 235.

## U.

\* ugan (úgyan) ih. *ita*; — ugan lélec (úgyan lélék) *ita invenerunt*, 188. P. azon modon talaltak; E. azonkippen talālāk.

vŷ (új) mn. *novus*; — vŷokat ꝛ okat (újokat és ókat) *nova et vetera* 44. P. wŷakat ees awakāt. Vŷot (újt) *novum* 136; vŷauāl (újjával) *digito* 154.

vŷolat (újolat) fn. *regeneratio*; — mŷg vŷolat (mégújat) *regeneratio* 56; P. meg wŷulas; E. vyonnan valo řŷületis.

\* vr (ur) fn. *fur*; — houa vr nē közleithèt (hová ur nēm közeljthet) *quo fur non appropiat*; vřroc (urok) *fures* 26. P. lapok; E. orwok. L. Or.

\* vřoz (uroz) cs. *furatur*; — èl vřoziac (elurozřák) *furantur* 26. P. el lopřak; E. el orozřāk. — Ne vřozik (nē urozj) 105. L. oroz.

\* vřřag (urság) fn. *furtum* 47, 56. — L. orřag.

\* vr (úr) fn. *dominus* 123; — o vřokat (ó urokat) *dominum suum* 158.

\* vřuos (urvos) fn. *medicus* 92, 136.

vt (ut) fn. *iter*; — vtat tēžen vala (útat tēszen vala) *iter faciebat* 142.

vtal (útal) k. és cs. *itineratur*; — utat utaluā (útat útalván), *iter faciens*, 152.

vtal (útál) cs. *negligit*; — megutalac (mégútálák) *neglexerunt* 61; P. E. elmulatak. A' bécsi codexben: útálatu = *vilissimus*.

vto (utó) mn. *novissimus*; — èlřuec lézn<sup>c</sup> vtouac (elővek léřznek utóvak) *erunt primi novissimi* 105.

\* vtol (utól) mn. *novissimus*; — lezn<sup>c</sup> az èmbernèc vtóli gonozbac èlèinèl (léřznek az embèrnek utólji gonozbak eleinel) *fiunt novissima hominis illius pejora prioribus* 41; — mètól vtolbžer (mèntól utóbsřzer) *novissime* 61, 74; — fn. *extremum*; hog marla o vřanac utóřlat a' vřzbe (hogy mārřsa ő úřřjának utóřlát a' vřzbe) *ut intingat extremum digiti sui in aquam* 168.

vtolřo (utóřsó) mn. *novissimus*; — èlřuec lézn<sup>c</sup> vtouac, ꝛ vtolřoc èlřřřoc (elővek léřznek utóřvak, és utóřsók èlőřsók), *erunt primi novissimi, et novissimi primi*, 105; tulajdonképen: et *novissimi illorum, primi illorum*.

vřoralkodik (uzřorálkodik) k. *foeneratur* 138.

## Ü.

üdo (üdü) I. idó.

üdozoc legétec (üdüzók légyetek) isz. *avete* 81. — P. iduezlettek legyetek.

E. bikefig tünektek.

üduoz leg (üdüöz légy) isz. *ave* 123.

üduozeit (üdüözéjt) cs. *salvat*; — meg üduozeitét (megüdüözéjtett) *salvum fecit* 173; üduozeh mükét (üdüözéh müket) *salva nos* 31.

üduozl (üdüözl) cs. *salutat*; — üduozlenditéc (üdüözlenditék) *salutare ritis* 25; üduozleni (üdüözleni) *salutare* 119.

üduozol (üdüözöl) k. *salvus fit*; — hog meg üduozoljon (hog megüdüözöljön), *ut salva sit* 92; — P. E. gyögywlljon.

üduoffeg (üdüözség) fn. *salus* 125.

üg (ügy) fn. *causa* 78; — fem eg ügét nē lelec ez emberben (sem egy ügyet nem lélek ez emberben) *nil invenio causae in hoc homine* 184, 185, 235. P. E. okot. Eg ügö (egy ügyő) *simplex* 155. P. egygy; E. egg ügü. — Ügy látszik, az *ügy* és *ige* egy jelentéssel bírt hajdan. A' 119d. lapon előjő: *ő igének czímerlete* = titulus causae eius; a' bécsi codexben pedig: nincs ilyen nemberi földön, személyben, szépségben, és *ügyeknek értelmében* = et in sensu verborum 31d. lap.

ügehét (ügyehét) cs. *suggerit*; — a' vigasztalando scént zellét ügehét tünéctec mēdenekét valamellékét mōdoc (a' vigasztalando szent szellet ügyehét tū nektek mēdeneket valamellyeket mondok), *Paracletus Spiritus sanctus suggeret vobis omnia quaecunque dixerō vobis*, 226. — P. mýndeneket ezetekbe iwtat; E. előtökbe ād.

ügehödíc (ügyehödik) k. *intendit*, — mert mēd nép ügehöt uala halgatuan ötét (mért mēden nép ügyehödt vala hallgatván ötét), *omnis enim populus suspensus erat, audiens illum* 176. P. fýgyelmezýk wala; E. figelmetes vala. — E' nevezetes két helyet: a' *szent szellet ügyehet tū nektek mēdeneket*, — és: *mēden nép ügyehöt vala*, nem magyarázhatom más képen, mint hogy amaz, az: *ügyehet* ige, jövendő idő harmad személyében lévén, jelen ideje harmad személyének is: *ügyehet*-nek kell lenni, azon származatrend szerint, miként a' seb = *vulnus* főnévtől, jó a': seb-het = *vulnerat* cselekvő ige. Emezt, az: *ügyehöt*-tet, helyesen: *ügyehödt*-nek vélem olvastatni, 's jelen ideje harmad személyének: *ügyehödik*-et hiszem, a' szószármazat azon rende szerint, miként a': bün = *peccatum* főnévtől származik a' bün-hödik = *peccat* közép ige, a': *hamu*-tól, *hamu-hodik*, a' *vén*-tól, *vén-hedik* 's a' t. Mind ezen szók *d* helyett *x*-vel vagy *sz*-szel is hangoztathatnak, így: *hamuhoszik*, *vénheszik*, *estveheszik* 's a' t. Ezen szabály szerint: *ügyehöszik* és *ügyehödik* mind egy, 's az *ügyeköszik*-ben vagy *ügyekszik*-ben csak a' *h* betű cseréltetett fel *k*-val. Hogy *ügyekszik* vagy *ügyekszik* és *ügyehedik* ugyan egy, mutatja a' 132. lap, hol a' latin szerkezet e' szavai: *Et omnium in synagoga oculi erant intendentes in eum*, így adatnak magyarul: ζ mēdenecnec a' sinagógabā valocnac zēmec valanac o reia vgekezoc (és mēdeneknek a' sinagógában valóknak szemék valának ó reja ügyekeszók. — *Ügyel* ma is él *attendit* értelemben; — *figyel* kétségkül csak betűcserével lett az *ügyel*-ből.

\* vl (ül) k. *sedet*; — vletté (ülette) se-



*dentem* 31, 75, 77, 84, 120 's a' t. a' vamon vlette (a' vámon ülette), *sedentem in telonio* 32; — egembé ulétec (egyembe ülették), *recumbentibus illis* 121.

vltépic (ültepic) k. *residet*; — fel vltépec (fél ültepék) *resedit* 140. Ez talán irásvétek: *üllepék* helyett; *áll*-tól is *állapik* származik és nem: *áltapik*, vagy betűcsere, miként: *képmutató* képmutató, és *porosztó* poroszló helyett. — P. fel yle; E. fel üle.

\* vüolt (üvölt) k. *clamat*; — vüoltuē (üvöltvén), *clamantes* 32. *Ivölt* és *üvölt* felváltva.

## V.

valoralik (vacsorálík) k. *coenat*; — kezezhog valoralilā (készezhog vacsoráljam) *para quod coenem* 169. P. zerež mýt wachoralljam. Szinte így: *ebéllik*. Valoralatta (vacsorálatta) *coenantibus*, 73; helyeshben: *vacsorálattok*.

vag (vág) cs. *mactat*; — vagon (vágjon) *mactet* 215. P. mezarlyon; E. az iuhokban le vagon.

\* vag (vagy) fn. *substantia, facultates*; o vagochol (ó vagyokból) *de facultatibus suis* 143. P. E. az ew marhayokból. — Es mgožta o nekic a' vago (és megosztá ő nekik a' vago), *Et divisit illis substantiam*, 165; é hamisságnac vagochol (é hamisságnac vagyából) *de mammona iniquitatis* 167.

vagon (vagyon) k. *est, habet*; — valami mōdom vago teneked (valami mondóm vagyon tē nekēd), *habeo aliquid tibi dicere* 142; vadnac (vadnak, vagnak) *sunt* 241; *habent* 136. P. vannak; E. vadnak. — Mit volna

teięndō (mit volna teięndō), *quid esset factururus*, 202; miképpēn tē fido valuad kēřz ēn tōllem inod (miképen te zsidō *valvād* kēřsz en tōlem innod) *quomodo tu Judaeus cum sis, bibere a me poscis*. P. ha te Sýdo wagý; E. te Sidō liuñ. — Ha azért tū gonozoc valuatoč (ha azért tū gonoszok *valvátok*) *Si ergo vos cum sitis mali* 28, 40; *Job* te nekēd az ořoc elētbē mennēd bennaol, hog nē kēt kēzed āg ket Labad valuan ēřztetnēd az ořoc tūz bē, *Job* te nekēd eg žemed valuan bē mēnēd az ořoc elētbē, hog nē kēt žemed valuad ēřztetnēd pokolnac tūzēbē (jobb tē nekēd az örök életbe mēnnēd bennaol, hogynem ket kezēd avagy ket lábād *valvān* eresztetnēd az örök tūzbe, jobb te nekēd egy szēmēd *valvān* bemēnēd az örök életbe, hogynem ket szēmēd *valvād* eresztetnēd pokolnac tūzēbe), *bonum tibi est ad vitam ingredi debilem, quam duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem aeternum; bonum tibi est cum uno oculo in vitam intrare, quam duos oculos habentem mitti in gehennam ignis*, 53. — Világos, hog itt a' *valvān* a' *vagyon* ige rēřszesülōje, 's a' két elōbbet ma, hol a' *vagyon* és *lēszen* két külön ige rēřszēit meglehetōsen egybezavartuk, így tennōk ki: két lábād *lēvén*, egy szēmēd *lēvén*; a' harmadik már a' *val = habet* ige rēřszesülōje másod szemēlyben, 's a' *szemed* vagy irásvétek a' *szemet valvād* helyett, vagy röviditēse *szemedet*-nek. Amaz értelemben áll a' 233. lapon is: *Simon pētern<sup>c</sup>* azért kēfi valuan, ki uēue azt (*Simon Pēternēk* azért kesi *valvān*, ki vėvé azt) *Simon ergo Petrus habens gla-*

*dium eduxit eum*; mit P. így fordít: mýkoron tewre wolna; E. Peternél tór volna. Még világosabb a' 164d. lapon: egèbként meg mézzól valuā, kéri azocat mellèc bekefege (egyèbként még messzól *valvān*, kéri azokat mëllyek békeségé) *alioquin adhuc illo longe agente, rogat ea quae pacis sunt.* — Révai Elab. Gram. Vol. II. p. 836 — 843. fáradságos munkával származtatgatá a' *vagyon* igét a' heber: *hájá, hává* vagy a' chaldai rövidebb: *vah* gyöktől; mutogatja hogy a' *vagy* és *vol* vagy *val* egyszerre származhatott a' *vah* vagy *vaj* szóból. Sejtí hogy a' *vagyon* igének hajdan jövendője, parancsoló és határozatlan módja is élethen lehetett eleinknél; a' részesülő mult idejéről megfeledkezett ő előtté csak a' *való* jelen idő lehetett ismeretes. Im a' részesülő mult idejét az adverbialis raggal már láttuk, mi nevezetesh, e' müncheni codex a' *volni* határozatlan módot is élethen tartotta. Világosan mondatik a' 110d. lapon: És iouen<sup>e</sup> o hozia a' faduceofoc, kic mógac a' felkeletet nē volni (És jövének ő hozjá a' Sadduceosok, kik mondják a' félkélletet *nem volni*) *Et venerunt ad eum Sadducei, qui dicunt resurrectionem non esse.* — P. hogý nýnchen; E. hog' ne legen. — Nevezetes még hogy ségédül vétetvén némely ige részekhez, a' személy - ragot is megtartá hajdan. Erre csak egy példa fordul elő: micor o vélèc volnec èn tartom valec azocat te neuèdbe (mikor ó velek volnék, en tartom *valék* azokat tē nevedbē) *cum essem cum eis, ego servabam eos in nomine tuo* 231. A' *lészen* igéből három példát találtam illy alakban: hog iottém legec (hogy jöttem *légyek*) *quod venerim* 23, 35; mōdottam legèc (mondot-

tam *légyek*), *dixerim* 195; és: mit bēzèllettém legèc (mit beszéllettém *légyek*) *quid locutus sim* 233. Mert bizoñofoc valanac Janofnac igaz ppha voltaban (mért bizonyosok valának Jánosnac igaz proféta voltában) *certi sunt enim Joannem prophetam esse* 176.

vaý (vajj) ih. *omnino, procerto*; — mert ug mōdot vaý iftènn<sup>e</sup> fia vagic èn (mért úgy mondott, vajj istennek fia vagyok en), *dixit enim: quia filius Dei sum* 79. Erdelyben ma is: *vagy igen* = *omnino, quinimo*. Innen a' *vall*, az az: *bizonyít, bizonyoságot* tészén. L. val. — *Jegyz.* Bornemisza Péter híres vallásreformator mondá el predikáló székről 1584 előtt: „Nem de így iarte Magyar ország is? Kinec soc erős varait mikor lattyc, feiúnc czoualuan fiuóltýük, es ohajtua mondgyuc: *Vay* io regi Magyar ország. L. *Predicatioc, egész esztendő által minden vasarnapra rendeltet* *Euangeliomból. Iratot Bornemisza Péter által.* — *Nyomtattat* *Detreckoche MDLXXXIII.* Ezen idézet áll a' CCCCC III számmal jegyzett lapon, hol Jerusalem veszedelmeroel szól; 's L. R. m. *nyelvmélek II.* kötet 391. lap, mellyen a' jegyzésben 604 levélre utalást 504-el kell helyre hozni. *Döbrentei Gábor.*

\* *val* (val) k. *habet.* — Révai, a' *vagyon* és *vol* vagy *val* nezete szerint is ugyan azon egy igének a' *vali* = *fuit* gyökből származását mutogattában, azt is említi, hogy a' török *war* ige, melly egy a' mi *val*-unkkal, *est* és *habet* jelentéssel bír. A' bécsi és e' müncheni codexekben a' latin: *habet*, mindenütt *val*, igével fordittatik, mellynek részesülője: *valvān* = *habens*, egészen egy a' *vagyon* részesülőjével: *valvān* = *existens*. Egyébb időkbén hol zavar állhatna elő, két *l*-lél ta-

lalom. — Val, *habet* 24; ördögöt val (ördögöt val) *daemonium habet* 141; val halalatot (val hálálatot) *gratiam habet* 169; mert vr valja o kelle-meteffegét (mert úr valja o kelle-metességét) *quia Dominus eum necessarium habet* 175; nem vallotoc (nëm vallatok) *non habetis* 99; világot vallotok (világot vallotok) *lucem habetis* 222; — valnac (valnak) *habent* 105; nē valnac (nëm valnak) *non habent* 193; — menekedet nē valnac (menekedet nëm valnak) *excusationem non habent* 228; valuan (valván) *habens* 29; két zemed valuad (ket szēméd valvád), *duos oculos habentem (te)* 53; — nē valuad ménেকেzo ruhat (nëm valvád ménেকেző ruhát), *non habens restem nuptialem* 52; valalocat vallo (valálokat valló) *habens possessiones* 105; gonozol vallocnac (gonoszól vallóknak) *male habentibus* 32; — mert mongac fèrtèzètes zèllet vallatát (mèrt mondják fèrtèzètes szèllet vallatát) *quoniam dicebant: Spiritum immundum habet* 88. — Ma is életben van: *kárt vallani, kudarczot vallani, becsületet vallani* 's a' t., sőt a' tiszai felsőbb vidékeken ez is: *a' termést megvallani*, például: *kevés gyümölcsünk volt ex idén, 's azt sem tudtuk megvallani*, az az: *birto-kunkba venni*. — Ezek mind a' régi: *val* = *habet*, ige maradványai, mely annyira szükséges volta mellett, bámulandó hogy így kiveszett nyelvünk-ből. — Okozhatta ezt a' *vagyon* = *est*, és *vall* = *fatetur* igékkel könnyen egybezavarhatás. A' *vall* = *fatetur*, és *val* = *habet*, igék között valóban nincsen semmi különbség. A' 201, 216d. lap. szinte elő jő: tanofagot valnac (tanóságot valnak)

*testimonium perhibent*. — Ha sejtésem nem csal, a' *vall* = *fatetur*, a' *vajj*, vagy miként Erdélyben ejtik: *vagy* = *omnino*, *utique*, szó származéka, és mind a' *vagyon* = *est*, mind a' *val* = *habet*, mint a' *vall* = *fatetur*, *perhibet*, a' Révai által felhívott heber vagy chaldai: *vah* gyökkel egy. A' *vall* ige, különben is nagyobb részt a' *perhibet* latin szót adja e' codexben, mi szinte a' *habet* származéka a' latinban is, 's nem mindig jelent: *confitetur*-t, sőt vétetik *affirmat*, *arbitratur* értelemben is; — val uala urnac (val vala úrnak) *confitebatur Domino*, 128; valloc (vallok) *confitebor* 37; valland, *confitebitur* 35; valloc tenèked (vallok tē nekéd) *confiteor tibi* 151; valland, *confessus fuerit* 157. bizō valja vala (bizony vallja vala) *affirmabat* 183; — tanofagot vallec (tanóságot vallék) *testimonium perhibui* 191; vallatoc tanofagot (vallotok tanóságot) *perhibetis testimonium* 195; valla, *protestatus est*, 224. — P. bizonfagot tewn; E. val-láft tün. Nē vallom hog mēd è vilá-g foglalna azokat (nëm vallom hogy mēnd e' világ foglalná azokat) *nec ipsum arbitror mundum capere posse eos* 241; valja o zólgalat tètet iftèun<sup>c</sup> (vallja o szolgálat tétét Istennek), *arbitretur obsequium se praestare Deo* 228.

\* valobizon (valóbizony) ih. *omnino*, 20, 32; *utique* 141.

\* valal (valál) fn. *possessio* 56. — P. iozag; E. örök. — A' Sáros vármegyei tótok ma is *valal*-nak nevezik a' falut. A' Somlyó vásárhelyiek 1511-ki úrbérében is elő jő: „*első valál* Vásárhely.“

Jegyz. Erdélyben Felsőfejér vármegye peselneki járásában van Felső *Volál* és Alsó *Volál* helység. Ezen elnevezés is

mutatja: *volok, volsz, vol, volunk, voltak, volnak* ige hajdani voltát 1171-ben, midőn „Látjátok feleim“ sorai közé, a' pap „és odadta *vola*, paradicsomban *voló*, megszaksasztja *vola*“ másolá. *Volul* úgy lett, az igegyök vagy harmad személyhez ment *al* raggal, mint: *fon, fed, köt* igegyökből: fonái, fedél, kötél. *A* és *O* közötti betűcserével pedig *vola, voló'* kimondása lön; *vala, való*. 'S így kerül ki a' Borsod vármegyei *Valk* helység nevének is eredete, val-hoz akkép adatván *k*, mikép *hal*-hoz, miből *halk* leve. Igen sok helységneünkben kapjuk meg a' különben már ellappant gyököt, mi azt sugározta, hogy azzal a' magyar, midőn a' IXd. Xd. százévben e' mai földéin helyet vert, még mind élt, 's ha most megint eléfűrkészük, csak egy új szentegyházat rakunk megint össze romainak szélhányt elmohosodott azon köveiből, mellyek elébb is ahhoz tartoztak. És illy szó feltámaszthatás, feltámadás, lehetséges. *Döbrentei Gábor*.

valaki mn. *quisquam*; — fem rétezec-kél valaki meg nem kötözheti vala ötöt (fem rétezéccel valaki még nem kötözheti vala ötöt) 90; — né érézté valakit bē menni o véle (nem éreszte valakit be menni ő vele), *quemquam* 146; *aliquis* 177.

valameñe (valamēnyē) mn. *quotquot*; valamencięc kellēmētefec (valamēnyējek kēllemētēsēk) *quotquot habet necessarios* 153.

valameñnen (valamēnyēn) ih. *quotquot* 96.

valami, mn. *quodcumque* 45; — meg uigazic uala valami bētēgfēgtől foglaltatic uala (mēgvīgaszik vala, valami betegsēgtől foglaltatik vala) *sanus fiebat a quacumque detinebatur infirmitate* 199; téft nem ház-

nal valamit (test nēm használ valamit), *caro non prodest quidquam*, 205; fenki nē težēn valamit reitec-bēn ꝛ kēřēfi iēlen voltat (fēnki nēm tēszen valamit rējtēkben és keresi jelēn voltát), *nemo in occulto quid facit et quaerit ipse palam esse*, 206; *aliquid* 142.

valamicoron (valamikoron) ih., *aliquando* 182.

valažt (választ) cs. *separat, transmutat*; — hirtēlēnkedētbē valaztatot (hirtēlēnkēdētbē választatott) *in furorem versus est* 86.

\* valic (válík) k. *separatur*; élnalec (elválék) *discessit* 224.

\* valuan, mēg valuan (mēgválván) ih. *praeter*; — a' lēuēlectől mēg valuan fēmit nē léle (a' levelektől mēgválván sēmmit nēm lélē) *nilhil invenit praeter folia*, 107. — Az Abaúj vme-gyei ember ha valamivel vádoltatik 's becsületét menti, ma is így szöll: „gaz ember a' ki tette, mástól mēgválva.“

valtozic (változik) k. *mutatur*; — elvaltožtatec (elváltoztaték), *transfiguratus est* 101. P. el waltozek; E. elualtoztatēk. — Hajdan: *kiváltozik* annyit tett, *eliberatur, reluitur*. Zala vármegyének, keblében a' törökök által elkövetett zsarolásokról 1641-ben kiadott bizonyság levelében áll: „egy igaz holdult embert üttek el Fülemen Lazar neuüt negyed magaval, maga *ualtozot ki* 600 flor.“ — „Molnar Györgi feleségét, az ki 450. forenton *ualtozot ki*“ 's a' t.

vanal (vanál) k. *bene habet*; — bētegecrē vētic kēzekēt ꝛ mēg vanalnac (betegēkre vetik kēzekēt és mēgválnálnak) *super aegrotos manus imponent, et bene habebunt*, 121. —

P. E. meg gyögyöwnak. A' *van* = est, habet, származéka, miként *lakál*, *hálál*, habitat, pernoctat.

varodalm (várodalm) fn. *expectatio*; emberc meg' a'zuan a' varodalmtól (emberek megaszván a' várodalmtól) *arescentibus hominibus prae expectatione* 180. P. waraafa m'jat; E. vārāfānak miatta.

vartatuan (vártatván) ih. *mora interjecta*; — kéüélfenne vartatuan (kevesenné vártatván) *pusillum* 183.

vafar (vásár) fn. *forum*; — vafart v'lo gérmekechez (vásárt ülő gyermekékhez) *pueris sedentibus in foro* 36.

vafarhél (vásárhely) fn. *forum*; vafarhél't (vásárhelyt) *in foro* 111.

\*vatale (vatalé) fn. *lagena* 115. — P. E. korfo.

vegézetöl (végezetöl) ih. *novissime*; — hog' vegézetöl iouē né zorongaffon engemet (hog' végezetöl jövén né szorongasson engemet) *ne in novissimo veniens sugillet me* 171.

vèhm, vèhem, vèhme (vehm, vehèm, vehmè) *pullus asinae*; vèhmet (vehmèt) *pullum* 107; azocnac ke' meg' odattoc a' vèhmet (azoknak kedég megódattok a' vehmèt) *solventibus autem illis pullum*, 175; eg' zamar vèhmèt (egy szamar vehmèt) *pullum asinae* 175; m'g' lèlec a' vèhmèt allatta (mèglèlèk a' vehmèt állatta), *invenerunt stantem pullum* 175; — Es o' ruhaiokat a' vèhemrè hanuan (és ó ruhájokat a' vehèmre hanyván) *Et jactantes vestimenta sua supra pullum* 175; E. czitko.

vèl (vel) nh. *cum*; állandóan rövid e-vel fordul elő, v' betűje pedig egybe olvad az előtte álló szó vég mássalhangzójával, èhhèl (ehhel) *fame* 166; — olajál

(olajjal) 167; — néhány példát még is találtam, hol v' betűjét megtartja: fèrtèzètèffeguèl (fertezetésségvel) 66; — tètèttèffeguèl (tehetségvel) 86; olajual (olajval) 93; oforual) ostorval) 119; otuènuèl (ötvenvel) 142; iftènuèl (istenvel) 200; vèlec vèni (velék vènni) *accipere* 49; — vèle veue (velè vèvé) *assumpsit* 148. — Abaújban ma is így mondják: *nincs velem pénz, kenyér 's a' t.*, e' helyett: *nálam*, és talán helyeshben. Terméttel küdded vala (terméttel küsdéd vala) *statura pusillus erat* 173. — P. allapatya zerynt kýchyn wala; E. emberkorbéli állapattāban kicziú ember vala.

vèn (vén) mn. *antiquus*; — a' vènecnè (a' vèneknek) *antiquis* 24.

venhezic (vénheszik) k. *senescit*; — mikor m'g' venhezic (mikor megvénheszel) *cum senueris* 241. P. m'k'oron meg wenhýttel; E. mikoroñ vinfigre iutādafz.

vèndeg (vendég) mn. *hospes* 71; — E. vtoñ iāro.

\*vènèrec (venerék) fn. *potus*; — èn verèm bizon' vènèrec (en vérem bizony venerék), *sanguis meus vere est potus* 205. P. E. ital. Vènèrekèt (vènèrekèt) *potum* 71; bort q' femmi vènèrekèt nē izic (bort és sèmmi venerékèt nèm iszik), *siceram* 122. — P. valamý chýnalt ital; E. valami rifzèghýtó ālat. E' zolo vèz-zonè vènèrekebol (e' szóló vesszónèk venerékéből) *de genimine* 115; P. gymelch; E. termis.

\*vèpic (vèpik) k. *accedit*; — vèpni (vèpni) *accedere* 21; vepec o' hozia (vèpék ó hozjá) *accessit ad eum* 29; vèpenè (vèpènek) *accesserunt* 221.

\* vépés fn. *passus* 25.

vér fn. *sanguis*; — vérről hafaluala (vérrel hasal vala) *sanguinis fluxum patiebatur* 32.

ver folat (vérfolyat) fn. *fluxus sanguinis* 145.

vérhenő (vérhenyő) mn. *rubicundus* 49.

verő (verő) fn. *sudor*; — a lot 9 vèrèie mikeppèn vérn<sup>c</sup> Leppénète (és lött ő vereje miképpen vérnek csépenetè) *et factus est sudor eius sicut guttae sanguinis* 183. P. verýek. E. verýtik. Verő-től tehát: *verő-it*, vagy *verejt* = sudat, 's innen: *verejték* vagy *veríték*. Ma is életben van: *verő-fény*.

vész (vesz) k. *perit*; — èl nē vész (el nem vesz) *non peribit* 179; èl ne vészien (el nē veszjèn), *non pereat* 195.

\* vészèdèlm (veszèdèlm) fn. *detrimendum* 148; — vészèdèlm<sup>c</sup> fia (veszèdèlmnek fia) *filius perditionis* 231.

vészèdèlmèzic (veszèdèlmèzic) k. *periclitatur*; — vészèdèlmèzn<sup>c</sup> vala (veszèdèlmèznek vala) *periclitabantur* 144.

vészèt (veszet) cs. *perdit*; — ō magát èluèzèffe (ön magát elveszessè), *se ipsum perdat*, 148; ne vészèffec èl abban (nè veszessèk el abban) *non perdam ex eo* 204; èl uèzèffen (el-veszessen) *perdat*, 215. P. E. szinte így. —

vezèn (vészèn) cs. *sumit, accipit*; — vèle veue (velè vèvè) *assumpsit* 148; veued (vèvèd) *sumens tu* 52; vonec (vónnek) *acceperunt* 57; el von (el vón) 68; vòtòc (vòtòk) *tulistis* 99. kie véuén (kie vèvén), *quae accipientes* 69; volnanac vèndòc (volnának vèndòk) *essent accepturi* 57;

veueièc (vèvèjek) *accipientes* 57; — vò (vó) *sponsus* 32. A' veszen, vagy vészèn, vagy vészèn ige a' vesz-től, és vet-től, mellynek némely részeivel egészen egybeüt, csupán közép è-jével különböztetik meg, melly olykor egészen ő-vé olvad, így a' 238d. lapon áll: èluòttèc èn vramat, a nē tudom hol vèttèc ötèt (elvòtték vagy elvètték, en nramat, és nem tudom hol vet-ték, az az: *vetették, ötèt tulerunt Dominum meum: et nescio ubi posuerunt eum*; — èluèzn<sup>c</sup> (elvesznek) *pereunt* 32.

\* vèztègl (vesztegl) k. *tacet*; — hog vèztèglènen<sup>c</sup> (hogy veszteglènének) *ut tacerent* 58; Es ime léz vèztèglò (és imè léssz veszteglò) *et ecce eris tacens* 123.

\* vèt (vet) cs. *ponit, projicit, seminat*; — vète (vétè) *proposuit* 42; az èlò vètò keñèrèkèt (az èlòvètò kënyèrèkèt) *panes propositionis* 38; a' peter nèuet vète fimonra (és a' Pètèr nevèt vetè Simonra) *et imposuit Simoni nomen Petrus* 86; vètèc 9 zúuòcbè (vétèk ő szüvòkbe) *posuerunt in corde suo* 125; vèttètèt (vèttètèt) *posita est*, 129; a' 9 èlèibè vètni (és ő eleibe vetni) *et ponere ante eum* 135; Lapafoc reia vètuen (csapások rejá vetvén) *plagis impositis* 152, 153, 178, 179; vèttètèt (vèttètèt) *stratum* 181; nē tudom hol vèttèc (nem tudom hol vètték) *nescimus ubi posuerunt* 238; kie vèttònc (kivèttònk), *ejecimus* 29; kie vète (kivetè) *ejecit* 193; vèttèl (vèttèl) *seminasti* 70; vèttèl vala (vèttèl vala), *seminasti* 42; èl uèttètè volna (elvetette volna) *dum seminat* 143; vèzèd mellèt nē vèttèl a' aratod mellèt nē vèttèl) vészèd mèl-

lyet nem vettel, és aratod mellyet nem vettel) *tollis, quod non posuisti, et metis quod non seminasti*, 174, 218. Épen így: *szónjel* = sine, 133; *jöttel* = intrasti 42; *hintéttel* = sparsisti 70; *ném hittel* = non credidisti 123; *léttel* = invenisti 123; *emtel* = suxisti 154; *erőködjel* = da operam 160; *egyel* = manduca 197; *jöttel* = venisti 203; *szerettel* = dilexisti 232 's a' t., miként Gömörben 's vidékein ma is divathán van, *szónjel, jöttel, hintéttel, hittel, léttel, emtel, erőködjel, egyel, szerettel* helyett.

vetémén (vetemény) fn. *satum* 38, 136.

vétet (vetét) fn. *positio*; — az èlèuè vétetn<sup>c</sup> kénérét (az elevevetének kényerit) *panes propositiois* 136.

vétöködic (vetöködik) k. *contendit, disputat*; — vétöködtec (vetöködtek) *disputaverant* 103. — P. arrol zoltanak wala; E. vetekettenek.

vétöködèt (vetöködèt) fn. *contentio*, 181.

vétèt (vétet) fn. *peccatum*; — mü vétetönkèt (mü vétetönket) *debita nostra* 26.

vetkezèt (vétkezèt) fn. *delictum*; — vetkezèt<sup>c</sup> (vétkezètnek) *delicti* 88.

\* ví (ví) cs. és k. *decertat*; — meg vinnanac (mégvinának), *decertarent*, 234. — P. tewrekewdnenek; — E. vÿnānak. A' hécsi codexben: *viu, vio* = pugnat.

\* viadal (viadal) fn. *agonia*; — ζ hozia lenē a' viadalban imadkozic uala (és hosziá lévén a' viadalban imadkozik vala) *et factus in agonia prolixius orabat* 182. — P. gÿetrelem ewtet megfogwā; E. nag' kifalkodāfban liuiñ.

\* videc (vidék) fn. *regio* 91. — P. tartomanÿ; E. tartomannak külülle.

vigad (vigad) k. *exultat*; — vigadot (vigadott) *exultavit* 212; vigadnotoc (vigadnotok) *exultare*, 201. P. ewrÿl; E. örül. Itt: orolt (örölt) *gavisus est* 212.

vigadalm (vigadalm) fn. *consolatio*; — tü vigadalmatocat (tü vigadalmatokat) *consolationem vestram*, 138. — P. ewremetek; E. vigafzta-läftok.

vigafag (vigaság) fn. *exultatio* 122; — orom (öröm) *gaudium* 122.

\* vigáztal (vigasztal) cs. *consolatur*; hog megvigáztalnac (hog megvigasztalnák) *ut consolarentur* 218.

\* vigasztalat (vigasztalat) fn. *consolatio* 127.

vigázie (vigaszik) k. *sanatur, salvus fit*; — meg vigázie (mégvigaszik), *sanabitur* 29; meg vigazom (mégvigaszom) *salva ero* 32; meg uigazec megvigaszék) *sanatus est* 30; *salva facta est* 32; meg uigáztot (mégvigaszott) *sana facta est* 92; — meg uigaznac vala (mégvigasznak vala) *curabantur*, 137; meg uigáztanac (mégvigasztanak) *salvifacti sunt* 46.

\* vigázt (vigaszt) cs. *curat, sanat*; — megvigáztom (mégvigasztom) *curabo* 29; meg uigáztot (mégvigasztott) *salvam fecit* 32; — meg uigáztnac vala (mégvigasztnak vala) *sanabant* 93; vigáziad meg (vigaszjad még), *cura* 132; vigasztani (vigasztani) *curare* 38, 137. — P. vÿgaztanÿ; E. gogÿtani.

vigáztas (vigasztás) fn. *sanatio*; — meg uigáztafocra (mégvigasztásokra) *ad sanandum eos* 135.

vigázat (vígyázat) fn. *vigilia*; — az eÿn<sup>c</sup> mafod vigazatta koron (az éj-

- nek másod vigyázatja koron) *in secunda vigilia* 159, 126.
- világ<sup>l</sup> (világ) fn. *lumen*; — a' világnal ülette (a' világnal ületté) *sedentem ad lumen* 183. Lux = fényesség.
- \* villamat (villámat) fn. *fulgur* 67, 80, 151.
- villamic (villámik) k. *coruscat*; — mikeppén a' villamat villamuan fenlic (miképen a' villámat villamván fénylik) *sicut fulgur coruscans fulget* 170.
- \* villamodat (villámodat) fn. *diluculum*; — villamodat elöt (villámodatt elött) *ante lucem* 188.
- villamodic (villámodik) k. *illucescit*; ☞ villamoduan ésmeg iqyq (és villámodván esmeg jövő) *et diluculo iterum venit* 209. P. igen reggel; E. io haynalban.
- vízen (viszen) cs. *fert, portat*; — vün (vün) *attulit* 70.
- \* vízha, vízha (viszhá, visszá) ih. *retro*; — vízha viuo (viszhávivó) *perversus* 51. P. wízzauono; E. viszhā fordult. Vízha viuo nēzēt (visszávivó nemzet) *generatio perversa*. 149. P. wýzzos nemzetfeg; E. vízha fordult fain níp. — A' *viszhá*-ban a' *vá* ragot találjuk betűcserével. A' gyök: *visz*, melyből lett: *visz-os* miként Pestinél találjuk, 's *visz-hā* (viszhā) miként Erdősínél. Így származott a' *ho-vá* vagy *ho-va*, *to-vá* vagy *to-va*. — E' *v* betű olykor elhagyatik, olykor *j*-vel váltatik fel: kie tezed te magadat (kié, *kivé*, tészéd tē magadat) 212. P. kýchodawa; E. kiczodaā (kicsodaá); így: iftē fiaia (isten fiája, *fiává*) 235; véue a' taneituan azt queie (vévé a' tanéjtvány azt övéjé, *övévé*) 237.

Gömör vármegye bizonyság levelében a' török zsarolásairól 1627-ből, még gyakran előfordúl; — „Choltay biro hiti utan vallia, az Vronk Demer Aga, az menny somma apro penzt be attonk ez eztendőben, most mind *vizha* külte“ 's a' t.

vitéz (vitez) fn. *miles*; — vitézekèt (vitezeket) *militēs* 30. P. wýtezlew zolgak. Rövid e-vel fordul elő mindig.

Jegyz. Ez, az rag tehát itt úgy is van, miként következő név 's mellékszavainknál, *ad* vagy *ád*; *id* *üd* vagy *idv* *üdv*; *ne* v. *neh*; *csem*, gyökből: *ádáz*, *idvez* *üdvöz* (a' 358. láp. itt: *üdöz*) *ne-h-ez*, *csemez*. *Lemez* lehete *lemetsz* kimondásából, mert Molnárnál: *lemesvas* = *culter praecisorius in aratro, lemetzkaptzás* pedig = *sculponeatus*. *Me*-ből lett *mez* maga már származott gyök-ér, *mez-ő* és *mez-telenhez*. *Vit* gyökből erede hát *vit-ez*, *vit-a*, *vit-ály*, *vit-el*, *vit-orla*, *vit-la* — *vimen*. 'S *ez*, *oz* rag egyszersmind igét is alkot, mint: *bál-oz*, *por-oz*, *kedv-ez*, *szel-ez*, *fedel-ez* 'stb. *Döbrentei G.*

vonzon (vonszon) cs. *trahit*; — ki vonzia é (kivonszja é) *extrahet illum* 163. P. E. ký wonzae. Mendenekèt vonzoc èn hoziam (mendenekèt vonszok en hozjám) *omnia traham ad me ipsum* 222. — Azon most említett Gömör vármegyei levelben olvasom: Hubay Nemes Vraim hitek szerent valliak, hogj mind az sonmaiokat fellieb fellieb verj, mind penigh bitangot gjakran *vonszon* raitok.“

vő (vő) fn. *sponsus* 32. P. wewlegen; E. vőleghin. — A' *vő*, részesülője a' *vészén* igének, egyhevonva ebből; *vévő*, *vőlegény* annyi mint: *vévő legény*, *feleséget vevő legény*. — Vőlegént (vőlegényt) *sponsum* 193.



## Nyomtatás hibák.

<i>Lap.</i>	<i>Sor.</i>	<i>Olv.</i>	<i>Lap.</i>	<i>Sor.</i>	<i>Olv.</i>
1	10	Hehardi	— j. h. 24	ioz	ioz
—	13	educō	21 b. h. 12	ordogtōl	ordogtōl
—	22	febestèn	—	17	legenec
3	17	uitèz	—	19	kènerrel
4	15	Fenna	— j. h. 2	kèzècbe vèznec	kèzècbe vèznec
5	33	zūz	—	6	iftènedèt
7	4	m̄glatafa	—	8	mènd
—	13	bènedènec	—	9	nèki
—	22	pphā	—	20	jouo
—	28	azon	22 b. h. 14	embérecn <sup>c</sup>	embérecn <sup>c</sup>
10	7	iabab	—	20	oket
—	21	Nèguen	—	26	lelètezètekèt
12	14	Alexandor	— j. h. 17	mennecn <sup>c</sup>	mennecn <sup>c</sup>
—	23	Vigi <sup>a</sup> x boit	23 b. h. 1	iftent	iftent
17	10	ke	—	7	z
—	22	Achas	—	15	femire
— j. h. 13	nèzètéc	nèzètéc	*	20	két z
18 b. h. 5	mél	mél	— j. b. 5	z	z
—	6	z	—	11	kí
—	9	mél	24 b. h. 2	z	z
— j. h. 10	bèthlechèm	bèthlechèm	—	4	èllènéd
—	13	kuffebb	—	11	èllènfegeđ
—	17	zèrèlmeft	—	12	z
—	20	kèrkeggètéc	—	21	zùueben
—	26	elol	—	24	heg
19 b. h. 4	orōmel	orōmel	—	26	Ez
—	5	menuèiec	—	26	zémért
—	7	kènlèc	28 b. h. 12	èlèibe	èlèibe
—	15	Kel	— j. h. 21	tehet	tèhèt
—	16	z	29 j. h. 13	nèki	nèki i <sup>c</sup>
— j. h. 5	èztèndèiekèt z	èztèndèiekèt z	—	20	z
—	15	Kel	30 b. h. 11	ènné	ènné
—	23	ímtétuen	—	18	z
—	26	bètèllèsednec	— j. h. 3	zellètekèt	zellètekèt
20 b. h. 1	mél	mél	31 b. h. 14	kègetlènec	kègetlènec
—	12	ofuenit	—	16	z
—	13	zorèból	— j. h. 16	kòzuènéfn <sup>c</sup>	kòzuènéfn <sup>c</sup>
— j. h. 14	vifèlnèm	vifèlnèm	32	2	Mire
—	16	kinèc	32 j. h. 17	bèzèllètè	bèzèllètè
—	17	zèroiet	33 b. h. 14	kezèt	kezèt

<i>Lap.</i>	<i>Sor.</i>	<i>Olv.</i>	<i>Lap.</i>	<i>Sor.</i>	<i>Olv.</i>
33 j. h.	1	fèneite	47 b. h.	3	fèlèluē
—	16	bètègfegeket	—	5	panlòlattat
—	18	Latuan ¶	—	14	megfēmieit-
34 j. h.	6	kaftèlba			tetec megfēmieitètetec
—	10	nèki	— j. b.	9	vèzètèndi
35 b. h.	3	fèiédèlm	48 b. h.	16	ç ç
—	13	afafiat	—	18	magalam
—	14	lèztèc	— j. h.	17	golèkezèkèt
36 b. h.	11	lèlket	50 b. h.	6	élo
— j. h.	24	é	—	10	mènnècben
—	25	kirali	—	14	èllène
37 b. h.	21	enèclèc	—	21	fènkinec
— j. h.	2	miuèlketet	— j. h.	3	tètòlled
—	20	iozagoc	—	4	Pètern <sup>c</sup>
—	26	fèlèluē	51 b. h.	22	nè
38 j. h.	22	kèrdic	52	4	tanèítua <sup>o</sup> oc
39 b. h.	5	kèzedet	— j. h.	2	idègenectòl
40 b. h.	11	ò	—	9	te
—	23	felèlenec	—	22	egillèten
— j. h.	7	har	53 j. h.	11	mènnècben
—	8	eýel	55 b. h.	11	otèc
41 b. h.	3	elèinèl	—	12	fèlèfègeuèl
—	23	haiòlkaba	56 b. h.	23	tùnèktec
— j. h.	7	fòldnec	— j. h.	20	fèlèfègèt
—	9	hèuolèn <sup>c</sup>	57 b. h.	7	zòlèiebe
—	24	mèllet	59 b. h.	17	kiralod
42 j. h.	6	zòrgalmaza-	60	22	valamèllèket
—	10	toffaga zòrgalmazatoffaga	61 j. h.	15	gimòllèt
—	10	gimòllòl	62 b. h.	24	èrèztuē—èl-
43 b. h.	17	Ez			uèzte èrèztuē—èluèzte
— j. h.	10	vètl	— j. h.	18	kòtozuē
—	21	èmbecn <sup>c</sup>	63 b. h.	4	zèmeleket
—	24	kèmencéiebè	— j. h.	20	tanofogan
44 b. h.	10	kouèkèt	64 b. h.	7	tòruén
—	16	nèzetebòl	—	19	otet
— j. h.	12	é	—	22	Tahat, ¶
45 b. h.	1	gèrmékinèc	66 j. h.	2	vèr
—	19	tòruènièirt	67 b. h.	6	mùnekònc
45 j. h.	15	azocnoc	—	15	feluènièc
—	25	mendònc <sup>c</sup>	68 b. h.	6	èlhitètètnen <sup>c</sup>
46 b. h.	3	èzer	71 j. h.	13	te
—	24	tè	—	20	tòllem
— j. h.	7	kètèlketèl	72 b. h.	8	tòmloèbèn

<i>Lap.</i>	<i>Sor.</i>	<i>Olv.</i>	<i>Lap.</i>	<i>Sor.</i>	<i>Olv.</i>
72 b. h.	11	töttètèc	118 b. h.	1	ōmagat
73	5	azokat	—	12	vala
— j. h.	25	èlhimletn <sup>c</sup>	119	13	fèrègèt
74 b. h.	22	èfec	—	22	otèt
75	18	be	— j. h.	1	viuèc
76	4	fèièdèlme	—	21	Egèbeket
— j. h.	1	ièlènt	—	25	meg
—	10	Holual ¶	—	26	Ee
77 b. h.	16	fèièdèlm	120	13	veuen
— j. h.	24	gonozt	—	20	mícor ¶
78	14	v̄gèt	121 b. h.	1	iouèn <sup>c</sup>
79 b. h.	2	nem	—	19	fènkínèc
80	7	kèzòlò	122	2	ièlenfègèt
99 b. h.	7	kenèrètèc	—	10	fogna
— j. h.	8	orizkeggètèc	— j. h.	25	zèllètèbè
100 b. h.	12	mèdenekèt	123 b. h.	2	ildomoffàgara
—	15	mōgad	—	13	mèllèn
—	—	taneitnani	—	24	èlmènè
101 b. h.	5	kòzzòlkic	— j. h.	2	mèllècbè
—	7	tehètfegebn	—	18	lèzen-fèlfege
102	10	taneituanidnac	—	24	Mikeppèn
— j. h.	9	bèlòllo	124 b. h.	24	orōmel
—	20	Taneitauala	125	2	iouèn <sup>c</sup>
103	14	tenèkèd	—	—	megkòrnekeznì
104 b. h.	4	vallatoc	—	19	lèzen
—	21	tottò	— j. h.	1	bèzellèt
106	15	mafink	126 b. h.	20	otèt
108 j. h.	8	dè	127 j. h.	14	bekèffègbèn
109	8	némèllèket	—	22	èz
110 b. h.	3	erodianofok	128 b. h.	6	nèg
111 j. h.	25	è	—	13	meztòkèllènè <sup>c</sup>
113	MATA	EWTA	—	19	benne
— b. h.	2	haiazaton	— j. h.	1	zuléi
— j. h.	13	gèrmeccèdèdòln <sup>c</sup>	—	8	otèt
114 b. h.	25	onon	—	21	o iot
115 j. h.	2	kenèrèt	—	23	meztartauala
116 b. h.	12	èleb	—	25	idouél
—	22	kèfertetbè	129	2	kelkè
—	23	kéz	—	4	tegetèc
117 b. h.	9	o	—	11	faio
			—	15	kinèc

\*)

<i>Lap.</i>	<i>Sor.</i>	<i>Olv.</i>	<i>Lap.</i>	<i>Sor.</i>	<i>Olv.</i>
129 j. h.	18 ke'	kè'	140 j. h.	4 golèkezète	golèkezète
130 b. h.	2 ɕ ɔ – gonnoluan	ɕ, ɔ – gon-	141 b. h.	18 latnatoc	latnotoc
—	6 ke'	kè'	—	21 gènerkedètecbē	gènerke- dètecbē
—	14 egèbekèt	egèbèkèt	142 b. h.	9 mogtorli	meğtorli
—	16 nèpnèc – ke'	nèpnèc – kè'	—	16 mōdam	mōdom
—	18 fèlèfègèie't	fèlèfègèie't	— j. h.	19 Te	Tè
— j. h.	21 Matatíaiaè	Matatíaiaè	143 b. h.	4 m̄gvigáztatac	m̄gvigáztattac
131 b. h.	9 Sette	Sette	—	18 ɕ	ɕ
—	15 kèfertetic	kèfertetic	—	26 kícnèc	Kícnèc
—	17 meğtokèluē	meğtokèluē	— j. h.	9 De – èftènc	Dè – èftèn <sup>c</sup>
—	23 ordog	ordog	144 b. h.	12 felèlèn	felèluen
— j. h.	4 mèrt	mert	—	15 eggícben	eggícben
131 j. h.	21 meğtokèluen	meğtokèluen	— j. h.	16 géterih	gèterih
132 b. h.	4 fèlkele	felkele	145	26 golèkezètec	golèkezètec
—	7 hèlt	hèlt	146 b. h.	16 fèlele	fèlele
—	8 mert	mèrt	147	15 bethfaidacnac	bethfaidacnac
— j. h.	1 fiaé	fia é	—	17 otèt	otèt
—	13 èhfeglot	èhfeg lot	— j. h.	12 últètenc	últètenc <sup>c</sup>
133 b. h.	8 zoual-zonnèl	zoual-Zonnèl	148 b. h.	5 meğfeduè	meğfeduè
—	24 ke'	kè'	—	7 kèlzènuèdni	kèl zènuèdni
— j. h.	1 lèlètnc	lèlètnc	—	22 m̄gvtalla	m̄gvtalla
—	7 egmèdenicre	egmèdenicrè	—	26 itt	it
134 b. h.	2 ke' ¶	ke'	148 j. h.	9 bèzèlnc	bèzèlnc <sup>c</sup>
—	24 iouen <sup>c</sup>	iouén <sup>c</sup>	—	16 véle	vèle
— j. h.	8 Azonkeppè	Azonkeppè	149 b. h.	6 èlèicbe	èlèicbè
—	18 otèt	otèt	—	15 kéré	kéré
—	21 èltauozec	èltauozec	—	22 meğnoue,	meğnoue, ɕ
136 b. h.	6 ègèzèc vruof-	ègèzèc vruosnalkúl	— j. h.	2 taneituaninak	taneituanínac
—	ualkúl	ègèzèc vruosnalkúl	—	4 iouèdo	iouèdo
— j. h.	17 kènèrit	kènèrit	—	11 ɕ	ɕ
137	173	137	150 b. h.	5 latiac	lattac
— b. h.	16 egmafnc	egmafnc	— j. h.	2 mènem	mènem
—	20 naplot	nap lot	—	4 ic	ic
— j. h.	4 ic	ic	—	20 fè kinèc	fèkinèc
138	9 egèlœket	egèlœket	151 b. h.	7 fogodandnac	fogadandnac
139 b. h.	6 mertedèd	mertedèd	— j. h.	20 èlöttèd	èlöttèd
—	14 tézèn	tézèn	152 b. h.	9 hallatoc	hallatoc
—	25 hi	ki	— j. h.	1 èlèuèuen	èlèuèuen
— j. h.	3 rakouala	rakoual a	153	4 mū keğ	mūket
—	25 zèrèti	zèrèti	—	10 vèffèc	vèffèc
140 b. h.	18 hōg	hog	154 b. h.	25 ordogoket	ordogoket
—	19 ezenne	ezenne	—	26 kínel	kiuel

<i>Lap.</i>	<i>Sor.</i>	<i>Olv.</i>
154 b.h.	26	lézèn
— j. h.	8	lèualtanac
156 b.h.	23	Erežtèc
157	6	nè
—	10	fèllétec
— j. h.	16	mellèket
158 b.h.	2	zerzèttètec
—	10	lenetec
—	21	tèhètitéc
—	22	žorgalmaztec
— j. h.	10	zúkoflotoc
159 b.h.	4	mücor
—	21	žèrrèt
—	—	hazabèlièkèn
— j. h.	3	m̄gvèrní
—	4	a lañocat
—	11	m̄g
—	21	békèseğèt
—	24	eg hazban
160 b.h.	3	ke'
—	8	lézèn
— j. h.	19	nè
—	20	èztèndèie
—	22	fíge
161 b.h.	8	nèzhèt
—	10	nèbèri
—	14	fèdèlmè
— j. h.	10	rèpèfoc
162 b.h.	25	kél
163	2	nap ían
—	26	hazdagokat
— j. h.	9	egnèmèl
164 b.h.	8	meğhèl
—	25	ýluè
— j. h.	8	èložer
—	12	èrežtuén
—	22	Ualanac ¶
165 b.h.	23	goit
— j. h.	4	lézèn
166	1	kèrdè
—	9	žolgaloc
—	14	bè
—	20	m̄glelettètèt

<i>Lap.</i>	<i>Sor.</i>	<i>Olv.</i>
167 b.h.	1	él
—	8	folnagfagot
—	25	nèzètec bèn
— j. h.	12	žerèti
—	24	iftèn <sup>c</sup>
—	—	mèd
168 b.h.	8	nèminèmø
—	10	keuannā
— j. h.	1	m̄g
—	14	Abraham
169 b.h.	1	annac
— j. h.	5	žolğac
170 b.h.	2	hutod
—	9	napō
—	23	mènèkéžètèbè
— j. h.	4	lot
—	8	naponki
—	14	ç va-
—	16	lézn <sup>c</sup>
—	21	èluèttètíc
171 b.h.	2	Mongauala ¶
—	25	valobizon
— j. h.	13	kećér
172 b.h.	21	žegenecn <sup>c</sup>
—	24	igen
— j. b.	7	Mèllèc
—	13	fèlèfeğèt
—	17	i <sup>c</sup>
173 b.h.	4	neminémø
—	8	ic
—	9	mōdua
— j. h.	7	valla
174 b.h.	7	oržaga
—	23	nèki
—	24	Qroł èn io
—	25	léž
— j. h.	21	uéuèttètíc
175 b.h.	6	lèltèc
— j. h.	10	Mèrt
—	13	èlreitètètèc
—	23	benne
176 b.h.	14	kí

<i>Lap.</i>	<i>Sor.</i>	<i>Olv.</i>
176 b.h.	17	tútòkèt
— j. h.	25	megòlec
—	26	èluèzti
177	23	kie
178 b.h.	8	fcèntélétn <sup>c</sup>
—	9	felkèllenc
—	18	òtèt
—	20	ç
— j. h.	10	Tékentuē
—	13	òzuèget
179 b.h.	4	kezdnèc
—	22	èlèibè
180	17	tuggaloc
—	25	rèzégfeggèl
— j. h.	4	idòben
—	5	él
—	18	dè
—	22	fèiedèlmíuèl
181 b.h.	8	ò òk
— j. h.	1	èzt
—	4	íziatòmġ
—	7	vèuē
—	13	Es
—	14	fokakért
—	16	velē
—	19	ò òk
182 b.h.	6	é
—	19	megfordoluā
183	12	hogt
— j. h.	5	ídètcc
—	8	goituā
184 b.h.	19	ke
—	21	vagoc
— j. h.	19	òtèt
—	22	ke
—	23	hallotualla
185 b.h.	19	òtèt
186	16	ludaluā
—	18	vduòzeitèt
— j. h.	9	míuèlkédètònc
—	13	òneki
—	25	èmber

<i>Lap.</i>	<i>Sor.</i>	<i>Olv.</i>
187 b.h.	8	tanòlocnac
—	19	mikeppèn
— j. h.	10	fénès
—	19	megfèzeitèlnc
—	20	mèg
188 b.h.	18	bèzellètèc
— j. h.	3	feiedèlminc
—	20	bèzèlletèc
189 b.h.	11	zuoònc
—	13	mùnèkònc
—	17	ò azokat
— j. h.	19	kèllèmètèfèc
190 b.h.	2	búnònc <sup>c</sup>
—	5	ç èu
— j. h.	10	ònnèi
—	12	vèrecbòl
191 b.h.	3	atanac
—	4	tanofaga
—	12	fèlèlètèt
—	16	vrnac
—	18	kòzzòl
— j. h.	11	ç
192 b.h.	5	Jouènèc
—	11	kouèttèc
—	25	Nazarethèli
— j. h.	1	Nazarethbòl
—	7	ònèki
—	13	mòdom-latlac
193	18	irnan
—	23	Fèhètèc
194 b.h.	10	nèuèbè
—	11	ièlenfègèt
—	20	Es
— j. h.	4	iftènn <sup>c</sup>
195 b.h.	16	itèllè
196 j. h.	15	mentèn <sup>c</sup>
197 b.h.	22	èzekèt
— j. h.	14	Maffias
—	26	valamèlèket
198 b.h.	1	varòfbòl
—	21	egèb - én
— j. h.	20	ýnnèp, napra
199 b.h.	12	meghirdètèc

<i>Lap.</i>	<i>Sor.</i>	<i>Olv.</i>
199 b.h.	25	felmenè
200 j.h.	22	megèn
201	20	vèztèc
202	18	vèzièn <sup>c</sup>
203 b.h.	21	egéb
— j.h.	12	kenèrècból
204 b.h.	10	koziā
205	17	èlɔ
—	18	èlic
—	26	halgalhatta
206 b.h.	6	vtañ ¶
—	13	hogy
— j.h.	14	ièlennèm
—	15	félèlmekert
207 b.h.	12	atactol
—	26	èzt
209	2	ke' ¶
— j.h.	11	fètètecbē
210	22	tulɔkèt
211	20	ordɔgot
—	21	Èr
212 b.h.	26	Ihc
213 j.h.	16	fèln <sup>c</sup>
214 b.h.	7	Magatkozac
—	14	bonnan
— j.h.	14	vagoc
215	12	èn
216 b.h.	8	fidoc
—	19	megèfmèrēm
— j.h.	3	nèkiè
—	18	mer't
217 b.h.	6	fem
—	8	Janɔ
218	7	èièibè
—	19	bèlem
—	20	uèki
119 j.h.	26	v'
220 b.h.	19	ég
— j.h.	21	foc
221 b.h.	3	felnèd
—	24	kèricuala
— j.h.	2	ɔnèkík
—	6	èfuén

<i>Lap.</i>	<i>Sor.</i>	<i>Olv.</i>
222 b.h.	12	hogy
— j.h.	12	hízen
—	14	èrèztetèngemet
223 b.h.	7	hus ¶ uetn <sup>c</sup>
224	14	èrèztèndec
— j.h.	1	uolua
—	19	fenèfeitètet
—	21	megnèfeitètet
225 b.h.	9	Peter
— j.h.	25	ènem
226 b.h.	8	valamellékèt
—	11	kerèndètet
—	23	kèuèfennèiglèn
— j.h.	18	nalatac
227 b.h.	7	hogy
—	23	túnèctec
— j.h.	13	igéim
228	9	uèuèmert
—	17	bùuɔc
229 b.h.	14	kèzdettɔl
—	17	fèuki
— j.h.	17	hírdèti
230 b.h.	7	kèrdèzkettec
—	19	ɔrèmert
— j.h.	11	zèrèt
231 b.h.	18	ènnèbem
— j.h.	21	hogy
232	19	fèrèget
234 b.h.	9	fiútuē
235 j.h.	2	nèkic
236	3	hébérɔl
237 b.h.	2	taneitnañ
—	8	hímtuē
— b.h.	16	zègdèltètènc
—	20	megfèzeitètet
—	—	Ihè hoz
238 b.h.	2	zom ¶ batnac
— j.h.	14	míco
239	24	higgètet
240 b.h.	11	ɔnèki

<i>Lap.</i>	<i>Sor.</i>	<i>Olv.</i>
240 b.h.	22	focfagaért
—	25	hal lotta
— j. h.	22	harmadzer
—	24	ebelletéc
241	EWTA JAN <sup>9</sup>	JAN <sub>9</sub>

**Hibás megszokások,**  
mellyek a' kéziratban nem talátnak.

<i>Lap.</i>	<i>Sor.</i>	<i>Olv.</i>
66 j. h.	21	ho-zia
71 b. h.	21	bí-riatoc
84 b. h.	13	ho-zia
—	14	ter-drè
86 j. h.	1	zomba-tert
137 j. h.	15	fe-lèmèluen
—	24	fiai-ert
142	17	mōdan-ioc
144 b. h.	21	Ho-zia
156	20	me-g <sup>l</sup> oltec
157	7	me-g <sup>o</sup> lic
161	12	fé-li-gazoltatec
187	22	tizè-negn <sup>c</sup>
197 b. h.	14	zo-miuhoziam
—	18	fe-rièm
202 j. h.	18	vèzi-èn <sup>c</sup>
203 b. h.	16	Aka-riac
208	10	hozí-am
219	16	le-gottan
222 j. h.	3	meg <sup>v</sup> igá-ziam
235 b. h.	6	zoka-ftoc
—	9	Ju-oltèn <sup>c</sup>
238	14	èl-èuè

**A' kézirat hibái.**

<i>Lap.</i>	<i>Sor.</i>	<i>Olv.</i>
40 b. h.	18	Mondam ( <i>dico</i> ) Mondom
41	11	meì èn atam
		( <i>quae est mater mea</i> ) meì èn anam

<i>Lap.</i>	<i>Sor.</i>	<i>Olv.</i>
45 j. h.	8	lèlètezoioikèt
—	10	ø taneítuani è
		hèl pužta ( <i>discipuli</i> monduan, è
		<i>ejus, dicentes, De-</i> hèl pužta
		<i>sertus est locus</i> )
49	1	tenger èluè
57 b. h.	21	èstüè
— j. h.	2	ok
60 b. h.	6	oket
62 j. h.	12	éuokèt
70	15	gírat
73 b. h.	6	oket
74 j. h.	25	fèdèlmectol
76 b. h.	6	míg zúkøflø-
		toc meges ( <i>quid ad-</i> toc meges
		<i>huc egemus</i> )
82 j. h.	24	èz közèleit
83 b. h.	10	ø halioikat
		( <i>retia</i> )
85 j. h.	12	Es haluā
86	2	fia fia
87	20	ç ha ørdog
		øbènne megožlatic
		nē alhat az ørzag
		( <i>et si regnum in se</i>
		<i>dividatur, non po-</i>
		<i>test regnum illud</i>
		<i>stare.</i> )
88 b. h.	5	kíkcèl
92	9	hažnalt
—	16	èrže
96 b. h.	11	ø ø
98	26	vígeí
100 j. h.	20	vduozeiti
101	16	Illeſt
106 b. h.	14	felølled
110 j. h.	6	azt azt
111	18	nezi
112 b. h.	9	tè kemlèd
113	3	ç a' iozagoc
		vadnac mennèchèn
		( <i>et virtutes quae in</i>
		<i>coelis sunt.</i> )
		's a' t.



<i>Lap.</i>	<i>Sor.</i>	<i>Olv.</i>
116	b.h. 22	Es felèluē i <sup>c</sup> Es felèluē i <sup>c</sup> mōda o nèki, Es monda o nèki felèluē i <sup>c</sup> monda o nèki
119	j. h. 1	feluennec feluenne
121	3	egeb zallaf- egeb zabal- ban ( <i>in alia effigie</i> ) ban
122	b. h. 4	fokac akara- fokac akara- nac zèrzènièc èz al- zèrzènièc 's latocnac mondekít a' t.
—	11	o igèn io o- o igèn io theofile ( <i>optime</i> theofile <i>Theophile</i> )
—	j. h. 25	zèllètebē zèllètebē
128	b. h. 13	meğtøkèllè- meğtøkèllen <sup>c</sup> nen <sup>c</sup> ( <i>perfecerunt</i> )
130	3	medenèc mēdenèc
—	j. h. 5	kí vol kí volt
131	b. h. 18	hog legen ke- hog legen ke- nèrrè nèrrè
132	13	èlèrèztèm ( <i>di- èlèrèztèni</i> <i>mittere.</i> )
135	j. h. 13	o agat kibèn o agat kibèn
138	b. h. 25	meł tūnèctec meł tūnèctec halat halalat
139	12	zemedbol zemedbol
140	17	golèkezètøcn <sup>c</sup> golèkezètøcn <sup>c</sup>
—	j. h. 9	Høs tenèked c monda, Høs tenèked
141	11	o tølloç o tøllo
143	b. h. 3	o vèlec o vèle
—	4	zèlletectol zèlletectol
145	9	Kic hog lattac Kit hog lat- volna lènni ( <i>quod ut tac volna</i> <i>viderunt factum</i> ) lènni
148	20	c onō maga- c onō maga- nac vèzèdèlmèt ( <i>et nac vèzèdèl-</i> <i>detrimentum sui fa- mèt tegèn</i> <i>ciat.</i> )
—	j. h. 24	c fel menén <sup>c</sup> c félemén <sup>c</sup> ( <i>et timuerunt</i> )
149	2	tèzenuala tèzenuala
—	16	ticozottetec ti kòzòttetec

<i>Lap.</i>	<i>Sor.</i>	<i>Olv.</i>
149	j. h. 26	coueteket kòueteket
150	b. h. 6	taneituami taneituani
—	8	zallonlè zallon lè
—	18	repefocnec repefocnec
—	24	halottøcat halottøcat
—	j. h. 3	onekí o nèki
—	4	ifteèn <sup>c</sup> iftèn <sup>c</sup>
—	9	hetuèkèttot hetuèkèttot
—	—	erezette èrèztette
—	12	o= onekic onekic
—	13	mūkafoc mūkafoc
—	18	cozicbe kòzicbè
—	24	megnügozec megnügozec
151	b. h. 8	elotocbe èlòtøcbè
—	✠ 2	tartotta uolna tartottac uolna
155	j. h. 7	bèzèllènè bèzèllènè
159	13	Mèndènèc Mèndènnèc
160	b. h. 10	èz idøt ke' èz idøt ke' mikeppè nē bizonei- mikeppèn nē tanotoc, èz idøt ke' bizoneitatoc mikeppèn nē bizo- mēg neitatoc mēg
161	9	kit latot uol- kit mikor la- na i <sup>c</sup> ( <i>quam cum vi- tutt uolna i<sup>c</sup></i> <i>deret Jesus</i> )
—	25	kit èn ( <i>quam kit im</i> <i>ecce.</i> )
163	4	nèzuèn èlø nèzuèn mikép- ulø hèlekèt valaz- pen èlø ulø tananac ( <i>intendens hèlekèt 's a' t.</i> <i>quomodo primos accu- bitus eligerent.</i> )
165	4	azocna azocnac
—	j. h. 10	o nèki o nèki
167	9	egèbebèn egèbecbèn
168	11	vadnac øt vadnac øt
—	18	müüelkedne- müüelkedne- nc <sup>c</sup>
169	3	micor tëndi- micor tëndè- tèc mèdènèkèt tèc mèdènè- kèt
170	3	iarnac uala racnac uala ( <i>aedificabant</i> )

<i>Lap.</i>	<i>Sor.</i>		<i>Olv.</i>	<i>Lap.</i>	<i>Sor.</i>		<i>Olv.</i>
173	j.h. 23	meg azonne- iat ( <i>quadruplum</i> )	neg azonne- iat	197	j.h. 2	hig ènnèkem, micor fem ( <i>Crede</i> <i>mihi quia venit hora</i> <i>quando neque etc.</i> )	hig ènnèkem, micor fem 's a' t.
174	b.h. 1	abrachānac fia m̄g kèrèfni ( <i>filius A-</i> <i>brachae, venit enim</i> <i>filius hominis quae-</i> <i>rere</i> )	abrachānac fia, mert iot èmbèrnèc fia, m̄gkèrèfni	—	16	èn vagic kí 's a' t. ( <i>dicit ei Jesus:</i> <i>Ego sum qui etc.</i> )	Mond nèki iè, èn vagic ki 's a' t.
—	17	Es ug hog ( <i>et</i> <i>factum est</i> )	Es ug lot hog	201	1 a'	muuèlke- dèt mellèkèt ( <i>opera</i> <i>quae</i> )	a' muuèlke- dètec mellè- kèt
175	j.h. 3	Es a' leualtac Es a' leualtac	Es a' leualtac	203	20	Ez iftènc muuèlkedètít ( <i>Hoc</i> <i>est opus Dei</i> )	Ez iftènc muuèlkedète
176	b.h. 11	feiedèlme ( <i>principes</i> )	feiedèlmi	206	3	modottaolna	mōdottaolna
—	17	èz ígérøl ( <i>unum verbum</i> )	eg ígérøl	212	b.h. 10	dilofegèm	dilofegèm
177	14	èrèztén <sup>c</sup> al- nolkodatokat ( <i>mise-</i> <i>runt insidiatores</i> )	èrèztén <sup>c</sup> al- nolkodatokat	213	j.h. 19	kúuøl	kúuøl
178	8	scèntélètn <sup>c</sup> fiaí ( <i>filiū resurrectionis</i> )	fiái felkélètn <sup>c</sup> fiaí	218	16	o uelec ( <i>eum ea</i> )	o uele
181	j.h. 4	íziatocm̄g azt ( <i>dividite inter vos</i> )	oziatoc m̄g' aszt	219	25	kíètlè hez	kíètlèhez
182	b.h. 4	me't kí na- gob, auag kí zolgal ( <i>nam quis maior est,</i> <i>qui recumbit an qui</i> <i>ministrat</i> )	mert kí na- gob, kí ùl gal	227	7	Ez hog ( <i>hic fert</i> )	Ez hoz
—	j.h. 16	o taneituañoc es a' taneit- uañoc	es a' taneit- uañoc	231	b.h. 20	fenèfeh m̄g èn- gemèt tenēnalad, mí èlõt è uilag lenne ( <i>clarifica me apud te-</i> <i>met ipsum claritate</i> <i>quam habui, prius-</i> <i>quam mundus esset</i> <i>aqud te</i> )	fenèfeh m̄g èngemèt te- nēnalad, fé- nessèggèl kit vallottam te nalad, mí èlõt è uilag lenne
183	b.h. 15	o uelec	o uele	232	6	te bèzedet	te bèzeded
185	j.h. 24	raitaz	raitam	233	j.h. 13	Monda o nè- ki pèter Alnacuala ke' ( <i>Dixit ille: non</i> <i>sum, stabant etc.</i> )	Monda o nè- ki pèter: <i>Nem</i> <i>vagic Alnac-</i> <i>nala ke'</i>
188	b.h. 17	Kie è bèze- dèc ( <i>qui sunt hi ser-</i> <i>mones</i> )	Kic è bèze- dèc	237	b.h. 25	kífoła kí, — j.h. 5 Lattac ( <i>viderunt</i> Lattac.	foła kí,

*Észrevét.* Ezen sajtóvétségek igazításait Jászay kíváná azért, hogy az egész kézirat misége lásék, sőt annak hibáit is kiraká. Fejet fog rázni az ezekre pillantó, nemde? Őt levélnyi gyom! Hja! de hogy efféle ószerűség, legapórbbjáig hú legyen, négy javitárt melléje, és ugyan mindenik betűről betűre járassa végig ölüszemeit, 's úgy ölje ki a' botlást.